

לקוטי אַמְרֵי תַנְיָא

מהדורה מנוקדת ומפוסקת, נערך ונוקד על ידי נחום ונגרוב ומשוחרר לשימוש חופשי
ברשיון [CC BY-SA](#)

חלק ראשון הנקרא בשם ספר של בינונים

• [הסכמות](#) • [הקדמת המלקט](#) • [ספר של בינונים](#) • [פרק א](#) • [פרק ב](#)
• [פרק ג](#) • [פרק ד](#) • [פרק ה](#) • [פרק ו](#) • [פרק ז](#) • [פרק ח](#) • [פרק ט](#)
• [פרק י](#) • [פרק יא](#) • [פרק יב](#) • [פרק יג](#) • [פרק יד](#) • [פרק טו](#) • [פרק](#)
[טז](#) • [פרק יז](#) • [פרק יח](#) • [פרק יט](#) • [פרק כ](#) • [פרק כא](#) • [פרק כב](#)
• [פרק כג](#) • [פרק כד](#) • [פרק כה](#) • [פרק כו](#) • [פרק כז](#) • [פרק כח](#) • [פרק](#)
[כט](#) • [פרק ל](#) • [פרק לא](#) • [פרק לב](#) • [פרק לג](#) • [פרק לד](#) • [פרק לה](#)
• [פרק לו](#) • [פרק לז](#) • [פרק לח](#) • [פרקלט](#) • [פרק מ](#) • [פרק מא](#) • [פרק](#)
[מב](#) • [פרק מג](#) • [פרק מד](#) • [פרק מה](#) • [פרק מו](#) • [פרק מז](#) • [פרק מח](#)
• [פרק מט](#) • [פרק נ](#) • [פרק נא](#) • [פרק נב](#) • [פרק נג](#)

שער היחוד והאמונה

• [פרק א](#) • [פרק ב](#) • [פרק ג](#) • [פרק ד](#) • [פרק ה](#) • [פרק ו](#) • [פרק ז](#)
• [פרק ח](#) • [פרק ט](#) • [פרק י](#) • [פרק יא](#) • [פרק יב](#)

חלק ראשון הנקרא בשם ספר של בינונים

מְלַקֵּט מִפִּי סְפָרִים וּמִפִּי סוֹפְרִים קְדוּשֵׁי עֲלִיוֹן נִשְׁמָתָם עֲדוֹן. מִיֶּסֶד עַל פְּסוּק
"כִּי קְרוֹב אֱלֹהֵי הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיָּה וּבִלְבָבָהּ לַעֲשׂוֹתוֹ", לְבָאֵר הֵיטֵב אֵיךְ הוּא
קְרוֹב מְאֹד בְּדַרְךְ אֲרָכָה וּקְצָרָה בְּעֶזֶר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ.

מאת כ"ק אדמו"ר רבי שניאור זלמן מליאדי נבג"מ זיע"א

הסכמות

א

הסכמת הרב החסיד המפרסם, איש אלהי, קדוש יאמר לו, מוהר"ר משלם זוסיל מאניפולי:

הנה בראותי את הכתבים של הרב, האי גאון, איש אלקים, קדוש וטהור, אספקלריא המאירה, וטוב אשר עשה, ואשר הפליא ה' חסדו ונתן בלבו הטהור לעשות את כל אלה, להראות עם ה' דרכיו הקדושים. ורצונו היה שלא להעלות את הכתבים ההם לבית הדפוס, מחמת שאין דרכו בכך. רק מחמת התפשטות הקנטרסים ההם בקרב כל ישראל בהעתיקות רבות מידי סופרים משגים, ומחמת רבוי העתיקות שונות רבו טעויות הסופרים במאד, והכרח להביא הקנטרסים ההם לבית הדפוס.

והעיר ה' את רוח השתפים, ה"ה הרבני המפלג הותיק מוהר"ר שלום שכנא במוהר"ר נח, וה"ה הרבני המפלג הותיק מוהר"ר מרדכי במוהר"ר שמואל הלוי, להביא הקנטרסים ההם לבית הדפוס בסלאוויטא. ולפעלא טבא אמרתי יישר חילא. אך עלו בלבם מגור מסביב מן הדפוסים אשר רבו, שדרכם להזיק ולקלקל המאשרים. אי לזאת גמרנו בלבנו לתן הסכמה לבל ירים איש את ידו ואת רגלו לגרם להמדפיסים הנ"ל שום הזק חס ושלום בהשגת גבול בשום אפן. ואסור לשום אדם לדפס הספר הנ"ל בלתי ידיעת המדפיסים הנ"ל עד משך חמש שנים רצופים מיום דלמטה, ושומע לדברי אלה יבא עליו ברפת טוב.

הלא כה דברי הדורש זאת לכבוד התורה, היום יום ג' שנכפל בו כי טוב פרשת תבא שנת פדויתינו לפרט קטן.

הקטן משלם זוסיל מאניפולי.

ב

הסכמת הרב החסיד המפרסם איש אלהי קדוש יאמר לו מוהר"ר יהודא ליב הכהן:

חכמת אדם תאיר פני הארץ, בראותי ידי קדש המחבר הרב הגאון איש אלקים קדוש וטהור, חסיד ועניו, אשר מכבר נגלה מסתריו, יושב בשבת תחכמוני אצל אדונו מורנו ורבונו גאון עולם, ודלה מים מבאר מים חיים. וכעת ישמח ישראל בהגלות דברי קדשו המחבר להביא לבית הדפוס, ללמד לעם ה' דרכי קדש, כאשר כל אחד יחזה בפנימיות דבריו.

והמפרסם אין צריך ראייה, רק מחשש קלקול הדבר, שלא יגרם הזק למדפיסים, באתי לתן תקוף ואזהרה לבל ירים איש את ידו ורגלו לדפס עד משך חמש שנים מיום דלמטה, ושומע לדברי אלה יבוא עליו ברכת טוב.

הלא כה דברי המדבר זאת לכבוד התורה, היום יום ג' פרשת תבא, תקניו לפרט קטן.

יהודא ליב הכהן.

ג

הסכמת הרבנים שיחיו בני הגאון המחבר ז"ל נשמתו עדין.

היות שהסכם אצלנו לתן רשות והרמנא להעלות על מכבש הדפוס לזכרון לבני ישראל כתוב דברי ישר ואמת, דברי אלקים חיים של אדוננו אבינו מורנו ורבינו ז"ל, כתובים בכתב ידו הקדושה בעצמו ולשונו הקדוש, שכל דבריו כגחלי אש בוערות, ילהיבו הלבבות לקרבן לאביהן שבשמים. ובשם "אגרת הקדש" נקראו, שרבים היו אגרת שלוח מאת כבוד קדשתו להורות לעם ה' הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשו. ומחמת שבכמה מקומות הציב לו ציונים בספר לקוטי אמרים שלו, ודברי תורה עניינם במקום אחד ועשירים במקום אחר.

ומה גם בשביל דבר שנתחדש בו, קנטרס אחרון על איזה פרקים אשר כתב בעת חברו הספר לקוטי אמרים, פלפול ועיון עמק על מאמרי זהר ועץ חיים ופרי עץ חיים שנקראים כסותרים זה את זה, וברוח מבינתו מנישבם כל דבור על אפניו, שכתב בלקוטי אמרים – ראו ראינו שראוי ונכון לחברם עם ספר לקוטי אמרים ואגרת התשובה של כבוד קדשת אדוננו אבינו מורנו ורבינו ז"ל.

אי לזאת באנו להטיל נורא רבה וגזרת נח"ש דרבנן דלית לה אסותא, שלא ירים איש את ידו להדפיס כתבניתם, או זה בלא זה, משך חמשה שנים מיום דלמטה. ברם כגון דא צריך לאודועי שבעונותינו הרבים ספו תמו כתבי ידו הקדושה בעצמו, אשר היו בדקדוק גדול, לא חסר ולא יתר אות אחת, ולא נשאר כי אם זה המעט מהרבה אשר נלקטו אחד לאחד מהעתיקות המפוזרים אצל התלמידים. ואם המצא תמצא איזה טעות, שגיאות מי יבין, ימצא הטעות דמוכח מטעות סופר, והפונה תהיה ברורה.

נאום דוב בער בא"א מו"ר הגאון החסיד קדוש ישראל מרנא ורבנא שניאור זלמן ז"ל נבג"מ.
ונאום חיים אברהם בא"א מו"ר הגאון החסיד מרנא ורבנא שניאור זלמן זצ"ל נבג"מ.

וְנֹאֵם מֹשֶׁה בְּאִי אֵל מוֹיֵר הַגָּאוֹן הַחֲסִיד שְׁנִיאֹר זֶלְמָן ז"ל נבג"מ.

הקדמת המלקט

וְהִיא אֲגֵרַת הַשְּׁלוּחָה לְכָל־לוֹת אֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ, יִשְׁמְרֵם צוּרֵם וַיְחַיֵּם.

אֲלֵיכֶם אִישִׁים אֶקְרָא. שְׁמְעוּ אֵלַי רוֹדְפֵי צְדָק מִבְּקָשֵׁי ה' וַיִּשְׁמַע אֲלֵיכֶם אֱלֹקִים, לְמַגְדוֹל וְעַד קָטָן, כֹּל אֲנִישׁ דְּמַדְיַנְתָּנוּ וְסִמּוּכֹת שְׁלָה, אִישׁ עַל מְקוֹמוֹ יָבֹא לְשָׁלוֹם וַיְחַיֵּם עַד הָעוֹלָם, נֶצַח סְלָה וְעַד, אָמֵן כֹּן יְהִי רָצוֹן.

הִנֵּה מִדַּעַת זֹאת, כִּי מִרְגְּלָא בְּפִמֵי דְאִינְשֵׁי בְּכָל אֲנִישׁ יֵאמֵר, כִּי אֵינָה דוֹמָה שְׁמִיעַת דְּבָרֵי מוֹסֵר לְרֵאֵיהּ וְקִרְיָאָה בְּסַפְרֵים, שְׁהַקּוּרָא קוּרָא לְפִי דְרַבּוּ וְדַעַתּוֹ וְלְפִי הַשְּׁגָתָה וְתַפְיִסָתָה שְׁכָלוּ בְּאֶשֶׁר הוּא שָׁם, וְאִם שְׁכָלוּ וְדַעַתּוֹ מִבְּלָבָלִים וּבְחֻשְׁכָּה יִתְהַלְכוּ בְּעִבּוּדָתָהּ, בְּקָשֵׁי יָכוֹל לְרֵאוּתָהּ אֶת הָאוּרָה כִּי טוֹב הַגְּנוּז בְּסַפְרֵים, אִף כִּי מֵתוֹק הָאוּרָה לְעֵינַיִם וּמִרְפָּא לְנַפְשָׁהּ. וְיָבֵר מִן דִּין, הִנֵּה סַפְרֵי הִירָאָה הַבְּנוּיִים עַל פִּי שְׁכָל אֲנוּשֵׁי, בּוֹדְאֵי אֵינּוּן שׁוֹיִן לְכָל נַפְשָׁהּ, כִּי אֵין כָּל הַשְּׁכָלִים וְהַדַּעוֹת שׁוֹוֹת, וְאֵין שְׁכָל אָדָם זֶה מִתְפַּעֵל וּמִתְעוֹרֵר מִמָּה שְׁמִתְפַּעֵל וּמִתְעוֹרֵר שְׁכָל חֲבֵרוֹ. וְכִמּוֹ שְׁאֲמָרוּ רַז"ל גְּבִי בְּרַכְתָּ חֲכָם הַרְזִים עַל שְׁשִׁים רַבּוּא מִיִּשְׂרָאֵל, שְׁאֵין דַּעוֹתֵיהֶם דוֹמוֹת זֶה לְזֶה וְכוּ'. וְכִמּוֹ שְׁכַתְבֵי הַרְמְבִי"ן בְּמַלְחָמוֹת שָׁם בְּפְרוּשׁ הַסַּפְרֵי גְבִי יְהוֹשֻׁעַ, שְׁנֵאמַר בּוֹ "אִישׁ אֶשֶׁר רוּחַ בּוֹ", שְׁיָכוֹל לְהִלָּךְ נֶגֶד רוּחוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד וְכוּ'. אֶלָּא אֶפְלוּ בְּסַפְרֵי הִירָאָה אֶשֶׁר יִסּוּדוֹתָם בְּהַרְרֵי קִדְשָׁהּ, מִדְרָשֵׁי חַז"ל אֶשֶׁר רוּחַ ה' דְּבַר בָּם וּמְלִתּוֹ עַל לְשׁוֹנָם, וְאוֹרִיתָא וְקִדְשָׁהּ בְּרִיךְ הוּא כְּלָא חַד, וְכָל שְׁשִׁים רַבּוּא נְשָׁמוֹת כְּלָלוֹת יִשְׂרָאֵל וּפְרִטֵיהֶם וּפְרִטֵיהֶם עַד נִיצוּץ קַל שְׁבִקְלִים וּפְחוּתֵי הָעֶרְךָ שְׁבַעֲמִנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּלָהוּ מִתְקַשְׁרָאָן בְּאוֹרִיתָא, וְאוֹרִיתָא הִיא הַמְקַשְׁרַת אוֹתָן לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּנוֹדַע בְּזֵהר הַקְדוּשׁ – הַרִי זֶה דְרָךְ כְּלָלוֹת לְכָל־לוֹת יִשְׂרָאֵל. וְאִף שְׁנֵתְנָה הַתּוֹרָה לְדַרְשׁ בְּכָל־לוֹת וּפְרִט וּפְרִטֵי פְרִטוֹת לְכָל נַפְשׁ פְּרִטִית מִיִּשְׂרָאֵל הַמְשַׁרְשֶׁת בָּהּ, הַרִי אֵין כָּל אָדָם זֹכֵךְ לְהִיּוֹת מִכִּיר מְקוֹמוֹ הַפְּרִטֵי שְׁבַתּוֹרָה.

וְהִנֵּה אִף בְּהַלְכוֹת אֲסוּר וְהִתֵּר הַנְּגָלוֹת לָנוּ וּלְבְנֵינוּ, מִצְּאֵנוּ רְאִינוּ מַחְלָקַת תְּנַאֲיִם וְאֲמוּרָאִים מִן הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה מִמֶּשׁ, וְאֵלוּ וְאֵלוּ דְבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים, לְשׁוֹן רַבִּים, עַל שֵׁם מְקוֹר הַחַיִּים לְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, הַנְּחַלְקוֹת דְרָךְ כְּלָל לְשִׁלְשָׁה קוּיִן: יְמִין, וּשְׂמָאל, וְאֶמְצַע, שְׁהֵם חֲסֵד וּגְבוּרָה וְכוּ'. וּנְשָׁמוֹת שְׁשָׁרְשׁוֹן מִמֵּדַת חֲסֵד, הַנְּהַגְתָּן גַּם כֹּן לְהַטּוֹת כְּלָפֵי חֲסֵד לְהַקְל כּוֹי כְּנוֹדַע. וְכָל שְׁכָן וְקַל וְחִמְרָה בְּהַנְּסַתְרוֹת לְה' אֱלֹהֵינוּ, דְּאֵנוּן דְּחִילוֹ וּרְחִימוֹ דְּבַמְחָא וְלָבָא דְכָל חַד וְחַד לְפּוּם שְׁעוּרָא דִּילָהּ, לְפּוּם מְאִי דְמִשְׁעָר בְּלַבָּהּ, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב בְּזֵהר עַל פְּסוּק "נוֹדַע בְּשַׁעֲרֵים בְּעֵלָה" וְכוּ'.

אך בַּיּוֹדְעֵי וּמְכִירֵי קְאֻמִּינָא, הֵם כֹּל אֶחָד וְאֶחָד מֵאֲנִי"שׁ שֶׁבְּמִדְיַנְתָּנוּ וְסִמּוּכּוֹת שְׁלֵחָה, אֲשֶׁר הָיָה הַדְּבֹר שֶׁל חֶבֶה מְצוּי בֵּינֵינוּ, וְגַלּוּ לְפָנַי כֹּל תַּעֲלָמוֹת לְבָם וּמַחֵם בַּעֲבוּדַת ה' הַתְּלוּיָה בְּלֵב. אֲלֵיהֶם תִּטּוֹף מִלְּתִי וּלְשׁוֹנֵי עֵט סוֹפֵר בְּקִנְטְרָסִים אֵלּוּ הַנְּקֻרָאִים בְּשֵׁם "לְקוּיֵי אֲמָרִים", מְלַקְטִים מִפִּי סִפְרִים וּמִפִּי סוֹפְרִים קְדוּשֵׁי עֲלִיוֹן נִשְׁמַתֶּם עֲדוֹן הַמְּפָרְסָמִים אֲצִלָּנוּ, וְקִצַּת מֵהֶם נִרְמְזוּן לְחַכִּימִין בְּאִגְרוֹת הַקְּדוֹשׁ מִרְבוּתֵינוּ שֶׁבְּאַרְץ הַקְּדוֹשׁ תִּבְנֶה וְתִכּוֹנֶן בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן. וְקִצַּתֶּם שְׁמַעְתִּי מִפִּיהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּהִיוֹתָם פֶּה עִמּוֹ. וְכֻלָּם הֵן תְּשׁוּבוֹת עַל שְׁאֵלוֹת רַבּוֹת אֲשֶׁר שׁוֹאֲלִין בַּעֲצָה כֹּל אֲנִי"שׁ דְּמִדְיַנְתָּנוּ תִּמְיֵד, כֹּל אֶחָד לְפִי עֶרְכוֹ, לְשִׁית עֲצוֹת בְּנִפְשָׁם בַּעֲבוּדַת ה'. לְהִיּוֹת כִּי אֵין הַזְּמַן גְּרָמָא עוֹד לְהִשְׁיב לְכֹל אֶחָד וְאֶחָד עַל שְׁאֵלָתוֹ בְּפִרְטוּת, וְגַם הַשְׁכָּחָה מְצוּיָה. עַל כֵּן רִשְׁמַתִּי כֹּל הַתְּשׁוּבוֹת עַל כֹּל הַשְׁאֵלוֹת לְמִשְׁמַרְת לְאוֹת, לְהִיּוֹת לְכֹל אֶחָד וְאֶחָד לְזַכְרוֹן בֵּין עֵינָיו, וְלֹא יִדְחַק עוֹד לְכַנֵּס לְדַבֵּר עִמִּי בִּיחִידוּת, כִּי בָּהֶן יִמָּצֵא מִרְגוּעַ לְנִפְשׁוֹ וְעֵצָה נְכוֹנָה לְכֹל דְּבַר הַקְּשָׁה עָלָיו בַּעֲבוּדַת ה', וְנִכּוֹן יִהְיֶה לְבוֹ בְּטוֹחַ בַּה' גּוֹמֵר בַּעֲדָנוּ. וּמִי שֶׁדַּעְתּוֹ קִצְרָה לְהַבִּין דְּבַר עֲצָה מִתּוֹדֵ קִנְטְרָסִים אֵלּוּ, יִפְרֹשׁ שִׁיחָתוֹ לְפָנַי הַגְּדוּלִּים שֶׁבְּעִירוֹ, וְהֵם יְבוֹנְנוּהוּ. וְאֲלֵיהֶם בְּקִשְׁתִּי שֶׁלֹּא לְשׁוּם יָד לָפֶה לְהַתְּנַהֵג בַּעֲנָה וּשְׁפָלוּת שֶׁל שִׁקָּר חֵס וְשָׁלוֹם, וְכִנּוּדַע עֵנֶשׁ הַמֵּר עַל מוֹנֵעַ בָּר, וְגַדֵּל הַשְׁכָּר מִמֵּאֲמַר רַז"ל עַל פְּסוּק "מֵאִיר עֵינַי שְׁנִיָּהֶם ה'", כִּי יֵאִיר ה' פָּנָיו אֲלֵיהֶם אוֹר פָּנָי מְלֻדְּ חַיִּים. וּמַחֲיָה חַיִּים יִזְכְּנוּ וַיַּחֲיֵנוּ לְיָמִים אֲשֶׁר לֹא יִלְמְדוּ עוֹד אִישׁ אֶת רַעְהוּ וְגו' כֻּלָּם יִדְעוּ אוֹתִי וְגו' כִּי מְלָאָה הָאָרֶץ דַּעַה אֶת ה' וְגו' אָמֵן כֹּן יִהִי רַצוֹן.

וְהִנֵּה אַחַר שְׁנַת־פְּשֻׁטוֹ הַקִּנְטְרָסִים הַנְּזַכְּרִים לְעִיל בְּקָרֵב כֹּל אֲנִי"שׁ הַנְּזַכְּרִים לְעִיל בְּהַעֲתֻקּוֹת רַבּוֹת מִיַּדִּי סוֹפְרִים שׁוֹנִים וּמְשֻׁנִּים, הִנֵּה עַל יְדֵי רַבּוֹי הַהַעֲתֻקּוֹת שׁוֹנוֹת רַבּוֹ כְּמוֹ רַבּוֹ טְעוּיּוֹת הַסּוֹפְרִים בְּמֵאֵד מֵאֵד. וְלֹאֲתֵי נְדָבָה רוּחַם שֶׁל אֲנָשִׁים אֲפָרְתִים הַנְּקוֹבִים הַנְּזַכְּרִים לְעִיל מַעֲבֵר לְדָף לְטָרַח בְּגוּפָם וּמֵאֲדָם לְהַבִּיא אֶת הַקִּנְטְרָסִים הַנְּזַכְּרִים לְעִיל לְבֵית הַדְּפּוּס, מְנַקִּים מִכָּל סִיג וְטְעוּת סוֹפֵר וּמְגַהִים הַיֵּטֵב. וְאֵמִינָא לְפַעֲלָא טְבָא יִישַׁר חִילָא. וְלְהִיּוֹת כִּי מְקַרָא מְלֵא דְבַר הַכְּתוּב: "אֲרוּר מְסִיג גְּבוּל רַעְהוּ", וְאֲרוּר בּוֹ קִלְלָה בּוֹ נְדוּי חֵס וְשָׁלוֹם וְכוּ', עַל כֵּן כִּי־הוֹדָה וְעוֹד לְקַרָא קְאֻתִינָא, לְמִשְׁדֵּי גוּדָא רַבָּא עַל כֹּל הַמְּדַפִּיסִים, שֶׁלֹּא לְהַדְּפִיס קִנְטְרָסִים הַנְּזַכְּרִים לְעִיל, לֹא עַל יְדֵי עֲצָמָן וְלֹא עַל יְדֵי גִירָא דְלַהוֹן, בְּלְתֵי רְשׁוֹת הַנְּקוֹבִים הַנְּזַכְּרִים לְעִיל, מְשַׁדְּ חֲמֵשׁ שָׁנִים מִיּוֹם כְּלוֹת הַדְּפּוּס. וְלְשׁוֹמְעִים יִנְעַם וְתִבֵּא עֲלֵיהֶם בְּרַפְת טוֹב. כֹּה דְבַרִּי הַמְּלַקֵּט לְקוּיֵי אֲמָרִים הַנְּזַכְּרִים לְעִיל.

פרק א

תנניא [בסוף פרק ג' דנדה]: משביעים אותו, תהי צדיק, ואל תהי רשע, ואפלו כל העולם פלו אומרים לך צדיק אתה היה בעיניך רשע. וצריף להבין, דהא תנו [אבות פרק ב']: ואל תהי רשע בפני עצמך. וגם, אם יהיה בעיניו רשע, ירע לבבו ויהיה עיב, ולא יוכל לעבד ה' בשמחה ובטוב לבב; ואם לא ירע לבבו כלל מזה, יכול לבוא לידי קלות חס ושלום.

אך הענין, כי הנה מצינו בגמרא חמש חלקות: צדיק וטוב לו, צדיק ורע לו, רשע וטוב לו, רשע ורע לו, ובינוני. ופרשו בגמרא: צדיק וטוב לו, צדיק גמור; צדיק ורע לו, צדיק שאינו גמור. וברעיא מהימנא פרשת משפטים פרש: צדיק ורע לו, שהרע שבו כפוף לטוב וכו'. ובגמרא סוף פרק ט דברכות: צדיקים יצר טוב שופטן כו', רשעים יצר הרע שופטן, בינונים זה וזה שופטן וכו'. אמר רבה, כגון אנא בינוני. אמר לה אביי, לא שבק מר חיי לכל בריה וכו'.

ולמה הבין כל זה באר היטב. וגם להבין מה שאמר איוב [בבא בתרא פרק א], רבונו של עולם, בראת צדיקים בראת רשעים כו', והא צדיק ורשע לא קאמר. וגם להבין מהות מדרגת הבינוני, שבודאי אינו מחצה זכיות ומחצה עונות, שאם כן איך טעה רבה בעצמו לומר שהוא בינוני, ונודע דלא פסיק פמה מגירסא, עד שאפלו מלאך המות לא היה יכול לשלט בו, ואיך היה יכול לטעות במחצה עונות חס ושלום? ועוד, שהרי בשעה שעושה עונות נקרא רשע גמור, [ואם אחר כך עשה תשובה נקרא צדיק גמור]. ואפלו העובר על אסור קל של דברי סופרים מקרי רשע, כדאיתא בפרק ב דיבמות ובפרק קמא דנדה; ואפלו מי שיש בידו למחות ואינו מוחה נקרא רשע [בפרק ו דשבועות]. וכל שכן וקל וחמר במבטל איזו מצות עשה שאפשר לו לקימה, כמו כל שאפשר לו לעסק בתורה ואינו עוסק, שעליו דרשו רז"ל: "כי דבר ה' בזה וגו' הכרת תכרת" וגו', ופשיטא דמקרי רשע טפי מעובר אסור דרבנן. ואם כן, על כרחין הבינוני אין בו אפלו עון בטול תורה, ומשום הכי טעה רבה בעצמו לומר שהוא בינוני.

(הגהה: (ומה שכתב בזהר חלק ג' דף רל"א, כל שממעטין עונותיו וכו', היא שאלת רב המנונא לאליהו; אבל לפי תשובת אליהו שם, פרוש צדיק ורע לו הוא כמה שבאר ברעיא מהימנא פרשה משפטים דלעיל, ושבעים פנים לתורה.)

והא דאמרינן בעלמא דמחצה על מחצה מקרי בינוני ורב זכיות מקרי צדיק, הוא שם המשאל לענין שכר וענש, לפי שנדון אחר רבו, ומקרי צדיק בדינו מאחר שזכה בדין. אבל לענין אמתת שם התאר והמעלה של מעלת ומדרגות חלוקות צדיקים ובינונים, אמרו רז"ל: צדיקים יצר טוב שופטן,

שְׁנֵאמַר: "וּלְבִי חָלַל בְּקִרְבִּי", שָׁאִין לוֹ יִצָּר הָרַע כִּי הִרְגוּ בְּתַעֲנִית. אָבֵל כָּל מִי שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְמַדְרָגָה זוֹ, אֵף שֶׁזִּכְיוֹתָיו מְרַבִּים עַל עֲוֹנוֹתָיו, אֵינּוּ בְּמַעֲלַת וּמַדְרָגַת צְדִיק כָּלֵל. וְלָכֵן אָמְרוּ רַז"ל בְּמִדְרָשׁ: רָאָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּצַדִּיקִים שֶׁהֵם מַעֲטִים, עָמַד וּשְׁתַּלֵּן בְּכָל דּוֹר וְדוֹר וְכוּ', וְכִמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְצַדִּיק יִסוֹד עוֹלָם".

אֵד בְּאוֹר הָעֲנָן, עַל פִּי מַה שֶׁכָּתַב הָרַב חַיִּים וַיְטַל ז"ל בְּשַׁעֲרֵי הַקְּדוּשָׁה [וּבַעֲצַת חַיִּים שֶׁעַר נִפְרָק ב], דְּלִכְלֵל אִישׁ יִשְׂרָאֵל, אֶחָד צְדִיק וְאֶחָד רָשָׁע, יֵשׁ שְׁתֵּי נַשְׁמוֹת, וְכִדְכָתִיב: "וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עֹשִׂיתִי", שֶׁהֵן שְׁתֵּי נַפְשׁוֹת. נֶפֶשׁ אַחַת מֵצַד הַקְּלֵפָה וְסִטְרָא אַחְרָא, וְהִיא הַמִּתְלַבֶּשֶׁת בְּדָם הָאָדָם לְהַחֲיוֹת הַגּוּף, וְכִדְכָתִיב: "כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר בְּדָם הִיא". וּמִמֶּנָּה בָּאוֹת כָּל הַמִּדּוֹת רְעוּת, מְאַרְבַּע יְסוּדוֹת רְעִים שָׂבָה. דְּהֵינּוּ כַּעַס וְגֵאוּנָה מִיְסוּד הָאֵשׁ, שֶׁנִּגְבְּהָ לְמַעְלָה. וְתַאוֹת הַתַּעֲנוּגִים מִיְסוּד הַמַּיִם, כִּי הַמַּיִם מְצַמִּיחִים כָּל מִינֵי תַעֲנוּג. וְהוֹלְלוֹת וְלִיצְנוּת וְהַתְּפָאָרוֹת וְדַבָּרִים בְּטִלִּים, מִיְסוּד הָרוּחַ. וְעֲצָלוּת וְעֲצָבוּת, מִיְסוּד הָעֵפֶר. וְגַם מִדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁבְּטִבֵּעַ כָּל יִשְׂרָאֵל בְּתוֹלְדוֹתָם, כְּמוֹ רַחֲמָנוּת וְגִמְלוּת חֲסָדִים, בָּאוֹת מִמֶּנָּה, כִּי בְּיִשְׂרָאֵל נֶפֶשׁ זוֹ דְקֵלְפָה הִיא מְקַלֶּפֶת נְגַה שְׁיֵשׁ בָּהּ גַּם כֵּן טוֹב, וְהִיא מְסוּד עַץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע. מַה שָׁאִין כֵּן נַפְשׁוֹת אֲמוֹת הָעוֹלָם, הֵן מְשַׁאֵר קְלֵפוֹת טְמֵאוֹת שָׁאִין בָּהֶן טוֹב כָּלֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּעַץ חַיִּים שֶׁעַר מִ"ט פֶּרֶק ג': וְכֵן טִיבוֹ דְעֵבְדִין הָאֲמוֹת לְגִרְמֵיהוֹ עֵבְדִין, וְכִדְאִיתָא בְּגִמְרָא עַל פְּסוּק "וְחֲסָד לְאֲמִים חֲטָאתִי", שֶׁכָּל צְדָקָה וְחֲסָד שֶׁאֲמוֹת הָעוֹלָם עוֹשִׂין אֵינֶן אֶלָּא לְהַתִּיהָר וְכוּ'.

פֶּרֶק ב

וְנֶפֶשׁ הַשְּׂנִית בְּיִשְׂרָאֵל הִיא חֵלֶק אֱלוֹהַּ מִמַּעַל מִמַּשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וַיִּפַּח בְּאַפּוֹ נְשָׁמַת חַיִּים", וְ"אַתָּה נִפְחַת בֵּי", וְכִמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּזֵהָר: מֵאֵן דְּנִפַּח מִתּוֹכָהּ נֶפֶח, פְּרוּשׁ, מִתּוֹכֵיהֶן וּמִפְּנִימֵיהֶן, שְׁתוֹכִיּוֹת וּפְנִימֵיּוֹת הַחַיּוֹת שֶׁבְּאָדָם מוֹצִיא בְּנִפְיָחָתוֹ בְּכַח. כֶּךָ עַל דֶּרֶךְ מְשָׁל נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל עָלוּ בְּמַחְשָׁבָה, כְּדְכָתִיב: "בְּנֵי בְכוֹרֵי יִשְׂרָאֵל", "בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם". פְּרוּשׁ, כְּמוֹ שֶׁהֵבִן נִמְשָׁד מִמֶּת הָאֵב, כֶּךָ כְּבִיכּוֹל נַשְׁמַת כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל נִמְשָׁקָה מִמַּחְשְׁבָתוֹ וְחֲכָמָתוֹ יִתְבָּרַךְ, דְּאִיהוּ חַכִּים וְלֹא בְּחֲכָמָה יִדְעָא, אֶלָּא הוּא וְחֲכָמָתוֹ אֶחָד וְכִמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַמְבַּ"ם,

(הַגָּהָה: וְהוֹדוּ לוֹ חֲכָמֵי הַקְּבֵלָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּפֶרֶדֶס מִהָרַמְבַּ"ם. וְגַם לְפִי קִבְּלַת הָאֶרֶץ ז"ל יִצְיָבָא מִלְּתָא בְּסוּד הַתְּלַבְּשׁוֹת אוֹר אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא עַל יְדֵי צְמֻצוּמִים רַבִּים בְּכִלִּים דְּחֲכָמָה בִּינָה וְדַעַת דְּאֶצִּילוֹת; אֵד לֹא לְמַעְלָה מִהָאֶצִּילוֹת. וְכִמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּמִקּוּם אַחֵר, שָׁאִין סוּף בְּרוּךְ הוּא מְרוּמָם וּמִתְנַשֵּׂא רוּמָמוֹת אֵין קוֹץ לְמַעְלָה מִמַּעְלָה מִמַּהוּת וּבְחִינַת חַב"ד עַד

שְׁמֵהוּת וּבְחִינַת חַב"ד נְחֻשֶׁבֶת כְּעֵשִׂיָה גּוֹפְנֵיית אֶצְלוּ יִתְבַּרֵךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "כֹּלֶם בְּחֻכְמָה עֲשִׂיתִי".

שֶׁהוּא הַמַּדְעֵה וְהוּא הַיּוֹדֵעַ כּו', וְדָבָר זֶה אֵין בִּיכְלֵת הָאָדָם לְהַבִּינּוֹ עַל בְּרִיו כּו', כְּדָכְתִּיב: "הַחֻקֵּי אֱלֹהִים תִּמְצָא", וְכָתִיב: "כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם" וְגו'.

וְאִף שֵׁישׁ רַבּוֹת מֵיַי חֲלוּקֵי מִדְּרָגוֹת בְּנִשְׁמוֹת, גְּבוּהָ מַעַל גְּבוּהָ לְאֵין קָץ, כְּמוֹ גֶדֶל מַעֲלַת נִשְׁמוֹת הָאָבוֹת וּמִשָּׁה רַבִּינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם עַל נִשְׁמוֹת דּוֹרוֹתֵינוּ אֵלֶּה דְעֻקְבֵי מְשִׁיחָא, שֶׁהֵם בְּחִינַת עֻקְבֵימֵי מִמֶּשׁ לְגַבֵּי הַמַּח וְהָרֵאשׁ. וְכֵן בְּכָל דּוֹר וְדוֹר יֵשׁ רֵאשֵׁי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּשְׁמוֹתֵיהֶם הֵם בְּחִינַת רֵאשׁ וּמַח לְגַבֵּי נִשְׁמוֹת הַהֶמוֹן וְעַמֵּי הָאָרֶץ, וְכֵן נִפְשוֹת לְגַבֵּי נִפְשוֹת, כִּי כָּל נֶפֶשׁ כְּלוּלָה מִנֶּפֶשׁ רוּחַ וּנְשָׁמָה. מִכָּל מְקוֹם שֶׁרֵשׁ כָּל הַנֶּפֶשׁ רוּחַ וּנְשָׁמָה כֹּלֶם, מֵרֵאשׁ כָּל הַמִּדְּרָגוֹת עַד סוֹף כָּל דְּרָגִין הַמְּלַבֵּשׁ בְּגוּף עַמֵּי הָאָרֶץ וְקַל שְׂבָקִים, נִמְשָׁד מִמַּח הָעֲלִיּוֹן שֶׁהִיא חֻכְמָה עֲלֵאָה כְּבִיכּוֹל, כְּמִשַׁל הַבֵּן הַנִּמְשָׁד מִמַּח הָאָב, שֶׁאֶפְלוּ צַפְרָנִי רָגְלוֹ נִתְהוּוּ מִטְפָּה זוֹ מִמֶּשׁ, עַל יְדֵי שֶׁהִיָּתָה תִּשְׁעָה חֲדָשִׁים בְּבֶטֶן הָאֵם, וְיִרְדָּה מִמִּדְּרָגָה לְמִדְּרָגָה לְהִשְׁתַּנּוֹת וּלְהִתְהוּוֹת מִמְּנָה צַפְרָנִים. וְעַם כָּל זֶה עוֹדֵנָה קְשׁוּרָה וּמִיחַדָּת בְּיַחּוּד נִפְלָא וְעֲצוּם בְּמַהוּתָהּ וְעֲצֻמוּתָהּ הָרֵאשׁוֹן, שֶׁהִיָּתָה טַפַּת מַח הָאָב. וְגַם עֲכָשׁוּ בְּבוֹ, יְנִיקַת הַצַּפְרָנִים וְחִיוּתָם נִמְשָׁכַת מֵהַמַּח שֶׁבְּרֵאשׁ, כְּדֹאִיתָא בְּגִמְרָא [נִדָּה שָׁם]: לְבוֹ שֶׁמִּמֶּנּוּ גִידִים וְעֲצָמוֹת וְצַפְרָנִים.

וְיִכְמוּ שֶׁכָּתֵב בְּעֵץ חַיִּים שֶׁעַר הַחֲשֵׁמֶל בְּסוּד לְבוֹשִׁים שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן בְּגוֹן עֵדוּ, שֶׁהָיוּ צַפְרָנִים מִבְּחִינַת מַח תְּבוּנָה].

וְכִכָּה מִמֶּשׁ כְּבִיכּוֹל בְּשֶׁרֶשׁ כָּל הַנֶּפֶשׁ רוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁל כְּלָלוֹת יִשְׂרָאֵל לְמַעְלָה, בִּירִידָתוֹ מִמִּדְּרָגָה לְמִדְּרָגָה עַל יְדֵי הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת עוֹלָמוֹת אֲצִילוֹת בְּרִיאָה יְצִירָה עֲשִׂיָה מִחֻכְמָתוֹ יִתְבַּרֵךְ, כְּדָכְתִּיב: "כֹּלֶם בְּחֻכְמָה עֲשִׂיתִי", נִתְהוּוּ מִמֶּנּוּ נֶפֶשׁ רוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁל עַמֵּי הָאָרֶץ וּפְחוּתֵי הָעֶרֶךְ; וְעַם כָּל זֶה עוֹדֵנָה קְשׁוּרוֹת וּמִיּוֹחַדוֹת בְּיַחּוּד נִפְלָא וְעֲצוּם בְּמַהוּתוֹ וְעֲצֻמוּתוֹ הָרֵאשׁוֹן, שֶׁהִיא הַמְּשָׁכַת חֻכְמָה עֲלֵאָה, כִּי יְנִיקַת וְחִיוּת נֶפֶשׁ רוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁל עַמֵּי הָאָרֶץ הוּא מִנֶּפֶשׁ רוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁל הַצַּדִּיקִים וְהַחֻכְמִים רֵאשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁבְּדוֹרָם.

וּבְזֶה יוֹבֵן מֵאֵמֶר רַז"ל עַל פְּסוּק "וּלְדַבְּקָה בּוֹ", שֶׁכָּל הַדְּבִק בְּתַלְמִיד חֻכְמָה, מַעְלָה עָלָיו הַכְּתוּב כְּאֵלוֹ נִדְבֵק בְּשִׁכְנָה מִמֶּשׁ. כִּי עַל יְדֵי דְבִיקָה בְּתַלְמִידֵי חֻכְמִים, קְשׁוּרוֹת נֶפֶשׁ רוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁל עַמֵּי הָאָרֶץ וּמִיּוֹחַדוֹת בְּמַהוּתוֹ הָרֵאשׁוֹן וְשֶׁרֶשׁ שֶׁבְּחֻכְמָה עֲלֵאָה, שֶׁהוּא יִתְבַּרֵךְ וְחֻכְמָתוֹ אֶחָד וְהוּא הַמַּדְעֵה כּו'. [וְהַפּוֹשְׁעִים וּמוֹרְדִים בְּתַלְמִידֵי חֻכְמִים, יְנִיקַת נֶפֶשׁ רוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁלָּהֶם מִבְּחִינַת אַחוֹרִים שֶׁל נֶפֶשׁ רוּחַ וּנְשָׁמָה תַלְמִידֵי חֻכְמִים]:

וּמָה שֶׁכָּתוּב בְּזֶהר וּבְזֶהר חֲדָשׁ שֶׁהַעֲקָר תְּלוּי שֶׁיִּקְדָּשׁ עֲצָמוֹ בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ דְּוָקָא, מָה שֶׁאֵין כֵּן בְּנֵי עַמֵּי הָאָרֶץ כּו', הֵינּוּ מְשׁוּם שֶׁאֵין לָךְ נֶפֶשׁ רוּחַ וּנְשָׁמָה שֶׁאֵין לָהּ לְבוֹשׁ מִנֶּפֶשׁ דְּעֲצָמוֹת אָבִיו וְאִמּוֹ. וְכָל הַמְּצוּוֹת שֶׁעוֹשָׂה,

הכל על ידי אותו הלבוש כו', ואפלו השפיע שנותנים לו מן השמים, הכל על ידי לבוש זה. ואם יקדש את עצמו, ימשיך לבוש קדוש לנשמת בנו. ואפלו היא נשמה גדולה, צריכה לקדוש אביו כו'. אבל הנשמה עצמה, הנה לפעמים נשמת אדם גבוה לאין קץ בא להיות בנו של אדם נבזה ושפל כו', כמו שבאר האר"י ז"ל כל זה בלקוטי תורה פרשת וירא ובטעמי מצוות פרשת בראשית.

פרק ג

והנה כל בחינה ומדרגה משלש אלו, נפש רוח ונשמה, כלולה מעשר בחינות, כנגד עשר ספירות עליונות שנשתלשלו מהן, הנחלקות לשתיים, שהן שלש אמות ושבע כפולות. פרוש, חכמה בינה ודעת, ושבעת ימי הבנון, חסד גבורה תפארת כו'. וכך בנפש האדם, שנחלקת לשתיים, שכל ומדות. השכל כולל חכמה בינה ודעת, והמדות הן אהבת ה' ופחדו ויראתו ולפארו כו'. וחכמה בינה ודעת נקראו אמות ומקור למדות, כי המדות הן תולדות חכמה בינה ודעת.

ויבאור הענין, כי הנה השכל שבנפש המשפלת, שהוא המשפיל כל דבר, נקרא בשם חכמה, כ"ח מ"ה. וכשמוציא כחו אל הפעל, שמתבונן בשכלו להבין דבר לאשורו ולעמקו מתוך איזה דבר חכמה המשכל בשכלו, נקרא בינה. והן הם אב ואם המולידות אהבת ה' ויראתו ופחדו. כי השכל שבנפש המשפלת, כשמתבונן ומעמיק מאד בגדלת ה', איך הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וכלא קמה פלא חשיב, נולדה ונתעוררה מדת יראת הרוממות במחו ומחשבתו לירא ולהתבשש מגדלתו יתברך שאין לה סוף ותכלית, ופחד ה' בלבו. ושוב יתלהב לבו באהבה עזה כרשפי אש, בחשיקה ונפיצה ותשוקה ונפש שוקקה לגדלת אין סוף ברוך הוא. והיא כלות הנפש, כדכתיב: "נכספה וגם כלתה נפשי" וגו', וכתיב: "צמאה נפשי לאלהים" וגו'; וכתיב: "צמאה לך נפשי" וגו'. והצמאון הוא מיסוד האש שבנפש האלהית, וכמו שכתבו הטבעיים וכן הוא בעץ חיים, שישוד האש הוא בלב, ומקור המים והלחות מהמת, וכמו שכתב בעץ חיים, שער נ' שהיא בחינת חכמה שנקרא מים שבנפש האלהית. ושאר המדות כולן הן ענפי היראה והאהבה ותולדותיהן, כמה שבארנו במקום אחר.

והדעת הוא מלשון "והאדם ידע את חנה", והוא לשון התקשרות והתחברות, שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאד, ויתקע מחשבתו בחזק בגדלת אין סוף ברוך הוא, ואינו מסיח דעתו. כי אף מי שהוא חכם ונבון בגדלת אין סוף ברוך הוא, הנה אם לא יקשר דעתו ויתקע מחשבתו בחזק ובהתמדה, לא יוליד בנפשו יראה ואהבה אמיתית, כי אם דמיונות

שוא. ועל כן הדעת הוא קיום המדות וחיותו. והוא כולל חסד וגבורה,
פריש, אהבה וענפיה ויראה וענפיה.

פרק ד

ועוד יש לכל נפש אלהית שלשה לבושים, שהם מחשבה דבור ומעשה של
תרי"ג מצות התורה. שששהאדם מקים במעשה כל מצות מעשיות,
ובדבור הוא עוסק בפריש כל תרי"ג מצות והלכותיהן, ובמחשבה הוא
משיג כל מה שאפשר לו להשיג בפשטי, רמזי, דרשות וסודות התורה, הרי
כללות תרי"ג אברי נפשו מלבשים בתרי"ג מצות התורה.

ובפרטות, בחינות חכמה בינה ודעת שבנפשו מלבשות בהשגת התורה,
שהוא משיג בפשט רמז דרש וסוד כפי יכלת השגתו ושרש נפשו למעלה.
והמדות, שהן יראה ואהבה וענפיה ותולדותיהן, מלבשות בקיום המצות
במעשה, ובדבור שהוא תלמוד תורה שפנגד כלם. כי האהבה היא שרש
כל רמ"ח מצות עשה, וממנה הן נמשכות, ובלעדה אין להן קיום אמתי.
כי המקימן באמת, הוא האוהב את שם ה' וחרץ לדבקה בו באמת, ואי
אפשר לדבקה בו באמת כי אם בקיום רמ"ח פקודין שהם רמ"ח אברין
דמלקא כביכול, כמה שבארנו במקום אחר. והיראה היא שרש לשס"ה
לא תעשה, כי ירא למרד במלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. או יראה
פנימית מזו, שמתבשש מגדלתו למרות עיני כבודו ולעשות הרע בעיניו,
כל תועבת ה' אשר שנה, הם הקלפות וסטרן אחר, אשר יניקתם
מהאדם התחתון ואחיזתם בו הוא בשס"ה מצות לא תעשה.

והנה שלשה לבושים אלו מהתורה ומצותיה, אף שנקראים לבושים לנפש
רוח ונשמה, עם כל זה גבהה וגדלה מעלתם לאין קץ וסוף על מעלת נפש
רוח ונשמה עצמן, כמו שכתב בזהר דאורייתא וקדשא בריך הוא כלא חד.
פריש, דאורייתא היא חכמתו ורצונו של הקדוש ברוך הוא, והקדוש ברוך
הוא בכבודו ובעצמו כלא חד, כי הוא היודע והוא המדע וכו', כמו שהבאנו
לעיל בשם הרמב"ם.

ואף דהקדוש ברוך הוא נקרא אין סוף, "ולגדלתו אין חקר", ולית
מחשבה תפיסא ביה כלל. וכן ברצונו וחכמתו, כדכתיב: "אין חקר
לתבונתו", וכתיב: "החקר אלוה תמצא"; וכתיב: "כי לא מחשבותי
מחשבותיכם". הנה על זה אמרו: במקום שאתה מוצא גדלתו של הקדוש
ברוך הוא, שם אתה מוצא ענותנותו. וצמצם הקדוש ברוך הוא רצונו
וחכמתו בתרי"ג מצות התורה ובהלכותיהן, ובצירופי אותיות תנ"ך,
ודרשותיהן שבאגדות ומדרשי חכמינו ז"ל, בכדי שכל הנשמה או רוח
ונפש שבגוף האדם תוכל להשיגו בדעתה ולקימן כל מה שאפשר לקים

מהן במעשה דבור ומחשבה, ועל ידי זה תתלבש בכל עשר בחינותיה בשלשה לבושים אלו.

ולכן נמשלה התורה למים: מה מים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך, כך התורה ירדה ממקום כבוד, שהיא רצונו וחקמתו ותברך, ואוריתא וקדשא בריך הוא כלא חד ולית מחשבה תפיסא ביה כלל. ומשם נסעה וירדה בסתר המדרגות ממדרגה למדרגה בהשתלשלות העולמות, עד שנתלבשה בדברים גשמיים וענייני עולם הזה, שהן רב מצות התורה ככלן והלכותיהן, ובצורפי אותיות גשמיות בדיו על הספר, עשרים וארבעה ספרים שבתורה נביאים וכתובים, כדי שתהא כל מחשבה תפיסא בהן, ואפלו בחינות דבור ומעשה שלמטה ממדרגת מחשבה תפיסא בהן ומתלבשת בהן.

ומאחר שהתורה ומצוותיה מלבישים כל עשר בחינות הנפש וכל תרי"ג אבריה, מראשה ועד רגלה, הרי כלה צרורה בצרור החיים את ה' ממש, ואור ה' ממש מקיפה ומלבישה מראשה ועד רגלה, כמו שכתוב: "צורי אכסה בו", וכתוב: "כצנה רצון תעטרנו", שהוא רצונו וחקמתו ותברך המלבישים בתורתו ובמצוותיה.

ולכן אמרו: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי עולם הבא". כי עולם הבא הוא שנהנין מזיו השכינה, שהוא תענוג השגה, ואי אפשר לשום נברא אפלו מהעליונים להשיג כי אם איזו הארה מאור ה', ולכן נקרא בשם "זיו השכינה". אבל הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו, לית מחשבה תפיסא ביה כלל. כי אם כאשר תפיסא ומתלבשת בתורה ובמצוותיה, אזי היא תפיסא ומתלבשת בהקדוש ברוך הוא ממש, דאוריתא וקדשא בריך הוא כלא חד.

ואף שהתורה נתלבשה בדברים תחתונים גשמיים, הרי זה כמחבק את המלך דרך משל, שאין הפרש במעלת התקרבותו ודבקותו במלך בין מחבקו כשהוא לבוש לבוש אחד בין שהוא לבוש כמה לבושים, מאחר שגוף המלך בתוכם. וכן אם המלך מחבקו בזרועו, גם שהיא מלבשת תוך מלבושיו, כמו שכתוב: "וימינו תחבקני", שהיא התורה שנתנה מימין, שהיא בחינת חסד ומים.

פרק ה

ולתוספת באור באר היטב לשון "תפיסא" שאמר אליהו, "לית מחשבה תפיסא בך" כו'. הנה כל שכל, כשמשכיל ומשיג בשכלו איזה משכל, הרי השכל תופס את המשכל ומקיפו בשכלו, והמשכל נתפס ומוקף ומלבש

בתוך השכל שהשיגו והשכילו. וגם השכל מלבש במשכל בשעה שמשגיגו ותופסו בשכלו. דרך משל, כשאדם מבין ומשיג איזו הלכה במשנה או בגמרא לאשורה על בריה, הרי שכלו תופס ומקיף אותה, וגם שכלו מלבש בה באותה שעה. והנה הלכה זו היא חכמתו ורצונו של הקדוש ברוך הוא, שעלה ברצונו שכשיטען ראובן כד וכן דרך משל ושמעון כד וכן, יהיה הפסק ביניהם כד וכן. ואף אם לא היה ולא יהיה הדבר הזה לעולם, לבא למשפט על טענות ותביעות אלו, מכל מקום מאחר שפד עלה ברצונו וחכמתו של הקדוש ברוך הוא, שאם יטען זה כד וזה כד יהיה הפסק כד, הרי כשאדם יודע ומשיג בשכלו פסק זה, כהלכה הערוכה במשנה או גמרא או פוסקים, הרי זה משיג ותופס ומקיף בשכלו רצונו וחכמתו של הקדוש ברוך הוא, דלית מחשבה תפיסא ביה ולא ברצונו וחכמתו, כי אם בהתלבשותם בהלכות הערוכות לפנינו. וגם שכלו מלבש בהם. והוא יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל בגשמיות, להיות לאחדים ומיוחדים ממש מכל צד ופנה.

וזאת מעלה יתרה גדולה ונפלאה לאין קץ אשר במצות ידיעת התורה והשגתה על כל המצות מעשיות, ואפלו על מצות התלויות בדבור, ואפלו על מצות תלמוד תורה שבדבור. כי על ידי כל המצות שבדבור ומעשה, הקדוש ברוך הוא מלביש את הנפש ומקיפה אור ה' מראשה ועד רגלה; ובידיעת התורה, מלבד שהשכל מלבש בחכמת ה', הנה גם חכמת ה' בקרבו, מה שהשכל משיג ותופס ומקיף בשכלו מה שאפשר לו לתפס ולהשיג מידיעת התורה, איש כפי שכלו וכח ידיעתו והשגתו בפשט רמז דרש וסוד. ולפי שבידיעת התורה התורה מלבשת בנפש האדם ושכלו ומוקפת בתוכם, לכן נקראת בשם לחם ומזון הנפש. כי כמו שהלחם הגשמי זן את הגוף כשמכניסו בתוכו וקרבו ממש ונהפך שם להיות דם ובשר כבשרו, ואזי יחיה ויתקיים, כך בידיעת התורה והשגתה בנפש האדם, שלומדה היטב בעיון שכלו עד שנתפסת בשכלו ומתאחדת עמו והיו לאחדים, נעשה מזון לנפש וחיים בקרבה מחיי החיים אין סוף ברוך הוא המלבש בחכמתו ותורתו שבקרבה, וזהו שכתוב: "ותורתך בתוך מעי". וכמו שכתב בעץ חיים שער מ"ד פרק ג, שלבושי הנשמות בגן עדן הן המצות, והתורה היא המזון לנשמות שעסקו בעולם הזה בתורה לשמה, וכמו שכתב בזהר ויקהל דף ר"י. ו"לשמה" הינו כדי לקשר נפשו לה' על ידי השגת התורה איש כפי שכלו, כמו שכתב בפרי עץ חיים.

והמזון היא בחינת אור פנימי, והלבושים בחינת מקיפים. ולכן אמרו רז"ל שתלמוד תורה שקול כנגד כל המצות, לפי שהמצות הן לבושים לבד, והתורה היא מזון וגם לבוש לנפש המשכלת שמתלבש בה בעיונה ולמודה. וכל שכן כשמוציא בפיו בדבור, שהבל הדבור נעשה בחינת אור מקיף, כמו שכתב בפרי עץ חיים].

פרק ו

והנה זה לעמת זה עשה אלהים. כי כמו שנפש האלהית כלולה מעשר ספירות קדושות ומתלבשת בשלשה לבושים קדושים, כך הנפש דסטרא אחרא מקלפת נגה המלבשת בדם האדם כלולה מעשר פתרון דמסאבותא, שהן שבע מדות רעות הבאות מארבע יסודות רעים הנזכרים לעיל, ושכל המולידן, הנחלק לשלש שהן חכמה בינה ודעת, מקור המדות. כי המדות הן לפי ערך השכל, כי הקטן חושק ואוהב דברים קטנים פחותי הערך, לפי ששכלו קטן וקצר להשיג דברים יקרים יותר מהם, וכן מתקעס ומתקצר מדברים קטנים, וכן בהתפארות ושאר מדות. ועשר בחינות אלו הטמאות, כשאדם מחשב בהן או מדבר או עושה, הרי מחשבתו שבמוחו ודבורו שבפיו וכח המעשוי שבידיו ושאר אבריו נקראים לבושי מסאבו לעשר בחינות אלו הטמאות, שמתלבשות בהן בשעת מעשה או דבור או מחשבה.

והן הם כל המעשים אשר נעשים תחת השמש אשר הכל הבל ורעות רוח, וכמו שכתוב בזהר בשלח שהן תבירו דרוחא כו'. וכן כל הדבורים וכל המחשבות אשר לא להי' המה ולרצונו ולעבודתו, שזהו פרוש לשון סטרא אחרא, פרושו צד אחר שאינו צד הקדשה. וצד הקדשה אינו אלא השראה והמשכה מקדשתו של הקדוש ברוך הוא, ואין הקדוש ברוך הוא שורה אלא על דבר שבטל אצלו יתברך, בין בפעל ממש כמלאכים עליונים, בין בכח, ככל איש ישראל למטה שבכחו להיות בטל ממש לגבי הקדוש ברוך הוא במסירת נפשו על קדשת השם. ולכן אמרו רז"ל שאפלו אחד שיושב ועוסק בתורה שכינה שרויה כו', וכל בי עשרה שכינתא שריא לעולם.

אבל כל מה שאינו בטל אצלו יתברך, אלא הוא דבר נפרד בפני עצמו, אינו מקבל חיות מקדשתו של הקדוש ברוך הוא, מבחינת פנימית הקדשה ומהותה ועצמותה בכבודה ובעצמה, אלא מבחינת אחרים, שיורדים ממדרגה למדרגה רבבות מדרגות בהשתלשלות העולמות דרך עלה ועלול וצמצומים רבים, עד שנתמעט כל כך האור והחיות מעוט אחר מעוט, עד שיוכל להתצמצם ולהתלבש בבחינת גלות תוך אותו דבר הנפרד להחיותו ולקיימו מאין ליש, שלא יחזר להיות אין ואפס כבתחלה מקדם שנברא.

ולכן נקרא עולם הזה ומלואו עולם הקלפות וסטרא אחרא. ולכן כל מעשה עולם הזה קשים ורעים והרשעים גוברים בו, כמו שכתוב בעץ חיים שער מ"ב סוף פרק ד.

(נהגה: עם היות בתוכו עשר ספירות דעשיה דקדשה, וכמו שכתב בעץ חיים שער מ"ג. ובתוך עשר ספירות דעשיה אלו הן עשר ספירות דיצירה, ובתוך עשר ספירות דבריאה, ובתוך עשר ספירות דאצילות שבתוך אור אין סוף ברוך הוא. ונמצא אור אין סוף ברוך הוא מלא כל הארץ הלזו התחתונה על ידי התלבשותו בעשר ספירות דארבע עולמות אצילות

בְּרִיאָה יְצִירָה עֲשֵׂיהָ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּעֵץ חַיִּים שֶׁעַר מִיִּז פָּרַק בִּי וּבִסְפָר
הַגְּלוּלִים פָּרַק כִּי].

אֵלָּא שֶׁהַקְּלָפוֹת הֵן נִחְלָקוֹת לְשֵׁנֵי מַדְרָגוֹת זֹו לְמַטָּה מִזֹּו. הַמְּדַרְגָּה
הַתַּחְתּוֹנָה הִיא שְׁלֹשׁ קְלָפוֹת הַטְּמָאוֹת וְרַעוֹת לְגַמְרֵי וְאִין בְּהֵן טוֹב כָּלָל,
וְנִקְרְאוּ בְּמִרְכָּבַת יְחִזְקָאֵל "רוּחַ סְעָרָה וְעָנָן גְּדוֹל" וְגוֹ'. וַיִּמְהֹן נִשְׁפָּעוֹת
וְנִמְשָׁכוֹת נִפְשׁוֹת כָּל אַמּוֹת הָעוֹלָם וְקִיּוּם גּוֹפִים, וְנִפְשׁוֹת כָּל בְּעָלֵי חַיִּים
הַטְּמָאִים וְאַסּוּרִים בְּאַכִּילָה וְקִיּוּם גּוֹפִים, וְקִיּוּם וְחַיּוֹת כָּל מְאָכְלוֹת
אַסּוּרוֹת מִהַצּוּמָח כְּמוֹ עֶרְלָה וְכֻלְאֵי הַכָּרֶם כּו', וְכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּעֵץ חַיִּים שֶׁעַר
מִיִּט פָּרַק ו'. וְכֵן קִיּוּם וְחַיּוֹת כָּל הַמַּעֲשֵׂה דְבוּר וַיִּמְחַשְׁבָּה שֶׁל כָּל שֶׁסִּיָּה לֹא
תַעֲשֶׂה וְעִנְפֵיהֶן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שֶׁסּוּף פָּרַק ה'.

פּרָק ז'

אֵדָּ נִפְשׁ הַחַיּוֹנִית הַבְּהֵמִית שֶׁבִּישְׂרָאֵל שֶׁמִּצַּד הַקְּלָפָה הַמְּלַבֶּשֶׁת בְּדָם הָאָדָם
כְּנִזְכָּר לְעִיל, וְנִפְשׁוֹת בְּהֵמוֹת וְחַיּוֹת וְעוֹפוֹת וְדָגִים טְהוּרִים וּמְתָרִים
בְּאַכִּילָה, וְקִיּוּם וְחַיּוֹת כָּל הַדּוֹמָם וְכָל הַצּוּמָח הַמְּתָר בְּאַכִּילָה. וְכֵן קִיּוּם
וְחַיּוֹת כָּל הַמַּעֲשֵׂה דְבוּר וַיִּמְחַשְׁבָּה בְּעִנְיַי הָעוֹלָם הַזֶּה שֶׁאִין בְּהֵם צַד אַסּוּר,
לֹא שָׂרֵשׁ וְלֹא עָנָף מִשֶּׁסִּיָּה מִצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה וְעִנְפֵיהֶן דְּאוּרֵיתָא וְדַרְבָּנּוּ, רַק
שֶׁאִין לְשֵׁם שְׁמִים, אֵלָּא רְצוֹן הַגּוֹף וְחִפְצוֹ וְתַאֲוֹתוֹ, וְאַפְלוֹ הוּא צַרְדַּי הַגּוֹף
וְקִיּוּמוֹ וְחַיּוֹתוֹ מִמֶּשׁ, אֵלָּא שֶׁכּוֹנֵנֵנו אֵינָה לְשֵׁם שְׁמִים כְּדִי לַעֲבֹד אֶת ה'
בְּגוֹפוֹ, לֹא עֲדִיפֵי מַעֲשֵׂה דְבוּר וַיִּמְחַשְׁבוֹת אֵלוֹ מִנְפֶּשׁ הַחַיּוֹנִית הַבְּהֵמִית
בְּעִצְמָהּ. וְהַכֹּל כְּאַשֶׁר לְכָל נִשְׁפָּע וְנִמְשָׁד מִמְּדַרְגָּה הַשְּׁנִית שֶׁבְּקְלָפוֹת וְסִטְרָא
אַחְרָא, שֶׁהִיא קְלָפָה רְבִיעִית הַנִּקְרָאת קְלַפַּת נְגָה, שֶׁבְּעוֹלָם הַזֶּה הַנִּקְרָא
עוֹלָם הָעֲשֵׂיָה, רְבוּ כְּכֹל רַע, רַק מְעַט טוֹב מְעַרְב בְּתוֹכָהּ, [שֶׁמִּמֶּנָּה בָּאוֹת
מִדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁבִּנְפֶּשׁ הַבְּהֵמִית שֶׁבִּישְׂרָאֵל, כְּמָה שֶׁבְּאַרְנוֹ לְעִיל]. וְהִיא
בְּחִינָה מְמַצֶּעֶת בֵּין שְׁלֹשׁ קְלָפוֹת הַטְּמָאוֹת לְגַמְרֵי וּבֵין בְּחִינַת וּמְדַרְגַּת
הַקְּדוּשָׁה. וְלָכֵן פְּעָמִים שֶׁהִיא נִכְלָלַת בְּשֵׁלֶשׁ קְלָפוֹת הַטְּמָאוֹת [כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב
בְּעֵץ חַיִּים שֶׁעַר מִיִּט רִישׁ פָּרַק ד' בְּשֵׁם הַזֶּה־ר]. וּפְעָמִים שֶׁהִיא נִכְלָלַת וְעוֹלָה
בְּבְחִינַת וּמְדַרְגַּת הַקְּדוּשָׁה, דְּהֵינּוּ כְּשֶׁהַטּוֹב הַמְּעַרְב בְּהַ נִתְבָּרַר מִהֲרַע וְגוֹבֵר
וְעוֹלָה וְנִכְלָל בְּקְדוּשָׁה. כְּגוֹן דְּרָדָּ מִשְׁלַל הָאוֹכֵל בְּשָׂרָא שֶׁמִּינָא דְּתוֹרָא וְשׁוֹתָהּ
יִין מִבְּשֵׁם לְהַרְחִיב דְּעֵתוֹ לְה' וּלְתוֹרָתוֹ, כְּדָאֵמַר רַבָּא: "חֲמִרָא וְרִיחָא" כּו',
אוּ בְּשֶׁבִיל כְּדִי לְקַיֵּם מִצְוֹת עֲנֵג שֶׁבַת וְיוֹם טוֹב. אֲזִי נִתְבָּרַר חַיּוֹת הַבְּשָׂר
וְהֵינּוּ שֶׁהִיא נִשְׁפָּע מִקְלַפַּת נְגָה וְעוֹלָה לְה' פְּעוֹלָה וְכֻקְרָבָן. וְכֵן הָאוֹמֵר
מִלְתָּא דְּבְדִיחוּתָא לְפָקֵחַ דְּעֵתוֹ וּלְשִׁמְחָ לְבוֹ לְה' וּלְתוֹרָתוֹ וְעַבְדוּתוֹ
שֶׁצָּרִיכִים לְחַיּוֹת בְּשִׁמְחָה, וְכְמוֹ שֶׁעֲשֵׂה רַבָּא לְתַלְמִידָיו, שֶׁאֵמַר לְפִנְיָהֶם
מִלְתָּא דְּבְדִיחוּתָא תַחֲלָה וּבְדַחֵי רַבָּנּוּ.

אָד מִי שֶׁהוּא בְּזוּלָלִי בְּשֵׁר וְסוּבָאֵי יֵינ לְמִלְאֵת תְּאֹת גּוּפוֹ וְנִפְשׁוֹ הִבְהֵמִית, שֶׁהוּא בְּחִינַת יְסוּד הַמִּים מֵאַרְבַּע יְסוּדוֹת הַרְעִים שֶׁבָּה שֶׁמִּמֶּנּוּ מִדַּת הַתְּאֻוָּה, הֵנָּה עַל יְדֵי זֶה יוֹרֵד חַיּוֹת הַבֶּשֶׂר וְהַיֵּינן שֶׁבִּקְרָבוֹ וְנִכְלָל לְפִי שְׁעָה בְּרַע גָּמוּר שֶׁבְּשִׁלְשׁ קַלְפוֹת הַטְּמָאוֹת, וְגוּפוֹ נַעֲשֶׂה לְהֵן לְבוּשׁ וּמְרַכְּבָה לְפִי שְׁעָה, עַד אֲשֶׁר יָשׁוּב הָאָדָם וְיַחְזֹר לְעִבּוּדַת ה' וּלְתוֹרָתוֹ. כִּי לְפִי שֶׁהִיָּה בְּשֵׁר הַתֵּר וְיֵינן כְּשֵׁר, לְכַדּוּ יְכוּלִים לְחַזֵּר וּלְעַלּוֹת עִמּוֹ בְּשׁוּבוֹ לְעִבּוּדַת ה', שֶׁזֶּהוּ לְשׁוֹן הַתֵּר וּמִתֵּר, כְּלוּמַר שֶׁאֵינּוּ קָשׁוּר וְאָסוּר בִּיְדֵי הַחִיצוֹנִים שֶׁלֹּא יוּכַל לְחַזֵּר וּלְעַלּוֹת לֵה'. רַק שֶׁהִרְשִׁימוּ מִמֶּנּוּ נִשְׁאַר בְּגוּף, וְעַל כֵּן צָרִיךְ הַגּוּף לְחַבּוּט הַקֶּבֶר כְּמוֹ שֶׁיִּבְאָר לְקַמּוֹ. [נִכּוֹן הַחַיּוֹת שֶׁבְּטַפּוֹת זָרַע שֶׁיִּצְאוּ מִמֶּנּוּ בְּתְאֻוָּה בְּהֵמִית, שֶׁלֹּא קָדַשׁ עֲצָמוֹ בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישׁ עִם אִשְׁתּוֹ טְהוֹרָה].

מֵה שֶׁאֵינּוּ כֵּן בְּמֵאֲכָלוֹת אָסוּרוֹת וּבִיאֹת אָסוּרוֹת, שֶׁהֵן מְשַׁלְשׁ קַלְפוֹת הַטְּמָאוֹת לְגַמְרֵי, הֵם אָסוּרִים וְקָשׁוּרִים בִּיְדֵי הַחִיצוֹנִים לְעוֹלָם, וְאֵינּוּ עוֹלִין מִשָּׁם עַד כִּי יָבֵא יוֹם וְיִבְלַע הַמָּוֹת לְנִצְח, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְאֵת רוּחַ הַטְּמָאָה אֲעֵבִיר מִן הָאָרֶץ". אוֹ עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה גְּדוּלָה כָּל כָּדּוּ שֶׁזְּדוֹנוֹת נַעֲשׂוּ לוֹ כְּזִכְיוֹת מִמֶּשׁ, שֶׁהִיא תְּשׁוּבָה מֵאֲהָבָה מֵעֲמֻקָּא דְּלִבָּא בְּאֲהָבָה רַבָּה וְחִשְׁיָקָה וְנִפְשׁ שׁוֹקֵקָה לְדַבְּקָה בּוֹ יִתְבַרֵּךְ, וְצִמְאָה נִפְשׁוֹ לֵה' כְּאַרְץ עֵינִיפָה וְצִיָּה, לְהִיּוֹת כִּי עַד הֵנָּה הִיָּתָה נִפְשׁוֹ בְּאַרְץ צִיָּה וְצִלְמוֹת, הִיא הַסְטֵרָא אַתְרָא, וּרְחוּקָה מֵאוּר פְּנֵי ה' בְּתַכְלִית. וְלִזְאֵת צִמְאָה נִפְשׁוֹ בִּיתֵר עַז מִצִּמְאָאוֹן נִפְשׁוֹת הַצְּדִיקִים, כְּמֵאֲמָרָם ז"ל: בְּמָקוֹם שֶׁבַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה עוֹמְדִים כּו'. וְעַל תְּשׁוּבָה מֵאֲהָבָה רַבָּה זֶה אֲמָרוּ שֶׁזְּדוֹנוֹת נַעֲשׂוּ לוֹ כְּזִכְיוֹת, הוֹאִיל וְעַל יְדֵי זֶה בָּא לְאֲהָבָה רַבָּה זֶה. אֲבָל תְּשׁוּבָה שֶׁלֹּא מֵאֲהָבָה זֶה, אֵף שֶׁהִיא תְּשׁוּבָה נְכוֹנָה וְה' יִסְלַח לוֹ, מִכָּל מָקוֹם לֹא נַעֲשׂוּ לוֹ כְּזִכְיוֹת, וְאֵינּוּ עוֹלִים מֵהַקְּלָפָה לְגַמְרֵי עַד עַתָּה קֶץ שֶׁיִּבְלַע הַמָּוֹת לְנִצְח.

אָד הַחַיּוֹת שֶׁבְּטַפּוֹת זָרַע שֶׁיִּצְאוּ מִמֶּנּוּ לְבִטְלָה, אֵף שֶׁיִּרְדָּה וְנִכְלָלָה בְּשִׁלְשׁ קַלְפוֹת הַטְּמָאוֹת, הֵרִי זֶה עוֹלָה מִשָּׁם בְּתְשׁוּבָה נְכוֹנָה וּבְכּוֹנָה עֲצוּמָה בְּקִרְיַת שְׁמַע שְׁעַל הַמָּטָה, כְּנֹדַע מֵהָאָרֶץ ז"ל וּמְרַמֵּז בְּגַמְרָא, "כָּל הַקּוֹרָא קִרְיַת שְׁמַע עַל מִטָּתוֹ כְּאֵלוֹ אוֹחֵז חֶרֶב שֶׁל שְׁתֵּי פִיּוֹת" כּו', לְהַרְגַּ גּוּפוֹת הַחִיצוֹנִים שֶׁנַּעֲשׂוּ לְבוּשׁ לַחַיּוֹת שֶׁבְּטַפּוֹת, וְעוֹלָה הַחַיּוֹת מֵהֶם, כְּפִדּוּעַ לְיֹדְעֵי חַיִּין. וְלָכֵן לֹא הִזְכֵּר עוֹן זָרַע לְבִטְלָה בְּתוֹרָה בְּכָלל בִּיאֹת אָסוּרוֹת, אֵף שֶׁחֲמוּר מֵהֵן וְגְדוֹל עוֹנוֹ בְּבַחֲיִנַת הַגְּדָלוֹת וּרְבוּיֵי הַטְּמָאָה וְהַקְּלָפוֹת, שֶׁמוּלִיד וּמְרַבָּה בְּמֵאֲדָה מְאֹד בְּהוֹצָאָתָה זָרַע לְבִטְלָה יוֹתֵר מִבִּיאֹת אָסוּרוֹת, רַק שֶׁבִּיאֹת אָסוּרוֹת מוֹסִיף כַּח וְחַיּוֹת בְּקַלְפָה טְמָאָה בְּיוֹתֵר, עַד שֶׁאֵינּוּ יְכוּלִים לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם הַחַיּוֹת בְּתְשׁוּבָה, (הַגָּהָה: מִפְּנֵי שֶׁנִּקְלָטָה בִּיְסוּד דְּנִקְבָא דְּקַלְפָה הַמְּקַבֵּל וְקוֹלְטָת הַחַיּוֹת מֵהַקְּדָשָׁה. מֵה שֶׁאֵינּוּ כֵּן בְּזָרַע לְבִטְלָה, שֶׁאֵינּוּ שָׁם בְּחִינַת נִקְבָא דְּקַלְפָה, רַק שֶׁכַּחוֹתֵיָה וְחִלּוֹתֵיָה מְלַבִּישִׁים לַחַיּוֹת שֶׁבְּטַפּוֹת, כְּפִדּוּעַ לְיֹדְעֵי חַיִּין), אֲלָא אִם כֵּן יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה מֵאֲהָבָה רַבָּה כָּל כָּדּוּ עַד שֶׁזְּדוֹנוֹת נַעֲשׂוּ לוֹ כְּזִכְיוֹת.

וּבְזֶה יוֹבֵן מֵאֲמַר רַז"ל: "אֵיזָהוּ מַעֲוֹת שֶׁלֹּא יוּכַל לְתַקּוֹן, זֶה שֶׁבָּא עַל הָעֶרְוָה וְהוֹלִיד מִמֶּזֶר". שֶׁאֵזוּ גַם אִם יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה גְּדוּלָה כָּל כָּדּוּ, אֵי אֲפָשֶׁר לוֹ לְהַעֲלוֹת הַחַיּוֹת לְקַדְשָׁה, מֵאַחַר שֶׁכָּבֵר יִרְדָּה לְעוֹלָם הַזֶּה וְנִתְלַבְּשָׁה בְּגוּף

פרק ח

ועוד זאת במאכלות אסורות, שְׁלֶכֶךְ נִקְרָאִים בְּשֵׁם אֲסוּר, מִפְּנֵי שְׂאֵף מִי שְׂאֵכֵל מֵאֵכֵל אֲסוּר בְּלֹא הוֹדָע לְשֵׁם שְׁמַיִם, לַעֲבֹד ה' בְּכַח אֲכִילָה הֵחִיא, וְגַם פָּעַל וְעָשָׂה כִּן וְקָרָא וְהִתְפַּלֵּל בְּכַח אֲכִילָה הֵחִיא, אִין חַיִּוִּת שְׂבָה עוֹלָה וּמִתְלַבֶּשֶׁת בְּתַבּוּת הַתּוֹרָה וְהִתְפַּלֵּה כְּמוֹ הַהֵתֵר, מִפְּנֵי אֲסוּרָה בִּידֵי הַסְטֵרָא אַחֲרָא מְשַׁלֵּשׁ קִלְפוֹת הַטְּמָאוֹת. וְאִפְלוּ הוּא אֲסוּר דְרַבָּנָן, שְׁחִמוּרִים דְּבָרֵי סוֹפְרִים יוֹתֵר מִדְּבָרֵי תּוֹרָה כּו'. וְלָכֵן גַּם הַיֵּצֵר הָרַע וְכַח הַמִּתְאַוֶּה לְדְבָרִים הָאֲסוּרִים הוּא שֵׁד מְשַׁדֵּין נִכְרָאִין, שֶׁהוּא יֵצֵר הָרַע שֶׁל אַמּוֹת הָעוֹלָם, שֶׁנִּפְשׁוּתֵיהֶם מְשַׁלֵּשׁ קִלְפוֹת הַטְּמָאוֹת. מֵה שְׂאִין כִּן הַיֵּצֵר הָרַע וְכַח הַמִּתְאַוֶּה לְדְבָרִים הַמְתָּרִים לְמִלְאֵת תְּאוֹתוֹ הוּא שֵׁד מְשַׁדֵּין יְהוּדָאִין, לְפִי שְׂיָכוֹל לְחַזֵּר לְקַדְשָׁה כְּדִלְעִיל. אִדְּ מִכָּל מְקוֹם קִדְּם שְׁחִזֵּר לְקַדְשָׁה הוּא סְטֵרָא אַחֲרָא וְקִלְפָּה. וְגַם אַחֲרַיְכֶן הַיֵּצֵר הָרַע מְמַנּוּ נִשְׂאָר דְּבוּק בְּגוּף, לְהִיּוֹת כִּי מִכָּל מֵאֵכֵל וּמִשְׁקָה נַעֲשֶׂה תִּכְפֹּף דָּם וּבִשָּׁר מִבְּשָׂרוֹ. וְלָכֵן צְרִיךְ הַגּוּף לְחַבּוֹת הַקֶּבֶר, לְנִקּוּתוֹ וּלְטִהָרוֹ מִטְּמָאוֹתוֹ שֶׁקִּבֵּל בְּהִנָּאֵת עוֹלָם הַזֶּה וְתַעֲנוּגָיו מִטְּמָאֵת קִלְפַת נְגַה וְשַׁדֵּין יְהוּדָאִין, אֲלֵא אִם כִּן מִי שֶׁלֹּא נִהְיָה מֵעוֹלָם הַזֶּה כָּל יָמָיו, כְּרַבְּנֵי הַקְּדוּשׁ.

ועל דְּבָרִים בְּטָלִים בְּהֵתֵר, כְּגוֹן עִם הָאֲרָץ שְׂאִינוּ יָכוֹל לְלַמֵּד, צְרִיךְ לְטַהֵר נַפְשׁוֹ מִטְּמָאָה זֹאת דְּקִלְפָּה זֹאת עַל יְדֵי גְלוּלָה בְּכַף הַקֶּלַע, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב בְּזִהָר פְּרִשֵׁת בְּשֵׁלַח דָּף נ"ט. אֲבָל לְדְבוּרִים אֲסוּרִים, כְּמוֹ לְצַנוּת וּלְשׁוֹן הָרַע וְכִיּוֹצֵא בָהֶם, שֶׁהֵן מְשַׁלֵּשׁ קִלְפוֹת הַטְּמָאוֹת לְגַמְרִי, אִין כִּן הַקֶּלַע [לְבַדוֹ] מוֹעִיל לְטַהֵר וּלְהַעֲבִיר טְמָאוֹתוֹ מִהֶנְפֶּשֶׁת, רַק צְרִיכָה לִירֹד לְגִיּהֶנֶם. וְכֵן מִי שְׂאִפְשָׁר לוֹ לַעֲסֹק בְּתוֹרָה וְעוֹסֵק בְּדְבָרִים בְּטָלִים, אִין כִּן הַקֶּלַע לְבַדוֹ מוֹעִיל לְנַפְשׁוֹ לְמַרְקָה וּלְזַכָּה, רַק עֲנָשִׁים חִמוּרִים שֶׁמְעַנִּישִׁים עַל בְּטוּל תּוֹרָה בְּפִרְטוּת, מְלַבֵּד עֲנָשׁ הַכֶּלְלִי לְכָל בְּטוּל מְצוֹת עֲשֵׂה מַחֲמַת עֲצָלוּת בְּגִיּהֶנֶם שֶׁל שֵׁלֵג, כְּמַבְאָר בְּמְקוֹם אַחֵר. וְכֵן הָעוֹסֵק בְּחֻמּוֹת אַמּוֹת הָעוֹלָם, בְּכָלֵל דְּבָרִים בְּטָלִים יַחֲשֵׁב לְעַנְּנָן עוֹן בְּטוּל תּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁפְּתַבְּתִי בְּהַלְכוֹת תְּלִמוּד תּוֹרָה.

ועוד זאת יִתְרָה טְמָאָתָה שֶׁל חֻמּוֹת הָאֻמּוֹת עַל טְמָאֵת דְּבָרִים בְּטָלִים, שְׂאִינוּ מְלַבֵּישׁ וּמְטַמֵּא רַק הַמִּדּוֹת מִיִּסוּד הַרוּחַ הַקְּדוּשׁ שֶׁנִּפְנְשׁוּ הָאֱלֹהִית בְּטְמָאֵת קִלְפַת נְגַה שֶׁבְּדְבָרִים בְּטָלִים, הַבְּאִים מִיִּסוּד הַרוּחַ הָרַע שֶׁבְּקִלְפָּה זֹאת בְּנַפְשׁוֹ הַבְּהִמִית כְּדִלְעִיל, וְלֹא בְּחִינַת חֻמְכָּה בִּינָה וְדַעַת שֶׁנִּפְנְשׁוּ, מֵאַחֵר שֶׁהֵם דְּבָרֵי שְׁטוּת וּבִירוּת שְׁגָם הַשׁוֹטִים וְעַמֵּי הָאֲרָץ יָכוֹלִים לְדַבֵּר כִּן. מֵה שְׂאִין כִּן בְּחֻמּוֹת הָאֻמּוֹת, הוּא מְלַבֵּישׁ וּמְטַמֵּא בְּחִינַת חֻמְכָּה בִּינָה וְדַעַת

שְׁבִיבֵנוּ הָאֱלֹהִים בְּטִמְאֵת קִלְפַת נְגִה שְׁבַחְכֵּמוֹת אֱלֹהֵינוּ, שְׁנִפְלוּ שְׁמָה
בְּשִׁבִירַת הַפְּלִים מִבְּחִינַת אַחֲרֵי שֶׁל חֲכָמָה דְקָדְשָׁה, כִּי הָיָה לְיִשְׂרָאֵל חַיִּים.
אֲלֵא אִם כֵּן עוֹשֶׂה אוֹתוֹ קָרְדָם לְחַתֵּךְ בְּהוֹ, דְהֵינּוּ כְּדִי לְהַתְּפָרֵס מִהוֹ בְּרוּחַ
לְעַבְדֵי ה', אוֹ שְׂיִוְדַע לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהוֹ לְעַבְדֵי ה' אוֹ לְתוֹרָתוֹ, וְזֶהוּ טַעֲמוֹ שֶׁל
הַרְמַבְיִים וְרַמְבַּ"ן ז"ל וְסִיעָתוֹ שְׁעֵסְקוּ בְּהוֹ.

פרק ט

וְהִנֵּה מְקוֹם מְשֻׁבָּן נֶפֶשׁ הַבְּהִמִית שְׁמִקְלַפַת נְגִה בְּכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל הוּא בֵּלֶב,
בְּחִלּוֹ שְׁמָאֵלִי שֶׁהוּא מְלֵא דָם, וְכִתְיָב: "כִּי הָיָה הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ". וְלָכֵן כָּל
הַתְּאֵוֹת וְהַתְּפָאֵרוֹת וְכַעַס וְדוּמִיָּהוֹ הוֹ בֵּלֶב, וּמִהֵלֶב הוֹ מִתְּפַשְׁטוֹת בְּכָל
הַגּוּף, וְגַם עוֹלָה לְמַח שְׁבָרָאשׁ לְחַשֵּׁב וּלְהַרְהֵר בְּהוֹ וּלְהַתְּחַכֵּם בְּהוֹ, כְּמוֹ
שֶׁהָדָם מְקוּרָו בֵּלֶב וּמִהֵלֶב מִתְּפַשֵּׁט לְכָל הָאֲבָרִים, וְגַם עוֹלָה לְמַח שְׁבָרָאשׁ.

אֲדָּהּ מְקוֹם מְשֻׁבָּן נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית הוּא בְּמוֹחִין שְׁבָרָאשׁ, וּמִשָּׁם מִתְּפַשְׁטֵת לְכָל
הָאֲבָרִים, וְגַם בֵּלֶב, בְּחִלּוֹ הַיְמִינִי שְׂאִין בּוֹ דָם. וְכִמוֹ שְׁכִתְיָב: "לֵב חֲכָם
לִימִינוֹ", וְהִיא אֶהֱבֵת ה' כְּרִשְׁפֵי שְׁלֵהֶבֶת מִתְּלֵהֶבֶת בֵּלֶב מִשְׁפִּילִים הַמְּבִינִים
וּמִתְּבוֹנִיִים בְּדַעְתָּם אֲשֶׁר בְּמַחֵם בְּדַבְּרִים הַמְּעוֹרְרִים אֶת הָאֶהֱבָה, וְכֵן
שְׁמַחַת לֵבֵב בְּתַפְאֵרַת ה' וְהַדָּר גְּאוֹנוֹ, כְּאֲשֶׁר עֵינֵי הַחֲכָם אֲשֶׁר בְּרָאשׁוֹ בְּמַח
חֲכָמָתוֹ וּבִינְתוֹ מִסְתַּכְּלִים בִּיקְרָא דְמִלְכָא וְתַפְאֵרַת גְּדֻלְתוֹ עַד אִין חֲקֵר
וְאִין סוּף וְתַכְלִית, כְּמִבְאֵר בְּמְקוֹם אַחֵר. וְכֵן שְׂאֵר מְדוֹת קְדוּשׁוֹת שְׁבֵלֶב
הוֹ מְחַכְמָה בִּינָה וְדַעַת שְׁבִיבֵנוּ. אֲדָּהּ הִנֵּה כְּתִיב: "וְלֹאִים מְלֵאִים יִאֲמָצוּ", כִּי
הַגּוּף נִקְרָא "עֵיר קִטְנָה". וְכִמוֹ שְׁשִׁנֵי מְלָכִים נִלְחָמִים עַל עֵיר אַחַת, שְׁכָל
אֶחָד רוֹצֵה לְכַבֵּשׁ וְלִמְלֹךְ עָלֶיהָ, דְהֵינּוּ לְהַנְהִיג יוֹשְׁבֵיהָ כְּרָצוֹנוֹ וְשִׂיחֵיהוּ
סָרִים לְמִשְׁמַעְתוֹ כְּכָל אֲשֶׁר יִגְזֹר עָלֶיהֶם. כִּי שְׁתֵּי הַנֶּפֶשׁוֹת, הָאֱלֹהִית
וְהַחַיּוֹנִית הַבְּהִמִית שְׁמִהֲקִלְפָה, נִלְחָמוֹת זוֹ עִם זוֹ עַל הַגּוּף וְכָל אֲבָרָיו.
שְׁהָאֱלֹהִית, חֲפָצָה וְרָצוֹנָה שְׁתֵּהָא הִיא לְבַדָּה הַמוֹשְׁלֵת עָלָיו וּמְנַהִיגָתוֹ, וְכָל
הָאֲבָרִים יְהִיוּ סָרִים לְמִשְׁמַעְתָּה וּבְטָלִים אֶצְלָה לְגַמְרֵי וּמְרַכְבָּה אֵלֶיהָ,
וְיִהְיוּ לְבוֹשׁ לְעֶשֶׂר בְּחִינּוֹתֶיהָ וְשִׁלְשֵׁת לְבוֹשֵׁיהָ הַנְּזָכָרִים לְעֵיל, שְׁיִתְּלַבְּשׁוּ
כָּלֵם בְּאֲבָרֵי הַגּוּף וְיִהְיֶה הַגּוּף כְּלוֹ מְלֵא מֵהֶם לְבַדָּם וְלֹא יַעֲבֹר זֶר בְּתוֹכָם
חַס וְשָׁלוֹם. דְהֵינּוּ תִלְתַּת מוֹחִין שְׁבָרָאשׁ יְהִיוּ מְמַלְאִים מְחַכְמָה בִּינָה וְדַעַת
שְׁבִיבֵנוּ הָאֱלֹהִית שֶׁהִיא חֲכָמַת ה' וּבִינְתוֹ, לְהַתְּבוֹנֵן בְּגְדֻלְתוֹ אֲשֶׁר עַד אִין
חֲקֵר וְאִין סוּף, וְלְהוֹלִיד מִהוֹ עַל יְדֵי הַדַּעַת הַיְרָאָה בְּמַחוֹ וּפְחָד ה' בְּלָבוֹ,
וְאֶהֱבֵת ה' כְּאִשׁ בּוֹעֵרָה בְּלָבוֹ כְּרִשְׁפֵי שְׁלֵהֶבֶת, לְהִיוֹת נִכְסָפָה וְגַם כְּלֵתָה
נֶפֶשׁוֹ בְּחִשְׁקָה וְחִפְצָה לְדַבְּקָה בּוֹ בְּאִין סוּף בְּרוּךְ הוּא בְּכָל לֵב וְנֶפֶשׁ וּמְאֹד
מְעַמְקָא דְלִבָּא שְׁבִיבֵנוּ הַיְמִינִי, שְׁיִהְיֶה תוֹכוֹ רָצוֹן אֶהֱבָה מְלֵא וְגְדוּשׁ, עַד
שְׁתַּתְּפֵשֵׁט גַּם לְחִלּוֹ הַשְּׁמָאֵלִי לְאֲכַפְיָא לְסִטְרָא אַחְרָא יְסוּד מִיַּם הַרְעִים

שָׁבָה, שֶׁהִיא הַתְּאוּנָה שֶׁמְקַלֶּפֶת נִגְוָה, לְשִׁנוּתָהּ וּלְהַפְכָהּ מִתְעַנּוּגֵי עוֹלָם הַזֶּה לְאַהֲבַת ה', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "בְּכֹל לְבַבְךָ" – בְּשֵׁנֵי יִצְרָיִךְ.

דְּהִינּוּ שְׂיַעֲלֶה וַיָּבֵא וַיִּגְיַע לְמַדְרַגַת אֲהֲבָה רַבָּה וְחֻפָּה יִתְּרָה מִמַּדְרַגַת אֲהֲבָה עֲזָה כְּרִשְׁפֵי אֵשׁ. וְהִיא הַנִּקְרָאת בְּכַתּוּב "אֲהֲבָה בְּתַעֲנוּגִים", לְהַתְעַנֵּג עַל ה' מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא. וְהֶעֱנַג הוּא בְּמַחַ חֲכָמָה, וְשִׁכְל הַמִּתְעַנֵּג בְּהַשְׁפָּלַת ה' וַיִּדְעֶתּוּ כְּפִי הַשְּׁגַת שִׁכְלוֹ וְחֲכָמָתּוּ. וְהוּא בְּחִינַת הַמִּים וְזָרַע אֹר זָרוּעַ שֶׁבְקֻדְשַׁת נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית, הַמְהַפֶּכֶת לְטוֹב אֶת בְּחִינַת הַמִּים שֶׁבְנִפְשׁ הַבְּהֵמִית שֶׁמֵּהֶם בָּאוּ תַּאוּת תְּעַנּוּגֵי עוֹלָם הַזֶּה מִתְחַלֶּה. וְכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּעֶץ חַיִּים שֶׁעַר נִי פָּרַק גִּ' בְּשֵׁם הַזֶּהר, שֶׁהִרְעֵ נְהַפֵּךְ לְהִיּוֹת טוֹב גָּמוּר כְּמוֹ יִצְרָ טוֹב מִמֶּשׁ בְּהִסְרֵי הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים מִמֶּנּוּ, שֶׁהֵם תְּעַנּוּגֵי עוֹלָם הַזֶּה שֶׁהוּא מְלַבֵּשׁ בָּהֶם.

וְכֹן שְׂאָר כָּל הַמִּדּוֹת שֶׁבִּלְב, שֶׁהֵן עֲנֻפֵי הַיְרָאָה וְהָאֲהֲבָה, יִהְיוּ לֵה' לְבָדוֹ. וְכָל כַּח הַדְּבוּר שֶׁבִּפְּהָ וְהַמְחַשְׁבָּה שֶׁבְּמַח יִהְיוּ מִמְּלָאִים מִן לְבוּשֵׁי הַמְחַשְׁבָּה וְהַדְּבוּר שֶׁל נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית לְבָדָה, שֶׁהֵן מְחַשְׁבַת ה' וְתוֹרָתוֹ, לְהִיּוֹת שִׁיחַתּוֹ כָּל הַיּוֹם, לֹא פָּסִיק פְּמָה מְגִירָסָא. וְכַח הַמַּעֲשֵׂי שֶׁבִּיָּדוֹ וְשֶׁאָר רַמ"ח אֲבָרָיו יִהְיֶה בְּמַעֲשֵׂה הַמִּצְוֹת לְבָד, שֶׁהוּא לְבוּשׁ הַשְּׁלִישִׁי שֶׁל נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית.

אָךְ נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית שֶׁמֵּהֶם קִלְפָה רְצוּנָה לְהַפְּךָ מִמֶּשׁ, לְטוֹבַת הָאָדָם שִׁיִּתְגַּבֵּר עָלֶיהָ וַיִּנְצַחֶנָּה, כְּמִשְׁל הַזּוֹנָה שֶׁבַּזֶּהר הַקְּדוֹשׁ.

פֶּרֶק י

וְהִנֵּה כְּשֶׁהָאָדָם מְגַבִּיר נֶפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית וְנִלְחַם כָּל כָּךְ עִם הַבְּהֵמִית, עַד שֶׁמְגַרֵּשׁ וּמְבַעֵר הָרַע שֶׁבָּהּ מִחֲלָל הַשְּׂמָאֲלִי, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וַיִּבְעַרְתָּ הָרַע מִקִּרְבְּךָ", וְאִין הָרַע נְהַפֵּךְ לְטוֹב מִמֶּשׁ, נִקְרָא צַדִּיק שֶׁאִינוּ גָּמוּר וְצַדִּיק וְרַע לוֹ. דְּהִינּוּ שֵׁישׁ בּוֹ עֲדִין מְעַט מְזַעִיר רַע בְּחֲלָל הַשְּׂמָאֲלִי, אֶלָּא שֶׁכְּפוּף וּבִטָּל לְטוֹב מִחֲמַת מַעוּטוֹ, וְלָכֵן נִדְּמָה לוֹ כִּי וַיִּגְרָשֶׁהוּ וַיִּלָּךְ לוֹ כִּלּוֹ לְגַמְרִי. אָבֵל בְּאֵמַת, אֱלוֹ חֲלָף וְהִלָּךְ לוֹ לְגַמְרִי כָּל הָרַע שֶׁבּוֹ, הִיָּה נְהַפֵּךְ לְטוֹב מִמֶּשׁ.

וַיִּבְאוּר הַעֲנָנִן, כִּי הִנֵּה צַדִּיק גָּמוּר שֶׁנְּהַפֵּךְ הָרַע שְׁלוֹ לְטוֹב וְלָכֵן נִקְרָא צַדִּיק וְטוֹב לוֹ, הוּא עַל יְדֵי הַסֵּרַת הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים לְגַמְרִי מִהָרַע. דְּהִינּוּ לְמַאֲס מְאֹד בְּתַעֲנוּגֵי עוֹלָם הַזֶּה לְהַתְעַנֵּג בָּם בְּתַעֲנוּגוֹת בְּנֵי אָדָם לְמַלְאֵת תַּאוּת הַגּוֹף בְּלָבָד וְלֹא לְעַבּוֹדַת ה', מִפְּנֵי הִיּוֹתָם נִמְשָׁכִים וְנִשְׁפָּעִים מִהַקְּלָפָה וְסִטְרָא אַחֲרָא, וְכָל מַה שֶׁהוּא מִהַסֵּטְרָא אַחֲרָא הַצַּדִּיק הַגָּמוּר הוּא שׁוֹנְאוֹ בְּתַכְלִית הַשְּׂנְאָה, מִחֲמַת גְּדֹל אֲהֲבָתוֹ לֵה' וְקֻדְשׁוֹ בְּאַהֲבָה רַבָּה בְּתַעֲנוּגִים וְחֻפָּה יִתְּרָה הַנְּזָכָר לְעִיל. כִּי הֵם זֶה לְעַמַת זֶה, כְּדָכְתִּיב: "תַּכְלִית שְׂנְאָה שְׂנְאֵתִים לְאֵיבִים הִיוּ לִי, חֲקֵרְנִי וְדַע לְבַבִּי" וְגו'. וְכִפִּי עֲרָךְ גְּדֹל הָאֲהֲבָה

לה', כָּךְ עָרַךְ גְּדֹל הַשְּׁנָאָה לְסִטְרָא אַחְרָא וְהַמְּאוּס בְּרַע בְּתַכְלִית. כִּי הַמְּאוּס
הוּא הַפֶּד הָאֲהָבָה, מִמֶּשׁ כְּמוֹ הַשְּׁנָאָה.

וְצַדִּיק שְׂאִינוּ גְמוּר הוּא שְׂאִינוּ שׂוֹנֵא הַסִּטְרָא אַחְרָא בְּתַכְלִית הַשְּׁנָאָה, וְלִכֵּן
אִינוּ מוֹאֵס גַּם כֵּן בְּרַע בְּתַכְלִית. וְכָל שְׂאִין הַשְּׁנָאָה וְהַמְּאוּס בְּתַכְלִית, עַל
כְּרַחוּ נִשְׁאָר אִיזָה שְׂמִיץ אֲהָבָה וְתַעֲנוּג לְשֵׁם, וְלֹא הוֹסְרוּ הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים
לְגַמְרֵי מִכָּל וְכָל. וְלִכֵּן לֹא נִהְפְּדוּ לְטוֹב מִמֶּשׁ, מֵאַחַר שֵׁישׁ לוֹ אִיזָה אַחִיזָה
עֲדִין בְּבְגָדִים הַצּוֹאִים, אֲלָא שֶׁהוּא בְּטֵל בְּמַעוּטוֹ וְכִלְא חֲשִׁיב, וְלִכֵּן נִקְרָא
צַדִּיק וְרַע כְּפוּף וּבְטֵל לוֹ. וְעַל כֵּן גַּם אֲהָבָתוֹ לַה' אִינְהָ בְּתַכְלִית, וְלִכֵּן נִקְרָא
צַדִּיק שְׂאִינוּ גְמוּר.

וְהִנֵּה מְדַרְגָּה זוֹ מִתְחַלֶּקֶת לְרַבּוּת מְדַרְגּוֹת, בְּעַנְיָן בְּחִינַת מַעוּט הַרַע
הַנִּשְׁאָר מֵאַחַד מֵאַרְבַּע יְסוּדוֹת הָרַעִים, וּבְעַנְיָן בְּטוּלוֹ בְּמַעוּטוֹ בְּשֵׁשׁ עַל
דָּרָךְ מְשָׁל, אוֹ בְּאֶלֶף וּרְבֵבָה וְכִיּוֹצֵא עַל דָּרָךְ מְשָׁל. וְהוּן הֵם בְּחִינּוֹת צַדִּיקִים
הַרְבִּים שֶׁבְּכָל הַדּוֹרוֹת, כְּדֹאִיתָא בְּגַמְרָא, דְּתַמְנִיסָר אֲלֵפֵי צַדִּיקֵי קִימֵי
קָמָה דְּקִדְשָׁא בְּרִידָה הוּא. אֲדָּךְ עַל מַעְלַת צַדִּיק גְמוּר הוּא שְׂאֵמֵר רַבִּי שְׂמַעוֹן
בְּרַ יוֹחָאֵי: רְאִיתִי בְּנֵי עֲלִיָּה וְהֵם מַעֲטִים כּוֹ', שְׁלִכֵן נִקְרָאִים בְּנֵי עֲלִיָּה,
שְׂמַהֲפִכִין הַרַע וּמַעֲלִים אוֹתוֹ לְקִדְשָׁה, כְּדֹאִיתָא בְּזִהַר בְּהַקְדָּמָה, שְׂכַשְׂרָצָה
רַבִּי חִיָּא לַעֲלוֹת לְהִיכַל רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן יוֹחָאֵי, שְׂמַע קִלָּא נִפְק וְאָמַר: מֵאֵן
מִנְכוּן דִּי חֲשׂוּכָא מְהַפְּכִין לְנִהוּרָא וְטַעֲמִין מְרִירוֹ לְמַתְקָא עַד לֹא יִיתוּן הַכָּא
וְכוֹ'.

וְעוֹד נִקְרָאִים בְּנֵי עֲלִיָּה, מִפְּנֵי שְׂגָם עֲבוּדְתָם בְּבְחִינַת וַעֲשֵׂה טוֹב בְּקִיּוּם
הַתּוֹרָה וּמְצוֹתֶיהָ הוּא לְצַרְךָ גְבוּהָ וּמַעֲלָה מַעֲלָה עַד רֵם הַמַּעֲלוֹת, וְלֹא כְּדִי
לְדַבְּקָה בּוֹ יִתְבַּרְךָ בְּלִבְד לְרִוּוֹת צְמֵחוֹן נִפְשָׁם הַצְּמֵחָה לַה', כְּמוֹ שְׂכַתּוּב:
"הוּי כָּל צְמֵחָ לְכוּ לְמַיִם", וְכִמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּמַקּוֹם אַחֵר. אֲלָא כְּדַפְרֵשׁוּ
בְּתַקּוּנִים: אִיזָהוּ חֲסִיד, הַמִּתְחַסֵּד עִם קוּנוֹ, עִם קוֹ דִּילָהּ, לְיַחַדָּא קִדְשָׁא
בְּרִידָה הוּא וּשְׂכִינְתָהּ בְּתַחְתּוֹנִים. וְכִמוֹ שְׂכַתּוּב בְּרַעֲיָא מְהִימְנָא פְּרִשְׁתָּ תִצְא:
כְּבָרָא דְּאֲשַׁתְּדֵל בְּתַר אָבוּי וְאִמָּה דְּרַחֲמִים לוֹן יִתַּר מְגַרְמָה וְנִפְשָׁה וְרוּחָה
וְנִשְׂמַתָּה כּוֹ', וּמְסַר גְּרָמָה לְמִיתָה עֲלִיָּהוּ לְמַפְרָק לוֹן כּוֹ', וְכִמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר
בְּמַקּוֹם אַחֵר. [וּשְׂנִיָּהֶם עוֹלִים בְּקִנְיָה אַחַד, כִּי עַל יְדֵי הַבְּרוּרִים שְׂמַבְרָרִים
מִנְגָּה מַעֲלִים מִיִּין נִקְבִין, וְנַעֲשִׂים יְחוּדִים עֲלִיוֹנִים לְהוֹרִיד מִיִּין דְּכוּרִין,
שֶׁהֵם הֵם מִימֵי הַחֲסָדִים שֶׁבְּכָל מַצּוּהָ וּמְצוּהָ מִרְמ"ח מְצוֹת עֲשֵׂה, שְׂכַלָּן הוּן
בְּחִינּוֹת חֲסָדִים וּמִיִּין דְּכוּרִין, דְּהֵינּוּ הַמְּשַׁכְּתָּ קִדְשָׁתָּ אֱלֹהוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ
מִלְמַעְלָה לְמַטָּה לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּתַחְתּוֹנִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּמַקּוֹם אַחֵר].

וְזֶה לְעֵמֶת זֶה, רָשַׁע וְטוֹב לֹא לְעֵמֶת צְדִיק וְרַע לוֹ, דְּהֵינּוּ שֶׁהַטּוֹב שֶׁבִּנְפֹשׁוֹ הֵאֱלֵהִית שֶׁבְּמִחוֹ וּבְחָלָל הֵימְנִי שֶׁבְּלִבּוֹ כְּפֹיף וּבִטָּל לְגַבִּי הָרַע מִהַקְּלָפָה שֶׁבְּחָלָל הַשְּׂמָאֲלִי. וְזֶה מִתְחַלֵּק גַּם כֵּן לְרַבּוּת מְדַרְגּוֹת חֲלוּקוֹת בְּעֵינָיו כְּמוֹת וְאִיכוֹת הַבְּטוּל וּכְפִיפַת הַטּוֹב לָרַע חֶסֶד וְשָׁלוֹם. יֵשׁ מִי שֶׁהַכְּפִיפָה וְהַבְּטוּל אֶצְלוֹ מְעַט מְזִיעַר, וְאָף גַּם זֹאת אֵינּוּ בְּתַמִּידוֹת וְלֹא תִדְוֵר לְפָרְקִים קְרוֹבִים, אֲלָא לְעֵתִים רְחוּקִים מִתְגַּבֵּר הָרַע עַל הַטּוֹב וְכוּבֵשׁ אֶת הָעִיר קִטְנָה הוּא הַגּוֹף, אֲדָּה לֹא כָּלוּ אֲלָא מְקַצְתוֹ לְבַד, שְׂיֵהִיָּה סָר לְמִשְׁמַעְתּוֹ וְנִעֲשֶׂה לוֹ מְרַכְבָּה וּלְבוּשׁ לְהַתְּלַבֵּשׁ בּוֹ אֶחָד מִשְׁלֹשֶׁת לְבוּשֵׁיָה הַנּוֹכְרִים לְעִיל, דְּהֵינּוּ אוֹ בְּמַעֲשֵׂה לְבַד, לְעֲשׂוֹת עֲבֵרוֹת קְלוֹת וְלֹא חֲמוּרוֹת חֶסֶד וְשָׁלוֹם. אוֹ בְּדַבּוּר לְבַד, לְדַבֵּר אֲבָק לְשׁוֹן הָרַע וְלַצְנוּת וּכְהֵאִי גּוֹנָא. אוֹ בְּמַחְשָׁבָה לְבַד, הַרְהוּרֵי עֲבָרָה הַקְּשִׁים מְעַבְרָה. וְגַם אִם אֵינּוּ מִהֲרַהֵר בְּעֲבָרָה לְעֲשׂוֹתָהּ, אֲלָא בְּעֵינָיו זְוֹג זָכָר וְנִקְבָּה בְּעוֹלָם, שְׁעוֹבֵר עַל אֲזָהָרַת הַתּוֹרָה "וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דְּבַר רָע", שֶׁלֹּא יִהְרַהֵר בַּיּוֹם כּו', אוֹ שֶׁהִיא שְׁעַת הַכֹּפֶר לְעֵסֶק בַּתּוֹרָה וְהוּא מְפַנֵּה לְבוֹ לְבַטְלָה, כְּדַתְנָן בְּאַבוֹת: הַנֶּעוֹר בְּלִילָה כּו' וּמְפַנֵּה לְבוֹ כּו', שֶׁבְּאַחַת מִכָּל אֵלֶּה וְכִיּוֹצֵא בְּהוֹן נִקְרָא רָשַׁע בְּעֵת הַהִיא, שֶׁהָרַע שֶׁבִּנְפֹשׁוֹ גּוֹבֵר בּוֹ וּמִתְּלַבֵּשׁ בְּגוּפוֹ וּמְחַטִּיאֻ וּמְטַמְּאוֹ. וְאַחַר כֵּן גּוֹבֵר בּוֹ הַטּוֹב שֶׁבִּנְפֹשׁוֹ הֵאֱלֵהִית, וּמִתְחַרֵּט וּמִבְּקֵשׁ מִחִילָה וּסְלִיחָה מֵה', וְהוּא יִסְלַח לוֹ אִם שָׁב בְּתַשׁוּבָה הָרְאוּיָה עַל פִּי עֲצַת חֲכָמֵינוּ ז"ל בְּשִׁלְשָׁה חֲלוּקֵי כְּפָרָה שֶׁהִיָּה רַבִּי יִשְׁמַעֵאל דּוֹרֵשׁ, כְּפִי שְׁנַתְּבָאֵר בְּמַקּוֹם אַחֵר.

וַיֵּשׁ מִי שֶׁהָרַע גּוֹבֵר בּוֹ יוֹתֵר וּמִתְּלַבֵּשִׁים בּוֹ כָּל שְׁלֹשָׁה לְבוּשִׁים שֶׁל הָרַע, וּמְחַטִּיאֻ בְּעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת יוֹתֵר וּבְעֵתִים קְרוֹבִים יוֹתֵר, אֲדָּה בִּינְתִים מִתְחַרֵּט וּבָאִים לוֹ הַרְהוּרֵי תַשׁוּבָה מִבְּחִינַת הַטּוֹב שֶׁבִּנְפֹשׁוֹ שֶׁמִּתְגַּבֵּר קֶצֶת בִּינְתִים, אֲלָא שְׂאִין לוֹ הַתְּגַבְּרוֹת כָּל כֵּן לְנִצָּחַת אֶת הָרַע לְפָרֵשׁ מִחֲטָאִין לְגַמְרֵי לְהִיּוֹת מוֹדָה וְעוֹזֵב, וְעַל זֶה אָמְרוּ רַז"ל: רָשָׁעִים מְלֵאִים חֲרָטוֹת, שֶׁהֵם רַב הַרְשָׁעִים שֵׁשׁ בְּחִינַת טוֹב בְּנַפְשָׁם עֲדִין.

אֲדָּה מִי שְׂאִינוֹ מִתְחַרֵּט לְעוֹלָם וְאִין בָּאִים לוֹ הַרְהוּרֵי תַשׁוּבָה כָּלֵל נִקְרָא רָשַׁע וְרַע לוֹ, שֶׁהָרַע שֶׁבִּנְפֹשׁוֹ הוּא לְבַדוֹ נִשְׂאָר בְּקַרְבּוֹ, כִּי גֹבֵר כָּל כֵּן עַל הַטּוֹב, עַד שֶׁנִּסְתַּלַּק מִקְרָבּוֹ וְעוֹמֵד בְּבְחִינַת מַקִּיף עָלָיו מְלַמְעֵלָה. וְלָכֵן אָמְרוּ רַז"ל: אֲכָל בִּי עֲשָׂרָה שְׂכִינְתָא שְׂרִיא.

פרק יב

וְהַבִּינּוֹנִי הוּא שֶׁלְעוֹלָם אִין הָרַע גּוֹבֵר כָּל כֵּן לְכַבֵּשׁ אֶת הָעִיר קִטְנָה, לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּגוֹף לְהַחְטִיאֻ. דְּהֵינּוּ שֶׁשְׁלֹשֶׁת לְבוּשֵׁי נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית, שֶׁהֵם מַחְשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה שֶׁמְצַד הַקְּלָפָה, אִין גּוֹבְרִים בּוֹ עַל נֶפֶשׁ הֵאֱלֵהִית לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּגוֹף, בְּמַח וּבְפָה וּבִשְׂאָר רַמ"ח אַבְרִים לְהַחְטִיאֻם וּלְטַמְּאֻם חֶסֶד

וְשָׁלוֹם, רַק שְׁלֵשָׁה לְבוּשֵׁי נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית הֵם לְבָדִים מִתְּלַבְּשִׁים בְּגוּף, שֶׁהֵם מַחְשְׁבָה דְבוּר וּמַעֲשֵׂה שֶׁל תְּרִי"ג מִצְוֹת הַתּוֹרָה. וְלֹא עֵבֶר עֵבֶרָה מִיָּמִינוּ וְלֹא יַעֲבֹר לְעוֹלָם, וְלֹא נִקְרָא עָלָיו שֵׁם רָשָׁע אֲפֵלוּ שְׁעָה אַחַת וְרָגַע אַחַד כָּל יָמָיו.

אֵד מֵהוּת וְעֲצָמוֹת נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית, שֶׁהֵן עֶשֶׂר בְּחִינוֹתֶיהָ, לֹא לָהֶן לְבָדוֹן הַמְּלוּכָה וְהַמְּשָׁלָה בְּעִיר קִטְנָה, כִּי אִם בְּעֵתִים מְזֻמָּנִים, כְּמוֹ בְּשַׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע וְתַפְלָה, שֶׁהִיא שְׁעַת מוֹחִין דְּגִדְלוֹת לְמַעְלָה, וְגַם לְמַטָּה הִיא שְׁעַת הַכֶּשֶׁר לְכָל אָדָם, שֶׁאֵז מְקַשֵּׁר חֲכָמָה בִּינָה וְדַעַת שְׁלוֹ לְהִי לְהַעֲמִיק דַּעְתוֹ בְּגִדְלַת אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וְלַעוֹרֵר אֶת הָאֱהָבָה כְּרִשְׁפֵי אֵשׁ בְּחָלָל הַיְמָנִי שֶׁבְּלָבוֹ, לְדַבְּקָה בּוֹ בְּקִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ מֵאֲהָבָה, שֶׁזֶהוּ עֲנִין הַמְּבַאֵר בְּקְרִיאַת שְׁמַע דְּאוּרִיתָא. וּבְרִכּוֹתֶיהָ שֶׁלְּפָנֶיהָ וְלְאַחֲרֶיהָ שֶׁהֵן מְדַרְבְּנֵן, הֵן הַכְּנָה לְקִיּוֹם הַקְּרִיאַת שְׁמַע, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמִקּוֹם אַחֵר. וְאֵז הֵרַע שֶׁבְּחָלָל הַשְּׁמָאֲלִי כְּפוּף וּבִטֵּל לְטוֹב, הַמִּתְפַּשֵּׁט בְּחָלָל הַיְמָנִי מִחֲכָמָה בִּינָה וְדַעַת שֶׁבַּמַּח הַמְּקַשְׁרִים בְּגִדְלַת אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא.

אֲבָל אַחֵר הַתַּפְלָה בְּהַסְתַּלְקוֹת הַמִּחוּן דְּגִדְלוֹת אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, הִרִי הֵרַע חוּזֵר וְנַעוֹר בְּחָלָל הַשְּׁמָאֲלִי, וּמִתְאַוָּה תְּאַוָּה לְתַאוּת עוֹלָם הַזֶּה וְתַעֲנוּגָיו. רַק מְפָנִי שֶׁלֹּא לוֹ לְבָדוֹ מִשְׁפֵּט הַמְּלוּכָה וְהַמְּשָׁלָה בְּעִיר, אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא תְּאוּתוֹ מִכַּח אֶל הַפַּעַל לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּאַבְרֵי הַגּוּף בְּמַעֲשֵׂה דְבוּר וּמַחְשְׁבָה מִמֶּשׁ, לְהַעֲמִיק מַחְשְׁבָתוֹ בְּתַעֲנוּגֵי עוֹלָם הַזֶּה אֵיד לְמַלְאֵת תְּאוּת לָבוֹ. כִּי הַמַּח שְׁלִיט עַל הַלֵּב [כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּזֶהָר פְּרִשְׁת פִּינְחָס] בְּתוֹלְדוֹתוֹ וְטַבַּע יְצִירָתוֹ, שֶׁכֵּן נוֹצֵר הָאָדָם בְּתוֹלְדוֹתוֹ, שֶׁכָּל אָדָם יָכוֹל בְּרַצוֹנוֹ שֶׁבַּמַּחוֹ לְהַתְּאַפֵּק וְלִמְשַׁל בְּרוּחַ תְּאוּתוֹ שֶׁבְּלָבוֹ, שֶׁלֹּא לְמַלְאֵת מִשְׁאַלוֹת לָבוֹ בְּמַעֲשֵׂה דְבוּר וּמַחְשְׁבָה, וְלַהֲסִיחַ דַּעְתוֹ לְגַמְרֵי מִתְּאוּת לָבוֹ אֶל הַהֶפֶךְ לְגַמְרֵי. וּבִפְרִט אֶל צַד הַקְּדוּשָׁה, כְּדַכְתִּיב: "וְרִאֲיִתִּי שֵׁישׁ יִתְרוֹן לְחֲכָמָה מִן הַסְּכָלוֹת כִּיִּתְרוֹן הָאוֹר מִן הַחֹשֶׁךְ". פְּרוּשׁ, כְּמוֹ שֶׁהָאוֹר יֵשׁ לוֹ יִתְרוֹן וְשְׁלִיטָה וּמִמְשָׁלָה עַל הַחֹשֶׁךְ, שֶׁמַּעֲט אוֹר גִּשְׁמֵי דוּחָה הַרְבֵּה מִן הַחֹשֶׁךְ שֶׁנִּדְחָה מִמֶּנּוּ מֵאֲלִיו וּמִמִּילָא, כֵּן נִדְחָה מִמִּילָא סְכָלוֹת הַרְבֵּה שֶׁל הַקְּלָפָה וְסִטְרָא אַחֲרָא שֶׁבְּחָלָל הַשְּׁמָאֲלִי [כְּמֵאֲמַר רַז"ל: "...אֵלָא אִם כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת" וכו'] מְפָנִי הַחֲכָמָה שֶׁבִּנְפֶּשׁ הָאֱלֹהִית שֶׁבַּמַּח, אֲשֶׁר רְצוּנָה לְמַשֵּׁל לְבָדָה בְּעִיר וְלְהַתְּלַבֵּשׁ בְּשֵׁלֶשָׁה לְבוּשֵׁי הַנְּזֻפְרִים לְעִיל בְּכָל הַגּוּף כְּלוֹ כְּנֻזְכָּר לְעִיל, שֶׁהֵם מַחְשְׁבָה דְבוּר וּמַעֲשֵׂה שֶׁל תְּרִי"ג מִצְוֹת הַתּוֹרָה כְּנֻזְכָּר לְעִיל.

וְאֵף עַל פִּי כֵן אֵינוֹ נִקְרָא צְדִיק כָּלָל, מְפָנִי שֶׁיִּתְרוֹן הַזֶּה אֲשֶׁר לְאוֹר נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית עַל הַחֹשֶׁךְ וְסְכָלוֹת שֶׁל הַקְּלָפָה הַנִּדְחָה מִמִּילָא, אֵינוֹ אֵלָא בְּשֵׁלֶשָׁה לְבוּשֵׁים הַנְּזֻפְרִים לְעִיל, וְלֹא בְּמַהוּתָהּ וְעֲצָמוּתָהּ עַל מַהוּתָהּ וְעֲצָמוּתָהּ שֶׁל הַקְּלָפָה. כִּי מַהוּתָהּ וְעֲצָמוּתָהּ שֶׁל נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית שֶׁמִּהַקְּלָפָה שֶׁבְּחָלָל הַשְּׁמָאֲלִי לֹא נִדְחָה כָּלָל מִמֶּקוֹמוֹ בְּבִינּוֹנֵי אַחֵר הַתַּפְלָה, שֶׁאֵין רִשְׁפֵי אֵשׁ אֲהַבַת הִי בְּהַתְּגַלוֹת לָבוֹ בְּחָלָל הַיְמָנִי, כִּי אִם תּוֹכוֹ רְצוּף אֲהָבָה מְסַתְרַת, שֶׁהִיא אֲהָבָה הַטְּבַעִית שֶׁבִּנְפֶּשׁ הָאֱלֹהִית כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמּוֹן. וְאֵזִי יָכוֹל לְהִיּוֹת סְכָלוֹת הַכֶּסֶל הֵרַע בְּהַתְּגַלוֹת לָבוֹ בְּחָלָל הַשְּׁמָאֲלִי, לְהַתְּאוּת תְּאוּתָהּ לְכָל עֲנִינֵי גִשְׁמִיּוֹת עוֹלָם הַזֶּה, בֵּין בְּהִתְרַבֵּן בֵּין בְּאִסוּר חֵס וְשָׁלוֹם, כְּאֵלוֹ לֹא הַתְּפִלָּל כָּלָל. אֵלָא שֶׁבְּדַבֵּר אִסוּר אֵינוֹ עוֹלָה בְּדַעְתוֹ לַעֲשׂוֹת הָאִסוּר בְּפַעַל

ממש חס ושלום, אלא הרהורי עברה הקשים מעברה יכולים לפעול, לעלות למחו ולבלבלו מתורה ועבודה, וכמאמר רז"ל: שלש עברות אין אדם נצל מהן בכל יום, הרהור עברה ועיון תפלה כו'. רק שלזה מועיל הרשימו במוחין, ויראת ה' ואהבתו המסתתרת בחלל הימני, להתגבר ולשלט על הרע הזה המתאווה תאוה, שלא להיות לו שליטה וממשלה בעיר להוציא תאוותו מפת אל הפעל להתלבש באברי הגוף, ואפלו במח לבדו להרהר ברע אין לו שליטה וממשלה להרהר חס ושלום ברצונו שבמחו, שיקבל ברצון חס ושלום הרהור זה הרע העולה מאליו מהלב למח פנזפר לעיל. אלא מיד בעליתו לשם דוחהו בשתי ידים, ומסיח דעתו מיד שנוצר שהוא הרהור רע, ואינו מקבלו ברצון אפלו להרהר בו ברצון, וכל שכן להעלותו על הדעת לעשותו חס ושלום או אפלו לדבר בו. כי המהרהר ברצון נקרא רשע באותה שעה, והיננו אינו רשע אפלו שעה אחת לעולם.

וכן בדברים שבין אדם לחברו, מיד שעולה לו מהלב למח איזו טינה ושנאה חס ושלום, או איזו קנאה או פעס או קפידא ודומיהו, אינו מקבלן כלל במחו וברצונו. ואדרבה המח שליט ומושל ברוח שבלבו לעשות ההפך ממש, להתנהג עם חברו במדת חסד וחבה יתרה מודעת לו, לסבל ממנו עד קצה האחרון ולא לכעס חס ושלום. וגם שלא לשלם לו כפעלו חס ושלום, אלא אדרבה לגמל לחיבים טובות, כמו שכתוב בזהר ללמד מיוסף עם אחריו.

פרק יג

ובזה יובן לשון מאמר רז"ל: בינונים זה וזה שופטן [פרוש, יצר טוב ויצר הרע], דכתיב: "כי יעמד לימין אביון להושיע משפטי נפשו". ולא אמרו זה וזה מושלים חס ושלום, כי כשיש איזו שליטה וממשלה ליצר הרע בעיר קטנה אפלו לפי שעה קלה, נקרא רשע באותה שעה. אלא היצר הרע אינו רק על דרך משל כמו שופט ודין האומר דעתו במשפט, ואף על פי כן יכול להיות שלא יהיה פסק הלכה כד למעשה, מפני שיש עוד שופט ודין החולק עליו וצריך להכריע ביניהם והלכה כדברי המכריע. כד היצר הרע אומר דעתו בחלל השמאלי שבלב, ומהלב עולה למח להרהר בו, ומיד חולק עליו השופט השני, שהוא הנפש האלהית שבמח המתפשט בחלל הימני שבלב, מקום משכן היצר טוב. והלכה כדברי המכריע, הוא הקדוש ברוך הוא העוזרו להיצר טוב, כמאמר רז"ל: "אלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אין יכול לו". והעזר היא ההארה שמאיר אור ה' על נפש האלהית להיות לה יתרון ושליטה על סכליות הפסיל ויצר הרע, כיתרון האור מן החשך פנזפר לעיל.

אך מאחר שהרע שבחלל השמאלי בבינוני הוא בתקפו כתולדתו להתאוות תאוה לכל תענוגי עולם הזה, ולא נתבטל במעוט לגבי הטוב ולא נדחה ממקומו כלל, רק שאין לו שליטה וממשלה להתפשט באברי הגוף, מפני הקדוש ברוך הוא העומד לימין אביון ועוזר ומאיר לנפש האלהית, לכן נקרא כרשע, כמאמר רז"ל: "אפלו כל העולם כלו אומרים לך צדיק אתה היה בעיניך כרשע". ולא רשע ממש, אלא שיחזיק עצמו לבינוני, ולא להאמין להעולם שאומרים שהרע שבו נתבטל לגבי הטוב, שזו מדרגת צדיק, אלא יהיה בעיניו כאלו מהותו ועצמותו של הרע הוא בתקפו ובגבורתו בחלל השמאלי כתולדתו, ולא חלף והלך ממנו מאומה, ואדרבה נתחזק יותר בהמשך הזמן שנסתמש בו הרבה באכילה ושתיה ושאר ענייני עולם הזה.

ואף מי שבתורת ה' חפצו ויהגה בה יומם ולילה לשמה, אין זו הוכחה כלל שנדחה הרע ממקומו, אלא יכול להיות שמהותו ועצמותו הוא בתקפו ובגבורתו במקומו בחלל השמאלי, רק שלבושיו שהם מחשבה דבור ומעשה של נפש הבהמית אינן מתלבשים במח והפה והידיים ושאר אברי הגוף, מפני ה' שנתן שליטה וממשלה למח על הלב. ולכן נפש האלהית שבמח מושלת בעיר קטנה, אברי הגוף כלם, שיהיו לבוש ומרכבה לשלשת לבושיה שיתלבשו בהם, שהם מחשבה דבור ומעשה של תרי"ג מצות התורה. אבל מהותה ועצמותה של נפש האלהית אין לה שליטה וממשלה על מהותה ועצמותה של נפש הבהמית בבינוני, כי אם בשעה שאהבת ה' היא בהתגלות לבו בעתים מזמנים, כמו בשעת התפלה וכיוצא בה. ואף גם זאת הפעם אינה רק שליטה וממשלה לבד, כדכתיב: "ולאם מלאם יאמץ", כשזה קם זה נופל וכשזה קם וכו'. שנפש האלהית מתאמצת ומתגברת על נפש הבהמית במקור הגבורות, שהיא בינה להתבונן בגדלת אין סוף ברוך הוא ולהוליד אהבה עזה לה' כרשפי אש בחלל הימני שבלבו, ואז אתכפיא סטרא אחרא שבחלל השמאלי. אבל לא נתבטל לגמרי בבינוני, אלא בצדיק שנאמר בו: "ולבי חלל בקרבי", והוא מואס ברע ושונאו בתכלית השנאה והמיאוס, או שלא בתכלית השנאה כנזכר לעיל. אבל בבינוני הוא דרך משל כאדם שישן, שיכול לחזור ולעור משנתו, כך הרע בבינוני הוא כישן בחלל השמאלי בשעת קריאת שמע ותפלה שבלבו בוער באהבת ה', ואחר כך יכול להיות חוזר ונעור.

ולכן היה רבה מחזיק עצמו בבינוני, אף דלא פסק פמה מגירסא ובתורת ה' חפצו יומם ולילה, בחפיצה וחשיקה ותשוקה ונפש שוקקה לה' באהבה רבה כבשעת קריאת שמע ותפלה, ונדמה בעיניו בבינוני המתפלל כל היום, וכמאמר רז"ל: הלואי שיתפלל אדם כל היום כלו.

והנה מדת אהבה זו האמורה בבינונים בשעת התפלה על ידי התגברות הנפש האלהית כו', הנה לגבי מדרגת הצדיקים עובדי ה' באמת לאמתו אין בחינת אהבה זו נקראת בשם עבודת אמת כלל, מאחר שחולפת ועוברת אחר התפלה, וכתיב: "שפת אמת תפון לעד ועד ארגיעה לשון שקר". ואף על פי כן, לגבי מדרגת הבינונים נקראת עבודה תמה באמת

לְאִמְתוֹ שְׁלֵהֶם, אִישׁ אִישׁ כָּפִי מְדַרְגָּתוֹ בְּמְדַרְגַת הַבֵּינוּנִים, וְהִרִינִי קוֹרָא
בְּאֵהֱבָתְךָ שְׁבִתְפִלְתְּךָ גַם כֵּן "שִׁפְתַי אָמַת תִּפְּוֹן לְעַד", הוֹאִיל וּבְכַח נִפְשָׁם
הַאֲלֵהִית לְחֹזֵר וּלְעוֹרֵר בְּחִינַת אֲהָבָה זֹו לְעוֹלָם, בְּהִתְגַּבְּרוּתָהּ בְּשַׁעַת
הַתְּפִלָּה מְדִי יוֹם בְּיוֹם עַל יְדֵי הַכְּנָה הָרְאוּיָה לְכָל נִפְשׁ כָּפִי עֲרָפָה וּמְדַרְגָּתָהּ.

כִּי הִנֵּה מְדַת אָמַת הִיא מְדַתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, הַנִּקְרָא בְּרִיחַ הַתִּיכוֹן הַמְּבָרִיחַ מִן
הַקְּצָה אֶל הַקְּצָה, מֵרוֹם הַמַּעְלוֹת וּמְדַרְגוֹת עַד סוֹף כָּל דְּרָגוֹן, וּבְכָל מַעְלָה
וּמְדַרְגָּה מְבָרִיחַ תוֹךְ נִקְדָּה הָאֲמֻצְעִית, שֶׁהִיא נִקְדַּת וּבְחִינַת מְדַת אָמַת
שְׁלָהּ. וּמְדַת אָמַת הִיא נִחְלָה בְּלִי מְצָרִים, וְאִין לָהּ שְׁעוֹר לְמַעְלָה עַד רוֹם
הַמַּעְלוֹת. וְכָל מַעְלוֹת וּמְדַרְגוֹת שְׁלֵמָטָה הֵם כְּאִין לְגַבֵּי מַעְלוֹת וּמְדַרְגוֹת
שְׁלֵמָעְלָה הֵן, [כְּיָדוּעַ לְיֹודְעֵי חַ"ן שֶׁבְּחִינַת רֹאשׁ וּמוֹחִין שֶׁל מְדַרְגוֹת
תַּחְתּוֹנוֹת הֵן לְמַטָּה מְבַחֲינַת עֵקֶבִים וְרַגְלֵי מְדַרְגוֹת עֲלִיוֹנוֹת מֵהֵן, וּכְמֵאֹמֵר
רַז"ל: "רַגְלֵי הַחַיּוֹת כִּנְגַד כְּלָוִי".]

פרק יד

וְהִנֵּה מְדַת הַבֵּינוּנִי הִיא מְדַת כָּל אָדָם, וְאַחֲרֶיהָ כָּל אָדָם יִמְשֹׁךְ, שְׁכָל אָדָם
יְכוּל לְהִיּוֹת בֵּינוּנִי בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה. כִּי הַבֵּינוּנִי אִינוֹ מוֹאִס בְּרַע, שְׁזָהוּ
דְּבַר הַמְּסוּר לֵלֵב, וְלֹא כָּל הָעֵתִים שׁוֹוֹת. אֲלֹא סוּר מֵרַע וְעֵשֶׂה טוֹב, דְּהִינוּ
בְּפַעַל מִמֶּשׁ בְּמַעֲשֵׂה דְבוּר וּמַחְשָׁבָה, שֶׁבֵּהֶם הַבְּחִירָה וְהִיכְלָתָהּ, וְהַרְשׁוּת
נְתוּנָה לְכָל אָדָם לַעֲשׂוֹת וּלְדַבֵּר וּלְחַשֵּׁב גַּם מַה שֶּׁהוּא נֹגֵד תְּאוֹת לְבוֹ וְהַפְּכָה
מִמֶּשׁ. כִּי גַם בְּשַׁעַת שְׁהֵלֵב חוֹמֵד וּמַתְּאוּהָ אִיזוֹ תְּאוּהָ גְשָׁמִיית בְּהִתֵּר אוֹ
בְּאִסּוּר חֵס וְשָׁלוֹם, יְכוּל לְהִתְגַּבֵּר וּלְהִסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִמְּנַחֵה לְגַמְרִי, בְּאֹמְרוֹ
לְלֵבוֹ: אִינְנִי רוּצָה לְהִיּוֹת רָשָׁע אֲפִלּוּ שָׁעָה אַחַת, כִּי אִינְנִי רוּצָה לְהִיּוֹת
מְבֻדָּל וְנִפְרָד חֵס וְשָׁלוֹם מֵה' אַחַד בְּשׁוּם אִפֹּן, כְּדַכְתִּיב: "עוֹלֹתֶיכֶם...
מְבַדִּילִים" וְגו'. רַק אֲנִי רוּצָה לְדַבְּקָה בּוֹ נִפְשִׁי רוּחִי וְנִשְׁמַתִּי, בְּהִתְלַבֵּשׁוֹן
בְּשִׁלְשָׁה לְבוּשָׁיו יִתְבָּרֵךְ, שֶׁהֵם מַעֲשֵׂה דְבוּר וּמַחְשָׁבָה בְּה' וְתוֹרָתוֹ וּמִצְוֹתָיו
מֵאֲהָבָה מְסֻתֶרֶת שֶׁבְּלִבִּי לְה', כְּמוֹ בְּלֵב כְּלָלוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרָאוּ אוֹהֲבֵי
שְׁמֵךְ. וְאַפְלוּ קַל שֶׁבְּקִלִּים יְכוּל לְמַסֵּר נִפְשׁוֹ עַל קִדְשֶׁת ה', וְלֹא נוֹפֵל אֲנֹכִי
מִמֶּנּוּ בְּוִדָּאִי. אֲלֹא שֶׁנִּכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת, וְנִדְמָה לוֹ שֶׁבְּעִבְרָה זֹו עוֹדְנוּ
בְּיַהֲדוּתוֹ וְאִין נִשְׁמַתּוֹ מְבַדָּלֶת מֵאֲלֵהֵי יִשְׂרָאֵל, וְגַם שׁוֹכַח אֲהָבָתוֹ לְה'
הַמְּסֻתֶרֶת בְּלֵבוֹ. אֲבָל אֲנִי אִינְנִי רוּצָה לְהִיּוֹת שׁוֹטָה כְּמַהוֹ לְכַפֵּר הָאָמַת.

מַה שְׂאִין כֵּן בְּדַבַּר הַמְּסוּר לֵלֵב, דְּהִינוּ שְׁיֵהָא הָרַע מְאוּס מִמֶּשׁ בְּלֵב וְשִׁנְאוּי
בְּתַכְלִית שְׁנֵאָה, הִנֵּה זֶה אִי אֲפִשֵּׁר שְׁיֵהִיָּה בְּאָמַת לְאִמְתּוֹ, אֲלֹא עַל יְדֵי גְדֹל
וְתַקְף הָאֲהָבָה לְה' בְּבְחִינַת אֲהָבָה בְּתַעֲנוּגִים לְהִתְעַנֵּג עַל ה', מַעֲיִן עוֹלָם
הַבָּא. וְעַל זֶה אָמְרוּ רַז"ל: "עוֹלָמָךְ תִּרְאָה בְּחִיידָךְ" כּו'. וְאִין כָּל אָדָם זֹוֹכָה

לָזָה, כִּי זֶהוּ כַּעֲשׂוֹן קְבוּל שְׂכָר, וְכִדְכָתִיב: "עֲבוֹדַת מִתְנַה אֶתְּנֶה אֶתְּנֶה אֶתְּנֶה כְּהַנְתְּכֶם" וְגו', כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר.

וְלָכֵן אָמַר אִיּוֹב: "בְּרֵאתָ צְדִיקִים" כּו', וְכִדְאִיתָא בְּתִיקוּנִים, שְׂיֵשׁ בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כְּמָה מִיָּנִי מְדַרְגוֹת וּבְחִינּוֹת: חֲסִידִים, גְּבוּרִים הַמְתַּגְבְּרִים עַל יְצָרָם, מְאִירֵי תוֹרָה נְבִיאִים כּו', צְדִיקִים כּו' עֵינֵי שָׁם.

וּבְזֶה יוֹבֵן כְּפֹל לְשׁוֹן הַשְּׁבוּעָה, "תְּהִי צְדִיק וְאַל תְּהִי רָשָׁע". דְּלִכְאוּרָה תְּמוּהָ, כִּי מֵאַחַר שֶׁמִּשְׁבִּיעִים אוֹתוֹ "תְּהִי צְדִיק", לְמָה צְרִיכִים לְהַשְׁבִּיעוֹ עוֹד שֶׁלֹּא יִהְיֶה רָשָׁע? אֲלֵא מִשּׁוּם שְׂאִין כָּל אָדָם זֹכֶה לְהִיּוֹת צְדִיק, וְאִין לְאָדָם מִשְׁפֵּט הַבְּחִירָה בְּזֶה כָּל כָּד, לְהַתְּעַנֵּג עַל ה' בְּאַמֶּת וְשִׂיחָה הָרַע מְאוּס מִמֶּשׁ בְּאַמֶּת. וְלָכֵן מִשְׁבִּיעִים שְׁנִית: אֵל תְּהִי רָשָׁע עַל כָּל פְּנִים, שֶׁבְּזֶה מִשְׁפֵּט הַבְּחִירָה וְהַרְשׁוּת נְתוּנָה לְכָל אָדָם לְמִשְׁלַל בְּרוּחַ תְּאֻנּוֹתוֹ שֶׁבְּלָבוֹ וְלִכְבֹּשׁ יְצָרוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה רָשָׁע אֲפֹלוֹ שְׁעָה אַחַת כָּל יָמָיו, בֵּין בְּבַחֲיַנַּת סוּר מְרַע בֵּין בְּבַחֲיַנַּת וַעֲשֵׂה טוֹב. וְאִין טוֹב אֲלֵא תוֹרָה, דְּהִינּוּ תִלְמוּד תוֹרָה שֶׁכְּנֻד כָּלָן.

אֵד אֵף עַל פִּי כֵן צְרִיךְ לְקַבֵּעַ לוֹ עֲתִים גַּם כֵּן לְשִׁית עֲצוֹת בְּנִפְשׁוֹ לְהִיּוֹת מוֹאֵס בְּרַע, כְּגוֹן בְּעֲצַת חֲכָמֵינוּ ז"ל: אִשָּׁה חֲמַת מְלָאָה צוֹאָה כּו', וְכֵהֵאֵי גּוֹנָא. וְכֵן כָּל מִיָּנִי מְטַעְמִים וּמַעֲדָנִים נַעֲשִׂים כָּד חֲמַת מְלָא כּו'. וְכֵן כָּל תַּעֲנוּגֵי עוֹלָם הֵזָה, הַחֲכָם רוֹאֶה הַנּוֹלָד מֵהוֹן, שְׁסוֹפֵן לְרַקֵּב וְלְהִיּוֹת רַמָּה וְאַשְׁפָּה. וְהַהֲפֹךְ, לְהַתְּעַנֵּג וְלִשְׁמַח בְּה' עַל יְדֵי הַתְּבוּנָנוֹת בְּגִדְלַת אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא כְּפִי יְכָלְתוֹ, אֵף שִׁיּוֹדַע בְּנִפְשׁוֹ שֶׁלֹּא יִגִּיעַ לְמַדְרָגָה זוֹ בְּאַמֶּת לְאַמְתּוֹ כִּי אִם בְּדַמְיוֹנוֹת, אֵף עַל פִּי כֵן הוּא יַעֲשֶׂה אֶת שְׁלוֹ, לְקַיֵּם אֶת הַשְּׁבוּעָה שֶׁמִּשְׁבִּיעִים "תְּהִי צְדִיק", וְה' יַעֲשֶׂה הַטּוֹב בְּעֵינָיו. וְעוֹד, שֶׁהַהֲרַגְל עַל כָּל דְּבַר שֶׁלְטוֹן, וְנַעֲשֶׂה טְבַע שְׁנִי. וְכִשְׂיִרְגִיל לְמַאֵס אֶת הָרַע, יִהְיֶה נִמְאָס קֶצֶת בְּאַמֶּת. וְכִשְׂיִרְגִיל לְשְׁמַח נִפְשׁוֹ בְּה' עַל יְדֵי הַתְּבוּנָנוֹת בְּגִדְלַת ה', הָרִי בְּאַתְעָרוֹתָא דְלִתְתָא אֲתַעְרוֹתָא דְלַעֲלָא, וְכוּלֵי הָאֵי וְאוּלֵי יַעֲרָה עֲלֵיו רוּחַ מְמָרוֹם, וְיִזְכֶּה לְבַחֲיַנַּת רוּחַ מְשֻׁרֵשׁ אִיזָה צְדִיק שֶׁתְּתַעֲבֵר בּוֹ לְעַבֵּד ה' בְּשִׁמְחָה אֲמִתִּית, כְּדִכְתִּיב: "שְׁמַחוּ צְדִיקִים בְּה'", וְתִתְקַיֵּם בּוֹ בְּאַמֶּת הַשְּׁבוּעָה שֶׁמִּשְׁבִּיעִים, "תְּהִי צְדִיק".

פרק טו

וּבְזֶה יוֹבֵן מַה שְׂכָתוֹב: "וְשַׁבְתֶּם וּרְאִיתֶם בֵּין צְדִיק לְרָשָׁע בֵּין עֹבֵד אֱלֹהִים לְאִשָּׁר לֹא עֹבֵדוֹ". שֶׁהַהֲפָרֵשׁ בֵּין עוֹבֵד אֱלֹהִים לְצְדִיק הוּא, שְׂ"עוֹבֵד" הוּא לְשׁוֹן הוֹה, שֶׁהוּא בְּאַמְצַע הָעֲבוּדָה, שֶׁהֵיא הַמְּלַחְמָה עִם הַיְצָר הָרַע לְהַתְּגַבֵּר עָלָיו וְלִגְרָשׁוֹ מֵהָעִיר קְטָנָה, שֶׁלֹּא יִתְלַבֵּשׁ בְּאַבְרֵי הַגּוֹף, שֶׁהוּא בְּאַמֶּת עֲבוּדָה וְעַמְל גְּדוֹל לְהַלְחֵם בּוֹ תְּמִיד, וְהִינּוּ הַבִּינוּנֵי. אֲבָל הַצְדִיק נִקְרָא "עֹבֵד ה'".

בְּשֵׁם הַתָּאֵר, כְּמוֹ שֵׁם "חֲכָם" או "מְלֻךְ", שֶׁכָּבֵר נַעֲשֶׂה חֲכָם או מְלֻךְ; כִּי זֶה, כָּבֵר עֲבָד וְגַמֵּר לְגַמְרֵי עֲבוֹדַת הַמְּלַחְמָה עִם הָרַע, עַד כִּי וַיִּגְרָשׁוּהוּ וַיִּלְךְ לּוֹ, וְלִבּוֹ חָלַל בְּקִרְבּוֹ.

וּבְבִינּוֹנֵי יֵשׁ גַּם כֵּן שְׁתֵּי מַדְרָגוֹת: עוֹבֵד אֱלֹהִים, וְאֲשֶׁר לֹא עֲבָדוֹ. וְאִם עַל פִּי כֵּן אֵינוֹ רָשָׁע, כִּי לֹא עָבַר מִיָּמָיו שׁוּם עֲבָרָה קְלָה, וְגַם קִיָּם כָּל הַמִּצְוֹת שֶׁאֲפָשָׁר לוֹ לְקִיָּמוֹ, וְתִלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כָּל־סָם, וְלֹא פָּסִיק פְּמָה מְגִירָסָא. אֲלֵא שְׂאִינוֹ עוֹשֶׂה שׁוּם מְלַחְמָה עִם הַיָּצָר, לְנִצְחוֹ עַל יָדֵי אֹרֵחַ הַיָּמָאִיר עַל נַפְשׁ הָאֱלֹהִית שֶׁבְּמַחַ, הַשְּׁלִיט עַל הַלֵּב כְּנֹזֶכֶר לְעִיל. מִפְּנֵי שְׂאִין יִצְרוּ עוֹמֵד לְנִגְדּוֹ כָּל־לְבָטְלוֹ מִתּוֹרָתוֹ וְעֲבוֹדָתוֹ, וְאִין צְרִיךְ לְלַחֵם עִמּוֹ כָּל־ל, כְּגוֹן שֶׁהוּא מִתְמַיֵּד בְּלִמּוּדוֹ בְּטַבְּעוֹ מִתּוֹלְדָתוֹ עַל יָדֵי תְּגַבְרַת הַמְּרָה שְׁחוֹרָה. וְכֵן אִין לוֹ מְלַחְמָה מִתְאַוֹת נְשִׁים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְצַנֵּן בְּטַבְּעוֹ, וְכֵן בְּשֶׁאֵר תַּעֲנוּגֵי עוֹלָם הַזֶּה, הוּא מְחַסֵּר הַרְגֵשׁ הַנָּאָה בְּטַבְּעוֹ. וְלָכֵן אִין צְרִיךְ לְהִתְבּוֹנֵן כָּל כִּי בְּגִדְלַת הַיָּ, לְהוֹלִיד מִבִּינְתּוֹ רוּחַ דַּעַת וַיִּרְאֵת הַיָּ בְּמַחוֹ, לְהַשְׁמֵר שְׁלֹא לְעָבֵר עַל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְאֶהְבֵּת הַיָּ בְּלִבּוֹ, לְדַבְּקָה בּוֹ בְּקִיּוּם הַמִּצְוֹת, וְתִלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כָּל־ל. אֲלֵא דִי לוֹ בְּאַהֲבָה מְסֻתְרָת אֲשֶׁר בְּלִבּוֹ כְּלָלוֹת יִשְׂרָאֵל, שְׁנִקְרָאוֹ אוֹהֲבֵי שְׁמוֹ. וְלָכֵן אֵינוֹ נִקְרָא 'עוֹבֵד' כָּל־ל, כִּי אֶהְבָּה זֶה הַמְּסֻתְרָת אֵינָה פְּעֻלָּתוֹ וְעֲבוֹדָתוֹ כָּל־ל, אֲלֵא הִיא יִרְשָׁתּוֹ מְאַבּוֹתֵינוֹ לְכָל־ל יִשְׂרָאֵל, וְכִמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמּוֹ.

וְכֵן אִם מִי שְׂאִינוֹ מִתְמַיֵּד בְּלִמּוּדוֹ בְּטַבְּעוֹ, רַק שֶׁהֲרִיגֵל עֲצָמוֹ לְלַמֵּד בְּהִתְמַדָּה גְּדוֹלָה, וְנַעֲשֶׂה הַהֲרִיגֵל לוֹ טַבְּעַ שְׁנֵי, דִי לוֹ בְּאַהֲבָה מְסֻתְרָת זֶה, אֲלֵא אִם כֵּן רוּצָה לְלַמֵּד יוֹתֵר מְרַגִּילוֹתוֹ. וּבְזֶה יוֹבֵן מַה שֶׁכְּתוּב בְּגִמְרָא, דִּ"עוֹבֵד אֱלֹהִים" הֵינּוּ מִי שֶׁשׁוֹנֶה פְּרָקוֹ מֵאַה פְּעָמִים וְאַחַד, וְ"לֹא עֲבָדוֹ" הֵינּוּ מִי שֶׁשׁוֹנֶה פְּרָקוֹ מֵאַה פְּעָמִים לְבַד. וְהֵינּוּ מְשׁוּם שְׁבִימִיָּהִם הֵינּוּ הַרְגִילוֹת לְשָׁנוֹת כָּל פְּרָק מֵאַה פְּעָמִים, כְּדֹאֵיתָא הֵתָם בְּגִמְרָא מְשַׁל מְשׁוּק שֶׁל חֲמָרִים, שְׁנִשְׁכָּרִים לְעֵשֶׂר פְּרָסִי בְּזוּזָא וְלֹא־אֶחָד עֵשֶׂר פְּרָסִי בְּתַרִי זוּזֵי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹתֵר מְרַגִּילוֹתָם.

וְלָכֵן זֹאת הַפְּעַם הַמֵּאָה וְאַחַת הֵיִתְרָה עַל הַרְגִילוֹת שֶׁהֲרִיגֵל מִנְעוּרָיו שֶׁקוֹלָה כְּנֶגֶד כָּל־ל, וְעוֹלָה עַל גְּבִיָּהוֹן בִּיְתֵר שְׂאֵת וַיְתֵר עַז לְהִיּוֹת נִקְרָא עוֹבֵד אֱלֹהִים. מִפְּנֵי שֶׁכְּדִי לְשָׁנוֹת טַבְּעַ הַרְגִילוֹת, צְרִיךְ לְעוֹרֵר אֶת הָאֶהְבָּה לְהַיָּ, עַל יָדֵי שְׁמִתְבּוֹנֵן בְּגִדְלַת הַיָּ בְּמַחוֹ לְשַׁלֵּט עַל הַטַּבְּעַ שֶׁבְּחָלָל הַשְּׂמָאֲלִי הַמְּלֵא דָם הַנִּפְשׁ הַבְּהִמִית שֶׁמְהַקְלָפָה, שֶׁמְמַנְה הוּא הַטַּבְּעַ. וְזֶה הִיא עֲבוֹדָה תְּמָה לְבִינּוֹנֵי. אוֹ לְעוֹרֵר אֶת הָאֶהְבָּה הַמְּסֻתְרָת שֶׁבְּלִבּוֹ לְמַשַּׁל עַל יָדָה עַל הַטַּבְּעַ שֶׁבְּחָלָל הַשְּׂמָאֲלִי, שֶׁזֶה נִקְרָא גַּם כֵּן עֲבוֹדָה, לְהַלְחֵם עִם הַטַּבְּעַ וְהַיָּצָר עַל יָדֵי שְׁמִעוּרֵר הָאֶהְבָּה הַמְּסֻתְרָת בְּלִבּוֹ. מַה שְׂאִין כֵּן כְּשֶׁאִין לוֹ מְלַחְמָה כָּל־ל, אִין אֶהְבָּה זֶה מְצַד עֲצָמָה נִקְרָאת עֲבוֹדָתוֹ כָּל־ל

וְזֶה כָּלֵל גְּדוֹל בְּעִבּוּדַת ה' לְבִינוּנִים : הַעֲקָר הוּא לְמַשֵּׁל וְלִשְׁלֹט עַל הַטָּבַע שֶׁבְּחָלָל הַשְּׂמָאֲלִי, עַל יְדֵי אֹרֹר ה' הַמַּאִיר לְנַפְשׁ הָאֱלֹהִית שֶׁבְּמִח, וְלִשְׁלֹט עַל הַלֵּב, כְּשֶׁמִּתְבּוֹנֵן בְּמִחוּ בְּגִדְלַת אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא. לְהוֹלִיד מִבִּינְתּוֹ רוּחַ דַּעַת וַיִּרְאֵת ה' בְּמִחוּ, לְהִיּוֹת סוּר מֵרַע דְּאוֹרִיָּתָא וּדְרַבְּנָן, וְאַפְלוּ אֲסוּר קַל שֶׁל דְּבַרֵיהֶם חֵס וְשָׁלוֹם ; וְאַהֲבַת ה' בְּלָבוּ בְּחָלָל הַיְמָנִי, בְּחִשְׁיָקָה וְחִפְיָצָה, לְדַבְּקָה בּוֹ בְּקִיּוּם הַמְּצוֹת דְּאוֹרִיָּתָא וּדְרַבְּנָן, וְתִלְמוּד תּוֹרָה שֶׁפְּנַגְד כָּלוּ.

וַיִּתֵּר עַל כּוֹ, צָרִיךְ לִידַע כָּלֵל גְּדוֹל בְּעִבּוּדָה לְבִינוּנִים, שְׁגַם אִם אֵין יָד שֶׁכָּלוּ מִשְׁגָּת לְהוֹלִיד אַהֲבַת ה' בְּהַתְּגַלּוֹת לָבוּ, שְׂיִהִיָּה לָבוּ בּוֹעֵר כְּרִשְׁפֵי אֵשׁ וְחִפְּץ בְּחִפְיָצָה וְחִשְׁיָקָה וְתִשׁוּקָה מְרַגְּשֵׁת בַּלֵּב לְדַבְּקָה בּוֹ, רַק הָאֲהֲבָה מְסַתְּרַת בְּמִחוּ וְתַעֲלָמוֹת לָבוּ, ([הַגְּהָה : וְהַסְּבָה לְזֶה הִיא מִפְּנֵי הִיּוֹת הַמִּחִין שְׁלוֹ וְנַפְשׁ רוּחַ וְנִשְׁמָה שְׁלוֹ מִבְּחִינַת עֵבוֹר וְהַעֲלָם תּוֹךְ הַתְּבוּנָה וְלֹא מִבְּחִינַת לְדָה וְהַתְּגַלּוֹת, כִּי דוּעַ לְיִוְדַעִי ח'ו]). דְּהֵיִינוּ שֶׁהַלֵּב מִבִּין בְּרוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה שֶׁבְּמִחוּ גְּדִלַת אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, דְּכֹלָא קָמָה כְּלֹא חֲשִׁיב מִמֶּשׁ, אֲשֶׁר עַל כֵּן יֵאָתֶה לוֹ יִתְבַּרְךְ שֶׁתְּכַלֶּה אֱלֹו נַפְשׁ כָּל חַי לְדַבְּק וְלַהֲכָלֵל בְּאוֹרוֹ. וְגַם נַפְשׁוֹ וְרוּחוֹ אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ כִּי יֵאָתֶה לָהּ, לְהִיּוֹת כְּלוֹת אֱלֹו בְּחִשְׁיָקָה וְחִפְיָצָה, לְצֵאת מִנְרַתְקוֹן, הוּא הַגּוֹף, לְדַבְּקָה בּוֹ. רַק שֶׁבַעֲל כְּרַחֵן חִיּוֹת הִנָּה בְּתוֹךְ הַגּוֹף וְצְרוּרוֹת בּוֹ כְּאֶלְמֵנוֹת חִיּוֹת. וְלִית מְחַשְׁבָּה דְּלֵהוֹן תְּפִיסָא בֵּה כָּלֵל, כִּי אִם כְּאֲשֶׁר תְּפִיסָא וּמִתְלַבֶּשֶׁת בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹתֶיהָ, כְּמַשֵּׁל הַמְּחַבֵּק אֶת הַמְּלֶכֶךְ הַנְּזַכֵּר לְעִיל. וְאִי לְזֵאת יֵאָתֶה לָהּ לְחַבְּקוֹ בְּכָל לֵב וְנַפְשׁ וּמֵאָד, דְּהֵיִנוּ קִיּוּם הַתְּרִי"ג מְצוֹת בְּמַעֲשָׂה וּבְדַבּוֹר וּבְמַחְשָׁבָה, שֶׁהִיא הַשְּׁגָת וַיִּדְעַת הַתּוֹרָה, כְּנִזְכֵּר לְעִיל.

הִנָּה כְּשֶׁמַּעֲמִיק בְּעֵנָן זֶה בְּתַעֲלָמוֹת תְּבוּנוֹת לָבוּ וּמִחוּ, וּפִיו וְלָבוּ שְׁוִין, שֶׁמְקִיִּים כֵּן בְּפִיו כְּפִי אֲשֶׁר נִגְמַר בְּתַבְּנַת לָבוּ וּמִחוּ. דְּהֵיִינוּ לְהִיּוֹת בְּתוֹרַת ה' חֲפָצוֹ וַיְהִיָּה בֵּה יוֹמָם וְלַיְלָה בְּפִיו, וְכֵן הַיְדִים וּשְׁאָר אֲבָרִים מְקִיִּים הַמְּצוֹת כְּפִי מֵה שֶׁנִּגְמַר בְּתַבְּנַת לָבוּ וּמִחוּ. הַרִי תְּבוּנָה זֶה מִתְּלַבֶּשֶׁת בְּמַעֲשָׂה דְּבוֹר וּמְחַשְׁבַת הַתּוֹרָה וּמְצוֹתֶיהָ, לְהִיּוֹת לָהֶם בְּחִינַת מוֹחִין וְחִיּוֹת וְגִדְפִין לְפָרְחָא לְעֵלָא, כְּאֵלוּ עֶסֶק בְּהֶם בְּדַחִילוֹ וּרְחִימוֹ מִמֶּשׁ אֲשֶׁר בְּהַתְּגַלּוֹת לָבוּ [בְּחִפְיָצָה וְחִשְׁיָקָה וְתִשׁוּקָה מְרַגְּשֵׁת בְּלָבוּ וְנַפְשׁוֹ הַצְּמָאָה לֵה' מִפְּנֵי רִשְׁפֵי אֵשׁ אַהֲבָתוֹ שֶׁבְּלָבוּ כְּנִזְכֵּר לְעִיל], הוּאִיל וְתְּבוּנָה זֶה שֶׁבְּמִחוּ וְתַעֲלָמוֹת לָבוּ הִיא הַמְּבִיאֵתוֹ לְעֶסֶק בְּהֶם, וְלוּלִי שֶׁהִיָּה מִתְּבוּנָן בְּתַבּוּנָה זֶה לֹא הִיָּה עוֹסֵק בְּהֶם כָּלֵל, אֶלָּא בְּצָרְכֵי גוּפוֹ לְבַד. [וְגַם אִם הוּא מִתְּמִיד בְּלְמוּדוֹ בְּטַבְּעוֹ, אִף עַל פִּי כֵן אוֹהֵב אֶת גוּפוֹ יוֹתֵר בְּטַבְּעוֹ].

וְזֶה רְמִזוֹ רַז"ל בְּאֶמְרָם : "מְחַשְׁבָּה טוֹבָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצַרְפָּה לְמַעֲשָׂה", וְהוּא לֵה לְמִימַר : 'מַעֲלָה עָלָיו הַכְּתוּב כְּאֵלוּ עֲשָׂאָה'. אֶלָּא הַעֲנָנָן, כִּי דַחִילוֹ וּרְחִימוֹ שֶׁבְּהַתְּגַלּוֹת לָבוּ, הֵם הַמְּתַלְבְּשִׁים בְּמַעֲשָׂה הַמְּצוֹת לְחִיּוֹתָם לְפָרְחָא לְעֵלָא, כִּי הַלֵּב הוּא גַם כֵּן חֲמָרִי, כְּשֶׁאֵר אֲבָרִים שֶׁהֵם כְּלִי הַמַּעֲשָׂה. אֶלָּא שֶׁהוּא פְּנִימִי וְחִיּוֹת לָהֶם, וְלָכֵן יְכוּל לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּהֶם, לְהִיּוֹת לָהֶם גִּדְפִין לְהַעֲלוֹתָם. אִךְ הַדַּחִילוֹ וּרְחִימוֹ שֶׁבְּתַבּוּנוֹת מִחוּ וְתַעֲלָמוֹת

לבו הנזכרים לעיל, גבהו דרכיהם למעלה מעלה מבחינת המעשה, ואי אפשר להם להתלבש בבחינת מעשה המצות, להיות להם בחינת מוחין וחיות להעלותן לפרחא לעלא, אם לא שהקדוש ברוך הוא מצרפן ומחברן לבחינת המעשה. והן נקראות בשם "מחשבה טובה", כי אינן דחילו ורחימו ממש בהתגלות לבו, כי אם בתבנת מחו ותעלמות לבו כנזכר לעיל. (להגהה: וכמו שכתוב בזהר ועץ חיים, דתבנה אותיות ב"ן וב"ת, שהן דחילו ורחימו, ולפעמים התבנה יורדת להיות מוחין בנקבא דזעיר אנפין, שהן אותיות התורה והמצות, והמשפיל יבין)).

אך צרוף זה מצרף הקדוש ברוך הוא כדי להעלות מעשה המצות ועסק התורה, הנעשים על ידי מחשבה טובה הנזכרת לעיל, עד עולם הבריאה, מקום עליית התורה והמצות הנעשים על ידי דחילו ורחימו שכליים אשר בהתגלות לבו ממש. אבל בלאו הכי נמי עולים לעולם היצירה, על ידי דחילו ורחימו טבעיים המסתרים בלב כל ישראל בתולדותם, כמו שיתבאר לקמן באריכות.

פרק יז

ובזה יובן מה שכתוב: "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשתו", דלכאורה הוא "בלבבך" נגד החוש שלנו [והתורה היא נצחית], שאין קרוב מאד הדבר להפך לבו מתאוות עולם הזה לאהבת ה' באמת, וכמו שאמרו בגמרא: "אטו יראה מלתא זטרתא היא", וכל שכן אהבה. וגם אמרו רז"ל דצדיקים דוקא לבם ברשותם.

אלא ד"לעשתו" רוצה לומר, האהבה המביאה לידי עשיית המצות בלבד, שהיא רעותא דלבא שבתעלמות לב, גם כי אינה בהתגלות לבו כרשפי אש. ודבר זה קרוב מאד ונקל לכל אדם אשר יש לו מח בךדקדו, כי מחו ברשותו ויכול להתבונן בו ככל אשר יחפץ. וכשיתבונן בו בגדלת אין סוף ברוך הוא, ממילא יוליד במחו על כל פנים האהבה לה, לדבקה בו בקיום מצותיו ותורתו. וזה כל האדם, כי "היום לעשותם" כתיב, שהיום הוא עולם המעשה דוקא, ולמחר כו' כמו שנתבאר במקום אחר.

והמח שליט בטבעו ותולדתו על חלל השמאלי שבלב, ועל פיו, ועל כל האברים, שהם כלי המעשה. אם לא מי שהוא רשע באמת, כמאמר רז"ל שהרשעים הם ברשות לבם ואין לבם ברשותם כלל, וזה ענין על גדל ועצם עונם. ולא דברה תורה במתים אלו, שבחיייהם קרויים מתים. כי באמת אי אפשר לרשעים להתחיל לעבד ה' בלי שייעשו תשובה על העבר ותחלה, לשבר הקלפות שהם מסך מבדיל ומחיצה של ברזל המפסקת בינם לאביהם שבשמים, על ידי שבירת לבו ומרירת נפשו על חטאיו, כמו

שְׁפָתוֹב בְּאֵהָר עַל פְּסוּק "זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשָׁפָרָה לֵב נִשְׁפָּר" וְגוֹי, שְׁעַל יָדֵי לֵב נִשְׁפָּר נְשָׁפָרָה רוּחַ הַטְּמֵאָה דְסִטְרָא אַחְרָא [עֵינן שָׁם פְּרִשְׁת פִּינְחָס דְרַ"מ וּפְרִשְׁת וַיִּקְרָא דְרַח' ח' וְדָף ה' ע"א וּבְפָרוּשׁ הַרְמִי"ז שָׁם].

וְהִיא בְּחִינַת תְּשׁוּבָה תַּתְּאָה, לְהַעֲלוֹת ה"א תַּתְּאָה לְהַקִּימָה מִנְפִילְתָּה שְׁנִפְלָה אֶל הַחִיצוֹנִים, שֶׁהוּא סוּד גְלוּת הַשְּׂכִינָה, כְּמֵאֲמַר רַז"ל: "גְלוּ לְאָדוּם, שְׂכִינָה עִמָּהֶם". דְּהֵינּוּ, כְּשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה אָדוּם, מוֹרִיד וּמְמַשִּׁיךְ לְשָׁם בְּחִינַת וְנִצּוּץ אֱלֹהוּת הַמְּחִיָּה אֶת נַפְשׁ רוּחַ וּנְשָׂמָה שְׁלוֹ, הַמְּלַבְּשִׁים בּוֹ בְּנֶפֶשׁ הַבְּהִמִית, מִהַקְּלָפָה שְׁבִלְבוֹ שְׁבַחְלָל הַשְּׂמָאֵלִי, הַמוֹלְכֵת בּוֹ בְּעוֹדוֹ רָשָׁע וּמוֹשְׁלֵת בְּעִיר קִטְנָה שְׁלוֹ, וְנִפְשׁוֹ רוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ כְּבוֹשִׁים בְּגוֹלָה אֲצִלָּה. וְכִשְׁנִשְׁפָּר לְבוֹ בְּקִרְבוֹ, וְנִשְׁפָּרָה רוּחַ הַטְּמֵאָה וְסִטְרָא אַחְרָא וַיִּתְּפָרְדּוּ וְכוּ', הִיא קָמָה מִנְפִילְתָּה וְגַם נֶצְבָה, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר.

פּרָק יח

וּלְתוֹסֶפֶת בְּאוֹר בְּאֵר הַיֵּטֵב מֵלֵת "מֵאֲד" שֶׁבְּפְסוּק "כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מֵאֲד" וְגוֹי, צָרִיךְ לִידַע נֶאֱמָנָה, כִּי אֵף מִי שֶׁדַּעְתּוֹ קֶצֶרָה בִּידִיעַת ה', וְאֵין לוֹ לֵב לְהִבִּין בְּגִדְלַת אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, לְהוֹלִיד מִמֶּנָּה דְחִילוֹ וּרְחִימוֹ אֶפְלוּ בְּמַחוֹ וְתִבְוִנְתּוֹ לְבַד, אֵף עַל פִּי כֵן קָרוֹב אֵלָיו הַדָּבָר מֵאֲד לְשֹׁמֵר וְלַעֲשׂוֹת כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה, וְתִלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד כָּל, בְּפִי וּבְלִבּוֹ מִמֶּשׁ מַעֲמָקָא דְלִבָּא בְּאֵמַת לְאֵמַתוֹ בְּדְחִילוֹ וּרְחִימוֹ, שֶׁהִיא אֶהְבָּה מְסִתְרַת שְׁבִלְב כְּלָלוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא יִרְשָׁה לָנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ. רַק שְׁצָרִיךְ לְבָאָר וּלְהַקְדִּים תַּחֲלָה בְּאֵר הַיֵּטֵב שֶׁרַשׁ אֶהְבָּה זֶה וְעִנְיָנָה, וְאֵיךְ הִיא יִרְשָׁה לָנוּ, וְאֵיךְ נִכְלַל בָּהּ גַם דְּחִילוֹ.

וְהַעֲנֵנוּ, כִּי הָאֲבוֹת הֵן הַמְּרַכְּבָה, וְעַל כֵּן זְכוּ לְהַמְשִׁיךְ נַפְשׁ רוּחַ וּנְשָׂמָה לְבִנְיָהֶם אַחֲרֵיהֶם עַד עוֹלָם מַעֲשֵׂר סְפִירוֹת דְקִדְשָׁה שְׁבָאֲרַבַּע עוֹלָמוֹת, אֲצִילוֹת בְּרִיאָה יְצִירָה עֲשִׂיָה, לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מְדַרְגָּתוֹ וְכִפִּי מַעֲשָׂיו. וְעַל כָּל פְּנִים, אֶפְלוּ לְקַל שְׁבִקְלִים וּפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל נִמְשָׁךְ בְּזוּוּגָם נַפְשׁ דְנִפְשׁ דְּמַלְכוּת דְעֲשִׂיָה, שֶׁהִיא מְדַרְגָּה הַתַּחֲתוֹנָה שְׁבִקְדֻשַׁת הָעֲשִׂיָה. וְאֵף עַל פִּי כֵן, מֵאַחַר שֶׁהִיא מַעֲשֵׂר סְפִירוֹת קְדוּשׁוֹת, הִיא כְּלוּלָה מִכָּל, גַּם מִחֲכָמָה דְעֲשִׂיָה, שְׁבִתּוֹכָה מְלַבְּשֵׁת חֲכָמָה דְּמַלְכוּת דְאֲצִילוֹת, שְׁבִתּוֹכָה חֲכָמָה דְאֲצִילוֹת, שְׁבָהּ מֵאִיר אֹר אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא מִמֶּשׁ, כְּדַכְתִּיב: "ה' בְּחֲכָמָה יָסַד אֶרֶץ", וְ"כָלֶם בְּחֲכָמָה עֲשִׂיתִי". וְנִמְצָא כִּי אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא מְלַבֵּשׁ בְּבְחִינַת חֲכָמָה שְׁבִנְפֶשׁ הָאָדָם, יְהִיָה מִי שִׁיְהִיָה מִיִּשְׂרָאֵל. וּבְחִינַת הַחֲכָמָה שְׁבָהּ, עִם אֹר אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא הַמְּלַבֵּשׁ בָּהּ, מִתְּפִשְׁטוֹת בְּכָל בְּחִינּוֹת הַנִּפְשׁ כְּלָה לְהַחִיוֹתָהּ מִבְּחִינַת רֵאשָׁה עַד בְּחִינַת רַגְלָה, כְּדַכְתִּיב: "הַחֲכָמָה תַּחֲיָהּ

בְּעֵלְיָהּ". [וּלְפַעֲמַיִם מִמְּשִׁיכִים פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל נִשְׁמוֹת גְּבוּהוֹת מְאֹד שֶׁהֵיוּ בְּעֵמְקֵי הַקְּלָפוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּסֵפֶר גְּלוּלִים].

הֵנָּה הַחֲכָמָה הִיא מְקוֹר הַשֶּׁכֶל וְהַהֲבִנָּה, וְהִיא לְמַעַלָּה מֵהַבִּינָה, שֶׁהוּא הַבְּנֵת הַשֶּׁכֶל וְהַשְׁגָּתוֹ, וְהַחֲכָמָה הִיא לְמַעַלָּה מֵהַהֲבִנָּה וְהַשְׁגָּה, וְהִיא מְקוֹר לְהוֹ. וְזֶהוּ לְשׁוֹן חֲכָמָה, כ"ח מ"ה, שֶׁהוּא מֵה שְׁאִינוֹ מִשְׁגַּ וּמוֹבָן וְאִינוֹ נִתְפָּס בְּהַשְׁגָּה עֲדוֹן, וְלָכֵן מִתְלַבֵּשׁ בָּהּ אֹר אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא דְלִית מַחְשְׁבָה תְּפִיסָא בְּהַ כָּלֵל. וְלָכֵן כָּל יִשְׂרָאֵל, אֲפֵלוּ הַנְּשִׁים וְעַמֵּי הָאָרֶץ, הֵם מֵאֲמִינִים בְּהַ, שֶׁהָאֲמוּנָה הִיא לְמַעַלָּה מִן הַדַּעַת וְהַשְׁגָּה, כִּי "פְּתִי יֶאֱמִין לְכָל דְּבַר וְעָרוּם יְבִין" וְגו'. וְלִגְבֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִן הַשֶּׁכֶל וְהַדַּעַת וְלִית מַחְשְׁבָה תְּפִיסָא בְּהַ כָּלֵל, הַכָּל כְּפְתָיִים אֲצֵלוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּדָכְתִּיב: "וְאֲנִי בְּעַר וְלֹא אֲדַע בְּהַמּוֹת הַיִּיִתִי עֲמָדָ, וְאֲנִי תְּמִיד עֲמָדָ" וְגו'. כְּלוּמַר, שֶׁבְּזֶה שְׁאִנִּי בְּעַר וּבְהַמּוֹת, אֲנִי תְּמִיד עֲמָדָ.

וְלָכֵן אֲפֵלוּ קַל שֶׁבְּקָלִים וּפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל מוֹסְרִים נַפְשָׁם עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם עַל הָרֵב, וְסוּבְלִים עֲנוּיִים קָשִׁים שֶׁלֹּא לְכַפֵּר בְּהַ אֶחָד, וְאִם הֵם בּוֹרִים וְעַמֵּי הָאָרֶץ וְאִין יוֹדְעִים גְּדֻלַּת הַ. וְגַם בְּמַעַט שְׂיֻדְעִים, אֵין מִתְבּוֹנְנִים כָּלֵל, וְאֵין מוֹסְרִים נַפְשָׁם מִחֲמַת דַּעַת וְהַתְּבּוֹנְנוֹת בְּהַ כָּלֵל, אֲלֹא בְּלִי שׁוּם דַּעַת וְהַתְּבּוֹנְנוֹת, רַק כְּאֵלוֹ הוּא דְּבַר שְׁאִי אֶפְשֵׁר כָּלֵל לְכַפֵּר בְּהַ אֶחָד, בְּלִי שׁוּם טַעַם וְטַעֲנָה וּמַעֲנָה כָּלֵל. וְהֵינּוּ מְשׁוּם שֶׁהַ אֶחָד מְאִיר וּמְחִיָּה כָּל הַנֶּפֶשׁ עַל יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹתוֹ בְּבַחֲיִנַת חֲכָמָה שְׁבָה, שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִן הַדַּעַת וְהַשֶּׁכֶל הַמְּשָׁג.

פֶּרֶק י"ט

וּלְתוֹסֶפֶת בְּאוֹר, צָרִיךְ לְבַאֵר הַיֵּטֵב מֵה שֶׁכְּתוּב: "נֵר הַ נִשְׁמַת אָדָם". פְּרוּשׁ, שֶׁיִּשְׂרָאֵל הַקְּרוּיִים אָדָם, נִשְׁמַתָּם הִיא לְמַשָּׁל כְּאוֹר הַנֵּר, שֶׁמִּתְנַעֲנַע תְּמִיד לְמַעַלָּה בְּטַבְּעוֹ, מִפְּנֵי שְׁאוֹר הָאֵשׁ חֲפָץ בְּטַבְּעַ לְפָרֵד מֵהַפְּתִילָה וְלְדַבֵּק בְּשָׂרְשׁוֹ לְמַעַלָּה, בִּיסוּד הָאֵשׁ הַכָּלְלִי שֶׁתַּחַת גְּלִגְל הַיֵּרַח, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּעַץ חַיִּים. וְאִם שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִכָּבֵה וְלֹא יֵאִיר כָּלוּם לְמַטָּה, וְגַם לְמַעַלָּה בְּשָׂרְשׁוֹ יִתְבַּטֵּל אוֹרוֹ בְּמַצִּיאוֹת בְּשָׂרְשׁוֹ, אִם עַל פִּי כֵן בְּכַף הוּא חֲפָץ בְּטַבְּעוֹ.

כִּד נִשְׁמַת הָאָדָם, וְכֵן בְּחִינּוֹת רוּחַ וְנַפְשׁ, חֲפָצָה וְחַשְׁקָה בְּטַבְּעָה לְפָרֵד וְלְצִאת מִן הַגּוֹף וְלְדַבֵּק בְּשָׂרְשָׁהּ וּמְקוֹרָהּ, בְּהַ חַיִּי חַיִּים בְּרוּךְ הוּא. הַגֵּם שֶׁתְּהִיָּה אֵין וְאֶפְסָ וְתִתְבַּטֵּל שָׁם בְּמַצִּיאוֹת לְגַמְרִי, וְלֹא יִשְׁאַר מִמָּנָה מְאוּמָה מִמַּהוּתָהּ וְעֲצָמוּתָהּ הָרֵאשׁוֹן, אִם עַל פִּי כֵן זֶה רְצוֹנָה וְחֲפָצָה בְּטַבְּעָה. וְטַבְּעַ זֶה הוּא שֶׁם הַמְּשָׁאֵל לְכָל דְּבַר שְׁאִינוֹ בְּבַחֲיִנַת טַעַם וְדַעַת, וְגַם כְּאוֹ, הַכּוֹנֵה שְׂרָצוֹן וְחֲפָץ זֶה בְּנַפְשׁ אִינוֹ בְּבַחֲיִנַת טַעַם וְדַעַת שֶׁכָּל מִשְׁגַּ וּמוֹבָן, אֲלֹא

למעלה מהדעת ושכל המשג והמובן. והיא בחינת חכמה שבנפש, שבה מאיר אור אין סוף ברוך הוא.

וזהו כלל בכל סטרא דקדשה, שאינו אלא מה שנמשך מחכמה שנקראת קדש העליון, הבטל במציאות באור אין סוף ברוך הוא המלבש בו ואינו דבר בפני עצמו כנזכר לעיל, ולכן נקרא כ"ח מ"ה. והוא הפך ממש מבחינת הקלפה וסטרא אחרא שממנה נפשות אמות העולם, דעבדין לגרמיהו ואמרין הב הב והלעיטני, להיות יש ודבר בפני עצמו כנזכר לעיל, הפך בחינת החכמה. ולכן נקראים מתים, כי "החכמה תחיה", וכתוב "ימותו ולא בחכמה".

וכן הרשעים ופושעי ישראל קדם שבאו לידי נסיון לקדש השם, כי בחינת החכמה שבנפש האלהית עם ניצוץ אלהות מאור אין סוף ברוך הוא המלבש בה הם בבחינת גלות בגופם, בנפש הבהמית מצד הקלפה שבחלל השמאלי שבלב המולכת ומושלת בגופם, בסוד גלות השכינה, כנזכר לעיל.

ולכן נקראת אהבה זו בנפש האלהית, שרצונה וחספה לדבק בה' חיי החיים ברוך הוא, בשם אהבה מסתרת, כי היא מסתרת ומכסה בלבוש שק דקלפה בפושעי ישראל, וממנה נכנס בהם רוח שטות לחטא, כמאמר רז"ל: "אין אדם חוטא" וכו'. אלא שגלות הזה לבחינת חכמה אינו אלא לבחינה המתפשטת ממנה בנפש כלה להחיותה. אבל שרש ועקר של בחינת חכמה שבנפש האלהית הוא במוחין, ואינה מתלבשת בלבוש שק דקלפה שבלב בחלל השמאלי בבחינת גלות ממש. רק שהיא בבחינת שינה ברשעים, ואינה פועלת פעלתה בהם כל זמן שעסוקים בדעתם ובינתם בתאוות העולם.

אך כשבאים לידי נסיון בדבר אמונה, שהיא למעלה מהדעת, ונגעה עד הנפש לבחינת חכמה שבה, אזי היא נעורה משנתה ופועלת פעלתה בכל ח' המלבש בה. וכמו שכתוב: "ויקח כישן ה'", לעמד בנסיון באמונת ה' בלי שום טעם ודעת ושכל משג לו, להתגבר על הקלפות ותאוות עולם הזה בהתר ובאסור שהרגל בהם, ולמאס בהם, ולבחר לו ה' לחלקו ולגורלו, למסר לו נפשו על קדשת שמו. ואף כי הקלפות גברו עליו כל זמיו ולא יכל להם, כמאמר רז"ל שהרשעים הם ברשות לבם. מכל מקום כשבא לידי נסיון בדבר אמונה בה' אחד, שיסדנה בהררי קדש, היא בחינת חכמה שבנפש האלהית, שבה מלבש אור אין סוף ברוך הוא, הרי כל הקלפות בטלים ומבטלים והיו כלא היו ממש לפני ה', כדכתיב: "כל הגוים כאין נגדו" וגו'; וכתוב: "כי הנה איביך ה' כי הנה איביך יאבדו ותפרדו" וגו'; וכתוב: "כהמס דונג מפני אש יאבדו" וגו'; וכתוב: "הרים כדונג נמסו".

והנה אור ה' אין סוף ברוך הוא המלבש בבחינת חכמה שבנפש, גדול ועצום כחו כל כך לגרש ולדחות הסטרא אחרא והקלפות, שלא יוכלו יגעו אפלו בלבושיו שהם מחשבה דבור ומעשה של אמונת ה' אחד, דהינו לעמד

בְּנִסְיוֹן לְמִסֵּר נַפְשׁוֹ אֶפְלוֹ שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת רַק אֵיזָה מַעֲשֵׂה לְבַד נֶגֶד אֲמוּנַת ה' אֶחָד, כְּגוֹן לְהַשְׁתַּחֲוֹת לַעֲבוּדָה זָרָה אִף שְׂאִינוּ מֵאֲמִין בָּהּ כָּלֵל בְּלִבּוֹ, וְכֵן שְׁלֹא לְדַבֵּר תּוֹעָה חֵס וְשְׁלוֹם עַל אַחֲדוֹת ה' אִף שְׂאִין פִּיו וְלִבּוֹ שׁוֹן, רַק לִבּוֹ שְׁלֵם בְּאֲמוּנַת ה'. וְזֶה נִקְרָא דְחִילוֹ הַנִּכְלָל בְּרַחֲמֵי ה', שֶׁהִיא אֲהָבָה הַטְּבָעִית שֶׁבְּנַפְשׁ הָאֱלֹהִית שֶׁבְּכָלֵלוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁחִפְצָה וּרְצוֹנָה בְּטְבָעָה לְדַבֵּק בְּשִׂרְשָׁהּ וּמְקוּרָה אֹרֶן אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, שֶׁמִּפְנֵי אֲהָבָה זֹו וְרְצוֹן זֶה הִיא יִרְאָה וּמִפְחָדָת בְּטְבָעָה מְנַגֵּעַ בְּקִצָּה טְמֵאָת עֲבוּדָה זָרָה חֵס וְשְׁלוֹם, שֶׁהִיא נֶגֶד אֲמוּנַת ה' אֶחָד, אֶפְלוֹ בְּלִבוֹשִׁיָהּ הַחִיצוֹנִים, שֶׁהֵם דְּבוּר אוֹ מַעֲשֵׂה בְּלִי אֲמוּנָה בְּלִבּוֹ

פרק ב

וְהִנֵּה מוֹדַעַת זֹאת לְכָל כִּי מִצּוֹת וְאֲזַהֲרַת עֲבוּדָה זָרָה, שֶׁהֵם שְׁנֵי דְבָרוֹת הֶרְאִישׁוֹנִים, "אֲנֹכִי" וְ"לֹא יִהְיֶה לְךָ", הֵם כָּלֵלוֹת כָּל הַתּוֹרָה כְּלָהּ. כִּי דְבוּר "אֲנֹכִי" כּוֹלֵל כָּל רְמִיחַ מִצְוֹת עֲשֵׂה, וְ"לֹא יִהְיֶה לְךָ" כּוֹלֵל כָּל שְׁס"ה מִצְוֹת לֹא תַעֲשֵׂה, וְלָכֵן שֶׁמַּעֲנֵנוּ "אֲנֹכִי" וְ"לֹא יִהְיֶה לְךָ" לְבַד מִפִּי הַגְּבוּרָה, כְּמֵאֲמַר רַז"ל, מִפְּנֵי שֶׁהֵם כָּלֵלוֹת הַתּוֹרָה כְּלָהּ.

וּלְבָאֵר הַיֵּטֵב עֲנִין זֶה, צָרִיךְ לְהַזְכִּיר תַּחֲלָה בְּקִצָּרָה עֲנִין וּמַהוּת אַחֲדוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁנִּקְרָא יְחִיד וּמְיֻחָד, וְכָל מֵאֲמִינִים שֶׁהוּא לְבַדוֹ הוּא כְּמוֹ שֶׁהִיא קֶדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם מִמֶּשׁ, שֶׁהִיא הוּא לְבַדוֹ, וְכֵמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲתָה הוּא עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם אֲתָה הוּא מִשְׁנִבְרָא" כּו', פְּרוּשׁ, הוּא מִמֶּשׁ בְּלִי שׁוּם שְׁנוּי, כְּדָכְתִּיב: "אֲנִי ה' לֹא שְׁנִיתִי". כִּי עוֹלָם הָזֶה, וְכֵן כָּל הָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיּוֹנִים, אֵינָם פּוֹעֲלִים שׁוּם שְׁנוּי בְּאַחֲדוּתוֹ וּתְבַרְךָ בְּהַבְרָאָם מֵאִין לֵישׁ, שֶׁכְּמוֹ שֶׁהִיא הוּא לְבַדוֹ הוּא יְחִיד וּמְיֻחָד קֶדֶם הַבְּרָאָם, כֵּן הוּא לְבַדוֹ הוּא יְחִיד וּמְיֻחָד אַחַר שֶׁבְּרָאָם, מִשׁוּם דְּכִלְא קַמָּה כְּלֹא חָשִׁיב וּכְאִין וְאֶפְס מִמֶּשׁ. כִּי הַתְּהוּוֹת כָּל הָעוֹלָמוֹת, עֲלִיּוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, מֵאִין לֵישׁ, וְחִיּוּתָם וְקִיּוּמָם הַמְּקִימָם שְׁלֹא יַחְזְרוּ לְהִיּוֹת אֵין וְאֶפְס כְּשֶׁהִיא, אֵינוֹ אֶלָּא דְּבַר ה' וְרוּחַ פִּיו הַמְּלַבֵּשׁ בְּהֵם.

וּלְמַשֵּׁל כְּמוֹ בְּנַפְשׁ הָאָדָם כְּשֶׁמְדַבֵּר דְּבוּר אֶחָד, שֶׁדְּבוּר זֶה לְבַדוֹ כְּלֹא מִמֶּשׁ אֶפְלוֹ לְגַבֵּי כָלֵלוֹת נַפְשׁוֹ הַמְּדַבֵּרָת, שֶׁהוּא בְּחִינַת לְבוּשׁ הָאֲמִצְעֵי שְׁלָהּ, שֶׁהוּא כַּח הַדְּבוּר שְׁלָהּ שֶׁיִּכּוֹל לְדַבֵּר דְּבוּרִים לְאִין קֶץ וְתַכְלִית. וְכָל שְׁכּוֹן לְגַבֵּי בְּחִינַת לְבוּשׁ הַפְּנִימִי שְׁלָהּ, שֶׁהוּא הַמַּחְשְׁבָה שֶׁמִּמֶּנָּה נִמְשָׁכוֹ הַדְּבוּרִים וְהִיא חִיּוּתָם. וְאֵין צָרִיךְ לֹאמַר לְגַבֵּי מַהוּת וְעֲצֻמוֹת הַנַּפְשׁ, שֶׁהֵן עֶשֶׂר בְּחִינּוֹתֶיהָ הַנּוֹצְרוֹת לְעִיל, חֲכָמָה בִּינָה וְדַעַת כּו', שֶׁמֶהֵן נִמְשָׁכוֹ אוֹתִיוֹת מַחְשְׁבָה זֹו הַמְּלַבֵּשׁוֹת בְּדְבוּר זֶה כְּשֶׁמְדַבֵּר. כִּי הַמַּחְשְׁבָה הִיא גַם כֵּן בְּחִינַת אוֹתִיוֹת, כְּמוֹ הַדְּבוּר, רַק שֶׁהֵן רוּחָנִיּוֹת וְדַקּוֹת יוֹתֵר; אֲבָל עֶשֶׂר בְּחִינּוֹת

חֲכָמָה בִּינָה וְדַעַת כּוֹי הֵן שְׂרֵשׁ וּמִקּוּר הַמַּחְשָׁבָה, וְאִין בְּהֵם בְּחִינַת אוֹתִיּוֹת
עֲדִין קִדְּם שְׁמַת־לְבָשׁוֹת בְּלָבוּשׁ הַמַּחְשָׁבָה.

לְמַשָּׁל, כְּשֶׁנוֹפְלֵת אִיזוֹ אֶהְבָּה וְחֻמְדָּה בְּלָבוּשׁ שֶׁל אָדָם, קִדְּם שְׁעוּלָה מֵהֵלֵב
אֶל הַמִּחָלְשׁ לְחֻשָׁב וּלְהִרְהַר בָּהּ, אִין בְּהַ בְּחִינַת אוֹתִיּוֹת עֲדִין, רַק חִפְּץ פְּשׁוּט
וְחֻשִׁיקָה בְּלָב אֶל הַדְּבָר הַהוּא הַנְּחַמֵּד אֲצֵלוֹ. וְכָל שֶׁכֵּן קִדְּם שְׁנִפְלָה הַתְּאַוָּה
וְהַחֻמְדָּה בְּלָבוּשׁ לְאוֹתוֹ דְּבָר, רַק הִיָּתָה בְּכַח חֻמְדָּתוֹ וְשִׁכְלוֹ וַיִּדְּעֵתוֹ, שְׁהִיָּה
נוֹדַע אֲצֵלוֹ אוֹתוֹ דְּבָר שֶׁהוּא נְחַמֵּד וְנַעִים וְטוֹב וַיִּפָּה לְהַשְׁיִגוֹ וּלְדַבֵּק בּוֹ, כְּגוֹן
לְלַמֵּד אִיזוֹ חֲכָמָה אוֹ לְאָכַל אִיזָה מֵאֲכָל עָרֵב. רַק לְאַחַר שֶׁכָּבַר נִפְלָה
הַחֻמְדָּה וְהַתְּאַוָּה בְּלָבוּשׁ בְּכַח חֻמְדָּתוֹ וְשִׁכְלוֹ וַיִּדְּעֵתוֹ, וְאַחַר כֵּן חִזְרָה וְעִלְתָּה
מֵהֵלֵב לְמַח לְחֻשָׁב וּלְהִרְהַר בָּהּ אִידָּ לְהוֹצִיא תְּאַוָּתוֹ מֵהַכַּח אֶל הַפְּעַל לְהַשְׁיִג
הַמֵּאֲכָל אוֹ לְמִידַת הַחֲכָמָה בְּפַעַל, הִרִי בְּכָאן נוֹלְדוֹ בְּחִינּוֹת אוֹתִיּוֹת בְּמַחוּ,
שֶׁהֵן אוֹתִיּוֹת כְּלִשׁוֹן עִם וְעַם, הַמְּדַבְּרִים וְהַמְּהַרְהָרִים בְּהֵם כָּל עֵינֵי
הָעוֹלָם.

פרק כא

וְהִנֵּה מִדַּת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁלֵא כְּמִדַּת בְּשׂר וְדָם. שְׁהָאָדָם, כְּשֶׁמְדַבֵּר
דְּבוּר, הִרִי הֵיבַל הַדְּבוּר שֶׁבְּפִיו הוּא מְרַגֵּשׁ וְנִרְאָה דְּבָר בְּפִנֵי עַצְמוֹ, מְבַדֵּל
מִשְׂרֵשׁוֹ, שֶׁהֵן עֲשׂר בְּחִינּוֹת הַנֶּפֶשׁ עֲצָמָה. אֲבָל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אִין דְּבוּרוֹ
מְבַדֵּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ חֵס וְשְׁלוֹם, כִּי אִין דְּבָר חוּץ מִמֶּנּוּ וְלִית אֲתֵר פְּנוּי מִנֵּה,
וְלָכֵן אִין דְּבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ כְּדְבוּרֵנוּ חֵס וְשְׁלוֹם [כְּמוֹ שֶׁאִין מַחְשַׁבְתּוֹ
כְּמַחְשַׁבְתֵּנוּ, כְּדַכְתִּיב: "כִּי לֹא מַחְשַׁבוֹתֵי מַחְשַׁבוֹתֵיכֶם", וְכַתִּיב: "כֵּן גָּבְהוּ
דְּרָכֵי מִדְּרָכֵיכֶם" וגו'], וְלֹא נִקְרָא דְּבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשֵׁם דְּבוּר, רַק עַל דְּרָךְ
מְשָׁל, כְּמוֹ שֶׁדְּבוּר הַתְּחִתּוֹן שֶׁבְּאָדָם הוּא מְגַלֵּה לְשׁוּמְעִים מֵהַ שְׁהִיָּה צְפוּן
וְנַעֲלָם בְּמַחְשַׁבְתּוֹ, כֵּן לְמַעַלָּה בְּאִין סוּף בְּרוּךְ הוּא, יְצִיאַת הָאוֹר וְהַחִיּוֹת
מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ מֵהַהֶעָלִם אֶל הַגְּלוּי לְבָרָא עוֹלְמוֹת וּלְהַחִיּוֹתָם נִקְרָא בְּשֵׁם
דְּבוּר, וְהוּן הוּן עֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת שֶׁבָּהֵן נִבְרָא הָעוֹלָם, וְכֵן שְׂאָר כָּל הַתּוֹרָה
נִבְיָאִים וְכַתוּבִים שֶׁהַשְׁיִגוֹ הַנְּבִיאִים בְּמִרְאָה נְבוֹאָתָם. וְהִרִי דְּבוּרוֹ
וּמַחְשַׁבְתּוֹ כְּבִיכּוֹל מִיַּחְדוֹת עִמּוֹ בְּתַכְלִית הַיַּחּוּד, דְּרָךְ מְשָׁל כְּמוֹ דְּבוּרוֹ
וּמַחְשַׁבְתּוֹ שֶׁל אָדָם בְּעוֹדוֹן בְּכַח חֻמְדָּתוֹ וְשִׁכְלוֹ, אוֹ בְּתַשׁוּקָה וְחֻמְדָּה שֶׁבְּלָבוּ,
קִדְּם שְׁעִלְתָּה מֵהֵלֵב לְמַח לְהִרְהַר בָּהּ בְּבְּחִינַת אוֹתִיּוֹת, שְׂאָז הִיוּ אוֹתִיּוֹת
הַמַּחְשָׁבָה וְהַדְּבוּר הִזָּה, הַנְּמַשְׁכוֹת מִחֻמְדָּה וְתַשׁוּקָה זוֹ, בְּכַח בְּלָב,
וּמִיַּחְדוֹת שֵׁם בְּתַכְלִית הַיַּחּוּד בְּשִׂרְשׁוֹן, שֶׁהוּן הַחֲכָמָה וְשִׁכְלָה שֶׁבְּמַח וְחֻמְדָּה
וְתַשׁוּקָה שֶׁבְּלָב.

וְכַךְ מִמֶּשׁ, דְּרָךְ מְשָׁל, מִיַּחְדוֹת דְּבוּרוֹ וּמַחְשַׁבְתּוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּתַכְלִית הַיַּחּוּד בְּמַהוּתוֹ וְעַצְמוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, גַּם אַחַר שֶׁיִּצְא דְּבוּרוֹ יִתְבָּרַךְ אֶל

הפעל בבריאות העולמות, כמו שהיה מיחד עמו קדם בריאת העולמות. ואין שום שנוי כלל לפניו יתברך, אלא אל הברואים, המקבלים חיותם מבחינת דבורו יתברך בבחינת יציאתו כבר אל הפעל בבריאת העולמות, שמתלבש בהם להחיותם על ידי השתלשלות מעלה לעלול וירידת המדרגות בצמצומים רבים ושונים, עד שיוכלו הברואים לקבל חיותם והתחיותם ממנו, ולא יתבטלו במציאות. וכל הצמצומים הם בחינת הסתר פנים, להסתיר ולהעלים האור והחיות הנמשך מדבורו יתברך, שלא יתגלה בבחינת גלוי רב שלא יוכלו התחתונים לקבל. ולכן גם כן נדמה להם אור וחיות הדבור של מקום ברוך הוא המלבש בהם כאלו הוא דבר מבודל ממהותו ועצמותו יתברך, רק שנמשך ממנו יתברך כמו דבור של אדם מנפשו.

אך לגבי הקדוש ברוך הוא אין שום צמצום והסתר והעלם מסתיר ומעלים לפניו, וכחשכה פאורה, כדכתיב: "גם חשך לא יחשיך ממך" וגו', משום שאין הצמצומים והלבושים דבר נפרד ממנו יתברך חס ושלו, אלא כהדון קמצא דלבושה מנה ובה, כמו שכתוב: "כי ה' הוא האלהים", וכמו שנתבאר במקום אחר. ולכן קמה כלא כלא חשיב ממש.

פרק כב

רק שהתורה דברה כלשון בני אדם, ונקרא בתורה דבורו של מקום ברוך הוא בשם דבור ממש, כדבורו של אדם. לפי שבאמת כך הוא דרך ירידת והמשכת החיות לתחתונים בצמצומים רבים ועצומים, מינים ממינים שונים, להבראות מהם ברואים רבים, מינים ממינים שונים.

וכל כך גברו ועצמו הצמצומים והסתר פנים העליונים, עד שיוכלו להתהוות ולהבראות גם דברים טמאים וקלפות וסטרוא אחרא, ולקבל חיותם וקיומם מדבר ה' ורוח פיו יתברך בהסתר פנים וירידת המדרגות. ולכן נקראים "אלהים אחרים", מפני שיניקתם וחיותם אינה מבחינת פנים, אלא מבחינת אחרים דקדשה.

ויפרוש אחרים, כאדם הנותן דבר לשונאו שלא ברצונו, שמשליכו לו כלאחר כתפו, כי מחזיר פניו ממנו משנאתו אותו. כך למעלה, בחינת פנים הוא פנימית הרצון העליון וחפצו האמתי, אשר חפץ ה' להשפיע חיות לכל הקרוב אליו מסטרוא דקדשה. אבל הסטרוא אחרא והטמאה היא תועבת ה' אשר שנא, ואינו משפיע לה חיות מפנימית הרצון וחפצו האמתי אשר חפץ בה חס ושלו, כי אם כמאן דשדי בתר כתפוי לשונאו שלא ברצונו, רק כדי להעניש את הרשעים, ולתן שכר טוב לצדיקים דאכפין לסטרוא אחרא. וזה נקרא בחינת אחרים דרצון העליון ברוך הוא.

והנה רצון העליון בבחינת פנים היא מקור החיים המוחיה את כל העולמות. ולפי שאינו שורה כלל על הסטרא אחרא, וגם בחינת אחרים של רצון העליון אינו מלבש בתוכה ממש אלא מקיף עליה מלמעלה, לכך היא מקום המיתה והטמאה, ה' ישמרנו. כי מעט מזער אור וחיות שיונקת ומקבלת לתוכה מבחינת אחרים דקדשה שלמעלה הוא בבחינת גלות ממש בתוכה, בסוד גלות השכינה הנזכרת לעיל. ולכן נקרא בשם אלהים אחרים, שהיא עבודה זרה ממש וכפירה באחדותו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. כי מאחר שאור וחיות דקדשה הוא בבחינת גלות בתוכה, אינה בטלה כלל לגבי קדשת הקדוש ברוך הוא, ואדרבה מגביה עצמה כנשר לומר: "אני ואפסי עוד", וכמאמר "יאור לי ואני עשיתני".

ולכן אמרו רז"ל שגסות הרוח שקולה כעבודה זרה ממש, כי עקר ושרש עבודה זרה הוא מה שנחשב לדבר בפני עצמו, נפרד מקדשתו של מקום, ולא כפירה בה' לגמרי, כדאיתא בגמרא דקרו לה "אלהא דאלהיא"; אלא שגם הם מחשיבים עצמם ליש ודבר בפני עצמו, ובזה מפרידים את עצמם מקדשתו של מקום ברוך הוא, מאחר שאין בטלים לו יתברך. כי אין קדשה עליונה שורה אלא על מה שבטל לו יתברך, כנזכר לעיל. ולכן נקראים "טורי דפרודא" בזהר הקדוש. והרי זו כפירה באחדותו האמתית, דכלא קמה כלא חשיב, ובטל באמת לו יתברך ולרצונו המוחיה את כלם, ומהנה אותם מאין ליש תמיד.

פרק כג

ועם כל הנזכר לעיל יובן ויבאר היטב בתוספת באור מה שאמרו בזהר דאורייתא וקדשא בריך הוא כלא חד, ובתקונים פרוש דרמ"ח פקודין אנון רמ"ח אברין דמלכא. לפי שהמצות הן פנימיות רצון העליון וחפצו האמתי המלבש בכל העולמות העליונים ותחתונים להחיותם, כי כל חיותם ושפעם תלוי במעשה המצות של התחתונים כנודע.

ונמצא שמעשה המצות וקיומן הוא לבוש הפנימי לפנימית רצון העליון, שממעשה זה נמשך אור וחיות רצון העליון להתלבש בעולמות. ולכן נקראים אברי דמלכא דרך משל, כמו שאברי גוף האדם הם לבוש לנפשו, ובטלים לגמרי אליה מכל וכל. כי מיד שעולה ברצונו של אדם לפשט ידו או רגלו, הן נשמעות לרצונו תכף ומיד בלי שום צווי ואמירה להן ובלי שום שהיה כלל, אלא כרגע ממש, כשעלה ברצונו. כך דרך משל החיות של מעשה המצות וקיומן הוא בטל לגמרי לגבי רצון העליון המלבש בו, ונעשה לו ממש כגוף לנשמה.

וכן הלבוש החיצון של נפש האלהית שבאדם המקיים ועושה המצוה, שהוא כח ובחינת המעשה שלה, הוא מתלבש בחיות של מעשה המצוה, ונעשה גם כן כגוף לנשמה לרצון העליון, ובטל אליו לגמרי. ועל כן גם אברי גוף האדם המקימים המצוה, שכח ובחינת המעשה של נפש האלהית מלבש בהם בשעת מעשה וקיום המצוה, הם נעשו מרכבה ממש לרצון העליון, כגון היד המחלקת צדקה לעניים או עושה מצוה אחרת, ורגלים המחלכות לדבר מצוה, וכן הפה ולשון שמדברים דברי תורה, והמח שמטהרה בדברי תורה ויראת שמים ובגדלת ה' ברוח הוא. וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: האבות הן הן המרכבה, שכל אבריהם כלם היו קדושים ומבדלים מענייני עולם הזה, ולא נעשו מרכבה רק לרצון העליון לבדו כל ימיהם.

אך המחשבה וההרהור בדברי תורה שבמח וכל הדבור בדברי תורה שבפה, שהם לבושיה הפנימיים של נפש האלהית, וכל שכן נפש האלהית עצמה המלבשת בהם, כלם מיחדים ממש ביחוד גמור ברצון העליון, ולא מרכבה לבד. כי רצון העליון הוא הוא הדבר הלכה עצמה שמטהרה ומדבר בה, שכל ההלכות הן פרטי המשכות פנימיות רצון העליון עצמו, שפך עליה ברצונו ותברך שדבר זה מתר או כשר או פטור או זפאי, או להפך. וכן כל צרופי אותיות תנ"ך הן המשכת רצונו וחכמתו, המיוחדות באין סוף ברוך הוא בתכלית היחוד, שהוא היודע והוא המדע כו'. וזהו שאמרו דאורייתא וקדשא בריך הוא כלא חד, ולא אברין דמלכא לחוד כפקודין.

ומאחר שרצון העליון, המיוחד באין סוף ברוך הוא בתכלית היחוד, הוא בגלוי לגמרי, ולא בהסתתר פנים כלל וכלל בנפש האלהית ולבושיה הפנימיים, שהם מחשבתה ודבורה, באותה שעה שהאדם עוסק בדברי תורה, הרי גם הנפש ולבושיה אלו מיחדים ממש באין סוף ברוך הוא באותה שעה בתכלית היחוד, כיחוד דבורו ומחשבתו של הקדוש ברוך הוא במהותו ועצמותו כנזכר לעיל, כי אין שום דבר נפרד כי אם בהסתתר פנים, כנזכר לעיל. ולא עוד, אלא שיחודם הוא ביותר שאת ויתר עז מיחוד אור אין סוף ברוך הוא בעולמות העליונים, מאחר שרצון העליון הוא בגלוי ממש בנפש ולבושיה העוסקים בתורה. שהרי הוא הוא התורה עצמה, וכל העולמות העליונים מקבלים חיותם מאור וחיות הנמשך מהתורה, שהיא חכמתו ורצונו ותברך, כדכתיב: "כלם בחכמה עשית". ואם כן החכמה, שהיא התורה, למעלה מכלם. והיא היא רצונו ותברך הנקרא סובב כל עלמין, שהיא בחינת מה שאינו יכול להתלבש בתוך עלמין, רק מחיה ומאיר למעלה בבחינת מקיף. והיא היא המתלבשת בנפש ולבושיה בבחינת גלוי ממש, כשעוסקים בדברי תורה; ואף על גב דאיהו לא חזי כו' [ומשום הכי יכול לסבל, משום דלא חזי, מה שאין כן בעליונים].

ובזה יובן למה גדלה מאד מעלת העסק בתורה יותר מכל המצות, ואפלו מתפלגה, שהיא יחוד עולמות עליונים [והיא דמי שאין תורתו אמנתו צריך להפסיק, הינו מאחר דמפסיק בלאו הכי].

ומזה יוכל המשכיל להמשיך עליו יראה גדולה בעסקו בתורה, כשיתבונן איך שנפשו, ולבושיה שבמחו ובפיו, הם מיחדים ממש בתכלית היחוד ברצון העליון ואור אין סוף ברוך הוא ממש המתגלה בהם, מה שכל העולמות, עליונים ותחתונים, כלא חשיבי קמה וכאין ואפס ממש, עד שאינו מתלבש בתוכם ממש אלא סובב כל עלמין בבחינת מקיף, להחיותם עקר חיותם; רק איזו הארה מתלבשת בתוכם מה שיכולים לסבל, שלא יתבטלו במציאות לגמרי.

וזהו שכתוב: "ויצונו ה'... את כל החקים האלה ליראה את ה' וגו' [ועל יראה גדולה זו אמרו: "אם אין חכמה אין יראה", והתורה נקראת אצלה תרעא לדרתא, כמו שנתבאר במקום אחר]. אלא דלאו כל מוחא סביל דא, יראה כזו. אך גם מאן דלא סביל מחו כלל יראה זו, לא מנה ולא מקצתה, מפני פחיתות ערך נפשו בשרשה ומקורה במדרגות תחתונות דעשר ספירות דעשיה, אין יראה זו מעפבת בו למעשה, כמו שיתבאר לקמן.

פרק כד

וזה לעמת זה הן שס"ה מצות לא תעשה דאורייתא וכל אסורי דרבנן, מאחר שהן נגד רצונו וחכמתו יתברך והפכם ממש, הם נפרדים מיחודו ואחדותו יתברך בתכלית הפרוד ממש, כמו הסטרא אחרא והקלפה הנקראים עבודה זרה ואלהים אחרים, מחמת הסתר פנים של רצון העליון, כנזכר לעיל.

וכן שלשה לבושי הנפש שמקלפת נגה שבישראל, שהם מחשבה דבור ומעשה המלבשים בשס"ה לא תעשה דאורייתא ודרבנן. וכן מהות הנפש עצמה המלבשת בלבושיה, כלם מיחדים ממש בסטרא אחרא וקלפה זו, הנקראת עבודה זרה. ולא עוד, אלא שבטלים וטפלים אליה, וגרועים ופחיתים ממנה מאד. כי היא אינה מלבשת בגוף חמרי, ויודעת את רבונה, ואינה מורדת בו לפעל פעלתה במשלחת מלאכי רעים שלה שלא בשליחותו של מקום ברוך הוא חס ושלום, וכמאמר בלעם: "לא אוכל לעבר את פי ה' וגו'. ואף שנקרא עבודה זרה, היא קרוי לה אלהא דאלהיא, ואינם יכולים לעבר כלל על רצונו יתברך, כי יודעים ומשיגים שהוא חיותם וקיומם, שיונקים מבחינת אחרים דאחרים של רצון העליון ברוך הוא המקיף עליהם. אלא שיונקתם וחיותם שבתוכם היא בבחינת

גלות בתוכם, להחשיב עצמן אלהות, והרי זו כפירה באחדותו. אבל מכל מקום אינן כופרים וכחשו בה' לגמרי ולומר לא הוא, אלא דקרו לה אלהא דאלהיא, דהינו חיותם וקיומם הנמשך ויורד עליהם מרצונו יתברך. ולכן אינן עוברין רצונו יתברך לעולם. ואם כן, האדם העובר על רצונו יתברך הוא גרוע ופחות הרבה מאד מהסטרא אחרא וקלפה הנקראת עבודה זרה ואלהים אחרים. והוא בתכלית הפרוד מיחודו ואחדותו של הקדוש ברוך הוא יותר ממנה, וכאלו כופר באחדותו יותר ממנה חס ושלום. וכמו שכתוב בעץ חיים שער מ"ב סוף פרק ד', שהרע שבעולם הזה החמרי הוא שמרי הקלפות הגסות כו' והוא תכלית הברור וכו', ולכן כל מעשה עולם הזה קשים ורעים והרשעים גוברים בו וכו'.

ולכן אמרו רז"ל על פסוק "כי תשטה אשתו", "אין אדם עובר עברה" וכו', דאפלו אשה המנאפת, שדעתה קלה, היתה מושלת ברוח תאוותה, לולי רוח שטות שבה המכסה ומסתיר ומעלים את האהבה מסתרת שבנפשה האלהית, לדבקה באמונת ה' ויחודו ואחדותו, ולא לפרד חס ושלום מאחדותו אפלו נוטלים את נפשה ממנה לעבד עבודה זרה חס ושלום, ואפלו בהשתחואה לבדה, בלי שום אמונה בלב כלל. וכל שכן לכבש היצר ותאוות הנאוף, שהם יסורים קלים ממיתה, ה' ישמרנו. וההפרש שאצלה בין אסור נאוף לאסור השתחואה לעבודה זרה הוא גם כן רוח שטות דקלפה, המלבשת לנפש האלהית עד בחינת חכמה שבה ולא עד בכלל, מפני אור ה' המלבש בחכמה כנזכר לעיל.

אבל באמת לאמתו, אפלו עברה קלה, הרי העוברה עובר על רצון העליון ברוך הוא, והוא בתכלית הפרוד מיחודו ואחדותו יתברך, יותר מסטרא אחרא וקלפה הנקראים אלהים אחרים ועבודה זרה ממש, ויותר מכל הדברים הנשפעים ממנה בעולם הזה, שהם בהמות טמאות וחיות ועופות טמאים ושקצים ורמשים, וכמאמר "יתוש קדמך". פרוש, דאף יתוש שמכניס ואינו מוציא, שהיא קלפה היותר תחתונה ורחוקה מבחינת הקדשה המשפעת בתכלית הרחוק, קודמת לאיש החוטא בהשתלשלות וירידת החיות מרצון העליון ברוך הוא. וכל שכן שאר בעלי חיים הטמאים, ואפלו חיות רעות, שכלם אינם משנים תפקידם, ופקדתו יתברך שמרה רוחם, ואף על גב דאיהו לא חזי וכו'. וכמו שכתוב: "ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ", וכפרוש רז"ל, שאין חיה רעה מושלת באדם אלא אם כן נדמה לה בבהמה. והצדיקים שאין צלם אלהים מסתלק מעל פניהם, כל חיות רעות אתכפין קמיהו, כמו שכתוב בזהר גבי דניאל בגב אריות.

ואם כן, החוטא ועובר רצונו יתברך, אפלו בעברה קלה, בשעת מעשה הוא בתכלית הרחוק מקדשה העליונה, שהיא יחודו ואחדותו יתברך, יותר מכל בעלי חיים הטמאים ושקצים ורמשים, המשפעים מסטרא אחרא וקלפת עבודה זרה. ומה שפקוח נפש דוחה שאר עברות, וגם יעבר ואל יהרג, הינו כפרוש חז"ל: "אמרה תורה, חלל עליו שבת אחת כדי שישמר שבתות הרבה", ולא משום קלות העברות וחמרו. [תדע, שהרי שבת

חמורה ושקולה בעבודה זרה לענן שחיתת מומר לדבר אחד, ביהודה דעה סימן ב', מה שאין כן במומר לגלוי עריות; ואפלו הכי פקוח נפש דוחה שבת ולא גלוי עריות. אלא דגזרת הכתוב הוא].

אלא שלאחר מעשה החטא, אם היא מעברות שאין בהן כרת ומיתה בידי שמים, שאין נפשו האלהית מתה לגמרי ונכרתת משרשה באלהים חיים, רק שנפגם קצת דבקותה ואחיזתה בשרשה בחטא זה ([הגהה: ולפי ערך וחלוקי בחינת הפגם בנפש ובשרשה בעליונים, כך הם חלוקי בחינת המרוק והענש, בגיהנם או בעולם הזה, לכל עון וחטא ענש מיחד למרק ולהעביר הלכלוך והפגם. וכן בחיבי מיתה וכרת אין פוגמין כלם בשוה]). הרי גם נפשו החיונית הבהמית המלבשת בגופו, וכן גופו, חוזרים ועולים מסטרא אחרא לקדשת נפש האלהית המלבשת בהם, המאמינה בה' אחד. וגם בשעת החטא היתה באמנה אתו יתברך, רק שהיתה בבחינת גלות ממש תוך נפש הבהמית מסטרא אחרא, המחטיאה את הגוף ומורידתו עמה בעמקי שאול למטה מטה תחת טמאת הסטרא אחרא וקלפת עבודה זרה, ה' ישמרנו. ואין לה גלות גדול מזה, מאגרא רמה כו', וכמו שנתבאר לעיל דשרש ומקור נפשות כל בית ישראל הוא מחכמה עלאה, והוא יתברך וחכמתו אחד וכו'. והוא כמשל האוחז בראשו של מלך ומורידו למטה וטומן פניו בתוך בית הכסא מלא צואה, שאין לה עלבון גדול מזה, אפלו עושה כן לפי שעה. שהקלפות וסטרא אחרא נקראות קיא צואה כנודע.

פרק כה

וזהו שכתוב "כי קרוב אליך הדבר מאד" וגו', שבכל עת ובכל שעה בידו של אדם וברשותו הוא להעביר רוח שטות והשכחה מקרבו, ולזכור ולעורר אהבתו לה' אחד המסתרת בודאי בלבבו בלי שום ספק. וזהו שנאמר "ובלבבך". ונכלל בה גם דחילו, דהינו שלא לפרד בשום אופן מיחודו ואחדותו יתברך, אפלו במסירות נפש ממש, בלי שום טעם ושכל משג, אלא בטבע אלהי. וכל שכן בשבירת התאוות הקלה מיסורי מיתה, שקרוב אליו הדבר יותר לכבש היצר. הן בבחינת "סור מרע", אפלו מעברה קלה של דברי סופרים, שלא לעבר על רצונו יתברך, מאחר שנפרד בה מיחודו ואחדותו כמו בעבודה זרה ממש בשעת מעשה. והרי גם בעבודה זרה יכול לעשות תשובה אחר כך.

ואף שהאומר 'אחטא ואשוב' אין מספיקין כו', הינו שאין מחזיקים ידו להיות לו שעת הכשר לעשות תשובה; אבל אם דחק השעה ועשה תשובה, אין לה דבר שעומד בפני התשובה. ואף על פי כן כל איש ישראל מוכן

ומזמן למסר נפשו על קדשת השם שלא להשתחוות לעבודה זרה אפלו לפי שעה, ולעשות תשובה אחר כך. והינו מפני אור ה' המלבש בנפשם כנזכר לעיל, שאינו בבחינת זמן ושעה כלל, אלא למעלה מהזמן, ושלט ומושל עליו כנודע.

והו בבחינת "ועשה טוב", להתגבר פארי בגבורה ואמץ הלב נגד היצר, המכביד את גופו ומפיל עליו עצלה, מבחינת יסוד העפר שבנפש הבהמית, מלהטריח גופו בזריוות בכל מיני טרח ועבודת משא בעבודת ה' שיש בה טרח ועמל, כגון לעמל בתורה בעיון ובפה, לא פסק פמה מגירסא, וכמאמר רז"ל: "לעולם ישים אדם את עצמו כשור לעל וכחמור למשאוי". וכן לתפלה בכונה בכל כחו ממש. וכן בעבודת ה' שהיא בדבר שבממון, כמו עבודת הצדקה. וכיוצא באלו ממלחמות היצר ותחבלותיו, לקרר נפש האדם שלא להפקיר ממונו ובריאות גופו. שלעמד נגדו ולקבשו קרוב מאד אל האדם, כשישים אל לבו שלנצח היצר בכל זה ויותר מזה ולעשות הפכו ממש קל מאד מיסורי מיתה, ה' ישמרנו. ויסורי מיתה, ה' ישמרנו, ה'ה מקבל באהבה ובכחון שלא לפרד מיחודו ואחדותו ותברך אפלו לפי שעה להשתחוות לעבודה זרה חס ושלום. וכל שכן שיש לו לקבל באהבה ובכחון כדי לדבקה בו לעולם ועד. דהינו כשיעשה רצונו ותברך בעבודה זו, יתגלה בה פנימית רצון העליון בבחינת פנים וגלוי רב ולא בהסתיר כלל. וכשאין שום הסתר פנים ברצון העליון, אזי אין דבר נפרד כלל וכלל להיות יש ודבר בפני עצמו; ולזאת תהינה נפשו האלהית והחיונית ולבושיהן כלן מיחדות בתכלית היחוד ברצון העליון ואור אין סוף ברוך הוא כנזכר לעיל.

ויחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד, כי הוא יתברך ורצונו למעלה מהזמן. וכן גלוי רצונו שבדבורו, שהיא התורה, הוא נצחי, וכמו שכתוב: "ודבר אלהינו יקום לעולם", ודבריו חיים וקיימים וכו' ולא יחליף ולא ימיר דתו לעולמים וכו'.

אלא שלמטה הוא תחת הזמן, ובאותה שעה לבדה שעוסק בה בתורה או במצוה; כי אחר כך אם עוסק בדבר אחר, נפרד מהיחוד העליון למטה. והינו כשעוסק בדברים בטלים לגמרי, שאין בהם צרך כלל לעבודת ה'. ואף על פי כן, כשחוזר ושב לעבודת ה' אחר כך, לתורה ולתפלה, ומבקש מחילה מה' על שאפטר היה לו לעסק אז בתורה ולא עסק, ה' יסלח לו, כמאמר רז"ל: "עבר על מצות עשה ושב, לא יז משם עד שמוחלין לו". ולזה תקנו ברפת "סלח לנו" שלש פעמים בכל יום, על עון בטול תורה, שאין אדם נצול ממנו בכל יום. וכמו התמיד, שהיה מכפר על מצות עשה. ואין זה אחרת ואשוב, אלא אם כן שבשעת החטא ממש הוא סומך על התשובה ולכך חוטא, כמו שנתבאר במקום אחר.

ובזה יובן למה צוה משה רבנו עליו השלום במשנה תורה לדור שנקבסו לארץ לקרא קריאת שמע פעמים בכל יום, לקבל עליו מלכות שמים במסירת נפש. והלא הבטיח להם: "פחדכם ומוראכם יתן ה' וגו' אלא

משום שקיום התורה ומצותיה תלוי בזה שישכח תמיד ענין מסירת נפשו לה' על יחודו, שיהיה קבוע בלבו תמיד ממש יומם ולילה, לא ימיש מזכרונו, כי בזה יוכל לעמד נגד יצרו לנצחו תמיד בכל עת ובכל שעה, כפי צרכיו.

פרק כו

ברם כגון דא צריך לאודועי כלל גדול. כי כמו שנצחון לנצח דבר גשמי, כגון שני אנשים המתאבקים זה עם זה להפיל זה את זה, הנה אם האחד הוא בעצלות וכבדות, ינצח בקל ויפול, גם אם הוא גבור יותר מחברו. ככה ממש בנצחון היצר, אי אפשר לנצחו בעצלות וכבדות הנמשכות מעצבות וטמטום הלב כאבן, כי אם בזריזות הנמשכת משמחה ופתיחת הלב וטהרתו מכל נדנוד דאגה ועצב בעולם.

ומה שכתוב: "בכל עצב יהיה מותר", פרוש, שיהיה איזה יתרון ומעלה מזה. הנה אדרבה מלשון זה משמע שהעצב מצד עצמו אין בו מעלה, רק שיגיע ויבא ממנו איזה יתרון, והינו השמחה האמתית בה' אלהיו, הבאה אחר העצב האמתי לעתים מזמנים על עונותיו במר נפשו ולב נשבר, שעל ידי זה נשברה רוח הטמאה וסטרוא אחרא ומחצה של ברזל המפסקת בינו לאביו שבשמים, כמו שכתוב בזהר על פסוק "רוח נשברה לב נשבר" וגו'. ואזי יקיים בו רישה דקרא: "תשמיעני ששון ושמחה" וגו', "השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה" וגו'.

וזהו טעם הפשוט לתקון האר"י ז"ל, לומר מזמור זה אחר תקון חצות קדם הלמוד, כדי ללמד בשמחה אמיתית בה' הבאה אחר העצב, שיש לשמחה זו יתרון כיתרון האור הבא מן החשך דוקא, כמו שכתוב בזהר על פסוק "ויראיתיו... שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור" כו' עין שם, ודי למבין. ומקרא מלא דבר הכתוב: "תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה" וגו', ונדע לכל פרוש האר"י ז"ל על פסוק זה.

והנה עצה היעוצה לטהר לבו מכל עצב ונדנוד דאגה ממלי דעלמא, ואפלו בני חיי ומזוני, מדעת זאת לכל מאמר רז"ל: "כשם שמברך על הטובה" כו', ופרשו בגמרא, לקבולי בשמחה, כמו שמחת הטובה הנגלית ונראית. כי גם זו לטובה, רק שאינה נגלית ונראית לעיני בשר, כי היא מעלמא דאתפסיא שלמעלה מעלמא דאתגליא, שהוא וי"ו ה"א משם הו"ה ברוך הוא, ועלמא דאתפסיא הוא יו"ד ה"א. וזהו שאמר: "אשרי הגבר אשר תיסרנו י"ה" וגו'.

וְלָכֵן אָמְרוּ רַז"ל כִּי הַשְּׂמֵחִים בְּיַסּוּרִים, עֲלֵיהֶם הַכְּתוּב אוֹמֵר: "וְאוֹהֲבֵיו כִּצִּאת הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִבּוֹרָתוֹ", כִּי הַשְּׂמֵחָה הִיא מֵאֲהֲבָתוֹ קִרְבַּת ה' יוֹתֵר מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה, כְּדַכְתִּיב: "כִּי טוֹב חֶסֶדֶף מִחַיִּים" וְגו'. וְקִרְבַּת ה' הִיא בְּיֵתֵר שְׂאֵת וּמַעֲלָה לְאִין קֶץ בְּעֵלְמָא דְאֲתַכְּסִיא, כִּי שָׁם חֲבִיוֹן עֲזוֹ וַיּוֹשֵׁב בְּסִתֵּר עֲלִיוֹן. וְעַל כֵּן זֹכָה לְצִאת הַשֶּׁמֶשׁ בְּגִבּוֹרָתוֹ לְעֵתִיד לְבָא, שֶׁהִיא יִצִּיאַת הַחַמָּה מִנִּרְתֻקָּה שֶׁהִיא מְכֻסָּה בּוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלְעֵתִיד תִּתְגַּלֶּה מִכְּסוּיָהּ. דְּהֵינּוּ שְׂאֵז יִתְגַּלֶּה עֲלֵמָא דְאֲתַכְּסִיא וַיִּזְרַח וַיֵּאִיר בְּגִלּוּי רַב וְעֵצוּם לְכָל הַחוֹסִים בּוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּמִסְתַּוְּפָפִים בְּצִלוֹ, צֵל הַחֲכָמָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת צֵל וְלֹא אוֹרָה וְטוֹבָה נִרְאִית, וְדִי לְמִבִּין.

אֲדָּ הָעֲצָבוֹת מִמְּלֵי דְשִׂמְיָא, צָרִיד לְשִׂית עֲצוֹת בְּנִפְשׁוֹ לְפִטֵּר מִמְּנָה. אִין צָרִיד לּוֹמֵר בְּשַׁעַת עֲבוּדָה, שְׂצָרִיד לְעֵבֵד ה' בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב. אֶלָּא אֶפְלוּ מִי שֶׁהוּא בְּעַל עֶסְקִים וְדָרִיד אֶרֶץ, אִם נוֹפֵל לוֹ עֶצֶב וּדְאָגָה מִמְּלֵי דְשִׂמְיָא בְּשַׁעַת עֶסְקִיו, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא תַחֲבֵלַת הַיָּצָר כְּדִי לְהַפִּילוֹ אַחַר כֵּךְ בְּתַאוּת חֵס וְשְׁלוֹם, כְּנוֹדָע. שְׂאִם לֹא כֵן, מֵאִין בָּאָה לוֹ עֲצָבוֹת אֲמֵתִית מִחַמַּת אֲהֲבַת ה' אוֹ יִרְאָתוֹ בְּאֲמָצַע עֶסְקִיו?

וְהֵנָּה, בֵּין שְׂנִפְלָה לוֹ הָעֲצָבוֹת בְּשַׁעַת עֲבוּדָה בְּתַלְמוּד תּוֹרָה אוֹ בְּתַפְלָה, וּבִין שְׂנִפְלָה לוֹ שְׂלֵא בְּשַׁעַת עֲבוּדָה, זֹאת יָשִׁים אֶל לְבוֹ, כִּי אִין הַזְּמַן גְּרַמָּא כְּעַת לְעֲצָבוֹת אֲמֵתִית, אֶפְלוּ לְדְאָגַת עוֹנוֹת חֲמוּרִים חֵס וְשְׁלוֹם. רַק לְזֹאת צָרִיד קְבִיעוֹת עֵתִים וּשְׁעַת הַכֶּשֶׁר בְּיָשׁוּב הַדְּעַת, לְהַתְּבוּנָה בְּגִדְלַת ה' אֲשֶׁר חֲטָא לוֹ, כְּדִי שְׁעַל יְדֵי זֶה יִהְיֶה לְבוֹ נִשְׁבֵּר בְּאֲמַת בְּמַרְיֹת אֲמֵתִית; וְכִמְבוּאָר עַת זֹו בְּמִקּוּם אַחַר. וְשָׁם נִתְּבָאָר גַּם כֵּן, כִּי מִיָּד אַחַר שְׂנִשְׁבֵּר לְבוֹ בְּעֵתִים קְבוּעִים הֵם, אֲזִי יִסִּיר הָעֶצֶב מִלְּבוֹ לְגַמְרִי, וַיֵּאֱמִין אֲמוּנָה שְׁלֵמָה כִּי ה' הָעֵבִיר חֲטָאתוֹ וְרַב לְסַלַח. וְזוֹ הִיא הַשְּׂמֵחָה הָאֲמֵתִית בְּה' הַבָּאָה אַחַר הָעֶצֶב

כְּנִזְכָּר

לְעֵיל

פרק כז

וְאִם הָעֲצָבוֹת אֵינָה מְדַאָּגַת עוֹנוֹת, אֶלָּא מְהַרְהוּרִים רְעִים וְתַאוּת רְעוֹת שְׂנוּפְלוֹת בְּמַחְשְׁבָתוֹ. הֵנָּה אִם נוֹפְלוֹת לוֹ שְׂלֵא בְּשַׁעַת הָעֲבוּדָה, אֶלָּא בְּעַת עֶסְקוֹ בְּעֶסְקִיו וְדָרִיד אֶרֶץ וּכְהֵאִי גּוֹנָא, אֲדַרְבָּה יֵשׁ לוֹ לְשִׂמְחָה בְּחִלְקוֹ, שְׂאִי שְׂנוּפְלוֹת לוֹ בְּמַחְשְׁבָתוֹ, הוּא מְסִיחַ דְּעֵתוֹ מֵהוֹ, לְקִים מֵה שְׂנֵאָמֵר: "וְלֹא תִתּוֹרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֲתֶם זּוֹנִים אַחֲרֵיהֶם". וְאִין הַכְּתוּב מְדַבֵּר בְּצִדִיקִים לְקִרְאָם זּוֹנִים חֵס וְשְׁלוֹם, אֶלָּא בְּבִינוּנִים כִּיּוֹצֵא בּוֹ, שְׂנוּפְלִים לוֹ הַרְהוּרֵי נִיאוּף בְּמַחְשְׁבָתוֹ, בֵּין בְּהִתֵּר כּו'. וְכִשְׂמִסִּיחַ דְּעֵתוֹ, מְקִים לָאוּ זֶה, וְאָמְרוּ רַז"ל: "יֵשֵׁב וְלֹא עֵבֵר עֲבָרָה, נוֹתְנִים לוֹ שְׂכָר כְּאֵלוּ עֲשֵׂה מַצּוּה". וְעַל כֵּן צָרִיד לְשִׂמְחָה בְּקִיּוּם הַלְאוּ, כְּמוֹ בְּקִיּוּם מַצּוֹת עֲשֵׂה

ממש. ואדרבה, העצבות היא מגסות הרוח, שאינו מכיר מקומו, ועל כן ירע לבבו על שאינו במדרגת צדיק, שלצדיקים בודאי אין נופלים להם הרהורי שטות כאלו. כי אלו היה מכיר מקומו, שהוא רחוק מאד ממדרגת צדיק, והלואי היה בינוני ולא רשע כל ימיו אפלו שעה אחת, הרי זאת היא מדת הבינונים ועבודתם, לכבש היצר וההרהור העולה מהלב למח, ולהסיח דעתו לגמרי ממנו ולדחותו בשתי ידים, כנזכר לעיל. ובכל דחיה ודחיה שמדחהו ממחשבתו, אתכפיא סטרא אחרא לתתא, ובאתערוותא דלתתא אתערוותא דלעלא, ואתכפיא סטרא אחרא דלעלא המגביה עצמה כנשר, לקים מה שנקמר: "אם תגביה כנשר וגוי משם אורידך נאם ה'", וכמו שהפליג בזה פרשת תרומה [דף קכח] בגדל נחת רוח לפניו יתברך כד אתכפיא סטרא אחרא לתתא, דאסתלק יקרא דקדשא בריך הוא לעלא על כלא יתיר משבחא אחרא ואסתלקותא דא יתיר מפלא וכו'.

ולכן אל יפל לב אדם עליו, ולא ירע לבבו מאד גם אם יהיה כן כל ימיו במלחמה זו, כי אולי לך נברא וזאת עבודתו, לאכפיא לסטרא אחרא תמיד. ועל זה אמר איוב: בראת רשעים; ולא שיהיו רשעים באמת חס ושלו, אלא שיגיע אליהם כמעשה הרשעים במחשבתם והרהורם לבד, והם יהיו נלחמים תמיד להסיח דעתם מהם, כדי לאכפיא לסטרא אחרא. ולא יוכלו לבטלה מכל וכל, כי זה נעשה על ידי צדיקים.

ושני מיני נחת רוח לפניו יתברך למעלה: אחד, מבטול הסטרא אחרא לגמרי ואתהפכא ממרירו למתקא ומחשוכא לנהורא על ידי הצדיקים. והשנית, כד אתכפיא הסטרא אחרא בעודה בתקפה וגבורתה ומגביה עצמה כנשר, ומשם מורידה ה' באתערוותא דלתתא על ידי הבינונים.

וזהו שאמר הכתוב: "ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי", מטעמים לשון רבים, שני מיני נחת רוח. והוא מאמר השכינה לבניה כללות ישראל, כדפרשו בתקונים. וכמו שבמטעמים גשמיים, דרך משל, יש שני מיני מעדנים: אחד ממאכלים ערבים ומתוקים, והשני מדברים חריפים או חמוצים, רק שהם מתבלים ומתקנים היטב, עד שנעשו מעדנים להשיב הנפש.

וזהו שאמר הכתוב: "כל פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה". פרוש, שישוב מרשעו, ויעשה הרע שלו יום ואור למעלה, כד אתכפיא סטרא אחרא ואסתלק יקרא דקדשא בריך הוא לעלא.

ולא עוד, אלא אפלו בדברים המתרים לגמרי, כל מה שהאדם זוכה יצרו, אפלו שעה קלה, ומתכוון לאכפיא לסטרא אחרא שבחלל השמאלי. כגון שחפץ לאכל, ומאחר סעדתו עד לאחר שעה או פחות, ועוסק בתורה באותה שעה. כדאיתא בגמרא: שעה רביעית, מאכל כל אדם; שעה ששית, מאכל תלמידי חכמים. והיו מרעיבים עצמם שתי שעות לכונה זו, אף שגם אחר הסעדה היו לומדים כל היום.

וכן אם בולם פיו מלדבר דברים שלבו מתאוה מאד לדבר, מענייני העולם, וכן בהרהורי מחשבתו – אפלו במעט מזער דאתכפיא סטרא אחרא לתתא, אסתלק יקרא דקדשא בריך הוא וקדשתו לעלא הרבה. ומקדשה זו נמשכת קדשה עליונה על האדם למטה, לסייעו סיוע רב ועצום לעבודתו יתברך.

וזהו שאמרו רז"ל: "אדם מקדש עצמו מעט למטה, מקדשין אותו הרבה מלמעלה". לבד מה שמקיים מצות עשה של תורה: "והתקדשתם" וכו', כשמקדש עצמו במתן לו. ופרוש "והתקדשתם", שתעשו עצמכם קדושים. כלומר, אף שבאמת אינו קדוש ומבדל מסטרא אחרא, כי היא בתקפה וגבורתה כתולדתה בחלל השמאלי, רק שכובש יצרו ומקדש עצמו. "והייתם קדושים", כלומר, סופו להיות קדוש ומבדל באמת מהסטרא אחרא, על ידי שמקדשים אותו הרבה מלמעלה ומסייעים אותו לגרשה מלבן מעט מעט.

פרק כח

ואפלו אם נופלים לו הרהורי תאוות ושאר מחשבות זרות בשעת העבודה בתורה או בתפלה בכונה, אל ישית לב אליהן, אלא יסיח דעתו מהן כרגע. וגם אל יהי שוטה לעסק בהעלאת המדות של המחשבה זרה כנודע. כי לא נאמרו דברים ההם אלא לצדיקים, שאין נופלים להם מחשבות זרות שלהם, כי אם משל אחרים. אבל מי שנופל לו משלו, מבחינת הרע שבבלבו בחלל השמאלי, איך יעלהו למעלה, והוא עצמו מקשר למטה?

אך אף על פי כן, אל יפל לבו בקרבו להיות מזה עצב נבזה בשעת העבודה, שצריך להיות בשמחה רבה. אלא אדרבה, יתחזק יותר ויוסיף אפי' בכל כחו בכונת התפלה בחזרה ושמחה יתרה, בשומו אל לבו כי נפילת המחשבה זרה היא מהקלפה שבחלל השמאלי, העושה מלחמה בבינוני עם נפש האלהית שבו. ונודע דרך הנלחמים, וכן הנאבקים יחד, כשאחד מתגבר, אזי השני מתאמץ להתגבר גם כן בכל מאמצי כחו. ולכן כשנפוש האלהית מתאמצת ומתגברת להתפלל, אזי גם הקלפה מתגברת כנגדה לבלבלה ולהפילה במחשבה זרה שלה.

ולא כטעות העולם, שטועים להוכיח מנפילת המחשבה זרה, מפלל שאין תפלתם כלום, שאלו התפלל כראוי ונכון, לא היו נופלים לו מחשבות זרות. והאמת היה כדבריהם, אם היתה נפש אחת לבדה היא המתפללת, והיא המחשבת ומהרהרת המחשבות זרות. אבל באמת לאמתו, הן שתי נפשות הנלחמות זו עם זו במחו של אדם, כל אחת חפצה ורצונה למשל בו ולהיות המוח ממלא ממנה לבדה. וכל הרהורי תורה ויראת שמים,

מִנְפֹשׁ הָאֱלֹהִית ; וְכֹל מִלֵּי דְעֵלְמָא, מִנְפֹשׁ הַבְּהֵמִית, רַק שֶׁהָאֱלֹהִית מְלַבֶּשֶׁת בָּהּ.

וְהוּא כְּמִשַׁל אָדָם הַמִּתְפַּלֵּל בְּכּוֹנֵנָה, וְעוֹמֵד לְנִגְדוֹ עֶרֶל רָשָׁע, וּמְשִׁיחַ וּמְדַבֵּר עִמּוֹ כְּדֵי לְבַלְבְּלוֹ. שְׂזֵאת עֲצָתוֹ בְּוַדַּאי, שֶׁלֹּא לְהִשִּׁיב לוֹ מְטוֹב וְעַד רָע, וְלַעֲשׂוֹת עֲצָמוֹ כְּחֶרֶשׁ לֹא יִשְׁמַע, וְלִקְיָם מֵה שְׁכָתוֹב: "אֵל תַּעַן כְּסִיל כְּאֻלְתּוֹ פֶּן תִּשְׁוֶה לוֹ גַם אֶתָּה". כִּי אֵל יִשִּׁיב מְאוּמָה וְשׁוּם טַעֲנָה וּמַעֲנָה נִגְדַּת הַמְחַשְׁבָּה זָרָה, כִּי הַמִּתְאַבֵּק עִם מַנְוֵל מִתְנַוֵּל גַּם כֵּן. רַק יַעֲשֶׂה עֲצָמוֹ כְּלֹא יוֹדֵעַ וְלֹא שׁוֹמֵעַ הַהֲרֵהוּרִים שֶׁנִּפְּלוּ לוֹ, וְיִסְיֵרם מִדְּעֵתוֹ, וְיִוְסִיף אִמָּץ בְּכַח כּוֹנֵנָתוֹ.

וְאִם יִקְשֶׁה לוֹ לְהִסְיֵרם מִדְּעֵתוֹ, מִפְּנֵי שְׁטוּרְדִים מְחַשְׁבָּתוֹ מְאֹד בְּחֻזְקָה, אֲזִי יִשְׁפִּיל נַפְשׁוֹ לְה', וְיִתְחַנֵּן לוֹ יִתְבָּרַךְ בְּמַחְשְׁבָתוֹ לְרַחֵם עָלָיו בְּרַחֲמָיו הַמְרַבִּים, כְּרַחֵם אָב עַל בָּנָיִם הַנִּמְשָׁכִים מִמּוֹחוֹ. וְכִכָּה יִרַחֵם ה' עַל נַפְשׁוֹ הַנִּמְשָׁכֶת מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ לְהַצִּילָה מִמֵּיִם הַזְדוֹנָיִם, וְלִמְעַנּוֹ יַעֲשֶׂה, כִּי חֵלֶק ה' מִמֶּשׁ

פרק כט

אִךְ עוֹד אַחַת צָרִיף לְשִׁית יַעֲזוֹת בְּנִפְשׁוֹת הַבֵּינוֹנִים, אֲשֶׁר לְפַעְמִים וְעֵתִים רַבִּים יֵשׁ לָהֶם טְמֵטוּם הַלֵּב, שֶׁנַּעֲשֶׂה כְּאָבֹן, וְלֹא יָכוֹל לְפַתַּח לְבוֹ בְּשׁוּם אִפְּן לְעִבּוּדָה שְׁבֵלֵב זֹ תִפְלָה. וְגַם לְפַעְמִים לֹא יוֹכֵל לְהִלָּחֵם עִם הַיֵּצֶר לְקַדֵּשׁ עֲצָמוֹ בְּמִתָּר לוֹ, מִפְּנֵי כְּבִדּוֹת שֶׁבִלְבוֹ.

וְזֹאת הִיא יַעֲזֶה הַיַּעֲזוּצָה בְּזֵהָר הַקְּדוֹשׁ, דְּאָמַר רַב מִתִּיבְתָא בְּגֵן עֵדֶן: אֵעָא דְלֹא סִילַק בֵּיה נְהוּרָא, מְבִטְשִׁין לֵיה כּו'. גּוּפָא דְלֹא סִילַק בֵּיה נְהוּרָא דְנִשְׁמַתָּא, מְבִטְשִׁין לֵיה כּו'. פְּרוּשׁ נְהוּרָא דְנִשְׁמַתָּא, שְׂאוּר הַנִּשְׁמָה וְהַשְׂכָּל אֵינּוּ מְאִיר כֹּל כִּי לְמִשַׁל עַל חֲמֻרִיּוֹת הַגּוּף. וְאִף שְׂמִבִּין וּמִתְבּוֹנֵן בְּשִׁכְלוֹ בְּגִדְלַת ה', אֵינּוּ נִתְפָּס וְנִדְבָק בְּמַחוֹ כֹּל כִּי שְׂיִוְכַל לְמִשַׁל עַל חֲמֻרִיּוֹת הַלֵּב, מִחֲמַת חֲמֻרִיּוֹתָן וְגִסּוּתָן. וְהַסְבָּה הִיא גִסּוּת הַקְּלָפָה, שֶׁמְגַבִּיָּה עֲצָמָה עַל אֹר קַדְשֵׁת נַפְשׁ הָאֱלֹהִית, וּמִסְתַּרְתּוֹת וּמִחְשִׁיכָה אֹרָה.

וְלֹאֵת צָרִיף לְבִטְשָׁה וְלְהַשְׁפִּילָה לְעַפְר. דְּהֵינּוּ לְקַבֵּעַ עֵתִים לְהַשְׁפִּיל עֲצָמוֹ, לְהִיּוֹת נְבִזָה בְּעֵינָיו נִמְאָס, כְּכָתוּב: "לֵב נִשְׁבָּר", "רוּחַ נִשְׁבָּרָה", הִיא הַסְטֵרָא אַחֲרָא, שֶׁהִיא הִיא הָאָדָם עֲצָמוֹ בְּבִינוֹנִים, שֶׁנִּפְּשׁ הַחִיּוֹנִית הַמְחִיָּה אֶת הַגּוּף הִיא בְּתַקְפָּה כְּתוּלְדָתָה בְּלְבוֹ, נִמְצָא הִיא הִיא הָאָדָם עֲצָמוֹ.

וְעַל נַפְשׁ הָאֱלֹהִית שֶׁבּוֹ נֶאֱמַר: "נִשְׁמָה שְׁנַתְתָּ בִּי טְהוּרָה הִיא", "שְׁנַתְתָּ בִּי" דִּיקָא, מְכַלֵּל שֶׁהָאָדָם עֲצָמוֹ אֵינְנוּ הַנִּשְׁמָה הַטְּהוּרָה. כִּי אִם בְּצַדִּיקִים,

שָׁבָהּ הוּא לְהַפִּיךְ, שֶׁנִּשְׁמָה הַטְּהוֹרָה, שֶׁהִיא נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית, הוּא הָאָדָם, וְגוֹפֵם נִקְרָא בְּשֵׁר אָדָם. וְכַמְּאֵר הַלֵּל הַזֶּקֶן לְתַלְמִידָיו כְּשֶׁהָיָה הוֹלֵךְ לְאָכֹל, הָיָה אֹמֵר שֶׁהוּא הוֹלֵךְ לְגַמֵּל חֶסֶד עִם הָעֲלוּבָה וְעֵנִיָּה, הוּא גּוֹפּוֹ. כִּי כְּמוֹ זֶר נַחֲשֵׁב אֶצְלוֹ, וְלָכֵן אָמַר שֶׁהוּא גּוֹמֵל חֶסֶד עִמּוֹ בְּמָה שֶׁמֵּאֲכִילוֹ. כִּי הוּא עֲצָמוֹ אֵינוֹ רַק נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית לְבַד, כִּי הִיא לְבָדָה מִחַיָּה גּוֹפּוֹ וּבִשְׂרוֹ. שֶׁהִרְעָה שֶׁהָיָה בְּנֶפֶשׁ הַחַיּוֹנִית הַמְּלַבֶּשֶׁת בְּדָמוֹ וּבִשְׂרוֹ נִתְהַפֵּךְ לְטוֹב, וְנִכְלָל בְּקִדְשֵׁי נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית מִמֶּשׁ בְּצַדִּיקִים.

אָבֵל בְּפִינוּנֵי, מֵאַחַר שֶׁמְהוּתָהּ וְעֲצָמוּתָהּ שֶׁל נֶפֶשׁ הַחַיּוֹנִית הִבְהִמִּית שֶׁמִּסְטָרָא אַחֲרָא, הַמְּלַבֶּשֶׁת בְּדָמוֹ וּבִשְׂרוֹ, לֹא נִהְפָּךְ לְטוֹב, הֵרִי הִיא הִיא הָאָדָם עֲצָמוֹ. וְאִם כֵּן הוּא רְחוּק מֵה' בְּתַכְלִית הַרְחוּק. שֶׁהֵרִי כַח הַמִּתְאַוָּה שֶׁבְּנֶפֶשׁוֹ הִבְהִמִּית יְכוּל גַּם כֵּן לְהִתְאַוּוֹת לְדַבָּרִים הָאֲסוּרִים שֶׁהֵם נֶגֶד רְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ, אִף שֶׁאֵינוֹ מִתְאַוָּה לַעֲשׂוֹתָם בְּפֶעַל מִמֶּשׁ חַס וְשְׁלוֹם, רַק שֶׁאֵינָם מְאוּסִים אֶצְלוֹ בְּאֵמֶת כְּבַצְדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל (פָּרָק יב).

וּבְזֶה הוּא גְרוּעַ וּמִשְׁקָץ וּמִתְעַב יוֹתֵר מִבְּעֵלֵי חַיִּים הַטְּמָאִים וּשְׂקָצִים וּרְמָשִׁים, כְּנִזְכָּר לְעֵיל, וְכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: "וְאַנְכִי תוֹלַעַת וְלֹא אִישׁ" וְגוֹ'. [וְגַם כְּשֶׁמִּתְגַּבְּרֵת בּוֹ נֶפֶשׁוֹ הָאֱלֹהִית לְעוֹרֵר הָאֲהָבָה לֵה' בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה, אֵינָהּ בְּאֵמֶת לְאֵמֶתוֹ לְגַמְרֵי, מֵאַחַר שֶׁחוֹלְפֶת וְעוֹבְרֶת אַחַר הַתְּפִלָּה, כְּנִזְכָּר לְעֵיל סוּף פָּרָק יג.]

וּבְפָרֵט כְּשִׁיזְכֹּר טְמֵאָת נֶפֶשׁוֹ בְּחַטָּאת נְעוּרִים וְהַפְּגָם שֶׁעָשָׂה בְּעֵלְיוֹנִים, וְשֵׁם הוּא לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן, וְכֵאלוֹ פָּגַם וְנִטְמָא הַיּוֹם חַס וְשְׁלוֹם מִמֶּשׁ. וְאִף שֶׁכָּבֵר עָשָׂה תְּשׁוּבָה נְכוֹנָה, הֵרִי עַקֵּר הַתְּשׁוּבָה בִּלְבָב, וְהֵלֵב יֵשׁ בּוֹ בְּחִינּוֹת וּמִדְרָגוֹת רְבוּת, וְהֵכֵל לְפִי מָה שֶׁהוּא אָדָם וּלְפִי הַזְּמַן וְהַמְּקוֹם, כִּידוּעַ לְיִוְדָעִים. וְלָכֵן עֲכָשִׁיו, בְּשַׁעַת זֶה שֶׁרוּאָה בְּעֲצָמוֹ דָּלָא סִלְקָ בֵּה נְהוּרָא דְנִשְׁמָתָא, מְכַלֵּל שֶׁהַיּוֹם לֹא נִתְקַבְּלָה תְּשׁוּבָתוֹ וְעוֹנוֹתָיו מִבְּדִילִים. אוֹ שְׂרוּצִים לְהַעֲלוֹתוֹ לְתְּשׁוּבָה עֲלָהּ יוֹתֵר מֵעֲמָקָא דְלֵבָא יוֹתֵר. וְלָכֵן אָמַר דָּוִד: "וּחַטָּאתִי נִגְדִי תִמִּיד".

וְגַם מִי שֶׁהוּא נָקִי מִחַטָּאוֹת נְעוּרִים הַחֲמוּרִים, יִשִּׁים אֶל לְבוֹ לְקִים מֵאָמַר זֶהר הַקְּדוֹשׁ לְהִיּוֹת מִמְּאָרֵי דְחֻשְׁבָּנָא. דְּהֵינּוּ לַעֲשׂוֹת חֻשְׁבוֹן עִם נֶפֶשׁוֹ מְכַל הַמִּחְשָׁבוֹת וְהַדְּבוּרִים וְהַמְּעַשִּׂים שֶׁחֲלָפוּ וְעָבְרוּ מִיּוֹם הַיּוֹתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה, אִם הָיָה כֵּלֵם מִצַּד הַקְּדוּשָׁה אוֹ מִצַּד הַטְּמָאָה רְחִמָּנָא לְצִלָּן. דְּהֵינּוּ כֵּל הַמִּחְשָׁבוֹת וְהַדְּבוּרִים וְהַמְּעַשִּׂים אֲשֶׁר לֹא לֵה' הֵמָּה וְלְרְצוֹנוֹ וְלַעֲבוּדָתוֹ, שֶׁזֶהוּ פְרוּשׁ לְשׁוֹן "סְטָרָא אַחֲרָא", כְּנִזְכָּר לְעֵיל (בְּפָרָק ו'). וּמִדַּעַת זֹאת, כִּי כָל עַת שֶׁהָאָדָם מִחֻשָׁב מִחְשָׁבוֹת קְדוּשׁוֹת, נַעֲשֶׂה מְרַכָּבָה בְּעַת זֶה לְהִיכָלוֹת הַקְּדוּשָׁה, שֶׁמֶהוּן מְשַׁפְּעוֹת מִחְשָׁבוֹת הַלָּלוּ. וְכֵן לְהַפִּיךְ, נַעֲשֶׂה מְרַכָּבָה טְמָאָה בְּעַת זֶה לְהִיכָלוֹת הַטְּמָאָה שֶׁמֶהוּן מְשַׁפְּעוֹת כָּל מִחְשָׁבוֹת רְעוּת. וְכֵן בְּדַבּוּר וּמַעֲשֶׂה.

עוֹד יִשִּׁים אֶל לְבוֹ רַב חֲלוּמוֹתָיו, שֶׁהֵם הֶבֶל וְרְעוּת רּוּחַ, מִשׁוּם שֶׁאֵין נֶפֶשׁוֹ עוֹלָה לְמַעְלָה. וְכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: "מִי יַעֲלֶה בְּהַר ה'... נְקִי כַפַּיִם" וְגוֹ'. וְאֵנּוּן

סטריון בישין אַתָּן וּמַתְּדַבֵּקוֹן בַּהּ וּמוֹדְעִין לָהּ בְּחַלְמָא מְלִין דְּעַלְמָא וְכוּ'. וּלְזַמְנֵין דְּחִיכּוֹן בַּהּ, וְאַחֲזִיאֵו לָהּ מְלֵי שְׁקֵר, וְצַעֲרִין לָהּ בְּחַלְמָא כּוּ', כְּמוֹ שְׁפָתוֹב בְּזֵהר וַיִּקְרָא (כה, א-ב), עֵין שָׁם בְּאַרְיכוֹת.

וְהִנֵּה כָּל מַה שְׂיֵאָרִיד בְּעֵינַיִם אֵלוֹ בְּמַחְשַׁבְתּוֹ, וְגַם בְּעֵינֵינוּ בְּסַפְרִים, לְהִיּוֹת לְבוֹ נִשְׁבֵּר בְּקִרְבוֹ, וְ"נִבְּזָה בְּעֵינָיו נְמָאָס" כְּפָתוֹב בְּתַכְלִית הַמְּאוּס, וּלְמָאָס חִיּוֹ מִמֶּשׁ. הֵרִי בְּזָה מְמָאָס וּמִבְּזָה הַסְטֵרָא אַחְרָא וּמִשְׁפִּילָה לְעַפְרָא, וּמוֹרִידָה מְגַדְלָתָה וְגִסוֹת רוּחָה וְגִבְהוּתָה, שְׁמַגְבִּיָּה אֶת עַצְמָה עַל אֹר קַדְשָׁת נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית לְהַחֲשִׂיד אֹרָה.

וְגַם יִרְעִים עָלֶיהָ בְּקוֹל רַעַשׁ וְרָגַז לְהַשְׁפִּילָה, כְּמֵאֲמַר רַז"ל: "לְעוֹלָם יִרְגִּזוּ אָדָם יֵצֵר טוֹב עַל יֵצֵר הָרַע, שְׁנֵאֲמַר: רָגַזוּ וּגוּ", דְּהֵינּוּ לְרָגַז עַל נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית, שֶׁהִיא יֵצֵרוֹ הָרַע, בְּקוֹל רַעַשׁ וְרָגַז בְּמַחְשַׁבְתּוֹ לומר לוֹ: אַתָּה רַע וְרָשָׁע וּמִשְׁקָץ וּמִתְעַב וּמְנוּל וְכוּ', בְּכָל הַשְּׁמוֹת שְׁקֵרָאוּ לוֹ חֲכָמֵינוּ ז"ל. בְּאֲמַת, עַד מְתֵי תַסְתִּיר לְפָנֵי אֹר אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא הַמְּמַלָּא כָּל עַלְמִין, הִיָּה הוּא וַיְהִיָּה בְּשׁוּהָ, גַם בְּמָקוֹם זֶה שְׁאֲנִי עָלָיו, כְּמוֹ שֶׁהִיָּה אֹר אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא לְבַדּוֹ קַדְשׁ שְׁנִבְרָא הָעוֹלָם, בְּלֵי שׁוּם שְׁנוּי, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב: "אֲנִי ה' לֹא שְׁנִיתִי", כִּי הוּא לְמַעַלָּה מִהַזְּמָן וְכוּ'. וְאַתָּה מְנוּל וְכוּ' מְכַחֵישׁ הָאֲמַת הַנִּרְאָה לְעֵינַיִם, דְּכִלְא קַמָּה כֹּלָא מִמֶּשׁ בְּאֲמַת בְּבַחֲיַנְתָּ רֵאִיָּה חוּשִׁית.

וְהִנֵּה עַל יְדֵי זֶה יוֹעִיל לְנַפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית, לְהַאֲוִיר עֵינֵיהָ בְּאֲמַת יַחוּד אֹר אֵין סוּף בְּרֵאִיָּה חוּשִׁית, וְלֹא בְּחִינַת שְׁמִיעָה וְהַבְנָה לְבַדָּה, כְּמוֹ שְׁנֵתְבָּאָר בְּמָקוֹם אַחַר, שְׁזָהוּ שְׂרָשׁ כָּל הָעֲבוּדָה. וְהַטַּעַם, לְפִי שְׁבִאֲמַת אֵין שׁוּם מַמְשׁוּת כָּלל בְּסְטֵרָא אַחְרָא, שְׁלִכּוֹן נִמְשָׁלָה לְחַשְׁדָּ שְׁאֵין בּוֹ שׁוּם מַמְשׁוּת כָּלל, וּמִמִּילָא נִדְחָה מִפְּנֵי הָאֹר. וְכֵן הַסְטֵרָא אַחְרָא, אַף שֵׁישׁ בַּהּ חִיּוֹת הַרְבֵּה לְהַחֲיּוֹת כָּל בְּעֵלֵי חַיִּים הַטְּמָאִים, וְנִפְשׁוֹת אַמּוֹת הָעוֹלָם, וְגַם נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית מִיִּשְׂרָאֵל כְּנִזְכָּר לְעִיל. מְכָל מָקוֹם הֵרִי כָּל חִיּוֹתָהּ אֵינָה מְצַד עַצְמָה חַס וְשָׁלוֹם, אֲלָא מְצַד הַקְּדוּשָׁה, כְּנִזְכָּר לְעִיל. וְלִכּוֹן הִיא בְּטָלָה לְגַמְרֵי מִפְּנֵי הַקְּדוּשָׁה, כְּבִטּוֹל הַחֲשָׁד מִפְּנֵי הָאֹר הַגִּשְׁמִי.

רַק שְׁלִגְבֵי קַדְשָׁת נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית שְׁבִאֲדָם נָתַן לָהּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רְשׁוֹת וַיְכַלֵּת לְהַגְבִּיָּה עַצְמָהּ כְּנִגְדָּה, כְּדִי שְׁהָאָדָם יִתְעוֹרֵר לְהַתְּגַבֵּר עָלֶיהָ, לְהַשְׁפִּילָה עַל יְדֵי שְׁפָלוּת וּנְמִיכַת רוּחוֹ וְנִבְּזָה בְּעֵינָיו נְמָאָס, וּבִאֲתַעְרוּתָא דְלִתְתָא אַתְּעָרוּתָא דְלַעֲלָא, לְקַיָּם מַה שְׁנֵאֲמַר: "מִשָּׁם אֹרִידָד נָאָם ה'". דְּהֵינּוּ שְׁמִסְרָה מִמִּשְׁלָתָהּ וַיְכַלְתָּהּ, וּמִסְלַק מִמֶּנָּה הַכַּח וְרְשׁוֹת שְׁנָתַן לָהּ לְהַגְבִּיָּה עַצְמָהּ נִגְדָּה אֹר קַדְשָׁת נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית, וְאַזִּי מִמִּילָא בְּטָלָה וְנִדְחִית כְּבִטּוֹל הַחֲשָׁד מִפְּנֵי אֹר הַגִּשְׁמִי.

וְכְמוֹ שְׁמַצִּינוּ דְּבַר זֶה מִפְּרָשׁ בַּתּוֹרָה גַּבֵּי מְרַגְלִים, שְׁמַתְחֵלָה אָמְרוּ: "כִּי חִזַּק הוּא מִמֶּנּוּ", אֶל תִּקְרִי מִמֶּנּוּ כּוּ', שְׁלֹא הָאֲמִינוּ בִּיכְלָת ה'. וְאַחַר כֵּן חִזְרוּ וְאָמְרוּ: "הֵנַּנּוּ וְעָלִינוּ" וּגו'. וּמֵאֵין חִזְרָה וּבִאָּה לָהֶם הָאֲמוּנָה בִּיכְלָת ה'? הֵרִי לֹא הִרְאָה לָהֶם מִשָּׁה רַבְּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם שׁוּם אוֹת וּמוֹפֵת עַל זֶה בִּינְתַיִם, רַק שְׁאֲמַר לָהֶם אִידָּ שְׁקֵצָף ה' עָלֵיהֶם וְנִשְׁבַּע שְׁלֹא לְהַבִּיאָם אֶל

הָאָרֶץ. וּמָה הוֹעִיל זֶה לָהֶם, אִם לֹא הָיוּ מֵאֲמִינִים בַּיְכָלֶת ה' חֵס וְשָׁלוֹם לְכַבֵּשׁ שְׁלֹשִׁים וְאַחַד מְלָכִים, וּמִפְּנֵי זֶה לֹא רָצוּ כָּלֵל לִכְנֹס לְאָרֶץ? אֲלֹא וְדָאִי, מִפְּנֵי שִׂישְׂרָאֵל עֲצָמֹן הֵם מֵאֲמִינִים בְּנֵי מֵאֲמִינִים, רַק שֶׁהִסְטָרָא אַחֲרָא הַמְּלַבֵּשֶׁת בְּגוּפָם הַגְּבִיָּה עֲצָמָה עַל אֹזֶר קִדְשֵׁת נִפְשָׁם הָאֱלֹהִית בְּגִסוֹת רִיחָה וְגִבְהוּתָהּ, בְּחֻצְפָּה בְּלִי טַעַם וְדַעַת. וְלָכֵן מִיָּד שֶׁקִּצְף ה' עֲלֵיהֶם וְהִרְעִים בְּקוֹל רֵעַשׁ וְרִגְזוֹ, "עַד מָתִי לַעֲדָה הִרְעָה הַזֹּאת" וְגו', "בְּמִדְבַר הַזֶּה יִפְּלוּ פְּגָרֵיכֶם" וְגו', "אֲנִי ה' דִּבַּרְתִּי אִם לֹא זֹאת אֶעֱשֶׂה לְכָל הַעֲדָה הִרְעָה הַזֹּאת" וְגו'. וּכְשֶׁשָּׁמְעוּ דְּבָרִים קָשִׁים אֵלּוּ, נִכְנַע וְנִשְׁבַּר לִבָּם בְּקִרְבָּם, כְּדַכְתִּיב: "וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם מְאֹד". וּמִמֵּילָא נִפְּלָה הַסְטָרָא אַחֲרָא מִמְּשַׁלְתָּהּ וְגִבְהוּתָהּ וְגִסוֹת רִיחָהּ, וַיִּשְׂרָאֵל עֲצָמֹן הֵם מֵאֲמִינִים.

וּמָזָה יָכוֹל לְלַמֵּד כָּל אָדָם שְׁנוֹפְלִים לוֹ בְּמַחְשַׁבְתּוֹ סִפְקוֹת עַל אַמוּנָהּ, כִּי הֵם דְּבָרֵי רִיחַ הַסְטָרָא אַחֲרָא לְבִדָּהּ הַמְּגַבִּיָּה עֲצָמָה עַל נִפְשׁוֹ. אֲבָל יִשְׂרָאֵל עֲצָמֹן הֵם מֵאֲמִינִים כּו'. וְגַם הַסְטָרָא אַחֲרָא עֲצָמָה אֵין לָהּ סִפְקוֹת כָּלֵל בְּאַמוּנָהּ, רַק שֶׁנִּתְּנוּ לָהּ רְשׁוֹת לְבַלְבֵּל הָאָדָם בְּדַבְרֵי שֶׁקֶר וּמְרָמָה לְהַרְבּוֹת שֶׁקֶר, כְּפִתּוּיֵי הַזֹּנָה לְבֹן הַמְּלֶךְ בְּשֶׁקֶר וּמְרָמָה בְּרְשׁוֹת הַמְּלֶךְ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בַּזֶּהָר.

פרק ל

עוֹד זֹאת יִשִּׁים אֶל לִבּוֹ, לְקַיֵּם מֵאֲמַר רַז"ל: "וְהָיוּ שֹׁפְלֵי רִיחַ בְּפָנֵי כָּל הָאָדָם". וְהָיוּ בְּאַמְתָּ לְאַמְתּוֹ, בְּפָנֵי כָּל הָאָדָם מִמֶּשׁ, אֲפֹלוּ בְּפָנֵי קַל שְׂבִיקָלִים. וְהִינּוּ עַל פִּי מֵאֲמַר רַז"ל: "אֵל תִּדְּיִן אֶת חֲבִירְךָ עַד שֶׁתִּגִּיעַ לְמִקְוֹמוֹ". כִּי מִקְוֹמוֹ גּוֹרֵם לוֹ לְחֻטָּא, לְהִיּוֹת פְּרַנְסָתוֹ לִילְךָ בְּשׁוֹק כָּל הַיּוֹם וְלְהִיּוֹת מִיּוֹשְׁבֵי קְרַנּוֹת, וְעֵינָיו רוֹאוֹת כָּל הַתְּאַוּוֹת, וְהַעֵין רוֹאָה וְהַלֵּב חוֹמֵד, וַיִּצְרוּ בּוֹעֵר כְּתַנּוּר בַּעֲרָה מֵאַפָּה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּהוֹשַׁע: "הוּא בַּעַר כְּאֵשׁ לְהִבָּה" וְגו'. מַה שֶּׁאֵין כֹּן מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּשׁוֹק מְעַט, וְרַב הַיּוֹם יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ. וְגַם אִם הוֹלֵךְ כָּל הַיּוֹם בְּשׁוֹק, יָכוֹל לְהִיּוֹת שְׂאִינוֹ מְחַמֵּם כָּל כֶּף בְּטַבְּעוֹ. כִּי אֵין הַיִּצָּר שׁוֹהַ בְּכָל נֶפֶשׁ, יֵשׁ שִׁיצְרוֹ כּו', כְּמוֹ שֶׁנִּתְּבָאָר בְּמִקּוֹם אַחֵר.

וְהִנֵּה בְּאַמְתָּ, גַּם מִי שֶׁהוּא מְחַמֵּם בְּטַבְּעוֹ וּפְרַנְסָתוֹ הִיא לְהִיּוֹת מִיּוֹשְׁבֵי קְרַנּוֹת כָּל הַיּוֹם, אֵין לוֹ שׁוֹם הַתְּנַצְלוֹת עַל חֻטְאָיו, וּמִקְרֵי רִשְׁעֵי גְמוּרָה עַל אֲשֶׁר אֵין פְּחַד אֱלֹהִים לְנַגֵּד עֵינָיו. כִּי הִיָּה לוֹ לְהִתְאַפֵּק וּלְמַשֵּׁל עַל רִיחַ תְּאַוּוֹתוֹ שֶׁבְּלִבּוֹ, מִפְּנֵי פְּחַד ה' הַרוֹאָה כָּל מַעֲשָׂיו, כְּמוֹ שֶׁנִּתְּבָאָר לְעִיל כִּי הַפֶּחַח שְׁלִיט עַל הַלֵּב בְּתוֹלְדוֹתוֹ.

וְהִנֵּה בְּאַמְתָּ שֶׁהִיא מְלַחֶמָה גְדוֹלָה וְעֲצוּמָה, לְשַׁבֵּר הַיִּצָּר הַבוֹעֵר כְּאֵשׁ לְהִבָּה מִפְּנֵי פְּחַד ה', וְכְמוֹ נִסְיוֹן מִמֶּשׁ. וְהַלְכָּךְ צְרִיךְ כָּל אָדָם לְפִי מַה שֶׁהוּא מְקוֹמוֹ

ומדרגתו בעבודת ה', לשקל ולבחון בעצמו אם הוא עובד ה' בערף ובחינת מלחמה עצומה כזו ונסיון כזה, בבחינת ועשה טוב. כגון בעבודת התפלה בכונה, לשפך נפשו לפני ה' בכל כחו ממש, עד מצוי הנפש, ולהלחם עם גופו ונפש הבהמית שבו, המונעים הכונה, במלחמה עצומה, ולבטשם ולכתתם כעפר קדם התפלה שחרית וערבית מדי יום ביום, וגם בשעת התפלה, ליגע עצמו ביגיעת נפש ויגיעת בשר, כמו שיתבאר לקמן באריכות. וכל שלא הגיע לידי מדה זו, להלחם עם גופו מלחמה עצומה כזו, עדין לא הגיע לבחינת וערף מלחמת היצר הבוער פאש להבה, להיות נכנע ונשבר מפני פחד ה'.

וכן בענין ברפת המזון וכל ברכות הנהנין והמצות בכונה, ואין צריך לומר פגנת המצות לשמן. וכן בענין עסק למוד התורה, ללמד הרבה יותר מחפצו ורצונו לפי טבעו ורגילותו, על ידי מלחמה עצומה עם גופו. כי הלומד מעט יותר מטבעו, הרי זו מלחמה קטנה, ואין לה ערף ודמיון עם מלחמת היצר הבוער פאש, דמקרי רשע גמור אם אינו מנצח יצרו להיות נכנע ונשבר לפני ה'. ומה לי בחינת סור מרע ומה לי בחינת ועשה טוב, הכל היא מצות המלך הקדוש, יחיד ומיוחד ברוך הוא. וכן בשאר מצות, ובפרט בדבר שבממון, כמו עבודת הצדקה וכהאי גוונא.

ואפלו בבחינת סור מרע, יכול כל איש משכיל למצא בנפשו שאינו סר לגמרי מהרע בכל מכל כל במקום שצריך למלחמה עצומה כערף הנזכר לעיל, ואפלו פחות מערף הנזכר לעיל. כגון להפסיק באמצע שיחה נאה, או ספור בגנות חברו, ואפלו גנאי קטן וקל מאד, אף שהוא אמת, ואפלו כדי לנקות עצמו, כנודע מהא דאמר רבי שמעון לאביו רבנו הקדוש: "לאו אנא כתבה אלא יהודה חיטא כתבה", ואמר לו: "פלך מלשון הרע" [עין שם בגמרא ריש פרק י' דבבא בתרא]. וכהאי גוונא כמה מלי דשכיחי טובא. ובפרט בענין לקדש עצמו במתן לו, שהוא מדאורייתא, כמו שכתוב: "קדושים תהיו" וגוי' "והתקדשתם" וגוי'. וגם דברי סופרים חמורים מדברי תורה וכו'. אלא שכל אלו וכיוצא בהן הן מעונות שאדם דש בעקביו, וגם נעשו כהתר מחמת שעבר ושנה וכו'.

אבל באמת, אם הוא יודע ספר ומחזיק בתורת ה' וקרבת אלקים יחפץ, גדול עונו מנשא ואשמתו גדלה בכפלי כפלים, במה שאינו נלחם ומתגבר על יצרו בערף ובחינת מלחמה עצומה הנזכרת לעיל, מאשמת קל שבקלים מיושבי קרנות הרחוקים מה' ותורתו, ואין אשמתם גדולה כל כך, במה שאינם כובשים יצרם הבוער פאש להבה מפני פחד ה' המבין ומביט אל כל מעשיהם, פאשמת כל הקרב הקרב אל ה' ואל תורתו ועבודתו. וכמו שאמרו רז"ל גבי אחר, שינדע בכבודי וכו'. ולכן אמרו רז"ל על עמי הארץ שזדונות נעשו להם כשגגות.

פרק לא

והנה אף אם, כשיאריך הרבה להעמיק בעניינים הנזכרים לעיל כשעה ושתיים להיות בנמיכת רוח ולב נשבר, יבא לידי עצבות גדולה, לא יחוש. ואף שעצבות היא מצד קלפת נגה ולא מצד הקדשה, כי בצד הקדשה כתיב: "עז וחדנה במקומו", ואין השכינה שורה אלא מתוך שמחה וכן לדבר הלכה וכו'. אלא שאם העצבות היא ממלי דשמיה, היא מבחינת טוב שבנגה [ולכן כתב האר"י ז"ל שאפלו דאגת העונות אינה ראויה כי אם בשעת הודוי, ולא בשעת התפלה ותלמוד תורה שצריכים להיות בשמחה שמצד הקדשה דוקא]. אף על פי כן הרי כן היא המדה, לאכפיה לסטרא אחרא במינה ודגמתה. כמאמר רבותינו זכרונם לברכה: מנה ובה אבא לשדיא בה נרגא, ופגע בו פיוצא בו. ועל זה נאמר: "בכל ערב יהיה מותר"; והיתרון היא השמחה הבאה אחר הערב, כדלקמן.

אך באמת אין לב נשבר ומרירות הנפש על רחוקה מאור פני ה' והתלבשותה בסטרא אחרא נקראים בשם עצבות כלל בלשון הקדש, כי עצבות היא שלבו מטמטם כאבן ואין חיות בלבו. אבל מרירות ולב נשבר, אדרבה הרי יש חיות בלבו להתפעל ולהתמרמר; רק שהיא חיות מבחינת גבורות קדושות, והשמחה מבחינת חסדים, כי הלב כלול משתייהו.

והנה לעתים, צריך לעורר בחינת גבורות הקדושות, כדי להמתיק הדינים, שהם בחינת נפש הבהמית ויצר הרע כששולט חס ושלום על האדם, כי אין הדינים נמתקין אלא בשרשן. ולכן אמרו רבותינו ז"ל: לעולם ירגיז אדם יצר הטוב. והינו בכל עת שרואה בנפשו שצריך לכך. אך שעת הכפש, שהיא שעה המיוחדת וראויה לכך לרב בני האדם היא בשעה שהוא עצב בלאו הכי ממלי דעלמא, או כן בלי שום סבה, אזי היא שעת הכפש להפוך הערב, להיות ממרי דחשבנא הנזכרים לעיל ולקיים מאמר רבותינו ז"ל לעולם ירגיז וכו', כנזכר לעיל.

ובזה יפטר מהעצבות שממלי דעלמא, ואחר כך יבא לידי שמחה אמתית. דהינו שזאת ישיב אל לבו לנחמו בכפלים, אחר הדברים והאמת האלה הנזכרים לעיל, לאמר ללבו: אמת הוא כן בלי ספק, שאני רחוק מאד מה' בתכלית ומשקף ומתעב וכו'. אך כל זה הוא אני לבדי, הוא הגוף עם נפש החיונית שבו. אבל מכל מקום יש בקרבי חלק ה' ממש, שישנו אפלו בקל שבקלים, שהיא נפש האלהית עם נצוץ אלקות ממש המלבש בה להחיותה; רק שהיא בבחינת גלות. ואם כן אדרבה, כל מה שאני בתכלית הרחוק מה' והתעוב ושקוץ, הרי נפש האלהית שבי בגלות גדול יותר, והרחמנות עליה גדולה מאד. ולזה אשים כל מגמתי וחפצי להוציאה ולהעלותה מגלות זה להשיבה אל בית אביה כנעוריה, קדם שנתלבשה בגופי, שהיתה נכללת באורו ותברך ומיוחדת עמו בתכלית. וגם עתה כן תהא כלולה ומיוחדת בו ותברך, כשאשים כל מגמתי בתורה ומצות, להלביש בהן כל עשר בחינותיה כנזכר לעיל. ובפרט במצות תפלה, לצעק אל ה' בצר לה מגלותה בגופי המשקף, להוציאה ממסגור ולדבקה בו

יתברך. וזו היא בחינת תשובה ומעשים טובים, שהן מעשים טובים שעושה כדי להשיב חלק ה' למקורא ושרשא דכל עלמין.

וזאת תהיה עבודתו כל ימיו בשמחה רבה, היא שמחת הנפש בצאתה מהגוף המתעב ושבה אל בית אביה כנעריה בשעת התורה והעבודה, וכמאמר רז"ל, להיות כל ימיו בתשובה, ואין לה שמחה גדולה כצאת מהגלות והשבה. כמשל בן מלך שהיה בשביה וטווחו בבית האסורים ומנול באשפה, ויצא לחפשי אל בית אביו המלך. ואף שהגוף עומד בשקוצו ותעובו, וכמו שכתוב בזהר דנקרא משכא דחויא, כי מהותה ועצמותה של הנפש הבהמית לא נהפך לטוב לכלל בקדשה, מפל מקום תיקר נפשו בעיניו לשמח בשמחתה יותר מהגוף הנבזה, שלא לערבב ולבלבל שמחת הנפש בעצבון הגוף.

והנה בחינה זו היא בחינת יציאת מצרים, שנאמר בה "כי ברח העם". דלכאורה הוא תמוה, למה היתה כזאת? וכי אלו אמרו לפרעה לשלחם חפשי לעולם, לא היה מכרח לשלחם? אלא מפני שהרע שבנפשות ישראל עדיו היה בתקפו בחלל השמאלי, כי לא פסקה זהמתם עד מתן תורה. רק מגמתם וחפצם היתה לצאת נפשם האלהית מגלות הסטרא אחרא, היא טמאת מצרים, ולדבקה בו יתברך, וכדכתיב: "ה' עזי ומעוזי ומנוסי ביום צרה" וגו', "משגבי ומנוסי" וגו', והוא מנוס לי וגו'. ולכן לעתיד, כשיעביר ה' רוח הטמאה מן הארץ, כתיב: "ויבמנוסה לא תלכוו כי הולך לפניכם ה' וגו'".

ולהיות בחינת תשובה זו ביותר שאת ויותר על מעמקא דלבא, וגם שמחת הנפש תהיה בתוספת אורה ושמחה, פאשר ישיב אל לבו דעת ותבונה, לנחמו מעצבוננו ויגונו לאמר כנזכר לעיל: הן אמת כו', אך אני לא עשיתי את עצמי. ולמה עשה ה' כזאת, להוריד חלק מאורו יתברך הממלא וסובב כל עלמין וכלא קמה כלא חשיב, והלבישו במשכא דחויא וטפה סרוחה? אין זה כי אם ירידה זו היא צרך עליה, להעלות לה כל נפש החיונית הבהמית שמקלפת נגה וכל לבושיה, הן בחינת מחשבה דבור ומעשה שלה, על ידי התלבשותו במעשה דבור ומחשבת התורה [וכמו שיתבאר לקמן ענין העלאה זו באריכות, איך שהיא תכלית בריאת העולם]. ואם כן אפוא זאת אעשה, וזאת תהיה מגמתי כל ימי חלדי, לכל בהן חיי רוחי ונפשי, וכמו שכתוב: "אלוף ה' נפשי אשא". דהינו לקשר מחשבותי ודבורי במחשבתו ודבורו יתברך, והן הן גופי הלכות הערוכות לפנינו, וכן מעשה במעשה המצות. שלכן נקראת התורה "משיבת נפש", פרוש, למקורה ושרשה. ועל זה נאמר: "פקודי ה' ישרים משמחי לב":

פרק לב

והנה על ידי קיום הדברים הנזכרים לעיל, להיות גופו נבזה ונמאס בעיניו, רק שמחתו תהיה שמחת הנפש לבדה, הרי זו דרך ישרה וקלה לבא לידי קיום מצות "ואהבת לרעך כמוך" לכל נפש מישראל, למגדול ועד קטן. כי מאחר שגופו נמאס ומתעב אצלו, והנפש והרוח – מי יודע גדלתו ומעלתו בשרשן ומקורן באלקים חיים. בשגם שכלן מתאימות ואב אחד לכלנה, ולכן נקראו כל ישראל אחים ממש, מצד שרש נפשם בה' אחד, רק שהגופים מחלקים. ולכן העושים גופם עקר ונפשם טפלה, אי אפשר להיות אהבה ואחווה אמיתית ביניהם, אלא התלויה בדבר לבדה.

וזהו שאמר הלל הזקן על קיום מצוה זו, "זהו כל התורה כלה, ואידך פרושא הוא" כו'. כי יסוד ושרש כל התורה הוא להגביה ולהעלות הנפש על הגוף מעלה מעלה עד עקרא ושרשא דכל עלמין, וגם להמשיך אור אין סוף ברוך הוא בכנסת ישראל למהוי אחד באחד דוקא, ולא כשיש פרוז חס ושלוש בנשמות, דקדשא בריך הוא לא שריא באתר פגים. וכמו שניאמר: "ברכנו אבינו כלנו כאחד באור פניך", וכמו שנתבאר במקום אחר באריכות.

ומה שכתוב בגמרא שמי שרואה בחברו שחטא, מצוה לשנאתו וגם לומר לרבו שישנאהו, הינו בחברו בתורה ומצות וכבר קיים בו מצות "הוכח תוכיח את עמיתך", עם שאתך בתורה ובמצות, ואף על פי כן לא שב מחטאו, כמו שכתב בספר חרדים. אבל מי שאינו חברו ואינו מקרב אצלו, הנה על זה אמר הלל הזקן: הוי מתלמידי של אהרן, אוהב שלום וכו', אוהב את הבריות ומקרבן לתורה. לומר שאף הרחוקים מתורת ה' ועבודתו, ולכן נקראים בשם "בריות" בעלמא, צריך למשכן בחבלי עבודת אהבה, וכלי האי ואולי יוכל לקרבן לתורה ועבודת ה'; והן לא, לא הפסיד שכן מצות אהבת רעים.

וגם המקרבים אליו והוכיחם ולא שבו מעונותיהם, שמצוה לשנאתם, מצוה לאהבם גם כן, ושתייהן הן אמת: שנאה מצד הרע שבהם, ואהבה מצד בחינת הטוב הגנוז שבהם, שהוא ניצוץ אלקות שבתוכם המחיה נפשם האלקית. וגם לעורר רחמים בלבם עליה, כי היא בבחינת גלות בתוך הרע מסטרא אחרא הגובר עליה ברשעים. והרחמנות מבטלת השנאה ומעוררת האהבה, פנודע ממה שכתוב: "ליעקב אשר פדה את אברהם". [ולא אמר דוד המלך עליו השלום "תכלית שנאה שנאתים" וגוי אלא על המינים והאפיקורסים שאין להם חלק באלהי ישראל, כדאיתא בגמרא ריש פרק ט"ז דשבת].

פרק לג

עוד זאת תהיה שמחת הנפש האמתית, ובפרט כשרואה בנפשו בעתים מזמנים שצריך לזכרה ולהאירה בשמחת לבב, אזי יעמיק מחשבתו ויציר בשכלו ובניתו ענין יחודו יתברך האמתי, איך הוא ממלא כל עלמין עליונים ותחתונים. ואפלו מלא כל הארץ הלזו הוא כבודו יתברך וכלא קמה כלא חשיב ממש, והוא לבדו הוא בעליונים ותחתונים ממש כמו שהיה לבדו קדם ששת ימי בראשית. וגם במקום הזה שנברא בו עולם הזה, השמים והארץ וכל צבאם, היה הוא לבדו ממלא המקום הזה. וגם עתה כן הוא לבדו בלא שום שנוי כלל, מפני שכל הנבראים בטלים אצלו במציאות ממש כבטול אותיות הדבור והמחשבה במקורן ושרשן, הוא מהות הנפש ועצמותה, שהן עשר בחינותיה, חכמה בינה ודעת כו', שאין בהם בחינת אותיות עדין קדם שמתלבשת בלבוש המחשבה [כמו שנתבאר בפרקים כ' וכ"א באריכות, עין שם]. וכמו שנתבאר גם כן במקום אחר משל גשמי לזה, מענין בטול זיו ואור השמש במקורו, הוא גוף כדור השמש שברקיע, שגם שם מאיר ומתפשט ודאי זיוו ואורו, וביתר שאת מהתפשטותו והארתו בחלל העולם. אלא ששם הוא בטל במציאות במקורו, וכאלו אינו במציאות כלל. וככה ממש דרך משל הוא בטול העולם ומלאו במציאות לגבי מקורו, שהוא אור אין סוף ברוך הוא, וכמו שנתבאר שם באריכות.

והנה כשיעמיק בזה הרבה, ישמח לבו ותגל נפשו אף גילת ורין בכל לב ונפש ומאד באמונה זו כי רבה היא, כי היא קרבת אלהים ממש, וזה כל האדם ותכלית בריאתו ובריאת כל העולמות, עליונים ותחתונים, להיות לו דירה בתחתונים, כמו שיתבאר לקמן באריכות.

והנה כמה גדולה שמחת הדיוט ושפל אנשים בהתקרבותו למלך בשר ודם המתאכסן ודר עמו בביתו. וקל וחומר לאין קץ לקרבת ודירת מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, וכדכתיב: "כי מי הוא זה אשר ערב לבו לגשת אלי נאם ה'".

ועל זה תקנו לתן שבח והודיה לשמו יתברך בכל בקר ולומר: "אשרינו מה טוב חלקנו וכו' ומה יפה ירשתנו". כלומר, כמו שהאדם שש ושמח בירשה שנפלה לו הון עתק שלא עמל בו, כן ויתר מכן לאין קץ יש לנו לשמח על ירשתנו שהנחילונו אבותינו, הוא יחוד ה' האמתי, אשר אפלו בארץ מתחת אין עוד מלבדו וזו היא דירתו בתחתונים. וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: "תרי"ג מצות נתנו לישראל. בא חבקוק והעמידן על אחת, שנאמר: 'וצדיק באמונתו יחיה'". כלומר, כאלו אינה רק מצוה אחת, היא האמונה לבדה. כי על ידי האמונה לבדה יבא לקיום כל התרי"ג מצות. דהינו כשיהיה לבו שש ושמח באמונתו ביחוד ה' בתכלית השמחה, כאלו לא היתה עליו רק מצוה זו לבדה והיא לבדה תכלית בריאתו ובריאת כל העולמות, הרי בכח וחיית נפשו בשמחה רבה

זו תתעלה נפשו למעלה מעלה על כל המונעים קיום כל התרי"ג מצות מבית ומחוץ.

וזהו שאמר "באמונתו יחיה", יחיה דיקא, פתחית המתים דרך משל, כך תחיה נפשו בשמחה רבה זו. והיא שמחה כפולה ומכפלת, כי מלבד שמחת הנפש המשפלת בקרבת ה' ודירתו אתו עמו, עוד זאת ישמח בכפלים בשמחת ה' וגדל נחת רוח לפניו יתברך באמונה זו, דאתכפיא סטרא אחרא ממש ואתהפך חשוכא לנהורא, שהוא חשך הקלפות שבעולם הזה החמרי, המחשיכים ומכסים על אורו יתברך עד עת קץ, כמו שכתוב: "קץ שם לחשך" [דהינו קץ הימין, שיעביר רוח הטמאה מן הארץ ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו, וכמו שיתבאר לקמן]. ובפרט בחוץ לארץ, שאור ארץ העמים טמא ומלא קלפות וסטרא אחרא. ואין שמחה לפניו יתברך כאורה ושמחה ביתרון אור הבא מן החשך דיקא.

וזהו שכתוב "ישמח ישראל בעשיו", פרוש, שכל מי שהוא מזרע ישראל יש לו לשמח בשמחת ה' אשר שש ושמח בדירתו בתחתונים, שהם בחינת עשיה גשמית ממש. וזהו שכתוב "בעשיו" לשון רבים, שהוא עולם הזה הגשמי המלא קלפות וסטרא אחרא, שנקרא רשות הרבים וטורי דפרוידא. ואתהפך לנהורא ונעשים רשות היחיד ליחודו יתברך באמונה זו.

פרק לד

והנה מודעת זאת שהאבות הן הן המרכבה, שכל ימיהם לעולם לא הפסיקו אפלו שעה אחת מלקשר דעתם ונשמתם לרבון העולמים בבטול הנזכר לעיל ליחודו יתברך. ואחריהם כל הנביאים, כל אחד לפי מדרגת נשמתו והשגתו. ומדרגת משה רבנו עליו השלום היא העולה על כללנה, שאמרו עליו: שכינה מדברת מתוך גרונו של משה. ומעין זה זכו ישראל במעמד הר סיני, רק שלא יכלו לסבל, כמאמר רז"ל שעל כל דבור פרחה נשמתו כו', שהוא ענין בטול במציאות הנזכר לעיל. לכן מיד אמר להם לעשות לו משכן ובו קדשי הקדשים, להשראת שכינתו, שהוא גלוי יחודו יתברך כמו שיתבאר לקמן.

ומשחרב בית המקדש, אין להקדוש ברוך הוא בעולמו משכן ומכון לשבתו, הוא יחודו יתברך, אלא ארבע אמות של הלכה, שהוא רצונו יתברך וחכמתו המלבשים בהלכות הערוכות לפנינו. ולכן, אחר שיעמיק האדם מחשבתו בענין הבטול הנזכר לעיל כפי יכלתו, זאת ישיב אל לבו: כי מהיות קטן שכלי ושרש נשמתו מהכיל, להיות מרכבה ומשכן ליחודו יתברך באמת לאמתו, מאחר דלית מחשבה דילי תפיסא ומשגת בו יתברך

כָּלֵל וְכָלֵל שׁוּם הַשְּׂגָה בְּעוֹלָם, וְלֹא שֶׁמָּץ מְנַהוּ מִהַשְּׂגָת הָאֲבוֹת וְהַנְּבִיאִים – אִי לְזֹאת אֶעֱשֶׂה לוֹ מִשְׁכָּן וּמִכּוֹן לְשִׁבְתוֹ, הוּא הָעֵסֶק בְּתַלְמוּד תּוֹרָה כְּפִי הַפְּנָאִי שְׁלִי, בְּקִבְיָעוֹת עֵתִים בְּיּוֹם וּבְלֵילָה, כְּדַת הַנְּתִנָּה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בְּהַלְכוֹת תַּלְמוּד תּוֹרָה, וּכְמֵאֵמֶר רַז"ל: אֶפְלוּ פָּרֶק אֶחָד שְׁחֵרִית כּו'. וּבְזֶה יִשְׁמַח לְבוֹ וְיִגִּיל, וְיִתֵּן הוֹדָאָה עַל חֶלְקוֹ בְּשִׁמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב עַל שְׂזָכָה לְהִיּוֹת אוֹשְׁפְזֵיכֶן לְגִבּוֹרָה פְּעֻמִּים בְּכָל יוֹם, כְּפִי הָעֵת וְהַפְּנָאִי שְׁלוֹ, כְּמִסַּת יְדוֹ אֲשֶׁר הִרְחִיב ה' לוֹ.

וְאִם יִרְחִיב ה' לוֹ עוֹד, אֲזִי טְהוֹר יְדִים יוֹסִיף אִמְךָ, וּמְחַשְּׁבָה טוֹבָה כּו'. וְגַם שְׁאֵר הַיּוֹם כָּלוֹ, שְׁעוֹסֶק בְּמִשְׁאֵל וּמִתֵּן, יִהְיֶה מְכוֹן לְשִׁבְתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּנִתְיִנָּת הַצְּדָקָה, שְׁיִתֵּן מִיְגִיעוֹ, שֶׁהִיא מִמִּדּוֹתָיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מָה הוּא רְחוּם וְכו', וְכִמוֹ שֶׁכְּתַבּוּ בְּתַקּוּנִים: חֶסֶד דְּרוּעָא יְמִינָא. וְאִף שְׁאִינוּ נוֹתֵן אֶלָּא חֲמֵשׁ, הָרִי הַחֲמֵשׁ מַעֲלָה עֲמוֹ כֹּל הָאֲרַבַּע יְדוֹת לַה' לְהִיּוֹת מְכוֹן לְשִׁבְתוֹ יִתְבָּרַךְ. כְּנוֹדַע מֵאֵמֶר רַז"ל שֶׁמִּצְוֹת צְדָקָה שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל הַקְּרִבְנוֹת, וּבְקִרְבָּנוֹת הָיָה כָּל הַחֵי עוֹלָה לַה' עַל יְדֵי בְּהֵמָה אַחַת, וְכָל הַצּוּמָח – עַל יְדֵי עֶשְׂרוֹן סֵלֶת אֶחָד בְּלוּל בְּשֶׁמֶן כּו'. וּמְלַבֵּד זֶה, הָרִי בְּשַׁעַת הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה עוֹלָה לַה' כָּל מָה שֶׁאֲכַל וְשָׁתָה וְנִהְנָה מֵאֲרַבַּע הַיְדוֹת לְבְרִיאוֹת גּוֹפּוֹ, כְּמוֹ שְׁיִתְבָּאֵר לְקַמּוֹ.

וְהֵנָּה בְּכָל פְּרָטִי מִיְיָ שֶׁמִּחַת הַנֶּפֶשׁ הַנְּזַכָּרִים לְעִיל, אִין מְהוֹן מְנִיעָה לְהִיּוֹת נְבִזָּה בְּעֵינָיו נְמָאָס וְלֵב נִשְׁבֵּר וְרוּחַ נְמוּכָה בְּשַׁעַת הַשְּׁמִיחָה מִמֶּשׁ, מֵאַחַר כִּי הִיּוֹתוֹ נְבִזָּה בְּעֵינָיו וְכו' הוּא מֵצַד הַגּוֹיָן וְנִפְשׁ הַבְּהֵמִית, וְהִיּוֹתוֹ בְּשִׁמְחָה הוּא מֵצַד נֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית וְנִצּוֹץ אֱלֹהוֹת הַמְּלַבֵּשׁ בָּהּ לְהַחֲיֹתָהּ כְּנֶזְכֵּר לְעִיל (בְּפָרֶק ל"א). וְכֵהָאִי גּוֹנָא אִיתָא בְּזָהֵר: בְּכִיָּה תְּקִיעָא בְּלַבָּאִי מְסֻטְרָא דָּא, וְחֻדְוָה תְּקִיעָא בְּלַבָּאִי מְסֻטְרָא דָּא.

פרק לה

[וְהֵנָּה לְתוֹסַפֵּת בְּאוֹר] תַּבַּת "לְעֵשׂוֹתוֹ", וְגַם לְהַבִּין מְעַט מִזְעֵר תַּכְלִית בְּרִיאַת הַבֵּינּוֹנִים וִירִידַת נִשְׁמוֹתֵיהֶם לְעוֹלָם הַזֶּה לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּנֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית שְׁמֵהֶקְלָפָה וְסֻטְרָא אַחְרָא, מֵאַחַר שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לְשַׁלְּחָהּ כָּל יְמֵיהֶם וּלְדַחֲוֹתָהּ מִמְּקוֹמָהּ, מִחֻלָּל הַשְּׁמַאֲלִי שֶׁבְּלֵב, שֶׁלֹּא יַעֲלוּ מִמֶּנָּה הַרְהוּרִים אֶל הַמֶּח, כִּי מֵהוֹתָהּ וְעֲצָמוֹתָהּ שֶׁל נֶפֶשׁ הַבְּהֵמִית שְׁמֵהֶקְלָפָה הִיא בְּתַקְפָּהּ וּבְגִבּוֹרָתָהּ אֲצֵלָם כְּתוּלְדָתָהּ, רַק שְׁלִבוֹשְׁיָהּ אֵינָם מְתַלַּבְּשִׁים בְּגוּפָם כְּנֶזְכֵּר לְעִיל. וְאִם כֵּן, לָמָּה זֶה יִרְדּוּ נִשְׁמוֹתֵיהֶם לְעוֹלָם הַזֶּה לִיְגַע לְרִיק חֶסֶד וְשָׁלוֹם, לְהַקְלִיחַם כָּל יְמֵיהֶם עִם הַיִּצָּר וְלֹא יוּכְלוּ לוֹ? וְתֵהִי זֹאת נְחֻמָּתָם לְנַחֲמָם בְּכַפְלִים לְתוֹשְׁיָהּ, וּלְשִׁמַּח לָבָם בְּה' הַשׁוֹכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ תּוֹרָתָם וְעִבּוּדָתָם. וְהוּא בְּהַקְדָּם לְשׁוֹן הַיְנוּקָא [בְּזָהֵר פ' בַּלְק] עַל פְּסוּק "הַחֲכָם עֵינָיו

בראשו: "וכי באן אתר עינוי דבר נש כו? אלא קרא הכי הוא ודאי, דתנן: לא יהד בר נש בגלוי דרישא ארבע אמות. מאי טעמא? דשכינתא שריא על רישה. וכל חכם עינוהי ומלוי ברישה אנון, בההוא דשריא וקימא על רישה. וכד עינוי תמן, לנדע דההוא נהורא דאדליק על רישה אצטריד למשחא, בגין דגופא דבר נש איהו פתילה, ונהורא אדליק לעלא. ושלמה מלכא צוח ואמר: "ושמן על ראשך אל יחסר", דהא נהורא דבראשו אצטריד למשחא, ואנון עובדאן טבאן. ועל דא החכם עינוי בראשו", עד כאן לשונו.

והנה באור משל זה, שהמשיל אור השכינה לנר שאינו מאיר ונאחז בפתילה בלי שמן, וכך אין השכינה שורה על גוף האדם, שנמשל לפתילה, אלא על ידי מעשים טובים דוקא, ולא די לו בנשמתו שהיא חלק אלוה ממעל להיות היא כשמן לפתילה, מבאר ומובן הוא לכל משכיל. כי הנה נשמת האדם, אפלו הוא צדיק גמור, עובד ה' ביראה ואהבה בתענוגים, אף על פי כן אינה בטלה במציאות לגמרי, לבטל ולכלל באור ה' ממש להיות לאחדים ומיוחדים ביחוד גמור, רק הוא דבר בפני עצמו, ירא ה' ואוהבו. מה שאין כן המצות ומעשים טובים, שהן רצונו יתברך. ורצונו יתברך הוא מקור החיים לכל העולמות והברואים, שיורד עליהם על ידי צמצומים רבים והסתת פנים של רצון העליון ברוך הוא וירידת המדרגות, עד שיוכלו להתהוות ולהבראות יש מאין ודבר נפרד בפני עצמו, ולא יבטלו במציאות כנזכר לעיל. מה שאין כן המצות, שהן פנימית רצונו יתברך ואין שם הסתת פנים כלל, אין החיות שבהם דבר נפרד בפני עצמו כלל, אלא הוא מיחד ונכלל ברצונו יתברך והיו לאחדים ממש ביחוד גמור.

והנה ענין השראת השכינה הוא גלוי אלהותו יתברך ואור אין סוף ברוך הוא באיזה דבר, והינו לומר שאותו דבר נכלל באור ה' ויבטל לו במציאות לגמרי, שאז הוא ששורה ומתגלה בו ה' אחד. אבל כל מה שלא בטל אליו במציאות לגמרי, אין אור ה' שורה ומתגלה בו. ואף צדיק גמור שמתדבק בו באהבה רבה, הרי לית מחשבה תפיסא בה כלל באמת, כי אמתת ה' אלהים אמת הוא יחודו ואחדותו, שהוא לבדו הוא ואפס בלעדו ממש. ואם כן זה האוהב, שהוא יש ולא אפס, לית מחשבה דיליה תפיסא בה כלל, ואין אור ה' שורה ומתגלה בו, אלא על ידי קיום המצות, שהן רצונו וחכמתו יתברך ממש, בלי שום הסתת פנים.

[להגהה: וכאשר שמעתי ממורי עליו השלום פרוש וטעם למה שכתוב בעץ חיים, שאור אין סוף ברוך הוא אינו מתיחד אפלו בעולם האצילות אלא על ידי התלבשותו תחלה בספירת חכמה. והינו משום שאין סוף ברוך הוא אחד האמת, שהוא לבדו הוא ואין זולתו, וזו היא מדרגת החכמה וכו'.]

והנה כשהאדם עוסק בתורה, אזי נשמתו, שהיא נפשו האלהית, עם שני לבושיה הפנימיים לבדם, שהם פח הדבור ומחשבה, נכללות באור אין

סוף ברוך הוא ומיחדות בו ביחוד גמור. והיא השקראת השכינה על נפשו האלהית, כמאמר רז"ל שאפלו אחד שיושב ועוסק בתורה, שכינה עמו.

אך כדי להמשיך אור והארת השכינה גם על גופו ונפשו הבהמית, שהיא החיונית המלבשת בגופו ממש, צריך לקיים מצוות מעשיות הנעשים על ידי הגוף ממש, שאז כח הגוף ממש שבעשייה זו נכלל באור ה' ורצונו ומיחד בו ביחוד גמור, והוא לבוש השלישי של נפש האלהית. ואזי גם כח נפש החיונית שבגופו ממש, שמקלפת נגה, נתהפך מרע לטוב ונכלל ממש בקדשה כנפש האלהית ממש, מאחר שהוא הפועל ועושה מעשה המצוה, שבלעדו לא היתה נפש האלהית פועלת בגוף כלל, כי היא רוחנית, והגוף גשמי וחקרי. והממצע ביניהם היא נפש החיונית הבהמית המלבשת בדם האדם שבלבו וכל הגוף.

ואף שמהותה ועצמותה של נפש הבהמית שבלבו, שהן מדותיה הרעות, עדין לא נכללו בקדשה. מכל מקום, מאחר דאתכפין לקדשה, ובעל כרחם עונין אמן ומסכימין ומתרצין לעשיית המצוה, על ידי התגברות נפשו האלהית שבמחשבתו על הלב, והן בשעה זו בבחינת גלות ושינה כנזכר לעיל. ולכך אין זו מניעה מהשקראת השכינה על גוף האדם בשעה זו, דהינו שפח נפש החיונית המלבשת בעשיית המצוה, הוא נכלל ממש באור ה' ומיחד בו ביחוד גמור. ועל ידי זה ממשיך הארה לכללות נפש החיונית שבכל הגוף, וגם על הגוף הגשמי, בבחינת מקיף מלמעלה, מראשו ועד רגליו. וזהו שנאמר דשכינתא שריא על רישה, על דיקא; וכן "אכל בי עשרה שכינתא שריא".

והנה כל בחינת המשכת אור השכינה, שהיא בחינת גלוי אור אין סוף ברוך הוא, אינו נקרא שנוי חס ושלום בו יתברך ולא רבוי, כדאיתא בסנהדרין, דאמר לה ההוא מינא לרבן גמליאל: אמריתו כל בי עשרה שכינתא שריא; כמה שכינתא אית לכו? והשיב לו משל מאור השמש הנכנס בחלונות רבים כו', והמשכיל יבין:

פרק לו

והנה מודעת זאת מאמר רז"ל, שתכלית בריאת עולם הזה הוא שנתאנה הקדוש ברוך הוא להיות לו דירה בתחתונים. והנה לא שיקף לפניו יתברך בחינת מעלה ומטה, כי הוא יתברך ממלא כל עלמין בשוה.

אלא באור הענין, כי קדם שנברא העולם הזה הוא לבדו יתברך יחיד ומיוחד, וממלא כל המקום הזה שברא בו העולם. וגם עתה כן הוא לפניו יתברך. רק שהשנוי הוא אל המקבלים חיותו ואורו יתברך, שמקבלים על

יְדֵי לְבוּשֵׁים רַבִּים הַמְכַסִּים וּמִסְתִּירִים אֹרֹךְ יִתְבַּרְךָ, כְּדַכְתִּיב: "כִּי לֹא יֵרְאֵנִי הָאָדָם וְחִי", וְכַדְפְּרֵשׁוּ רַז"ל, שְׁאַפְלוּ מִלְּאָכִים הַנִּקְרָאִים חֵיוֹת אֵין רוֹאֵין כּו'.
וְזֶהוּ עֵינָן הַשְּׁתַלְשְׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת וִירִידַתְם מִמְדַּרְגָּה לְמְדַרְגָּה עַל יְדֵי רַבּוּי הַלְבוּשֵׁים הַמְסַתֵּירִים הָאֹרֶךְ וְהַחֵיוֹת שֶׁמִּמֶּנּוּ יִתְבַּרְךָ, עַד שֶׁנִּבְרָא עוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי וְהַחֲמָרִי מִמֶּשׁ. וְהוּא הִתְחַתֵּן בְּמְדַרְגָּה, שְׁאֵין תְּחַתֵּן לְמִטָּה מִמֶּנּוּ בְּעֵינָן הַסֵּתֵר אֹרֹךְ יִתְבַּרְךָ, וְחֻשֵׁךְ כְּפֹל וּמְכַפֵּל, עַד שֶׁהוּא מְלֵא קִלְפוֹת וְסִטְרָא אַחְרָא שֶׁהוּ נֶגְדַּד ה' מִמֶּשׁ, לוֹמַר אֲנִי וְאַפְסִי עוֹד.

וְהִנֵּה תְּכַלִּית הַשְּׁתַלְשְׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת וִירִידַתְם מִמְדַּרְגָּה לְמְדַרְגָּה אֵינוֹ בְּשִׁבִיל עוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים, הוֹאִיל וְלָהֶם יְרִידָה מְאֹר פָּנָיו יִתְבַּרְךָ. אֲלֵא הַתְּכַלִּית הוּא עוֹלָם הַזֶּה הִתְחַתֵּן. שְׁכַךְ עָלָה בְּרַצוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ, לְהֵיוֹת נַחַת רוּחַ לְפָנָיו יִתְבַּרְךָ כִּד אֲתַכְפִּיא סִטְרָא אַחְרָא וְאֲתַהַפֵּךְ חֲשׂוֹכָא לְנֶהוֹרָא, שְׁיֵאִיר אֹרֶךְ אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא בְּמִקּוֹם הַחֻשֵׁךְ וְהַסִּטְרָא אַחְרָא שֶׁל כָּל עוֹלָם הַזֶּה כְּלוּ, בְּיַתֵּר שְׂאֵת וְיַתֵּר עֵז וְיַתֵּרוֹן אֹרֶךְ מִן הַחֻשֵׁךְ מִהֲאֲרָתוֹ בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים, שֶׁמֵּאִיר שָׁם עַל יְדֵי לְבוּשֵׁים וְהַסֵּתֵר פָּנִים, הַמְסַתֵּירִים וּמַעֲלִימִים אֹרֶךְ אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא שֶׁלֹּא יִבְטְלוּ בְּמַצִּיאוֹת. וְלָזֶה נָתַן הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה, שֶׁנִּקְרָאת עֵז וְכַח, וְכִמְאָמַר רַז"ל שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן כַּח בְּצַדִּיקִים לְקַבֵּל שְׂכָרָם לְעֵתִיד לְבָא, שֶׁלֹּא יִתְבַטְּלוּ בְּמַצִּיאוֹת מִמֶּשׁ, בְּאֹרֶךְ ה' הַנִּגְלָה לְעֵתִיד בְּלִי שׁוּם לְבוּשׁ, כְּדַכְתִּיב: "וְלֹא יִכְנֹף עוֹד מוֹרִיךְ" [פְּרוּשׁ שֶׁלֹּא יִתְכַפֵּס מִמֶּדָּ בְּכֹנֵף וְלְבוּשׁ], "וְהָיוּ עֵינֶיךָ רְאוּת אֶת מוֹרִיךְ". וְכַתִּיב: "כִּי עַיִן בְּעַיִן יִרְאוּ" וְגו'; וְכַתִּיב: "לֹא יִהְיֶה לְךָ עוֹד הַשֶּׁמֶשׁ לְאֹרֶךְ יוֹמָם וְגו' כִּי ה' יִהְיֶה לְךָ לְאֹרֶךְ (יוֹמָם) [עוֹלָם]" וְגו'. וְנוֹדַע שֶׁיְמֹת הַמְשִׁיחַ, וּבִפְרָט כְּשִׁיחֵיו הַמֵּתִים, הֵם תְּכַלִּית וּשְׁלֵמוֹת בְּרִיאַת עוֹלָם הַזֶּה, שֶׁלְכַךְ נִבְרָא מִתְחַלְתָּנו. (הַגְהַה: וְקַבְּלַת שְׂכָר – עֲקָרוֹ בְּאֶלְף הַשְּׁבִיעִי, כְּמוֹ שֶׁכַּתֵּב בְּלִקוּטֵי תוֹרָה מִהֲאָר"י ז"ל.)

וְגַם כְּבָר הָיָה לְעוֹלָמִים מְעִין זֶה בְּשַׁעַת מִתֵּן תּוֹרָה, כְּדַכְתִּיב: "אֲתָה הָרַאתָ לְדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מְלַבְּדוּ", הָרַאתָ מִמֶּשׁ בְּרִיאַת חוּשִׁית, כְּדַכְתִּיב: "וְכָל הָעַם רָאִים אֶת הַקּוֹלֹת", רוֹאִים אֶת הַנִּשְׁמָע. וּפְרֵשׁוּ רַז"ל: מִסְתַּכְּלִים לְמִזְרַח וְשׁוֹמְעִין אֶת הַדְּבוּר יוֹצֵא, "אֲנִכִּי" כּו'. וְכֵן לְאַרְבַּע רוּחוֹת וְלִמְעָלָה וְלִמְטָה, וְכַדְפְּרֵשׁ בְּתַקוּנִים דְּלִית אַתְר דְּלֵא מְלִיל מְנִיה עִמָּהוֹן כּו'.

וְהֵינּוּ מִפְּנֵי גְלוּי רַצוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ בְּעֶשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת, שֶׁהֵן כְּלָלוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא פְּנִימִיּוֹת רַצוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ וְחֻכְמָתוֹ וְאֵין שָׁם הַסֵּתֵר פָּנִים כְּלָל, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: כִּי בְּאֹרֶךְ פָּנֶיךָ נִתְּתָ לָנוּ תּוֹרַת חַיִּים. וְלָכֵן הָיוּ בְּטָלִים בְּמַצִּיאוֹת מִמֶּשׁ, כְּמֵאָמַר רַז"ל שֶׁעַל כָּל דְּבוּר פְּרָחָה נִשְׁמָתָן כּו', אֲלֵא שֶׁהַחֲזִירָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לָהֶן בְּטַל שְׁעֵתִיד לְהַחֲיוֹת בּוֹ אֶת הַמֵּתִים. וְהוּא טַל תּוֹרָה שֶׁנִּקְרָא עֵז, כְּמֵאָמַר רַז"ל: כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה, טַל תּוֹרָה מְחִיָּהוּ כּו'.

רק שאחר כך גרם החטא, ונתגשמו הם והעולם, עד עת קץ הימיו, שאז יזדכך גשמיית הגוף והעולם ויוכלו לקבל גלוי אור ה', שאיר לישראל על ידי התורה שנקראת עז. ומיתרון ההארה לישראל יגיה חשך האמות גם כן, כדכתיב: "והלכו גוים לאורך" וגו'. וכתיב: "בית יעקב לכו ונלכה באור ה'"; וכתיב: "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדו" וגו'; וכתיב: "לבוא בנקרת הצורים ובסעפי הסלעים מפני פחד ה' ומהדר גאוונו", וכמו שנאמר: "והופע בהדר גאון עזך על כל יושבי תבל ארצך" וגו'.

פרק לו

והנה תכלית השלמות הנה של ימות המשחית ותחית המתים, שהוא גלוי אור אין סוף ברוך הוא בעולם הנה הגשמי, תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות. כי הגורם שכר המצוה היא המצוה בעצמה. כי בעשייתה ממשיך האדם גלוי אור אין סוף ברוך הוא מלמעלה למטה, להתלבש בגשמיית עולם הנה, בדבר שהיה תחלה תחת ממשלת קלפת נגה ומקבל חיותה ממנה, שהם כל דברים הטורים ומתרים שנעשית בהם המצוה מעשית, כגון קלף התפלין ומזוזה וספר תורה, וכמאמר רז"ל: לא הכשר למלאכת שמים אלא טורים ומתרים בפיך. וכן אתרג שאינו ערלה (נהגה: שהערלה היא משלש קלפות הטמאות לגמרי שאין להם עליה לעולם, כמו שכתוב בעץ חיים, וכן כל מצוה הבאה בעברה חס ושלום), ומעות הצדקה שאינן גזל וכיוצא בהם. ועכשו שמקים בהם מצות ה' ורצונו, הרי החיות שבהם עולה ומתבטל באור אין סוף ברוך הוא, שהוא רצונו יתברך המלבש בהם, מאחר שאין שם בחינת הסתר פנים כלל להסתיר אורו יתברך.

וכן כח נפש החיונית הבהמית שבאיברי גוף האדם המקיים המצוה, הוא מתלבש גם כן בעשייה זו, ועולה מהקלפה ונכלל בקדשת המצוה, שהיא רצונו יתברך, ובטל באור אין סוף ברוך הוא. וגם במצות תלמוד תורה וקריאת שמע ותפלה וכיוצא בהן, אף שאינן בעשייה גשמית ממש שתחת ממשלת קלפת נגה, מכל מקום הא קימא לן דהרהור לאו כדבור דמי, ואינו יוצא ידי חובתו עד שיוציא בשפתיו, וקימא לן דעקימת שפתיו הויא מעשה. כי אי אפשר לנפש האלהית לבטא בשפתים ופה ולשון ושנים הגשמיים, כי אם על ידי נפש החיונית הבהמית המלבשת באיברי הגוף ממש. וכל מה שמדבר בכח גדול יותר, הוא מכניס ומלביש יותר כחות מנפש החיונית בדבורים אלו. וזהו שאמר הכתוב: "כל עצמותי תאמרנה" וגו'.

וזהו שאמרו רז"ל: אם ערוכה בכל רמ"ח איברים, משתמרת; ואם לאו, אינה משתמרת. כי השכחה היא מקלפת הגוף ונפש החיונית הבהמית, שהן מקלפת נגה הנכללת לפעמים בקדשה. והינו כשמתיש כחן ומכניס כל כחן בקדשת התורה או התפלה.

זאת ועוד אחרת. שפח נפש החיונית המתלבשת באותיות הדבור בתלמוד תורה או תפלה וכיוצא בהן, או מצות מעשיות, הרי כל גדולו וחיותו מהדם, שהוא מקלפת נגה מממש, שהן כל אכלין ומשקין שאכל ושתה ונעשו דם, שהיו תחת ממשלתה וינקו חיותם ממנה. ועתה היא מתהפכת מרע לטוב, ונכללת בקדשה על ידי כח נפש החיונית הגדל ממנה, שנתלבש באותיות אלו או בעשייה זו, אשר הן הן פנימיות רצונו יתברך בלי שום הסתר פנים, וחיותן נכלל גם כן באור אין סוף ברוך הוא, שהוא רצונו יתברך. ובחיותן נכלל ועולה גם כן כח נפש החיונית.

ועל ידי זה תעלה גם כן כללות קלפת נגה, שהיא כללות החיות של עולם הזה הגשמי והחמרי. באשר כל הנשמה ונפש האלהית שבכל ישראל, המתחלקת בפרטות לששים רבוא, תקיים כל נפש פרטית כל תרי"ג מצות התורה. שס"ה לא תעשה, להפריד שס"ה גידים של דם נפש החיונית שבגוף. שלא יינקו ויקבלו חיות בעברה זו מאחת משלש קלפות הטמאות לגמרי, שמהן נשפעים שס"ה לא תעשה דאורייתא וענפיהן שהן מדרבנן, ושוב לא תוכל נפש החיונית לעלות אל ה' אם נטמאה בטמאת השלש קלפות הטמאות שאין להן עליה לעולם, כי אם בטול והעברה לגמרי, כמו שכתוב: "ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ". ורמ"ח מצות עשה, להמשיך אור אין סוף ברוך הוא למטה, להעלות לו ולקשר וליחד בו כללות נפש החיונית שברמ"ח איברי הגוף ביחוד גמור, להיות לאחדים מממש, כמו שעלה ברצונו יתברך להיות לו דירה בתחתונים, והם לו למרכבה כמו האבות.

ומאחר שכללות נפש החיונית שבכללות ישראל תהיה מרכבה קדושה לה', אזי גם כללות החיות של עולם הזה, שהיא קלפת נגה עכשו, תצא אז מטמאתה וחלאתה, ותעלה לקדשה להיות מרכבה לה' בהתגלות כבודו. וראו כל בשר יחדו, ויופיע עליהם בהדר גאון עזו, וימלא כבוד ה' את כל הארץ, וישראל יראו עין בעין, כבמתן תורה, דכתיב: אלה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו. ועל ידי זה יתבלעו ויתבטלו לגמרי כל השלש קלפות הטמאות, כי יניקתו וחיותו מהקדשה עכשו היא על ידי קלפת נגה הממצעת ביניהן.

ונמצא כי כל תכלית של ימות המשיח ותחית המתים, שהוא גלוי כבודו ואלהותו יתברך ולהעביר רוח הטמאה מן הארץ, תלוי בהמשכת אלהותו ואור אין סוף ברוך הוא לנפש החיונית שבכללות ישראל, בכל רמ"ח אבריה, על ידי קיומה כל רמ"ח מצות עשה; ולהעביר רוח הטמאה ממנה בשמירתה כל שס"ה מצות לא תעשה, שלא יינקו ממנה שס"ה גידיה. כי כללות ישראל, שהם ששים רבוא נשמות פרטיות, הם כללות החיות של

כְּלֹלוֹת הָעוֹלָם. כִּי בְשִׁבְלֵם נִבְרָא, וְכָל פֶּרֶט מֵהֶם הוּא כּוֹלֵל, וְשִׁיָּד לֹו הַחַיּוֹת
שֶׁל חֵלֶק אֶחָד מִשְׁשִׁים רַבּוֹא מִכְּלֹלוֹת הָעוֹלָם הַתְּלוּי בְּנִפְשׁוֹ הַחַיּוֹנִית,
לְהַעֲלוֹתוֹ לְהַ' בְּעֲלִיָּתָהּ. דְּהֵינּוּ בְּמָה שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ מֵעוֹלָם הַזֶּה לְצַרְךָ גּוֹפּוֹ
וְנִפְשׁוֹ הַחַיּוֹנִית לְעַבּוֹדֵת הַ', כְּגוֹן אֲכִילָה וְשִׁתְיָה וְדוּמִיָּהֶם, וְדִירָה וְכָל כְּלִי
תִּשְׁמִישׁוֹ.

אֵלֶּא שְׁשִׁים רַבּוֹא נִשְׁמוֹת פֶּרֶטִיּוֹת אֵלּוּ הֵן שְׁרָשִׁים, וְכָל שְׁרָשׁ מִתְחַלֵּק
לְשִׁשִׁים רַבּוֹא נִיצוּצוֹת, שְׁכָל נִיצוּץ הוּא נִשְׁמָה אַחַת. וְכֵן בְּנִפְשׁ וְרוּחַ, בְּכָל
עוֹלָם מְאַרְבַּע עוֹלָמוֹת, אֲצִילוֹת בְּרִיאָה יִצְרָה עֲשִׂיָּה. וְכָל נִיצוּץ לֹא יֵרֵד
לְעוֹלָם הַזֶּה, אִף שֶׁהִיא יִרְיָדָה גְּדוֹלָה וּבְחִינַת גְּלוּת מִמֶּשׁ – כִּי גַם שִׁיָּהִיָּה
צְדִיק גָּמוּר, עוֹבֵד הַ' בִּירְאָה וְאַהֲבָה רַבָּה בְּתַעֲנוּגִים, לֹא נִגִיעַ לְמַעְלוֹת
דְּבִקּוֹתוֹ בְּהַ' בְּדַחִילוֹ וּרְחִימוֹ בְּטָרָם יִרְיָדוּ לְעוֹלָם הַזֶּה הַחֲמֹרִי, לֹא מִנְּה
וְלֹא מִקְצָתָהּ, וְאִין עֲרָךְ וְדַמְיוֹן בִּינֵיהֶם כָּלֵל. כִּנּוּדַע לְכָל מִשְׁכִּיל, שֶׁהַגּוֹף
אֵינּוּ יָכוֹל לְסַבֵּל וְכוּ'. אֵלֶּא יִרְיָדוּ לְעוֹלָם הַזֶּה, לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּגוֹף וְנִפְשׁ
הַחַיּוֹנִית, הוּא כְּדִי לְתַקְנָם בְּלִבָּד וּלְהַפְרִידָם מִהָרַע שֶׁל שְׁלֹשׁ קְלָפוֹת
הַטְּמָאוֹת, עַל יְדֵי שְׁמִירַת שְׁסִי"ה לֹא תַעֲשֶׂה וְעַנְפִּיָּהוּ, וְלְהַעֲלוֹת נִפְשׁוֹ
הַחַיּוֹנִית עִם חֵלֶקָה הַשִּׁיָּד לְהַ' מִכְּלֹלוֹת עוֹלָם הַזֶּה, וּלְקַשְׁרָם וּלְיַחְדָּם בְּאוֹר
אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא אֲשֶׁר יִמְשִׁיךְ בָּהֶם, עַל יְדֵי קִיוְמוֹ כֵּל רַמ"ח מְצוֹת עֲשֶׂה
בְּנִפְשׁוֹ הַחַיּוֹנִית, שֶׁהִיא הִיא הַמְּקִיָּמַת כָּל מְצוֹת מַעֲשִׂיּוֹת כְּנֹזֶכֶר לְעִיל. וְכִמוֹ
שְׁכַתּוֹב [בַּעַץ חַיִּים שַׁעַר כ"ו], כִּי הַנִּשְׁמָה עֲצָמָה אֵינָה צְרִיכָה תַקּוּן כָּלֵל
וְכוּ', וְלֹא הַצְּרִיכָה לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְכוּ' רַק לְהַמְשִׁיךְ אוֹר לְתַקְנָם וְכוּ'.
וְהוּא מִמֶּשׁ סוּד גְּלוּת הַשְּׁכִינָה לְבָרַר נִיצוּצֵין וְכוּ'.

וּבַזֶּה יוֹבֵן מַה שֶׁהַפְּלִיגוֹ רַז"ל בְּמַאֲד מַאֲד בְּמַעֲלַת הַצְּדָקָה וְאָמְרוּ שֶׁשְׁקוּלָה
כְּנֻגָד כָּל הַמְּצוֹת, וּבְכָל תְּלִמוּד יְרוּשְׁלָמִי הִיא נִקְרָאת בְּשֵׁם "מְצוּה" סֵתָם.
כִּי כָּד הָיָה הַרְגֵל הַלְּשׁוֹן, לְקַרְוֹא צְדָקָה בְּשֵׁם "מְצוּה" סֵתָם, מִפְּנֵי שֶׁהִיא
עִקַר מְצוֹת מַעֲשִׂיּוֹת וְעוֹלָה עַל כָּלָנָה. שְׁכַלָן הֵן רַק לְהַעֲלוֹת נִפְשׁ הַחַיּוֹנִית
לְהַ', שֶׁהִיא הִיא הַמְּקִיָּמַת אוֹתָן וּמִתְּלַבֵּשֶׁת בָּהֶן לְכָלֵל בְּאוֹר אֵין סוּף בְּרוּךְ
הוּא הַמְּלַבֵּשׁ בָּהֶן. וְאִין לָךְ מְצוּה שֶׁנִּפְשׁ הַחַיּוֹנִית מִתְּלַבֵּשֶׁת בָּהּ כָּל כָּד
כְּבִמְצוֹת הַצְּדָקָה. שְׁכָלֵל הַמְּצוֹת אֵין מִתְּלַבֵּשׁ בָּהֶן, רַק כַּח אֶחָד מִנִּפְשׁ
הַחַיּוֹנִית, בְּשַׁעַת מַעֲשֶׂה הַמְּצוּה לְבַד. אֲבָל בַּצְּדָקָה, שְׁאָדָם נוֹתֵן מִיִּגִיעַ כְּפִיו,
הָרִי כָּל כַּח נִפְשׁוֹ הַחַיּוֹנִית מְלַבֵּשׁ בַּעֲשִׂיַת מְלֹאכְתּוֹ אוֹ עֵסַק אַחַר שֶׁנִּשְׁתַּכַּר
בּוֹ מַעוֹת אֵלּוּ; וּכְשֶׁנוֹתֵן לְצְדָקָה, הָרִי כָּל נִפְשׁוֹ הַחַיּוֹנִית עוֹלָה לְהַ'. וְגַם מִי
שֶׁאֵינּוּ נִהְנֶה מִיִּגִיעוֹ, מְכָל מְקוֹם הוֹאִיל וּבְמַעוֹת אֵלּוּ הָיָה יָכוֹל לְקַנּוֹת חַיִּי
נִפְשׁוֹ הַחַיּוֹנִית, הָרִי נוֹתֵן חַיִּי נִפְשׁוֹ לְהַ'. וְלָכֵן אָמְרוּ רַז"ל שֶׁמְקַרְבֵּת אֶת
הַגְּאֻלָּה, לְפִי שֶׁבַּצְּדָקָה אַחַת מַעֲלָה הַרְבֵּה מִנִּפְשׁ הַחַיּוֹנִית, מַה שֶׁלֹּא הָיָה
יָכוֹל לְהַעֲלוֹת מִמֶּנָּה כָּל כָּד כַּחוֹת וּבְחִינּוֹת בְּכַמָּה מְצוֹת מַעֲשִׂיּוֹת אַחֲרוֹת.

וּמַה שֶׁאָמְרוּ רַז"ל שֶׁתְּלִמוּד תּוֹרָה כְּנֻגָד כָּלָם, הֵינּוּ מִפְּנֵי שֶׁתְּלִמוּד תּוֹרָה
הוּא בְּדַבּוּר וּמַחֲשָׁבָה, שֶׁהֵם לְבוּשִׁים הַפְּנִימִיִּים שֶׁל נִפְשׁ הַחַיּוֹנִית. וְגַם
מֵהוּתָן וְעַצְמוּתָן שֶׁל בְּחִינַת חֲכָמָה בִּינָה וְדַעַת מְקַלְפֵת נִגְהָ שֶׁבְּנִפְשׁ הַחַיּוֹנִית
נְכַלְלוֹת בְּקִדְשָׁה מִמֶּשׁ, כְּשֶׁעוֹסֵק בְּתוֹרָה בְּעִיוֹן וְשִׁכָּל. וְאִף שֶׁמֵהוּתָן
וְעַצְמוּתָן שֶׁל הַמַּדּוֹת, חֲסֵד גְּבוּרָה תַפְּאֶרֶת וְכוּ', לֹא יָכֻלוּ לְהֵם הַבִּינוּנִים

לְהַפְּכֶם לְקִדְשָׁהּ. הֵינּוּ מְשׁוּם שֶׁהָרַע חָזַק יוֹתֵר בְּמַדּוֹת מִבְּחֻמָּה בֵּינָה וְדַעַת, מִפְּנֵי יִנְיָקְתָּן שֶׁם מֵהַקִּדְשָׁה יוֹתֵר, כִּי דוּעָ לְיֹדְעֵי חַיִּין.

זֹאת וְעוֹד אַחֲרֶיהָ, וְהִיא הַעוֹלָה עַל כְּלָנָהּ, בְּמַעֲלַת עֶסֶק תִּלְמוּד תּוֹרָה עַל כָּל הַמְצוֹת, עַל פִּי מַה שֶׁכָּתְבֵנוּ לְעִיל בְּשֵׁם הַתְּקוּנִים, דְּרַמ"ח פְּקוּדֵי הַן רַמ"ח אַבְרָם דְּמַלְכָּא. וְכִמוּ בְּאֲדָם הַתְּחִתּוֹן דְּרַךְ מְשָׁל, אֵין עָרוּךְ וְדַמְיוֹן כָּלֵל בֵּין הַחַיּוֹת שֶׁבְּרַמ"ח אַבְרָיו לְגַבֵּי הַחַיּוֹת שֶׁבְּמוֹחִין, שֶׁהוּא הַשֶּׁכֶל הַמִּתְחַלֵּק לְשֵׁלֶשׁ בְּחִינּוֹת, חֻכְמָה בֵּינָה וְדַעַת. כִּכָּה מִמֶּשׁ דְּרַךְ מְשָׁל, לְהַבְדִּיל בְּרַבּוּת הַבְּדֻלוֹת לְאֵין קָץ, בְּהֶאֱרַת אֹרֶךְ אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא הַמִּתְלַבְּשׁוֹת בְּמַצּוֹת מַעֲשִׂיּוֹת, לְגַבֵּי הֶאֱרַת אֹרֶךְ אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא שֶׁבְּבְחִינַת חֻכְמָה בֵּינָה וְדַעַת שֶׁבְּחֻמַּת הַתּוֹרָה, אִישׁ אִישׁ כָּפִי שֶׁכָּלוּ וְהַשְׁגָּתוֹ. וְאַף שֶׁאֵינּוּ מְשִׁיג אֶלְאָ בְּגַשְׁמִיּוֹת, הֵרִי הַתּוֹרָה נְמִשְׁלָה לְמִים, שִׁיּוֹרְדִים מִמְּקוֹם גְּבוּהָ וְכוּ' כְּמוֹ שֶׁכָּתְבֵנוּ לְעִיל.

וְאַף עַל פִּי כֵן אָמְרוּ רַז"ל: לֹא הַמְדַרְשׁ עֵקֶר אֶלְאָ הַמַּעֲשָׂה, וְיִהְיוּ לַעֲשׂוֹתֵם" כְּתִיב, וּמִבְּטָלִין תִּלְמוּד תּוֹרָה לְקִיּוּם מְצוּהָ מַעֲשִׂית כְּשֶׁאֵי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ עַל יְדֵי אַחֲרִים. מְשׁוּם כִּי זֶה כָּל הָאָדָם וְתַכְלִית בְּרִיאָתוֹ וְיִרְיָדָתוֹ לְעוֹלָם הַזֶּה, לְהִיּוֹת לוֹ יִתְבָּרַךְ דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים דְּוָקָא, לְאַתְהֶפְכָּא חֲשׂוּכָא לְנִהוּרָא, "וְיִמְלֵא כְבוֹד ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ" הַגִּשְׁמִית דִּיקָא, וְרֵאוּ כָּל בְּשָׂר יַחְדוֹ כְּנֹזֵךְ לְעִיל. מַה שֶׁאֵין כֵּן כְּשֶׁאֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹתָהּ עַל יְדֵי אַחֲרִים, אֵין מִבְּטָלִין תִּלְמוּד תּוֹרָה, אֵף שֶׁכָּל הַתּוֹרָה אֵינָה אֶלְאָ פְּרוּשׁ הַמְצוֹת מַעֲשִׂיּוֹת. וְהֵינּוּ מְשׁוּם שֶׁהִיא בְּחִינַת חֻכְמָה בֵּינָה וְדַעַת שֶׁל אֹרֶךְ אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וּבְעֶסְקוֹ בְּהַ מְמַשִּׂיךְ עָלָיו אֹרֶךְ אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא בְּיִתֵּר שֶׁאֵת וְהֶאֱרַח גְּדוּלָּה לְאֵין קָץ מֵהֶאֱרַח וְהַמְשַׁכָּה עַל יְדֵי פְקוּדֵי, שֶׁהֵן אַבְרָיו דְּמַלְכָּא. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר רַב שֵׁשֶׁת: חֲדָאֵי נִפְשָׁאֵי, לָךְ קִרְאֵי, לָךְ תִּנְאֵי, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמְקוֹם אַחַר בְּאַרְיִכוֹת.

וְהֵנָּה הַמְשַׁכָּה וְהֶאֱרַח זֶה שֶׁהָאָדָם מְמַשִּׂיךְ וּמֵאִיר מֵהֶאֱרַח אֹרֶךְ אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא עַל נִפְשׁוֹ וְעַל נַפְשׁוֹת כָּל יִשְׂרָאֵל – הִיא הַשְּׂכִינָה, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, מְקוֹר כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמּוֹן – עַל יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה, נִקְרָאת בְּלִשׁוֹן 'קִרְיָאָה', 'קוּרָא בְּתוֹרָה'. פְּרוּשׁ, שֶׁעַל יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה – קוּרָא לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבוֹא אֵלָיו, כְּבִיכּוֹל כְּאֲדָם הַקּוּרָא לְחַבְרוֹ שֶׁיָּבֵא אֵלָיו, וּכְבֹן קֶטַן הַקּוּרָא לְאָבִיו לְבֵא אֵלָיו, לְהִיּוֹת עִמּוֹ בְּצוּתָא חֲדָא, וְלֹא לְפָרֵד מִמֶּנּוּ וּלְשַׁאֵר יְחִידֵי חַס וְשְׁלוֹם. וְזֶהוּ שֶׁכְּתוּב: "קְרוֹב ה' לְכָל קוֹרְאֵיו לְכָל אֲשֶׁר יִקְרָאָהוּ בְּאֶמֶת". וְאֵין אֶמֶת אֶלְאָ תּוֹרָה, דְּהֵינּוּ שֶׁקּוּרָא לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל יְדֵי הַתּוֹרָה דְּוָקָא, לְאַפּוֹקֵי מִי שֶׁקּוּרָא אוֹתוֹ שֶׁלֹּא עַל יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה, אֶלְאָ צוּעֵק כְּדִ 'אַבָּא אַבָּא'. וְכִמוּ שֶׁקּוּבֵל עָלָיו הַנְּבִיא: "וְאֵין קוּרָא בְּשִׁמּוֹד" וְכוּ', וְכִמוּ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמְקוֹם אַחַר. וּמִזֶּה יִתְבּוֹנֵן הַמְשַׁכֵּל לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו יִרְאָה גְּדוּלָּה בְּשַׁעַת עֶסֶק הַתּוֹרָה כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעִיל (פְּרָק כ"ג).

פרק לח

והינה עם כל הנזכר לעיל, יובן היטב פסק ההלכה הערוכה בתלמוד ופוסקים דהרהור לאו כדבור דמי, ואם קרא קריאת שמע במחשבתו ובלבו לבד בכל כח פגנתו, לא יצא ידי חובתו, וצריך לחזור ולקרות. וכן בברכת המזון דאורייתא, ובשאר ברכות דרבנן ובתפלה. ואם הוציא בשפתיו ולא פנו לבו, יצא ידי חובתו בדיעבד ואין צריך לחזור, לבד מפסוק ראשון של קריאת שמע וברכה ראשונה של תפלת שמונה עשרה, וכדאיתא [בריש פרק ב' דברכות]: עד כאן מצות פגנה; מכאן ואילך מצות קריאה וכו'.

והינו משום שהנשמה אינה צריכה תקון לעצמה במצוות, רק להמשיך אור, לתקן נפש החיונית והגוף, על ידי אותיות הדבור שהנפש מדברת בחמשת מוצאות הפה. וכן במצוות מעשיות שהנפש עושה בשאר אברי הגוף.

אף על פי כן אמרו: תפלה או שאר ברכה בלא פגנה, הן כגוף בלא נשמה. פרוש, כי כמו שכל הברואים שבעולם הזה, שיש להם גוף ונשמה, שהם נפש כל חי ורוח כל בשר איש, ונשמת כל אשר רוח חיים באפיו מכל בעלי חיים, והי מחיה את כלם, ומחיה אותם מאין ליש תמיד באור וחיות שמשפיע בהם. שגם הגוף החמרי, ואפלו אבנים ועפר הדומים ממש, יש בו אור וחיות ממנו יתברך, שלא יחזור להיות אין ואפס כשהיה.

ואף על פי כן אין ערך ודמיון כלל בין בחינת אור וחיות המאיר בגוף, לגבי בחינת אור וחיות המאיר בנשמה, שהיא נפש כל חי. ואף שבשניהם אור אחד שוה, בבחינת הסתר פנים ולבושים שוים, שהאור מסתתר ומתעלם ומתלבש בו. כי שניהם הם מהעולם הזה, שבכללותו מסתתר בשוה האור והחיות שמרוח פיו יתברך, בבחינת הסתר פנים וירידת המדרגות בהשתלשלות העולמות ממדרגה למדרגה בצמצומים רבים ועצומים, עד שנתלבש בקלפת נגה, להחיות כללות עולם הזה החמרי. דהינו כל דברים המתרים והטהורים שבעולם הזה. וממנה ועל ידה משפעים דברים הטמאים, כי היא בחינה ממצעת, כנזכר לעיל. אף על פי כן, ההארה, שהיא המשכת החיות אשר הי מאיר ומחיה דרך לבוש זה, אינה שוה בכלן בבחינת צמצום והתפשטות. כי בגוף הגשמי והדומים ממש, כאבנים ועפר, ההארה היא בבחינת צמצום גדול אשר אין כמוהו, והחיות שבו מעטת כל כך עד שאין בו אפלו כח הצומח. ובצומח ההארה אינה בצמצום גדול כל כך. ודרך כלל נחלקות לארבע מדרגות: דומם, צומח, חי, מדבר, כנגד ארבע אותיות שם הוי"ה ברוך הוא שממנו משפעים.

וכמו שאין ערך ודמיון ההארה והמשכת החיות שבדומם וצומח להארה והמשכת החיות המלבשת בחי ומדבר, אף שבכלן אור אחד שוה בבחינת הסתר פנים, ומלבש בלבוש אחד בכלן, שהוא לבוש נגה. כך אין ערך ודמיון כלל בין הארת והמשכת אור אין סוף ברוך הוא, שהוא פנימיות

רצונו יתברך, בלי הסתר פנים ולבוש כלל, המאירה ומלבשת במצוות מעשיות ממש – וכן במצוות התלויות בדבור ובטוי שפתים בלי כוונה, שהוא נחשב כמעשה ממש, כנזכר לעיל – לגבי ההארה והמשכת אור אין סוף ברוך הוא המאירה ומלבשת בכונת המצוות מעשיות, שהאדם מתפונן בעשייתו כדי לדבקה בו יתברך על ידי קיום רצונו, שהוא ורצונו אחד. וכן בכונת התפלה וקריאת שמע וברכותיה ושאר ברכות, שבכונתו בהן מדבק מחשבתו ושכלו בו יתברך. ולא שדבקות המחשבה ושכל האדם בו יתברך היא מצד עצמה למעלה מדבקות קיום המצוות מעשיות בפעל ממש, כמו שיתבאר לקמן; אלא מפני שזהו גם כן רצונו יתברך, לדבקה בשכל ומחשבה וכונת המצוות מעשיות, ובכונת קריאת שמע ותפלה ושאר ברכות. והארת רצון העליון הזה המאירה ומלבשת בכונה זו, היא גדולה לאין קץ, למעלה מעלה מהארת רצון העליון המאירה ומלבשת בקיום המצוות עצמן, במעשה ובדבור בלי כוונה, כגדל מעלת אור הנשמה על הגוף, שהוא כלי ומלבוש הנשמה, כמו גוף המצוה עצמה, שהוא כלי ומלבוש לכונתה. ואף שבשתייהן, במצוה ובכונתה, מלבש רצון אחד פשוט בתכלית הפשיטות, בלי שום שנוי ורבוי חס ושלום, ומיוחד במהותו ועצמותו יתברך בתכלית היחוד – אף על פי כן, ההארה אינה שוה בבחינת צמצום והתפשטות.

(נהגה: וכמו שכתוב בעץ חיים, שפונת המצוות ותלמוד תורה היא במדרגת אור, וגוף המצוות הן מדרגת ובחינת כלים, שהם בחינת צמצום, שעל ידי צמצום האור נתהוו הכלים, כידוע ליודעי ח"ו.)

ונחלקת גם כן לארבע מדרגות. כי גוף המצוות עצמן ממש הן שתי מדרגות, שהן מצוות מעשיות ממש, ומצוות התלויות בדבור ומחשבה, כמו תלמוד תורה, וקריאת שמע, ותפלה, וברכת המזון ושאר ברכות.

וכונת המצוות לדבקה בו יתברך, שהיא כנשמה לגוף, נחלקת גם כן לשתי מדרגות, כמו שתי מדרגות הנשמה שהן בגוף החמרי, שהן חי ומדבר. כי מי שדעתו יפה לדעת את ה', ולהתבונן בגדלתו יתברך, ולהוליד מבינתו יראה עלאה במחו, ואהבת ה' בחלל הימני שבלבו, להיות נפשו צמאה לה', לדבקה בו על ידי קיום התורה והמצוות, שהן המשכת והארת אור אין סוף ברוך הוא על נפשו לדבקה בו, ובכונה זו הוא לומד ומקיים המצוות, וכן בכונה זו מתפלל ומברך. הרי כוונה זו, על דרך משל, כמו נשמת המדבר, שהוא בעל שכל ובחירה ובדעת ידבר.

ומי שדעתו קצרה לידע ולהתבונן בגדלת אין סוף ברוך הוא, להוליד האהבה מבינתו בהתגלות לבו, וכן היראה במחו ופחד ה' בלבו. רק שזוכר ומעורר את האהבה הטבעית המסתרת בלבו, ומוציאה מההעלם והסתר הלב אל הגלוי במח על כל פנים, שיהיה רצונו שבמחו ותעלמות לבו מסכים ומתרצה ברצוי גמור באמת לאמתו למסר נפשו בפעל ממש על יחוד ה', כדי לדבקה בו נפשו האלהית ולבושיה, ולכללן ביחודו ואחדותו, שהוא רצון העליון המלבש בתלמוד התורה ובקיום המצוות כנזכר לעיל.

וגם היראה כלולה בה, לקבל מלכותו, שלא למרד בו חס ושלום. ובכונה זו הוא סור מרע ועשה טוב, ולומד ומתפלל ומברך בפרוש המלות לבדו, בלא דחילו ורחימו בהתגלות לבו ומחו. הרי כונה זו, על דרך משל, כמו נשמת החי, שאינו בעל שכל ובחירה. וכל מדותיו, שהן יראתו מדברים המזיקים אותו, ואהבתו לדברים הנאהבים אצלו, הן רק טבעיים אצלו, ולא מבינתו ודעתו. וכך הן, על דרך משל, היראה והאהבה הטבעיות המסתרות בלב כל ישראל, כי הן ירשה לנו מאבותינו וכמו טבע בנפשותינו, כנזכר לעיל.

פרק לט

ומפני זה גם כן נקראים המלאכים בשם חיות ובהמות, כדכתיב: "ופני אריה אל הימין" וגו' "ופני שור מהשמאל" וגו', לפי שאינם בעלי בחירה, ויראתם ואהבתם היא טבעית להם, כמו שכתוב ברעיא מהימנא פרשת פינחס. ולכן מעלת הצדיקים גדולה מהם, כי מדור נשמות הצדיקים הוא בעולם הבריאה, ומדור המלאכים בעולם היצירה.

[הגה"ה: והיינו בסתם מלאכים. אבל יש מלאכים עליונים בעולם הבריאה שעבודתם בדחילו ורחימו שכליים, כמו שכתוב ברעיא מהימנא שם שיש שני מיני חיות הקדש, טבעיים ושכליים, וכמו שכתוב בעץ חיים.]

וההבדל שביניהם הוא, כי בעולם היצירה מאירות שם מדותיו של אין סוף ברוך הוא לבדו, שהן אהבתו ופחדו ויראתו כו', וכמו שכתב [בתקונים ועץ חיים], דשית ספירין מקננין ביצירה. ולכן זאת היא עבודת המלאכים תמיד, יומם ולילה לא ישקטו, לעמד ביראה ופחד וכו', והיינו כל מחנה גבריאל שמהשמאל. ועבודת מחנה מיכאל היא האהבה כו'. אבל בעולם הבריאה, מאירות שם חכמתו ובינתו ודעתו של אין סוף ברוך הוא, שהן מקור המדות ואם ושרש להן. וכדאיתא בתקונים, דאמא עלאה מקננא בתלת ספירן בכרסיא, שהוא עולם הבריאה. ולכן הוא מדור נשמות הצדיקים, עובדי ה' בדחילו ורחימו הנמשכות מן הבינה ודעת דגדלת אין סוף ברוך הוא, שאהבה זו נקראת רעותא דלבא כנזכר לעיל, ומרעותא דלבא נעשה לבוש לנשמה בעולם הבריאה, שהוא גן עדן העליון, כדלקמן, וכמו שכתוב בזהר ויקהל.

אך היינו דוקא נשמות ממש, שהן בחינת מוחין דגדלות אין סוף ברוך הוא. אבל בחינת הרוח של הצדיקים, וכן שאר כל נשמות ישראל, שעבדו את ה' בדחילו ורחימו המסתרות בלב כללות ישראל, אין עולות לשם, רק בשבת וראש חודש לבד, דרך העמוד שמגן עדן התחתון לגן עדן העליון,

שהוא עולם הבריאה הנקרא גן עדן העליון, להתענג על ה' ולהנות מזיו השכינה. כי אין הנאה ותענוג לשכל נברא, אלא במה שמשפיל ומבין ויודע ומשיג בשכלו ובינתו מה שאפשר לו להבין ולהשיג מאור אין סוף ברוך הוא, על ידי חכמתו ובינתו ותברך המאירות שם בעולם הבריאה.

ומה שזכות נשמות אלו לעלות למעלה מהמלאכים, אף שעבדו בדחילו ורחימו טבעיים לבד. היינו מפני שעל ידי דחילו ורחימו שלהם אתכפיא סטרא אחרא המלבשת בגופם, בין בבחינת סור מרע, לכבש התאוות ולשברן, ובין בבחינת ועשה טוב, כנזכר לעיל. והם היו בעלי בחירה לבחור ברע חס ושלוש, ובחרו בטוב, לאכפיא לסטרא אחרא, לאסתלקא יקרא דקדשא בריך הוא כו' כיתרון האור כו' כנזכר לעיל.

והנה כל זה הוא במדור הנשמות ומקום עמידתן. אך תורתן ועבודתן נכללות ממש בעשר ספירות, שהן בחינת אלהות ואור אין סוף מתיחד בהן בתכלית היחוד, והיינו בעשר ספירות דבריאה על ידי דחילו ורחימו שכליים, ובעשר ספירות דיצירה על ידי דחילו ורחימו טבעיים. ובתוכן מלבשות עשר ספירות דאצילות, ומיחדות בהן בתכלית, ועשר ספירות דאצילות מיחדות בתכלית במאצילן, אין סוף ברוך הוא. מה שאין כן הנשמות, אינן נכללות באלהות דעשר ספירות, אלא עומדות בהיכלות ומדורין דבריאה או יצירה, ונהנין מזיו השכינה, הוא אור אין סוף ברוך הוא המיחד בעשר ספירות דבריאה או דיצירה. והוא זיו תורתן ועבודתן ממש, (עין זהר ויקהל דף ר"י). כי שכר מצוה היא מצוה עצמה.

ועולם האצילות, שהוא למעלה מהשכל וההשגה וההבנה לשכל נברא. כי חכמתו ובינתו ודעתו של אין סוף ברוך הוא מיחדות שם בו בתכלית היחוד ביחוד עצום ונפלא, ב יותר שאת ו יותר עז לאין קץ מבעולם הבריאה. כי שם ירדו להאיר בבחינת צמצום, כדי שיוכלו שכלים נבראים לקבל מהן חכמה בינה ודעת לידע את ה', ולהבין ולהשיג איזו השגה באור אין סוף ברוך הוא כפי כח שכלים הנבראים, שהם בעלי גבול ותכלית, שלא יתבטלו במציאותם ולא יהיו בגדר נבראים כלל, רק יחזרו למקורם ושרשם שהוא בחינת אלהות ממש.

והנה צמצום זה היא סבת ההארה שמאירות שם חכמה בינה ודעת של אין סוף ברוך הוא לנשמות אלו בעולם הבריאה. מה שאין כן באצילות, שאינם בבחינת צמצום כל כך, אי אפשר לשכלים נבראים לקבל מהן, ולכן לית מחשבתא דילהון תפיסא שם כלל. לכן הוא מדור לצדיקים הגדולים, שעבודתם היא למעלה מעלה אפלו מבחינת דחילו ורחימו הנמשכות מן הבינה ודעת בגדלתו ותברך, כמו שעולם האצילות הוא למעלה מעלה מבחינת בינה ודעת לשכל נברא. אלא עבודתם היתה בבחינת מרפבה ממש לאין סוף ברוך הוא, ולבטל אליו במציאות ולהכליל באורו ותברך, הם וכל אשר להם, על ידי קיום התורה והמצוות, על דרך שאמרו: האבות הן הן המרפבה. והיינו לפי שכל ימיהם היתה זאת עבודתם.

אֵד מִי שֶׁשָׁרַשׁ נִשְׁמָתוֹ קָטָן מִהַכִּיל עֲבוּדָה תַּמָּה זֶה, לְבָטֵל וְלִכְלֵל בְּאוּרוֹ
יִתְבַּרֵּךְ בְּעֲבוּדָתוֹ בְּקִבְיָעוֹת. רַק לְפָרְקִים וְעֵתִים שֶׁהֵם עֵת רְצוֹן לְמַעֲלָה,
וְכִמוּ בְּתַפְלַת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה, שֶׁהִיא בְּאַצִּילוֹת, וּבְפָרֵט בְּהַשְׁתַּחֲוֹאוֹת שָׁבָה,
שֶׁכָּל הַשְׁתַּחֲוֹאָה הִיא בְּבַחֲיִנַת אֲצִילוֹת [כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּפָרִי עֵץ חַיִּים בְּקַבְלַת
שִׁבְתָּ], כִּי הִיא עֲנִיָּן בְּטוֹל בְּאוּרוֹ יִתְבַּרֵּךְ לְהִיּוֹת חָשִׁיב קָמִיָּה כְּלֵא מִמֶּשׁ. אֲזִי
גַם כֵּן עָקֵר קִבְיָעוֹת נִשְׁמָתוֹ הוּא בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה. [רַק לְפָרְקִים, בְּעֵת רְצוֹן,
תַּעֲלֶה נִשְׁמָתוֹ לְאַצִּילוֹת בְּבַחֲיִנַת מִיּוֹן נוֹקֵבִין, כְּיָדוּעַ לִיּוֹדְעֵי חַיִּין].

וְהִנֵּה שֶׁכֶּר מְצוּהַ מְצוּהַ. פְּרוּשׁ, שֶׁמִּשְׁכָּרָה גִּדַע מֵהוֹתָה וּמִדְּרָגָתָה. וְאִין לְנוּ
עֶסֶק בְּנִסְתָּרוֹת, שֶׁהֵם צְדִיקִים הַגְּדוֹלִים, שֶׁהֵם בְּבַחֲיִנַת מְרַכְבֵּה. רַק
הַנְּגִלוֹת לְנוּ, שֶׁאַחֲרֵיהֶם כָּל אָדָם יִמְשֹׁךְ, לִידַע נְאֻמָּנָה מֵהוֹת וּמִדְּרָגַת עֲבוּדַת
ה' בְּדַחֲלוֹ וּרְחִימוֹ בְּהַתְּגַלוֹת לְבוֹ, הַנִּמְשָׁכוֹת מִן הַבִּינָה וְדַעַת בְּגִדְלַת אִין
סוּף בְּרוּךְ הוּא, מְקוּמָה בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת דְּבְרִיאָה; וְעֲבוּדָה בְּדַחֲלוֹ וּרְחִימוֹ
הַטְּבַעִיִּים שֶׁבְּמוֹחוֹ, בְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת דִּיצִירָה. אֲבָל עֲבוּדָה בְּלִי הַתְּעוֹרְרוֹת
דַּחֲלוֹ וּרְחִימוֹ אֲפִלוּ בְּמַחוֹ בְּבַחֲיִנַת גְּלוּי, דְּהֵינּוּ לְעוֹרֵר הָאֲהָבָה הַטְּבַעִית
הַמְּסַתֶּרֶת בִּלְבַב, לְהוֹצִיאָה מִהַעֲלִים וְהַסְתֵּר הַלֵּב אֶל הַגְּלוּי, אֲפִלוּ בְּמַחוֹ
וְתַעֲלָמוֹת לְבוֹ עַל כָּל פָּנִים, רַק הִיא נִשְׁאַרְתַּ מְסַתֶּרֶת בִּלְבַב כְּתוּלְדָתָה כְּמוֹ
שֶׁהִיָּתָה קִדְּם הָעֲבוּדָה. הֵרִי עֲבוּדָה זֶה נִשְׁאַרְתַּ לְמִטָּה בְּעוֹלָם הַפְּרוּד, הַנִּקְרָא
חִיצוֹנִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת, וְאִין בָּהּ פֶּחַ לְעֵלוֹת וְלִכְלֵל בְּיַחְוִדוֹ יִתְבַּרֵּךְ, שֶׁהוּ עֶשֶׂר
סְפִירוֹת הַקְּדוּשׁוֹת. וְכִמוּ שֶׁכְּתוּב בְּתִיקוּנִים, דְּבִלָּא דַּחֲלוֹ וּרְחִימוֹ לָא
פְּרַחָא לְעֵלָא, וְלָא יְכֵלָא לְסַלְקָא וּלְמִיקָם קִדְּם ה'.

וְהֵינּוּ אֲפִלוּ אִם אִינוּ עוֹסֵק שְׁלֵא לְשִׁמָּה מִמֶּשׁ, לְשׁוּם אִיזוֹ פְּנִיָּה חַס וְשְׁלוֹם,
אֲלֵא כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "וַתְּהִי יְרֵאתָם אֶתִּי מִצּוֹת אֲנָשִׁים מְלַמְּדָה". פְּרוּשׁ,
מִחֲמַת הַרְגֵל שֶׁהַרְגֵל מְקַטְנוּתוֹ, שֶׁהַרְגִּילוּ וְלָמְדוּ אָבִיו וְרַבּוֹ לִירָא אֶת ה'
וְלַעֲבֹדוֹ, וְאִינוּ עוֹסֵק לְשִׁמָּה מִמֶּשׁ. כִּי לְשִׁמָּה מִמֶּשׁ אִי אֲפִשֶׁר בְּלֵא
הַתְּעוֹרְרוֹת דַּחֲלוֹ וּרְחִימוֹ הַטְּבַעִיִּים עַל כָּל פָּנִים, לְהוֹצִיאֵן מִהַסְתֵּר הַלֵּב
אֶל הַגְּלוּי בְּמַחוֹ וְתַעֲלָמוֹת לְבוֹ עַל כָּל פָּנִים. כִּי כְּמוֹ שֶׁאִין אָדָם עוֹשֶׂה דְּבָר
בְּשִׁבִיל חֲבֵרוֹ לְמַלְאֵת רְצוֹנוֹ, אֲלֵא אִם כֵּן אוֹהֵבוֹ אוֹ יֵרָא מִמֶּנּוּ, כֵּן אִי אֲפִשֶׁר
לַעֲשׂוֹת לְשִׁמּוֹ יִתְבַּרֵּךְ בְּאַמְתָּ, לְמַלְאֵת רְצוֹנוֹ לְבַד, בְּלִי זְכוּרוֹן וְהַתְּעוֹרְרוֹת
אֲהָבָתוֹ וְיִרְאָתוֹ כְּלָל בְּמַחוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ וְתַעֲלָמוֹת לְבוֹ עַל כָּל פָּנִים. וְגַם אֲהָבָה
לְבַדָּה אִינָה נִקְרָאת בְּשֵׁם עֲבוּדָה בְּלִי יְרֵאָה תַּתָּאָה לְפָחוֹת, שֶׁהִיא מְסַתֶּרֶת
בִּלְבַב כָּל יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמּוֹ.

וְכִשְׁעוֹסֵק שְׁלֵא לְשִׁמָּה מִמֶּשׁ, לְשׁוּם אִיזוֹ פְּנִיָּה לְכַבּוֹד עֲצָמוֹ, כְּגוֹן לְהִיּוֹת
תַּלְמִיד חֶכֶם וְכַהֲאִי גּוֹנָא, אֲזִי אוֹתָהּ פְּנִיָּה שֶׁמִּצַּד הַקְּלָפָה דְּנִגְהָ מִתְּלַבְּשֵׁת
בְּתוֹרָתוֹ, וְהַתּוֹרָה הִיא בְּבַחֲיִנַת גְּלוּי בְּתוֹךְ הַקְּלָפָה לְפִי שְׁעָה, עַד אֲשֶׁר
יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה שֶׁמִּבִּיאָה רְפוּאָה לְעוֹלָם, שֶׁבְּשׁוּבוֹ אֶל ה' גַּם תּוֹרָתוֹ שָׁבָה עִמּוֹ.
וְלָכוּן אָמְרוּ רַז"ל: לְעוֹלָם יַעֲסֵק אָדָם וְכוּ', שֶׁמִּתּוֹךְ שְׁלֵא לְשִׁמָּה בָּא לְשִׁמָּה
בְּוִדָּאִי, שֶׁבְּוִדָּאִי סוּפוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בְּגִלְגּוּל זֶה אוֹ בְּגִלְגּוּל אַחֵר, כִּי לֵא
יִדַח מִמֶּנּוּ נִדַּח. אֵד כְּשֶׁעוֹשֶׂה סְתָם, לֵא לְשִׁמָּה וְלֵא לְשִׁמָּה, אִין הַדְּבָר
תְּלוּי בְּתְשׁוּבָה; אֲלֵא מִיָּד שְׁחוּזָר וְלוּמִד דְּבָר זֶה לְשִׁמָּה, הֵרִי גַם מֵה שֶׁלָּמַד
בְּסְתָם, מִתְּחִבֵּר וּמִצְטָרֵף לְלַמּוּד זֶה וּפְרַחָא לְעֵלָא, מֵאַחַר שֶׁלֵא נִתְלַבֵּשׁ בּוֹ

עדין שום קליפה דנגה. ולכן לעולם יעסק אדם כו'. וכן הענינו בתפלה שלא
בכונה, כמו שכתוב בזהר.

פרק מ

אך כל זמן שלא חזר ולמד דבר זה לשמה, אין למודו עולה אפלו בעשר
ספירות המאירות בעולם היצירה והעשייה. כי הספירות הן בחינת
אלהות, ובהן מתלבש ומתיחד אור אין סוף ברוך הוא ממש. ובלא דחילו
ורחימו לא יכלא לסלקא ולמיקם קדם ה', כמו שכתוב בתקונים. רק
למודו עולה להיכלות ומדורין שהן חצוניות העולמות, שבהן עומדים
המלאכים, וכמו שכתב הרב חיים ויטאל ז"ל בפער הנבואה פרק ב',
שמהתורה שלא בכונה נבראים מלאכים בעולם היצירה, ומתמזות בלי
כונה נבראים מלאכים בעולם העשייה, וכל המלאכים הם בעלי חמר
וצורה. אבל תורה שלא לשמה ממש, כגון להיות תלמיד חכם וכהאי
גוונא, אינה עולה כלל למעלה, אפלו להיכלות ומדור המלאכים דקדשה,
אלא נשארת למטה בעולם הזה הגשמי, שהוא מדור הקלפות.

[הגה"ה: כמו שכתוב בזהר חלק ג' דף ל"א ע"ב ודף קכ"א ע"ב, עין שם,
ההיא מלה סלקא ובקעא רקיעין כו' ואתער מה דאתער, אי טב טב כו',
עין שם, ודף ק"ה ע"א, מלה דאורייתא אתעביד מניה קלא וסליק כו',
ודף קס"ח ע"ב, קלין דאורייתא וצלותא בקעין רקיעין כו'.]

וכמו שכתוב בזהר על פסוק "מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת
השמש", דאפילו עמלא דאורייתא, אי עביד בגין יקריה כו'. וזהו שאמרו:
"אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו", פרוש, שלא נשאר למטה בעולם
הזה.

ואף דאורייתא וקודשא בריך הוא כלא חד, שהוא ורצונו אחד, הרי
קודשא בריך הוא איהו ממלא כל עלמין בשוה, ואף על פי כן אין העולמות
שונים במעלתם. והשנוי הוא מהמקבלים בשתי בחינות: האחת,
שהעליונים מקבלים הארה יותר גדולה לאין קץ מהתחתונים; והשנית,
שמקבלים בלי לבושים ומסכים רבים כל כך כבתחתונים. ועולם הזה
הוא עולם השפל בשתי בחינות. כי ההארה שבו מצמצמת מאד עד קצה
האחרון, ולכן הוא חמרי וגשמי; וגם זאת היא בלבושים ומסכים רבים,
עד שנתלבשה בקלפת נגה להחיות כל דברים הטורים שבעולם הזה,
ובכללם הוא נפש החיונית המדברת שבאדם. ולכן כשמדברת דברי תורה
ותפלה בלא כונה, אף שהן אותיות קדושות, ואין קלפת נגה שבנפש
החיונית מסד מבדיל כלל להסתיר ולכסות על קדשותו יתברך המלבשת
בהן, כמו שהיא מסתרת ומכסה על קדשותו יתברך שבנפש החיונית

כְּשֶׁמְדַבֵּרַת דְּבָרִים בְּטָלִים, וְשֶׁבִנְפֹשׁ הַחַיּוּנִית שֶׁבְּשֶׂאֵר בְּעֵלֵי חַיִּים הֵטְהוּרִים. דָּאָף דְּלִית אֲתֵר פְּנוּי מְנִיָּה, מִכָּל מְקוֹם אִיהוּ סְתִימוּ דְכָל סְתִימוֹ, וְנִקְרָא "אֵל מְסִתֵּר", וְגַם הַהֲאָרָה וְהַתְּפִשׁוּת הַחַיּוּת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ מְסִתֵּתָרַת בְּלְבוּשֵׁים וּמְסַכִּים רַבִּים וְעֲצוּמִים עַד שְׁנֵתִלְבֹּשָׁה וְנִסְתֵּתָרָה בְּלְבוּשׁ נִגָּה. מַה שְּׂאִין כֵּן בְּאוֹתִיּוֹת הַקְּדוּשׁוֹת שֶׁל דְּבָרֵי תוֹרָה וְתַפְלָה, דְּאֲדַרְבֵּה קִלְפַת נִגָּה מִתְהַפֶּכֶת לְטוֹב וְנִכְלָל בְּקִדְשָׁה זֹ, כְּנִזְכָּר לְעִיל. מִכָּל מְקוֹם הַהֲאָרָה שֶׁבָּהוּ מְקִדְשָׁתוּ יִתְבָּרַךְ הִיא בְּבַחֲיִנַת צְמֻצוּם עַד קֶצֶה הָאֲחֵרוֹן, מֵאַחַר שֶׁהַקּוֹל וְהַדְּבֹר הוּא גֶשְׁמִי.

אָבֵל בְּתַפְלָה בְּכֹנֶנָה וְתוֹרָה בְּכֹנֶנָה לְשִׁמָּה, הֵרִי הַכֹּנֶנָה מִתְּלַבְּשֵׁת בְּאוֹתִיּוֹת הַדְּבֹר, הוֹאִיל וְהִיא מְקוֹר וְשֶׁרֵשׁ לְהוּ, שֶׁמְחַמְתָּהּ וּבִסְפָתָהּ הוּא מְדַבֵּר אוֹתִיּוֹת אֵלוּ, לְכֵן הִיא מַעֲלָה אוֹתוֹ עַד מְקוֹמָהּ בְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת דִּיצִירָה אוֹ דְּבִרְיָאָה, לְפִי מַה שֶּׁהִיא הַכֹּנֶנָה בְּדַחֲלוֹ וּרְחִימוֹ שְׁכֻלִיִּים אוֹ טְבַעִיִּים כּוּ כְּנִזְכָּר לְעִיל. וְשֵׁם מְאִיר וּמְתַגַּלָּה אֹר אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא רְצוֹן הָעֲלִיוֹן בְּרוּךְ הוּא הַמְּלַבֵּשׁ בְּאוֹתִיּוֹת הַתוֹרָה שְׁלוּמֵד וּבְכֹנֶנָתוֹ, אוֹ בְּתַפְלָה וּבְכֹנֶנָתָהּ, אוֹ בְּמִצְוָה וּבְכֹנֶנָתָהּ, בְּהֲאָרָה גְדוּלָה לְאֵין קֶץ, מַה שֶּׁלֹּא יְכוּל לְהֵאִיר וּלְהַתְּגַלּוֹת כָּלֵל בְּעוֹד הָאוֹתִיּוֹת וְהַמִּצְוָה בְּעוֹלָם הַזֶּה הַגֶּשְׁמִי, לֹא מִנָּה וְלֹא מְקַצֵּתָהּ, עַד עַת קֶץ הַיָּמִין, שֶׁיִּתְעַלֶּה הָעוֹלָם מְגִשְׁמִיּוֹתוֹ וְנִגְלָה כְּבוֹד ה' וְגו', כְּנִזְכָּר לְעִיל בְּאַרְיִכוֹת.

[הַגְּה"ה: וְשֵׁם מְאִיר וּמְתַגַּלָּה גַם כֵּן הַיְחוּד הָעֲלִיוֹן הַנִּעֲשֶׂה בְּכָל מִצְוָה וְתַלְמוּד תוֹרָה, שֶׁהוּא יְחוּד מְדוּתָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּכְלָלוֹת זֹ בְּזוֹ וְנִמְתַּקּוֹת הַגְּבוּרוֹת בְּחֻסָּדִים, עַל יְדֵי עַת רְצוֹן הָעֲלִיוֹן אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא הַמְּאִיר וּמְתַגַּלָּה בְּבַחֲיִנַת גְּלוּי רַב וְעֲצוּם בְּאַתְעָרוּתָא דְלִתְתָּא, הִיא עֲשִׂית הַמִּצְוָה אוֹ עֶסֶק הַתוֹרָה, שֶׁבָּהוּ מְלַבֵּשׁ רְצוֹן הָעֲלִיוֹן אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא.]

אֵד עֶקֶר הַיְחוּד הוּא לְמַעַלָּה מַעַלָּה בְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת, שֶׁשֵּׁם הוּא מֵהוֹת וְעֲצוּמוֹת מְדוּתָיו יִתְבָּרַךְ מִיְחַדוֹת בְּמַאֲצִילָן אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וְשֵׁם הוּא מֵהוֹת וְעֲצוּמוֹת רְצוֹן הָעֲלִיוֹן אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וְהֶאֱרַתוֹ לְבַד הִיא מְאִירָה בְּבִרְיָאָה יִצִּירָה וְעֲשִׂיָּה, בְּכָל עוֹלָם מֵהוּ לְפִי מַעֲלָתוֹ. וְאֵף שֶׁנִּפְשׁ הָאָדָם הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה וּמִצְוָה זֹ אֵינָה מַאֲצִילוֹת, מִכָּל מְקוֹם הֵרִי רְצוֹן הָעֲלִיוֹן הַמְּלַבֵּשׁ בְּמִצְוָה זֹ, וְהוּא הוּא עֲצוּמוֹ הַדְּבַר הַלְכָה וְהַתוֹרָה שֶׁעוֹסֵק בָּהּ, הוּא אֱלֹהוֹת וְאֹר אֵין סוּף הַמַּאֲצִיל בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא וּרְצוֹנוֹ אֶחָד, וּבְרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ הַמְּאֲצִיל מְדוּתָיו הַמִּיְחַדוֹת בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְעַל יְדֵי גְלוּי רְצוֹנוֹ הַמְּתַגַּלָּה עַל יְדֵי עֶסֶק תוֹרָה וּמִצְוָה זֹ, הוּ נִכְלָלוֹת זֹ בְּזוֹ וְנִמְתַּקּוֹת הַגְּבוּרוֹת בְּחֻסָּדִים בְּעַת רְצוֹן זֹ.]

וּבְזֶה יוֹבֵן הַיֵּטֵב הָאֵ דְדַחֲלוֹ וּרְחִימוֹ נִקְרָאִים גְּדַפִּין, דְּרָךְ מְשַׁל, כְּדַכְתִּיב: "וּבְשִׁתִּים יַעוּפִין" [וּכְמוֹ שֶׁכְּתִב הָרַב חַיִּים וִיטָאֵל ז"ל בְּשַׁעַר הַיְחוּדִים פָּרַק י"א], שֶׁהַכְּנָפִים בְּעוֹף הוּן זְרוּעוֹת הָאָדָם כּוּ. וּבִתְקוּנִים פֶּרֶשׁ, שֶׁהַעוֹסֵקִים בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת בְּדַחֲלוֹ וּרְחִימוֹ – נִקְרָאִים בְּנִים, וְאִם לֹאוּ – נִקְרָאִים אֲפֻרְחִים, דְּלֹא יְכָלִין לְפָרְחָא.

[הגה"ה: ובתקון מ"ה, דעופא הוא מטטרו"ן, רישא דיליה יי וגופא וא"ו ותרין גדפין ה' ה' כו'. והיינו עולם היצירה שנקרא מטטרו"ן, ובו הן גופי הלכות שבמשנה. ורישא דיליה הן המחין ובחינת חכמה בינה ודעת, שהן פנימיות ההלכות וסודן וטעמיהן. ותרין גדפין, דחילו ורחימו, הן ה' עלאה, שהיא רחימו, וה' תתאה, היא יראה תתאה, על מלכות שמים ופחד ה', כפחד המלך דרך משל, שהיא יראה חיצונית ונגלית. מה שאין כן יראה עלאה, ירא בשת, היא מהנסתרות לה' אלהינו, והיא בחכמה עלאה, יו"ד של שם הוי"ה ברוך הוא, כמו שפתיב ברעיא מהימנא].

כי כמו שפנפי העוף אינם עקר העוף, ואין חיותו תלוי בהם כלל, כדתנן: "נטלו אגפיה – כשרה", והעקר הוא ראשו וכל גופו, והכנפים אינם רק משמשים לראשו וגופו לפרחא בהון. וכך דרך משל, התורה ומצוות הן עקר היחוד העליון, על ידי רצון העליון המתגלה על ידיהן; והדחילו ורחימו הם מעלים אותן למקום שיתגלה בו הרצון, אור אין סוף ברוך הוא, והיחוד, שהן יצירה ובריאה.

[הגה"ה: או אפלו בעשיה, בעשר ספירות דקדושה, מקום מצוות מעשיות, וכן מקרא. אבל במשנה – מתגלה היחוד ואור אין סוף ברוך הוא ביצירה, ובתלמוד – בבריאה. דהיינו שבלמוד מקרא מתפשט היחוד ואור אין סוף ברוך הוא מאצילות עד העשיה, ובמשנה – עד היצירה לבדה, ובתלמוד – עד הבריאה לבדה, כי כלן באצילות. אבל קבלה אינה מתפשטת כלל מאצילות לבריאה יצירה ועשיה, כמו שפתיב בפרי עץ חיים].

והנה, אף דדחילו ורחימו הם גם כן מתרי"ג מצוות, אף על פי כן נקראין גדפין, להיות כי תכלית האהבה היא העבודה מאהבה. ואהבה בלי עבודה היא אהבה בתענוגים, להתענג על ה', מעין עולם הבא וקבלת שכר, ו"היום לעשותם" כתיב ולמחר לקבל שכרם.

ומי שלא הגיע למדה זו, לטעם מעין עולם הבא, אלא עדין נפשו שוקקה וצמאה לה' וכלתה אליו כל היום, ואינו מרוה צמאונו במי התורה שלפניו, הרי זה כמי שעומד בנהר וצועק מים מים לשותות, כמו שקובל עליו הנביא: "הוי כל צמא לכו למים". כי לפי פשוטו אינו מובן; דמי שהוא צמא ומתאוה ללמד, פשיטא שילמד מעצמו, ולמה לו לנביא לצעק עליו "הוי"? וכמו שנתבאר במקום אחר באריכות:

פרק מא

ברם צריך להיות לזכרון תמיד ראשית העבודה ועיקרה ושרשה. והוא, כי אף שהיראה היא שרש לסור מרע והאהבה לועשה טוב, אף על פי כן

לא די לעורר האהבה לבדה לועשה טוב, ולפחות צריך לעורר תחלה היראה הטבעית המסתרת בלב כל ישראל שלא למרד במלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא כנזכר לעיל, שתהא בהתגלות לבו או מחו על כל פנים. דהיינו להתבונן במחשבתו על כל פנים גדלת אין סוף ברוך הוא, ומלכותו אשר היא מלכות כל עולמים, עליונים ותחתונים, ואיהו ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, וכמו שכתוב: "הלא את השמים ואת הארץ אני מלא", ומניח העליונים ותחתונים ומיחד מלכותו על עמו ישראל בכלל, ועליו בפרט, כי חיב אדם לומר: בשבילי נברא העולם. והוא גם הוא מקבל עליו מלכותו, להיות מלך עליו, ולעבדו ולעשות רצונו בכל מיני עבודת עבד.

והנה ה' נצב עליו, ומלא כל הארץ כבודו, ומביט עליו ובוחן כליות ולב אם עובדו כראוי. ועל כן צריך לעבד לפניו באימה וביראה כעומד לפני המלך. ונעמיק במחשבה זו ונאריך בה, כפי יכלת השגת מחו ומחשבתו וכפי הפנאי שלו, לפני עסק התורה או המצוה, כמו לפני לבישת טלית ותפילין.

וגם יתבונן איך שאור אין סוף ברוך הוא הסובב כל עלמין וממלא כל עלמין הוא רצון העליון, הוא מלבש באותיות וחקמת התורה, או בציצית ותפילין אלו; ובקריאתו או בלבישתו הוא ממשיך אורו יתברך עליו, דהיינו על חלק אלוה ממעל שבתוך גופו, לכלל ולבטל באורו יתברך.

ודרך פרט בתפילין, לבטל ולכלל בחינת חכמתו ובינתו שבנפשו האלהית בבחינת חכמתו ובינתו של אין סוף ברוך הוא, המלבשות דרך פרט בפרשיות "קדש" ו"והיה כי יביאך". דהיינו שלא להשתמש בחכמתו ובינתו שבנפשו בלתי לה' לבדו. וכן לבטל ולכלל בחינת הדעת שבנפשו, הכולל חסד וגבורה, שהן יראה ואהבה שבלבו, בבחינת דעת העליון, הכולל חסד וגבורה המלבש בפרשיות "שמע" ו"והיה אם שמע". והיינו כמו שכתוב בשלחן ערוך, לשעבד הלב והמח כו'. ובעטיפת ציצית יכון כמו שכתוב בזהר, להמשיך עליו מלכותו יתברך אשר היא מלכות כל עולמים וכו', ליחדה עליו על ידי מצוה זו. והוא כענין "שום תשים עליך מלך".

ואזי אף אם בכל זאת לא תפל עליו אימה ופחד בהתגלות לבו, מכל מקום, מאחר שמקבל עליו מלכות שמים וממשיך עליו יראתו יתברך בהתגלות מחשבתו ורצונו שבמוחו. וקבלה זו היא אמתית בלי שום ספק, שהרי היא טבע נפשות כל ישראל, שלא למרד במלך הקדוש יתברך. הרי התורה שלומד או המצוה שעושה מחמת קבלה זו ומחמת המשכת היראה שבמוחו, נקראות בשם עבודה שלמה, ככל עבודת העבד לאדונו ומלכו. מה שאין כן אם לומד ומקיים המצוה באהבה לבדה, כדי לדבקה בו על ידי תורתו ומצותיו, אינה נקראת בשם עבודת העבד, והתורה אמרה: "ועבדתם את ה' אלהיכם" וגו'; "ואותו תעבדו" וגו'. וכמו שכתוב בזהר [פרשת בהר], כהאי תורא דיהבין עליה על בקדמיתא בגין לאפקא מניה טב לעלמא כו', הכי נמי אצטריך לבר נש לקבלא עליה על

מלכות שמים בקדמיתא כו'. ואי האי לא אשתפכ גביה, לא שריא ביה קדשה כו'. [וברעינא מהימנא שם דף קי"א ע"ב], שכל אדם צריך להיות בשתי בחינות ומדרגות, והן בחינת עבד ובחינת בן. ואף דיש בן שהוא גם בן עבד, הרי אי אפשר לבא למדרגה זו בלי קדימת היראה עלאה כידוע ליודעים.

והנה אף מי שגם במחו ובמחשבתו אינו מרגיש שום יראה ובושה, מפני פחיתות ערך נפשו ממקור חצבה, ממדרגות תחתונות דעשר ספירות דעשיה. אף על פי כן, מאחר שמתכוון בעבודתו כדי לעבד את המלך, הרי זו עבודה גמורה. כי היראה והעבודה נחשבות לשתי מצות במנן תרי"ג, ואינן מעכבות זו את זו. ועוד, שבאמת מקיים גם מצות יראה במה שממשיך היראה במחשבתו, כי בשעה ורגע זו על כל פנים מורא שמים עליו, על כל פנים כמורא בשר ודם הדיוט לפחות שאינו מלך המביט עליו, שנמנע בעבורו מלעשות דבר שאינו הגון בעיניו, שזו נקראת יראה, כמו שאמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו: "יהי רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם" כו', "תדעו כשאדם עובר עברה אומר שלא יראני אדם" כו'. רק שיראה זו נקראת יראה תתאה, ויראת חטא שקודמת לחכמתו. ויראה עלאה הוא ירא בשת כו', דאית יראה ואית יראה כו'.

אבל בלי יראה כלל לא פרחא לעלא באהבה לבדה, כמו שהעוף אינו יכול לפרח בכנף אחד, דדחילו ורחימו הן תרין גדפין [כמו שכתב בתקונים]. וכן היראה לבדה היא כנף אחד, ולא פרחא בה לעלא, אף שנקראת עבודת עבד. וצריך להיות גם בן בחינת בן, לעורר האהבה הטבעית על כל פנים המסתרת בלב, שתהא בהתגלות מחו על כל פנים, לזכר אהבתו לה' אחד במחשבתו וברצונו, לדבקה בו יתברך. וזאת תהיה פונתו בעסק התורה או המצוה הזו, לדבקה בו נפשו האלהית והחיונית ולבושיהו כנזכר לעיל.

אך אמנם אמרו רז"ל: לעולם אל יוציא אדם עצמו מן הכלל. לכן יתפון ליחד ולדבקה בו יתברך מקור נפשו האלהית, ומקור נפשות כל ישראל, שהוא רוח פיו יתברך, הנקראת בשם שכניה על שם ששוכנת ומתלבשת תוך כל עלמין להחיותו ולקיימו. והיא היא המשפעת בו כח הדבור הזה שמדבר בדברי תורה, או כח המעשה הזה לעשות מצוה זו. ויחוד זה הוא על ידי המשכת אור אין סוף ברוך הוא למטה על ידי עסק התורה והמצוות שהוא מלבש בהן. ויתפון להמשיך אורו יתברך על מקור נפשו ונפשות כל ישראל ליחדן, וכמו שיתבאר לקמן פרוש יחוד זה באריכות, עין שם. וזהו פרוש "לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם כל ישראל".

(נהגה: וגם על ידי זה יתמתקו גם כן הגבורות בחסדים ממילא, בהתפלגות המדות ויחודם, על ידי גלוי רצון העליון ברוך הוא המתגלה למעלה באתערותא דלתתא, הוא גלוי למטה בעסק התורה והמצוה שהן רצונו יתברך. וכמו שנתבאר באדרא רבא ובמשנת חסידים מסכת אריז

אנפיו פָּרַק ד', שְׁתַּרְיִיג מְצוֹת הַתּוֹרָה נִמְשָׁכוֹת מִחוֹרְתָא דְאָרִיךְ אֲנַפִּין,
שֶׁהוּא רְצוֹן הָעֲלִיּוֹן מִקּוֹר הַחֲסָדִים.]]

וְאִי שְׁלֵהוּיֹת פְּנִינָה זֹו אֲמַתִּית בְּלָבוֹ, שְׁיִהְיֶה לָבוֹ חֲפָץ בְּאֲמַת יְחִוּד הָעֲלִיּוֹן
הַזֶּה, צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּלָבוֹ אֲהָבָה רַבָּה לְה' לְבָדוֹ, לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְפָנָיו לְבָד,
וְלֹא לְרוּחַ נִפְשׁוֹ הַצְּמָאָה לְה', אֲלֵא כִּבְרָא דְאֲשַׁתְּדַל בְּתַר אָבוּי וְאֲמִיָּה,
דְּרַחֲמִים לֹוֹן יִתִּיר מִגְרָמִיָּה וְנִפְשִׁיָּה כּוּי [כְּמוֹ שְׁנַתְּבָאֵר לְעִיל בְּשֵׁם רַעֲיָא
מִהִימְנָא]. מִכָּל מְקוֹם, יֵשׁ לְכָל אָדָם לְהַרְגִיל עֲצֻמוֹ בְּכּוֹנָה זֹו. כִּי אִי שְׁאִינָה
בְּאֲמַת לְאֲמַתּוֹ לְגַמְרֵי בְּלָבוֹ, שְׁיִחְפֹּץ בְּזֶה בְּכָל לָבוֹ, מִכָּל מְקוֹם מְעַט מִזְעֵר
חֲפָץ לָבוֹ בְּזֶה בְּאֲמַת, מִפְּנֵי אֲהָבָה הַטְּבָעִית שֶׁבְּלָב כָּל יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת כָּל מַה
שֶׁהוּא רְצוֹן הָעֲלִיּוֹן בְּרוּךְ הוּא. וְיְחִוּד זֶה הוּא רְצוֹנוֹ הָאֲמַתִּי. וְהִינֵנו יְחִוּד
הָעֲלִיּוֹן שְׁבָאֲצִילוֹת, הַנְּעֻשָׂה בְּאֲתַעְרוּתָא דְלַתְתָּא, עַל יְדֵי יְחִוּד נִפְשׁ
הָאֱלֹהִית וְהַתְּכַלְלוּתָהּ בְּאוֹר ה' הַמְּלַבֵּשׁ בְּתוֹרָה וּמְצוֹת שְׁעוֹסְקַת בְּהוֹן, וְהִי
לְאֲחָדִים מִמֶּשׁ, כְּמוֹ שְׁנַתְּבָאֵר לְעִיל. כִּי עַל יְדֵי זֶה מְתִיחָדִים גַּם כֹּן מִקּוֹר
הַתּוֹרָה וְהַמְצוֹת, שֶׁהוּא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, עִם מִקּוֹר נִפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית
הַנִּקְרָא בְּשֵׁם שְׁכִינָה, שֶׁהוּן בְּחִינַת מְמַלְא כָּל עֲלָמִין וּבְחִינַת סוּבָב כָּל עֲלָמִין,
כְּמוֹ שְׁנַתְּבָאֵר בְּמְקוֹם אַחַר בְּאָרִיכוֹת.

אֲבָל יְחִוּד נִפְשׁוֹ וְהַתְּכַלְלוּתָהּ בְּאוֹר ה' לִהְיוֹת לְאֲחָדִים, בְּזֶה חֲפָץ כָּל אָדָם
מִיִּשְׂרָאֵל בְּאֲמַת לְאֲמַתּוֹ לְגַמְרֵי, בְּכָל לֵב וּבְכָל נִפְשׁ, מֵאֲהָבָה הַטְּבָעִית
הַמְּסַתְרַת בְּלָב כָּל יִשְׂרָאֵל, לְדַבְּקָה בְּה', וְלֹא לְפָרֵד וּלְהִיּוֹת נִכְרַת וּנְבַדָּל חֵס
וְשָׁלוֹם מִיְחֻדּוֹ וְאֲחָדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשׁוּם אִפְּן, אֲפִלּוּ בְּמִסִּירַת נִפְשׁ מִמֶּשׁ.
וְעַסְק הַתּוֹרָה וּמְצוֹת וְהַתְּפִילָה הוּא גַּם כֹּן עֵנִין מְסִירַת נִפְשׁ מִמֶּשׁ, כְּמוֹ
בְּצִאתָהּ מִן הַגּוֹף בְּמַלְאֵת שְׁבָעִים שָׁנָה; שְׁאִינָה מְהַרְהֵרַת בְּצָרְכֵי הַגּוֹף, אֲלֵא
מִחֲשַׁבְתָּהּ מִיְחָדָת וּמְלַבֵּשֶׁת בְּאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה, שֶׁהוּן דְּבַר ה'
וּמִחֲשַׁבְתּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהִי לְאֲחָדִים מִמֶּשׁ. שְׁזֵהוּ כָּל עַסְק הַנְּשָׁמוֹת בְּגוֹן עֵדוֹן,
כְּדֹאִיתָא בְּגַמְרָא וּבְזֵהר, אֲלֵא שְׁשֵׁם מְתַעֲנָגִים בְּהַשְׁגָּתָם וְהַתְּכַלְלוּתָם בְּאוֹר
ה'. וְזֵהוּ שְׁתַּקְנֵנוּ בְּתַחֲלַת בְּרִכּוֹת הַשַּׁחַר קִדְּם הַתְּפִלָּה: "אֱלֹהֵי נִשְׁמָה" וְכוּי
"וְאֲתָה נִפְחַתָּה" כּוּי "וְאֲתָה עֲתִיד לְטָלָה מִמְּנִי" כּוּי. כְּלוּמַר, מֵאַחַר שֶׁאֲתָה
נִפְחַתָּה בִּי וְאֲתָה עֲתִיד לְטָלָה מִמְּנִי, לְכֹן מַעֲתָה אֲנִי מוֹסְרָה וּמְחַזְרָה לָךְ
לְיַחְדָּהּ בְּאֲחָדוּתָךְ, וְכְמוֹ שְׁכַתּוּב: "אֲלִיךָ ה' נִפְשִׁי אֶשְׂא". וְהִינֵנו עַל יְדֵי
הַתְּקַשְׁרוֹת מִחֲשַׁבְתֵּי בְּמִחֲשַׁבְתָּךְ וְדַבּוּרֵי בְּדַבּוּרָךְ בְּאוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה
וְהַתְּפִלָּה, וּבְפִרְט בְּאֲמִירָה לְה' לְנוֹכַח, כְּמוֹ "בְּרוּךְ אַתָּה" וְכֵהֵא גְּוֹנָא.

וְהִנֵּה בְּהַכְּנָה זֹו, שֶׁל מְסִירַת נִפְשׁוֹ לְה', יִתְחִיל בְּרִכּוֹת הַשַּׁחַר: "בְּרוּךְ אַתָּה"
כּוּי. וְכֹן בְּהַכְּנָה זֹו יִתְחִיל לְלַמֵּד שְׁעוֹר קְבוּעַ מִיַּד אַחַר הַתְּפִלָּה. וְכֹן בְּאֲמַצְע
הַיּוֹם, קִדְּם שְׁיִתְחִיל לְלַמֵּד, צָרִיכָה הַכְּנָה זֹו לְפָחוֹת, כְּנוֹדְעַ, שְׁעַקֵּר הַהַכְּנָה
לְשִׁמָּה לְעַכְב הוּא בְּתַחֲלַת הַלְמוּד בְּפִינוּגִים. וְכְמוֹ בְּגִט וְסִפְר תּוֹרָה,
שְׁצָרִיכִים לְשִׁמָּה לְעַכְב, וְדִיו שְׁיֵאמַר בְּתַחֲלַת הַכְּתִיבָה: "הַרְיִנִי כּוֹתֵב לְשֵׁם
קִדְּשַׁת סִפְר תּוֹרָה", או "לְשִׁמוֹ וְלְשִׁמָּה" כּוּי. וְכִשְׁלֹוּמֵד שְׁעוֹת הַרְבֵּה
רְצוּפוֹת, יֵשׁ לוֹ לְהַתְּבוֹנֵן בְּהַכְּנָה זֹו הַנּוֹצְפֵרַת לְעִיל בְּכָל שְׁעָה וְשְׁעָה עַל כָּל
פְּנִים. כִּי בְּכָל שְׁעָה וְשְׁעָה הִיא הַמְּשַׁכָּה אַחֲרַת מַעוֹלְמוֹת עֲלִיוֹנִים לְהַחִיּוֹת
הַתְּחַתּוֹנִים, וְהַמְּשַׁכַּת הַחִיּוֹת שְׁבִשְׁעָה שְׁלִפְנֵיהָ חוֹזְרַת לְמִקּוֹרָה [בְּסוּד

רצוא ושוב שבספר יצירה], עם כל התורה ומעשים טובים של התחוננים. כי בכל שעה שולט צרוף אחד משנים עשר צירופי שם הו"ו"ה ברוף הוא בשתיים עשרה שעות היום, וצירופי שם אדנ"י בלילה פנודע.

והנה כל פונתו במסירת נפשו לה' על ידי התורה והתפלה להעלות נצוץ אלהות שבתוכה למקורו, תהא רק כדי לעשות נחת רוח לפניו יתברך, כמשל שמחת המלך בבוא אליו בנו יחידו בצאתו מן השביה ובית האסורים, פנזכר לעיל. והנה פונה זו היא אמתית באמת לאמתו לגמרי בכל נפש מישראל בכל עת ובכל שעה, מאהבה הטבעית שהיא ירשה לנו מאבותינו. רק שצריך לקבל עתים להתבונן בגדלת ה', להשיג דחילו ורחימו שכלים, וכלי האי ואולי וכו', פנזכר לעיל:

פרק מב

והנה במה שכתבנו לעיל בענין יראה תתאה, יובן היטב מה שכתבו בגמרא על פסוק "ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך", אטו יראה מלתא זוטרתה היא? אין, לגבי משה מלתא זוטרתה היא וכו'. דלכאורה אינו מובן התירוץ, דהא "שואל מעמך" כתיב.

אלא הענין הוא, כי כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחינת משה רבנו עליו השלום, כי הוא משבעה רועים הממשיכים חיות ואלהות לכללות נשמות ישראל, שלכן נקראים בשם "רועים". ומשה רבנו עליו השלום הוא כללות כלם, ונקרא "רעיא מהימנא". דהיינו שממשיך בחינת הדעת לכללות ישראל, לידע את ה', כל אחד כפי השגת נשמתו ושרשה למעלה ויניקתה משרש נשמת משה רבנו עליו השלום, המשרשת בדעת העליון שבעשר ספירות דאצילות המיוחדות במאצילן ברוף הוא, שהוא ודעתו אחד והוא המדע כו'.

ועוד זאת יתר על כן, בכל דור ודור יורדין ניצוצין מנשמת משה רבנו עליו השלום ומתלבשין בגוף ונפש של חכמי הדור עיני העדה, ללמד דעת את העם ולידע גדלת ה' ולעבדו בלב ונפש. כי העבודה שבלב היא לפי הדעת, כמו שכתוב: "דע את אלהי אביך ועבדהו בלב שלם ונפש חפצה". ולעתיד הוא אומר: "ולא ילמדו איש את רעהו לאמר דעו את ה' כי כלם ידעו אתי וגו'".

אך עקר הדעת אינה הידיעה לבדה, שידעו גדלת ה' מפי סופרים ומפי סופרים; אלא העקר הוא להעמיק דעתו בגדלת ה', ולתקע מחשבתו בה' בחזק ואמץ הלב והמח, עד שתהא מחשבתו מקשרת בה' בקשר אמיץ

וּחֶזֶק, כְּמוֹ שֶׁהִיא מְקַשֶּׁרֶת בְּדָבָר גִּשְׁמִי שֶׁרוֹאֶה בְּעֵינַי בְּשָׂר וּמַעֲמִיק בּוֹ מַחֲשָׁבָתוֹ. כְּנוֹדַע שֶׁדַּעַת הוּא לְשׁוֹן הַתְּקַשְׁרוֹת, כְּמוֹ: "וְהָאָדָם יָדַע" וְגו'.

וְכַח זֶה וּמִדָּה זוֹ, לְקֶשֶׁר דַּעַתוֹ בְּה', יֵשׁ בְּכָל נֶפֶשׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל בִּינִיקָתָהּ מִנְשֵׁמַת מִשָּׁה רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם. רַק מֵאַחַר שֶׁנִּתְלַבְּשָׁה הַנֶּפֶשׁ בְּגוּף, צָרִיכָה לִיגִיעָה רַבָּה וְעֲצוּמָה כְּפוּלָה וּמְכַפֶּלֶת. הָאֲחֻת הִיא יִגִיעַת בְּשָׂר, לְבִטָּשׁ אֶת הַגּוּף וּלְהַכְנִיעוֹ שֶׁלֹּא יַחֲשִׂיד עַל אֹרֶן הַנֶּפֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּבנוּ לְעִיל בְּשֵׁם הַזֶּהָר, דְּגוּפָא דְלֹא סָלַק בֵּיהּ נְהוּרָא דְנִשְׁמָתָא – מִבִּטְשִׁין לִיהּ, וְהֵינּוּ עַל יְדֵי הַרְהוּרֵי תְשׁוּבָה מַעֲמֵק הַלֵּב, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב שָׁם. וְהַשְׁנִית הִיא יִגִיעַת הַנֶּפֶשׁ, שֶׁלֹּא תִכְבֵּד עָלֶיהָ הָעֲבוּדָה לִיגַע מַחֲשָׁבָתָהּ לְהַעֲמִיק וּלְהַתְּבוֹנֵן בְּגִדְלַת ה' שְׁעָה גְדוּלָה רְצוּפָה.

כִּי שְׁעוֹר שְׁעָה זוֹ אֵינּוּ שׁוֹה בְּכָל נֶפֶשׁ. יֵשׁ נֶפֶשׁ זָכָה בְּטַבְעָהּ, שֶׁמִּיד שֶׁמִּתְבוֹנֶנֶת בְּגִדְלַת ה' – יִגִיעַ אֶלֶיהָ הַיְרָאָה וּפְחַד ה', כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּשִׁלְחוֹן עֲרוֹד אֲרַח חַיִּים סִימָן א': כְּשִׁיתְבוֹנֵן הָאָדָם שֶׁהַמֶּלֶךְ הַגְּדוֹל, מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲשֶׁר מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, עוֹמֵד עָלָיו וְרוֹאֶה בְּמַעֲשָׂיו, מִיָּד יִגִיעַ אֶלָּיו הַיְרָאָה וְכו'. וְיֵשׁ נֶפֶשׁ שֶׁפְּלָה בְּטַבְעָהּ וְתוֹלְדָתָהּ מִמְּקוֹר חֲצָבָה, מִמְּדַרְגּוֹת תַּחְתּוֹנוֹת דְּעֶשֶׂר סְפִירוֹת דְּעֶשְׂרֵיהּ, וְלֹא תוֹכֵל לְמַצֵּא בְּמַחֲשָׁבָתָהּ הָאֱלֹהוֹת כִּי אִם בְּקִשֵׁי וּבְחֻזְקָה. וּבִפְרָט אִם הִטְמִינָהּ בְּחַטָּאת נְעוּרִים, שֶׁהָעוֹנוֹת מְבַדִּילִים וְכו' [כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּסֵפֶר חֲסִידִים סִימָן ל"ה].

וּמִכָּל מְקוֹם בְּקִשֵׁי וּבְחֻזְקָה, שֶׁתַּתְּחִזֵּק מְאֹד מַחֲשָׁבָתוֹ בְּאִמְץ וְיִגִיעָה רַבָּה וְעֵמֶק גְּדוֹל, לְהַעֲמִיק בְּגִדְלַת ה' שְׁעָה גְדוּלָה, בְּוֹדָאֵי תִגִיעַ אֶלָּיו עַל כָּל פְּנִים הַיְרָאָה תַתְּאָה הַנִּי"ל, וְכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַז"ל: "יִגִיעַתִּי וּמַצֵּאתִי – תִאֲמִינִי", וְכִדְכָתִיב: "אִם תִּבְקֶשְׁנָה כִכְסֵף וְכִמְטוֹנִים תַּחֲפִשְׁנָה, אִז תִּבִּין יִרְאֵת ה'". פְּרוּשׁ, כְּדָרָךְ שֶׁמַּחֲפֵשׂ אָדָם מְטוֹמֵן וְאוֹצֵר הַטְּמוֹן בְּתַחְתּוֹת הָאָרֶץ, שֶׁחוֹפֵר אַחֲרָיו בִּיגִיעָה עֲצוּמָה, כֶּךָ צָרִיד לְחַפֵּר בִּיגִיעָה עֲצוּמָה לְגִלוֹת אוֹצֵר שֶׁל יִרְאֵת שְׁמִים הַצִּפּוֹן וּמִסְתָּר בְּבֵינַת הַלֵּב שֶׁל כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא בְּחִינָה וּמְדַרְגָּה שֶׁלְמַעְלָה מֵהַזְּמָן, וְהִיא הַיְרָאָה הַטְּבָעִית הַמְּסֻתֶרֶת הַנִּי"ל.

רַק שֶׁכִּי שֶׁתְּבוֹא לִיְדֵי מַעֲשָׂה בְּבַחֲיַנַּת יִרְאֵת חֹטָא, לְהִיּוֹת סוּר מֵרַע בְּמַעֲשָׂה דְבוּר וּמַחֲשָׁבָה, צָרִיד לְגִלוֹתָהּ מִמַּצְפוּנֵי בֵינַת הַלֵּב שֶׁלְמַעְלָה מֵהַזְּמָן, לְהַבִּיאָהּ לְבַחֲיַנַּת מַחֲשָׁבָה מִמֶּשׁ שֶׁבַמַּח, לְהַעֲמִיק בָּהּ מַחֲשָׁבָתוֹ מִשָּׂדֶה זְמַן מַה מִּמֶּשׁ, עַד שֶׁתִּצָּא פְּעֻלָּתָהּ מֵהַכַּח אֶל הַפְּעַל מִמֶּשׁ, דְּהֵינּוּ לְהִיּוֹת סוּר מֵרַע וְעֵשָׂה טוֹב בְּמַחֲשָׁבָה דְבוּר וּמַעֲשָׂה מִפְּנֵי ה', הַצּוּפָה וּמִבֵּיט וּמֵאֲזִין וּמִקְשִׁיב וּמִבִּין אֶל כָּל מַעֲשָׂהּ וּבוֹחוֹן כְּלִיּוֹתָיו וְלִבּוֹ, וְכִמְאָמַר רַז"ל: "הִסְתַּכַּל בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים" וְכו', "עֵין רוֹאֶה וְאֶזֶן שׁוֹמַעַת" וְכו'. וְגַם כִּי אֵין לוֹ דְמוּת הַגּוּף, הֵרִי אֲדַרְבָּהּ, הַכֹּל גְּלוּי וְיִדוּעַ לְפָנָיו בְּיִתֵּר שְׂאֵת לְאֵין קֶץ מִרְאִיִּית הָעֵין וּשְׁמִיעַת הָאֶזֶן עַל דְּרָךְ מִשָּׁל; רַק הוּא עַל דְּרָךְ מִשָּׁל, כְּמוֹ אָדָם הַיּוֹדֵעַ וּמְרַגֵּשׁ בְּעֲצָמוֹ כָּל מַה שֶׁנֶּעֱשָׂה וְנִפְעַל בְּאֶחָד מִכָּל רִמ"ח אֲבָרָיו, כְּמוֹ קוֹר אוֹ חוּם, וְאֶפְלוֹ חוּם שֶׁבְּצַפְרָנֵי רַגְלָיו עַל דְּרָךְ מִשָּׁל אִם נִכְוָה בְּאוֹר. וְכֵן מֵהוּתֵם וְעֲצָמוּתֵם וְכָל מַה שֶׁמִּתְפַּעֵל בָּהֶם, יוֹדַע וּמְרַגֵּשׁ בְּמַחוּ. וְכַעֲיֵן יְדִיעָה זוֹ, עַל דְּרָךְ מִשָּׁל, יוֹדַע הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּל הַנִּפְעַל בְּכָל הַנְּבָרָאִים,

עליונים ותחתונים, להיות כלם משפעים ממנו יתברך, כמו שכתוב: "כי ממך הכל"; וזהו שאומרים: "וגם כל היצור לא נכחד ממך". וכמו שכתב הרמב"ם [והספיקו לזה חכמי הקבלה, כמו שכתב הרמ"ק בפרד"ס], שבידיעת עצמו כביכול יודע כל הנבראים הנמצאים מאמתת המצאו וכו'.

רק שמשל זה אינו אלא לשפך את האזן, אבל באמת אין המשל דומה לנמשל כלל. כי נפש האדם, אפלו השכלית והאלהית, היא מתפעלת ממאורעי הגוף וצער, מחמת התלבשותה ממש בנפש החיונית המלבשת בגוף ממש. אבל הקדוש ברוך הוא אינו מתפעל חס ושלום ממאורעי העולם ושנויו, ולא מהעולם עצמו, שכלם אינן פועלים בו שום שנוי חס ושלום.

והנה כדי להשפיל זה היטב בשכלנו, כבר האריכו חכמי האמת בספריהם. אך כל ישראל מאמינים בני מאמינים, בלי שום חקירת שכל אנושי, ואומרים: "אתה הוא עד שלא נברא העולם" וכו', פנ"ל פרק כ'.

והנה כל אדם מישראל, יהיה מי שיהיה, כשיתבונן בזה שעה גדולה בכל יום, איך שהקדוש ברוך הוא מלא ממש את העליונים ואת התחתונים ואת השמים ואת הארץ ממש, מלא כל הארץ כבודו ממש, וצופה ומביט ובוחן כליותיו ולבו, וכל מעשיו ודבוריו וכל צעדיו יספר – אזי תקבע בלבו היראה לכל היום כלו; כשיחזור ויתבונן בזה, אפלו בהתבוננות קלה, בכל עת ובכל שעה, יהיה סור מרע ועשה טוב במחשבה דבור ומעשה, שלא למרות חס ושלום עיני כבודו אשר מלא כל הארץ, וכמאמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו, פנ"ל. וזהו שאמר הכתוב: "כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו", שהיא יראה המביאה לקיום מצוותיו יתברך בסור מרע ועשה טוב, והיא יראה תתאה הנ"ל.

ולגבי משה, דהיינו לגבי בחינת הדעת שבכל נפש מישראל האלהית, מלתא זוטרתי היא פנ"ל, [שהדעת הוא המקשר מצפוני בינת הלב אל בחינת גלוי במחשבה ממש, כידוע לידעי ח"ו].

ועוד זאת יזכר, כי כמו שבמלך בשר ודם, עקר היראה היא מפנימיותו וחיותו ולא מגופו, שהרי כשישן אין שום יראה ממנו. והנה פנימיותו וחיותו אין נראה לעיני בשר, רק בעיני השכל, על ידי ראית עיני בשר בגופו ולבושיו, שידע שחיותו מלבש בתוכם. ואם כן, ככה ממש יש לו לירא את ה', על ידי ראית עיני בשר בשמים וארץ וכל צבאם, אשר אור אין סוף ברוך הוא מלבש בהם להחיותם.

[הגה"ה: וגם נראה בראיית העין שהם בטלים לאורו יתברך, בהשתחואתם כל יום כלפי מערב בשקיעתם, כמאמר רז"ל על פסוק "וצבא השמים לך משתחויים", שהשכינה במערב, ונמצא הליכום כל היום כלפי מערב הוא דרך השתחואה ובטול.

וְהִנֵּה גַם מִי שֶׁלֹּא רָאָה אֶת הַמֶּלֶךְ מֵעוֹלָם וְאִינוּ מְכִירוּ כָּלֵל, אֵף עַל פִּי כּוֹ, כְּשֶׁנִּכְנַס לַחֲצַר הַמֶּלֶךְ וְרוֹאֵה שָׂרִים רַבִּים וְנִכְבָּדִים מְשִׁתְּחוּוִים לְאִישׁ אֶחָד, תִּפּוֹל עָלָיו אֵימָה וַפְחַד.

וְאֵף שֶׁהוּא עַל יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת בְּלְבוּשֵׁים רַבִּים, הֲרִי אֵין הַבְּדֵל וְהַפְּרֵשׁ כָּלֵל בְּיִרְאֵת מֶלֶךְ בְּשָׂר וְדָם בֵּין שֶׁהוּא עָרוֹם, וּבֵין שֶׁהוּא לְבוּשׁ לְבוּשׁ אֶחָד, וּבֵין שֶׁהוּא לְבוּשׁ בְּלְבוּשֵׁים רַבִּים. אֲלָא הָעֵקֶר הוּא הַהֲרַגְל, לְהַרְגִיל דַּעֲתוֹ וּמַחְשְׁבֹתוֹ תְּמִיד, לְהִיּוֹת קְבוּעַ בְּלִבּוֹ וּמַחוֹ תְּמִיד, אֲשֶׁר כָּל מָה שֶׁרוֹאֵה בְּעֵינָיו, הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ, הַכֹּל הֵם לְבוּשֵׁים הַחִיצוֹנִים שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְעַל יְדֵי זֶה יִזְכֹּר תְּמִיד עַל פְּנִימִיוֹתָם וְחִיוֹתָם. וְזֶה נִכְלָל גַּם כּוֹ בַּלְשׁוֹן "אֵמוּנָה", שֶׁהוּא לְשׁוֹן רְגִילוֹת שֶׁמְרַגֵּיל הָאָדָם אֶת עַצְמוֹ, כְּמוֹ אֲמֵן הַמְּאֲמֵן יְדִיו וכו'.

וְגַם לְהִיּוֹת לְזַכְרוֹן תְּמִיד לְשׁוֹן חַז"ל, קִבְּלַת עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם, שֶׁהוּא כְּעֵינָן "שׁוֹם תְּשִׁים עָלֶיךָ מֶלֶךְ", כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמִקּוֹם אַחֵר וכו', כִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְנִיחַ אֶת הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתְּחַתּוֹנִים וּמְיַחֵד מַלְכוּתוֹ עֲלֵינוּ וכו', וְאַנְחֵנוּ מִקְּבָלִים וכו'. וְזֶהוּ עֵינָן הַהִשְׁתַּחֲוֹאוֹת שֶׁבְּתַפְּלַת שְׁמוֹנֵה עֶשְׂרֵה, אַחֵר קִבְּלַת עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּדַבּוּר בְּקִרְיַת שְׁמַע, לְחֹזֵר וּלְקַבֵּל בְּפֶעַל מִמֶּשׁ בְּמַעֲשֵׂה וכו', כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמִקּוֹם אַחֵר:

פרק מג

וְהִנֵּה עַל יְרֵאָה תִּתְבָּאֵה זֶה, שֶׁהִיא לְקִיּוֹם מְצוֹתָיו יִתְבָּרַךְ בְּבַחֲיִנַת סוּר מִרַע וְעֵשֶׂה טוֹב, אָמְרוּ: אִם אֵין יְרֵאָה אֵין חֲכָמָה. וַיֵּשׁ בָּהּ בַּחֲיִנַת קִטְנוּת וּבַחֲיִנַת גְּדֻלוּת. דְּהֵינּוּ כְּשֶׁנִּמְשַׁכֵּת בַּחֲיִנַת יְרֵאָה זֶה מִהַתְּבוֹנְנוֹת בְּגְדֻלַת ה', דְּאִיהוּ מִמְּלֵא כָּל עֲלָמִין, וּמִהָאָרֶץ לְרַקִּיעַ מִהַלְדָּ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וכו', וּבֵין רַקִּיעַ לְרַקִּיעַ כּוֹ, רְגִלֵי הַחַיּוֹת כְּנֶגֶד כְּלָן וכו', וְכֵן הַשְׁתַּלְּשְׁלוֹת כָּל הָעוֹלָמוֹת לְמַעְלָה מֵעֵלָה עַד רוּם הַמַּעְלֹת, אֵף עַל פִּי כּוֹ נִקְרָא יְרֵאָה זֶה יְרֵאָה חִיצוֹנִית וְתִתְבָּאֵה, מֵאַחֵר שֶׁנִּמְשַׁכֵּת מִהָעוֹלָמוֹת, שֶׁהֵם לְבוּשֵׁים שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲשֶׁר מְסַתֵּתֵר וּמְתַעַלֵם וּמְתַלַּבֵּשׁ בָּהֶם לְהַחֲיוֹתָם וּלְקִיּוֹמָם לְהִיּוֹת יֵשׁ מֵאֵין וכו'. רַק שֶׁהִיא הַשְּׁעָר וְהַפְּתַח לְקִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמְּצוֹת. אֵד הַיְרֵאָה עֲלָא, יֵרָא בְּשֵׁת, וְיִרְאָה פְּנִימִיּוֹת, שֶׁהִיא נִמְשַׁכֵּת מִפְּנִימִית הָאֵלֹהוֹת שֶׁבְּתוֹךְ הָעוֹלָמוֹת, עָלֶיהָ אָמְרוּ: "אִם אֵין חֲכָמָה אֵין יְרֵאָה", דְּחֲכָמָה הִיא כֹּחַ מִ"ה, וְ"הַחֲכָמָה מֵאֵין תִּמְצָא". וְ"אֵיזְהוּ חֲכָם הַרוֹאֵה אֶת הַנוֹלָד", פְּרוּשׁ, שֶׁרוֹאֵה כָּל דָּבָר אֵיךְ נוֹלָד וְנִתְהַוָּה מֵאֵין לֵישׁ בְּדָבָר ה' וְרוּחַ פִּיּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבְרוּחַ פִּיּוֹ כָּל צְבָאָם". וְאֵי לְזֹאת, הֲרִי הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם בְּטָלִים בְּמַצִּיאוֹת מִמֶּשׁ בְּדָבָר ה' וְרוּחַ פִּיּוֹ, וְכֵלֵא מִמֶּשׁ חֲשִׁיבֵי וְאֵין וְאֵפֶס מִמֶּשׁ, כְּבִטּוּל אֹר וְזִיו הַשְּׁמֶשׁ בְּגוּף הַשְּׁמֶשׁ עַצְמָה.

וְאֵל יוֹצִיא אָדָם עֲצָמוֹ מֵהַכֶּלֶל, שְׁגָם גּוֹפּוֹ וְנַפְשׁוֹ וְרוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ בְּטָלִים
בְּמַצִּיאוֹת בְּדָבָר ה', וְדַבּוּרוֹ יִתְבָּרַךְ מִיַּחַד בְּמַחְשַׁבְתּוֹ כּו', וְכַנ"ל [פְּרָקִים כ'
וְכ"א] בְּאַרְיֵכוֹת, בְּדָרָךְ מְשַׁל מִנְפֶּשׁ הָאָדָם, שֶׁדַּבּוּר אֶחָד מְדַבּוּרוֹ וּמַחְשַׁבְתּוֹ
כֹּלָא מִמֶּשׁ כּו'.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַפְּתוּב: "הֵן יִרְאֵת ה' הִיא חֲכָמָה". אִךְ אֵי אֶפְשָׁר לְהַשִּׁיג
לִירְאָה וְחֲכָמָה זֶה, אֶלְא בְּקִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמְצוֹת עַל יְדֵי יִרְאָה תִּתְּנָה
הַחִיצוֹנִית. וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ: "אִם אֵין יִרְאָה אֵין חֲכָמָה".

וְהִנֵּה בְּאַהֲבָה יֵשׁ גַּם כֹּן שְׁתֵּי מִדְּרָגוֹת: אַהֲבָה רַבָּה וְאַהֲבַת עוֹלָם. אַהֲבָה
רַבָּה הִיא אַהֲבָה בְּתַעֲנוּגִים, וְהִיא שְׁלֵהֶבֶת הָעוֹלָה מֵאַלְיָה, וּבְאָה מְלַמְעָלָה
בְּבַחֲיִנַת מִתְּנָה לְמִי שֶׁהוּא שְׁלֵם בְּיִרְאָה, כְּנוֹדָע עַל מֵאֲמַר רַז"ל: "דִּרְכּוֹ שֶׁל
אִישׁ לְחַזֵּר אַחַר אִשָּׁה", שֶׁאַהֲבָה נִקְרָאת אִישׁ וְזָכָר, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב: "זָכָר
חִסְדּוֹ", וְ"אִשָּׁה יִרְאֵת ה'", כְּנוֹדָע.

וּבְלִי קְדִימַת הִירְאָה אֵי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ לְאַהֲבָה רַבָּה זֶה, כִּי אַהֲבָה זֶה הִיא
מִבַּחֲיִנַת אֲצִילוֹת, דְּלִית תִּמְוֹן קְצוּץ וּפִירוּד חֶסֶד וְשְׁלוֹם. אִךְ אַהֲבַת עוֹלָם הִיא
הַבְּאָה מֵהַתְּבוּנָה וְדַעַת בְּגִדְלַת ה' אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא הַמְּמַלֵּא כָּל עֲלָמִין
וְסוֹבֵב כָּל עֲלָמִין, וְכֹלָא קָמִיָּה כֹּלָא מִמֶּשׁ חֲשִׁיב, וְכַבְטוּל דַּבּוּר אֶחָד בְּנִפְשׁ
הַמְּשַׁכֵּל בְּעוֹדוֹ בְּמַחְשַׁבְתָּהּ אוֹ בְּחֻמְדַת הַלֵּב כַּנ"ל, אֶשְׁר עַל יְדֵי הַתְּבוּנָה
זֶה מִמִּילָא תִּתְּפֶשֶׁט מִדַּת הָאַהֲבָה שֶׁבְּנִפְשׁ מְלַבּוּשִׁיָּה, דְּהֵיִינוּ שְׁלֵא תִּתְּלַבֵּשׁ
בְּשׁוּם דְּבַר הַנְּאָה וְתַעֲנוּג גְּשָׁמִי אוֹ רוּחַנִי לְאַהֲבָה אוֹתוֹ, וְלֹא לְחַפֵּץ כָּלֵל שׁוּם
דְּבַר בְּעוֹלָם בְּלִיתֵי ה' לְבַדּוֹ, מְקוֹר הַחַיִּים שֶׁל כָּל הַתַּעֲנוּגִים, שְׁכֵלִים בְּטָלִים
בְּמַצִּיאוֹת וְכֹלָא מִמֶּשׁ קָמִיָּה חֲשִׁיבִי, וְאֵין עֲרוּךְ וְדַמְיוֹן כָּלֵל בִּינֵיהֶם חֶסֶד
וְשְׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁאֵין עֲרוּךְ לְאֵין וְאֶפְסֵי הַמְּחַלֵּט לְגַבֵּי חַיִּים נִצְחִיִים, וְכְמוֹ
שֶׁפְּתוּב: "מִי לִי בְּשָׂמִים וְעַמָּךְ לֹא חִפְצָתִי בְּאַרְצְךָ, כָּלָה שְׂאֲרֵי וּלְבָבִי צוּר
לְבָבִי" וְגו', וְכְמוֹ שֶׁיִּתְּבַאֵר לְקַמּוֹן. וְגַם מִי שֶׁאֵין מִדַּת אַהֲבָה שֶׁבְּנִפְשׁוֹ
מְלַבֵּשׁת כָּלֵל בְּשׁוּם תַּעֲנוּג גְּשָׁמִי אוֹ רוּחַנִי, יְכוּל לְהִלְהִיב נִפְשׁוֹ כְּרֶשֶׁפִי אֵשׁ
וְשִׁלְהֶבֶת עֲזָה וְלִהַב הָעוֹלָה הַשְּׂמִימָה עַל יְדֵי הַתְּבוּנָה הַנ"ל, כְּמוֹ שֶׁיִּתְּבַאֵר
לְקַמּוֹן.

וְהִנֵּה בַּחֲיִנַת אַהֲבָה זֶה, פְּעָמִים שְׁקוֹדְמַת לִירְאָה, כְּפִי בַּחֲיִנַת הַדַּעַת
הַמּוֹלִידָה, כְּנוֹדָע [שֶׁהַדַּעַת כּוֹלֵל חֲסָדִים וְגִבּוּרוֹת, שֶׁהֵם אַהֲבָה וְיִרְאָה,
וּפְעָמִים שֶׁהַחֲסָדִים קוֹדְמִים לִירְד וְלְהַתְּגַלּוֹת]. וְלָכֵן אֶפְשָׁר לְרַשֵּׁעַ וּבַעַל
עֲבֻרוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה מֵאַהֲבָה, הַנּוֹלָדָה בְּלִבּוֹ בְּזָכְרוֹ אֶת ה' אֱלֹהָיו. וּמִכָּל
מְקוֹם הִירְאָה גַּם כֹּן כְּלוּלָה בָּהּ מִמִּילָא, רַק שֶׁהִיא בְּבַחֲיִנַת קְטָנוּת וְהַעֲלָם,
דְּהֵיִינוּ יִרְאֵת חֲטָא לְמַרְדּ בּוֹ חֶסֶד וְשְׁלוֹם; וְהַאֲהֲבָה הִיא בְּהַתְּגַלּוֹת לְבוֹ
וּמַחוֹ. אִךְ זֶהוּ דְּרָךְ מְקַרָּה וְהוֹרָאת שְׁעָה, בְּהַשְׁגָּחָה פְּרֻטִית מֵאֵת ה' לְצַרְךָ
שְׁעָה, כְּפַמְעֵשָׁה דְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן דּוּרְדַיָּא. אֲבָל סִדָּר הָעֲבוּדָה הַקְּבוּעָה
וְתַלּוּיָהּ בְּבַחֲיִרַת הָאָדָם, צָרִיךְ לְהַקְדִּים תְּחִלָּה קִיּוֹם הַתּוֹרָה וְהַמְצוֹת עַל
יְדֵי יִרְאָה תִּתְּנָה, בְּבַחֲיִנַת קְטָנוּת עַל כָּל פְּנִים בְּסוּר מִרַע וְעֵשָׂה טוֹב,
לְהַאִיר נִפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית בְּאוֹר הַתּוֹרָה וּמְצוֹתֶיהָ, וְאַחַר כֵּן יֵאִיר עָלֶיהָ אוֹר

האהבה. [כי ואהבת בגימטריא שתי פעמים אור, פיזוע ליוזעי ח"ן]:

פרק מד

והנה כל מדרגת אהבה משתי מדרגות אלו, אהבה רבה ואהבת עולם, נחלקת לכמה בחינות ומדרגות לאין קץ, כל חד לפום שעורא דיליה, כמו שכתבו בהר הקדוש על פסוק "נודע בשערים בעלה", דא קודשא בריך הוא, דאיהו אתידע ואתדבק לכל חד לפום מה דמשער בלביה וכו'.

ולכו נקראים דחילו ורחימו "הנסתרות לה' אלהינו", ותורה ומצוות הן הנגלות לנו ולבנינו לעשות כו'. כי תורה אחת ומשפט אחד לכלנו בקיום כל התורה ומצוות בבחינת מעשה. מה שאין כן בדחילו ורחימו, שהם לפי הדעת את ה' שבמח ולב, כנזכר לעיל.

אך אחת היא אהבה הפלולה מכל בחינות ומדרגות אהבה רבה ואהבת עולם, והיא שנה לכל נפש מישראל וירשה לנו מאבותינו. והיינו מה שכתב בהר על פסוק "נפשי אויתיד בלילה" וגו', דירחים לקודשא בריך הוא רחימותא דנפשא ורוחא, כמה דאתדבקו אליו בגופא וגופא רחים לון וכו'. וזהו שכתוב "נפשי אויתיד", כלומר, מפני שאתה ה' נפשי וחי האמתיים, לך "אויתיד". פרוש, שאני מתאוה ותאב לך כאדם המתאוה לחיי נפשו, וכשהוא חלש ומענה, מתאוה ותאב שתשוב נפשו אליו. וכן כשהוא הולך לישן, מתאוה וחפץ שתשוב נפשו אליו כשיעור משנתו. כך אני מתאוה ותאב לאור אין סוף ברוך הוא, חיי החיים האמתיים, להמשיכו בקרבי על ידי עסק התורה בהקיצה משנתי בלילה, דאורייתא וקודשא בריך הוא כלא חד. כמו שכתב בהר שם, דבעי בר נש מרחימותא דקודשא בריך הוא למיקם בכל לילא, לאשתדלא בפלחניה עד צפרא כו'.

ואהבה רבה וגדולה מזו, והיא מסתרת גם כן בכל נפש מישראל בירשה מאבותינו, היא מה שכתב ברעיא מהימנא, כברא דאשתדל בתר אבוי ואמיה, דרחים לון יתיר מגרמיה ונפשיה ורוחיה כו'; כי הלא אב אחד לכלנו. ואף כי מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת, להשיג אפלו חלק אחד מני אלה מדרגת אהבת רעיא מהימנא. מכל מקום, הרי אפס קצהו ושמצ מנהו מרב טובו ואורו מאיר לכללות ישראל בכל דור ודור, כמו שכתבו בתקונים, דאתפשטותיה בכל דרא ודרא לאנהרא לון וכו'. רק שהארה זו היא בבחינת הסתר והעלם גדול בנפשות כל בית ישראל. ולהוציא אהבה זו המסתרת מההעלם וההסתר אל הגלוי, להיות בהתגלות לבו ומחו, לא נפלאות ולא רחוקה היא, אלא "קרוב הדבר מאד בפיך ובלבבך", דהיינו להיות רגיל על לשונו וקולו, לעורר פונת לבו ומחו,

להעמיק מחשבתו בחיי החיים אין סוף ברוך הוא, כי הוא אבינו ממש
האמתי ומקור חיינו, ולעורר אליו האהבה פאהבת הברך אל האב.

וכשירגיל עצמו בן תמיד, הרי ההרגל נעשה טבע. ואף אם נדמה לו
לכאורה שהוא כח דמיוני, לא יחוש, מאחר שהוא אמת לאמתו מצד
עצמו, בבחינת אהבה מסתרת; רק שתועלת יציאתה אל הגלוי, כדי
להביאה לידי מעשה, שהוא יעסק התורה והמצוות, שלומד ומקיים על ידי
זה כדי לעשות נחת רוח לפניו יתברך, בברך העובד את אביו. ועל זה אמרו:
"מחשבה טובה – הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה", להיות גדפין
לפרחא כנזכר לעיל. והנחת רוח הוא כמשל שמחת המלך מבנו שבא אליו
בצאתו מבית האסורים, כנזכר לעיל, או להיות לו דירה בתחתונים,
כנזכר לעיל.

והנה גם לבחינת "נפשי אויתיך" הנזכרת לעיל, קרוב הדבר מאד
להוציאה מההעלם אל הגלוי על ידי ההרגל תמיד, בפיו ולבו שוין. אך אם
אינו יכול להוציאה אל הגלוי בלבד, אף על פי כן יכול לעסוק בתורה ומצוות
לשמן, על ידי ציור ענין אהבה זו במחשבה שבמחו; ומחשבה טובה,
הקדוש ברוך הוא מצרפה כו'.

והנה שתי בחינות אהבות אלו, אף שהן ירשה לנו מאבותינו וכמו טבע
בנפשותינו. וכן היראה הכלולה בהן, שהיא לירא מלפרד חס ושלום
ממקור חיינו ואבינו האמתי ברוך הוא. אף על פי כן אינן נקראות בשם
דחילו ורחימו טבעיים, אלא כשהן במחו ומחשבתו לבד ותעלמות לבו.
ואז מקומן בעשר ספירות דיצירה, ולשם הן מעלות עמהן התורה
והמצוות הבאות מחמתן ובסתן. אבל כשהן בהתגלות לבו – נקראות
רעותא דלבא בזהר, ומקומן בעשר ספירות דבריאה, ולשם הן מעלות
עמהן התורה והמצוות הבאות מחמתן. מפני שיציאתן מההעלם והסתר
הלב אל בחינת גלוי, היא על ידי הדעת ותיקיעת המחשבה בחזק,
והתבוננות עצומה מעמקא דלבא יתיר ותדיר באין סוף ברוך הוא, אין
הוא חיינו ממש ואבינו האמתי ברוך הוא.

ומודעת זאת מה שפיתוב בתקונים, כי בעולם הבריאה מקננא תמן אמא
עלאה, שהיא ההתבוננות באור אין סוף, חיי החיים ברוך הוא. וכמאמר
אליהו: "בינה לבא, ובה הלב מבין". ולא עוד, אלא ששתי בחינות אהבות
אלו הנזכרות לעיל הן כלולות מן בחינת אהבה רבה, וגדולה ומעלה
מדחילו ורחימו שכליים, אשר האהבה נקראת לעיל בשם "אהבת עולם".
רק שאף על פי כן צריך לטרח בשכלו להשיג ולהגיע גם לבחינת אהבת
עולם הנזכרת לעיל, הבאה מהתבונה ודעת בגדלת ה', כדי להגדיל מדורת
אש האהבה ברשפי אש ושלחבת עזה ולהב העולה השמימה, עד שמים
רבים לא יוכלו לכבות וכו' ונהרות לא ישטפוה וכו'. כי יש יתרון ומעלה
לבחינת אהבה ברשפי אש ושלחבת עזה וכו' הבאה מהתבונה ודעת
בגדלת אין סוף ברוך הוא, על שתי בחינות אהבה הנזכרות לעיל כאשר
אינו ברשפי אש ושלחבת כו', כיתרון ומעלת הזהב על הכסף וכו', כמו

שְׂיִתְבָּאָר לְקָמוֹן. וְגַם כִּי זֶה כָּל הָאָדָם וְתַכְלִיתוֹ, לְמַעַן דַּעַת אֶת כְּבוֹד ה' וְיִקָּר תִּפְאָרַת גְּדֻלָּתוֹ, אִישׁ אִישׁ כְּפִי אֲשֶׁר יוּכַל שְׂאֵת, כְּמוֹ שְׂפָתוֹב בְּרַעֲיָא מִהִימְנָא פְּרָשֵׁת בֵּא: "בְּגִין דִּישְׂתַּמוּדְעוֹן לִיה" וכו', וְכַוּדָע.

פרק מה

עוֹד יֵשׁ דְרָךְ יֵשׁר לְפָנֵי אִישׁ לְעֶסֶק בְּתוֹרָה וּמְצוֹת לְשָׁמוֹן, עַל יְדֵי מִדְתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, שֶׁהִיא מִדַּת הַרְחָמִים, לְעוֹרֵר בְּמַחְשַׁבְתּוֹ תַּחֲלָה רְחָמִים רַבִּים לְפָנֵי ה' עַל נְצוּץ אֱלֹהוֹת הַמַּחֲיָה נִפְשׁוֹ, אֲשֶׁר יֵרֵד מִמְקוֹרוֹ חַיֵּי הַחַיִּים אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא הַמְּמַלֵּא כָּל עַלְמִין וְסוֹבֵב כָּל עַלְמִין וְכֹלָא קַמִּיהָ כְּלָא חָשִׁיב, וְנִתְלַבֵּשׁ בְּמִשְׁכָּא דְחוּזָא הַרְחוֹק מְאוֹר פְּנֵי הַמְּלָךְ בְּתַכְלִית הַהַרְחָק. כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא תַכְלִית הַקְּלָפוֹת הַגְּסוֹת כו'. וּבְפֶרֶט כְּשִׂיזְפוֹר עַל כָּל מַעֲשָׂיו וְדַבּוּרָיו וּמַחְשַׁבוֹתָיו מִיּוֹם הַיּוֹתוֹ אֲשֶׁר לֹא טוֹבִים הֵמָּה, ו"מְלָךְ אָסוּר בְּרַהֲטִים" בְּרַהֲטֵי מוֹחָא. כִּי יַעֲקֹב חָבַל נִחְלָתוֹ, וְכַמְּשַׁל הַמוֹשֵׁף בְּחָבֵל וכו', וְהוּא סוֹד גְּלוּת הַשְּׂכִינָה. וְעַל זֶה נֶאֱמַר: "וַיֹּשֶׁב אֶל ה' וִירַחֲמֵהוּ", לְעוֹרֵר רְחָמִים רַבִּים עַל שֵׁם ה' הַשׁוֹכֵן אִתָּנוּ, כְּדַכְתִּיב: "הַשׁוֹכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ טַמְאָתָם".

וְזֶהוּ שְׂאֵמֵר הַכְּתוּב: "וַיִּשְׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל וַיִּשָּׂא אֶת קוֹלוֹ וַיִּבְדֵּךְ". כִּי רַחֵל הִיא כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל, מְקוֹר כָּל הַנְּשָׁמוֹת. וַיַּעֲקֹב בְּמִדְתּוֹ הָעֲלִיוֹנָה, שֶׁהִיא מִדַּת הַרְחָמִים שְׂבָאֲצִילוֹת, הוּא הַמְּעוֹרֵר רְחָמִים רַבִּים עָלֶיהָ. "וַיִּשָּׂא אֶת קוֹלוֹ" לְמַעַלָּה, לְמְקוֹר הַרְחָמִים הָעֲלִיוֹנִים, הַנִּקְרָא "אֵב הַרְחָמִים" וּמְקוֹרָם. "וַיִּבְדֵּךְ", לְעוֹרֵר וּלְהַמְשִׁיךְ מִשֵּׁם רְחָמִים רַבִּים עַל כָּל הַנְּשָׁמוֹת וְעַל מְקוֹר כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל, לְהַעֲלוֹתָן מִגְּלוּתָן וּלְיַחֲדוֹן בְּיַחֲוֹד הָעֲלִיוֹן אֹר אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא, בְּבַחֲיִנַת נְשִׁיקוֹן, שֶׁהִיא אֲתַדְבָּקוֹת רוּחָא בְּרוּחָא, כְּמוֹ שְׂפָתוֹב: "יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ", דְּהֵינֵנו הַתְּקַשְׁרוֹת דְּבוּר הָאָדָם בְּדַבְרֵי ה' זֶו הַלְכָה. וְכֵן מַחְשַׁבָה בְּמַחְשַׁבָה, וּמַעֲשָׂה בְּמַעֲשָׂה, שֶׁהוּא מַעֲשָׂה הַמְּצוֹת. וּבְפֶרֶט מַעֲשָׂה הַצְּדָקָה וְחֶסֶד, דְּחֶסֶד דְּרוּעָא יְמִינָא, הוּא בְּחִינַת חֲבוּק מִמֶּשׁ, כְּמוֹ שְׂפָתוֹב "וַיִּמְיֵנו תַּחֲבִקֵנִי". וְעֶסֶק הַתּוֹרָה בְּדַבּוּר וּמַחְשַׁבַת הָעִיוֹן הוּא בְּחִינַת נְשִׁיקוֹן מִמֶּשׁ.

וְהִנֵּה עַל יְדֵי זֶה יָכוֹל לָבוֹא לְבַחֲיִנַת אֶהְבָּה רַבָּה בְּהַתְּגַלוּת לָבוֹ, כְּדַכְתִּיב "לְיַעֲקֹב אֲשֶׁר פָּדָה אֶת אַבְרָהָם", כְּמוֹ שְׂנִתְבָּאָר בְּמְקוֹם אַחֵר.

פרק מו

וַיֵּשׁ דָרָךְ יֵשֶׁר לַפְּנֵי אִישׁ, שְׁוֹה לְכָל נֶפֶשׁ, וְקָרוֹב הַדָּבָר מֵאֵד מֵאֵד, לְעוֹרֵר וּלְהַאִיר אֹרֶה הָאֲהָבָה הַתְּקוּיָה וּמִסְתַּרְתּוֹ בְּלִבּוֹ, לְהִיּוֹת מֵאִירָה בְּתִקְוֹ אוֹרָה כְּאֵשׁ בּוֹעֵרָה בְּהַתְּגַלּוֹת לִבּוֹ וּמִחוּ, לְמַסַּר נֶפֶשׁוֹ לַה' וּגּוּפוֹ וּמֵאֹדוֹ בְּכָל לֵב וּבְכָל נֶפֶשׁ וּמֵאֵד מְעַמְקָא דְלִבָּא בְּאַמֶּת לְאַמֶּתוֹ, וּבִפְרִט בְּשַׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע וּבִרְכוּתֶיהָ כְּמוֹ שְׂיִתְבָּאָר.

וְהוּא, כְּאֲשֶׁר יֵשִׁים אֶל לִבּוֹ מַה שְׁאַמֵּר הַכְּתוּב: "כַּמִּים הַפְּנִים לַפְּנִים כֵּן לֵב הָאָדָם אֶל הָאָדָם". פְּרוֹשׁ, כְּמוֹ שְׂכַדְמוֹת וְצוּרַת הַפְּנִים שְׁהָאָדָם מֵרָאָה בְּמִים כֵּן נִרְאָה לוֹ שֶׁם בְּמִים אוֹתָהּ צוּרָה עֲצָמָה, כְּכַה מִמֶּשׁ לֵב הָאָדָם הַנֶּאֱמָן בְּאֲהָבָתוֹ לְאִישׁ אַחֵר, הֵרִי הָאֲהָבָה זֹו מְעוֹרְרַת אֲהָבָה בְּלֵב חֲבֵרוֹ אֵלָיו גַּם כֵּן לְהִיּוֹת אוֹהֲבִים נֶאֱמָנִים זֶה לָזֶה, בְּפְרִט כְּשֵׁרוּאָה אֲהָבַת חֲבֵרוֹ אֵלָיו.

וְהִנֵּה זֶהוּ טְבַע הַנְּהוּג בְּמִדַּת כָּל אָדָם, אִף אִם שְׁנִיָּהִם שְׁוִים בְּמַעֲלָה. וְעַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה אִם מְלֶךְ גְּדוֹל וְרַב מֵרָאָה אֲהָבָתוֹ הַגְּדוֹלָה וְהַעֲצוּמָה לְאִישׁ הַדְּיוּט וְנִבְזָה וּשְׁפַל אֲנָשִׁים וּמְנוּל הַמְּטוּל בְּאֲשֶׁפָה, וַיּוֹרֵד אֵלָיו מִמְקוֹם כְּבוֹדוֹ עִם כָּל שְׁרָיו יַחְדָּו, וּמְקִימוֹ וּמְרִימוֹ מֵאֲשֶׁפָתוֹ, וּמְכַנְּסוֹ לְהִיכְלוֹ הִיכַל הַמְּלֶךְ חֲדָר לַפְּנִים מִחֲדָר, מְקוֹם שְׁאִין כָּל עֶבֶד וְשֶׁר נִכְנַס לְשָׁם, וּמִתְיַחַד עִמּוֹ שֶׁם בְּיַחְוֹד וְקָרוֹב אֲמִתִּי וְחַבּוּק וְנִשׁוּק, וְאַתְדַּבְּקוֹת רוּחָא בְּרוּחָא בְּכָל לֵב וְנֶפֶשׁ – עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שְׁתַּתְּעוֹרֵר מִמִּילָא הָאֲהָבָה כְּפוּלָה וּמְכַפְּלַת בְּלֵב הַהַדְּיוּט וּשְׁפַל אֲנָשִׁים הִזָּה אֶל נֶפֶשׁ הַמְּלֶךְ, בְּהַתְּקַשְׁרוֹת הַנֶּפֶשׁ מִמֶּשׁ מִלֵּב וְנֶפֶשׁ, מְעַמְקָא דְלִבָּא לְאִין קַח. וְאִף אִם לִבּוֹ כְּלֵב הָאֲבֹן הִמְס יִמַּס וְהִזָּה לְמִים, וְתַשְׁתַּפֵּךְ נֶפֶשׁוֹ כַּמִּים בְּכָלוֹת הַנֶּפֶשׁ מִמֶּשׁ לְאֲהָבַת הַמְּלֶךְ.

וְהִנֵּה כְּכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וּכְכָל הַחֲזִיוֹן הִזָּה, וְגְדוֹל יִתֵּר מֵאֵד בְּכַפְּלֵי כְּפָלִים לְאִין קַח עֲשֵׂה לָנוּ אֲלֵהֵינוּ, כִּי לְגִדְלָתוֹ אִין חֶקֶר, וְאִיהוּ מִמִּילָא כָּל עֲלָמִין וְסוֹבֵב כָּל עֲלָמִין, וְנוֹדַע מִזֵּהֵר הַקְּדוּשׁ וְהָאֲרִי"י ז"ל רַבּוּי הַהִיכְלוֹת וְהַעוֹלָמוֹת עַד אִין מְסַפֵּר, וּבְכָל עוֹלָם וְהִיכַל רַבּוּא רַבּוּת מְלֶאכִים לְאִין קַח וְתַכְלִית. וְכִמוֹ שְׁאַמְרוּ בְּגִמְרָא, כְּתִיב: "הֵיִשׁ מְסַפֵּר לְגִדְוֹדָיו", וְכְתִיב: "אֵלֶּף אֲלָפִין יִשְׁמְשׁוּנָה וְרַבּוֹ רַבּוֹן קִדְמוֹהִי" וְגו'. וּמִשְׁנֵי, אֵלֶּף אֲלָפִין וְכו' מְסַפֵּר גְּדוּד אֶחָד; אֲבָל לְגִדְוֹדָיו אִין מְסַפֵּר. וְכִלְמָה קַמִּיה כְּלָא מִמֶּשׁ חֲשִׁיבִי, וּבְטָלִים בְּמַצִּיאוֹת מִמֶּשׁ, כְּבִטוּל דְבוּר אֶחָד מִמֶּשׁ לְגַבִּי מֵהוּת הַנֶּפֶשׁ הַמְּדַבְּרַת וְעַצְמוּתָהּ, בְּעוֹד שְׁהִיָּה דְבוּרָה עֲדִין בְּמַחְשַׁבְתָּהּ אוֹ בְּרַצוֹן וְחִמְדַּת הַלֵּב, כְּנִזְכָּר לְעִיל בְּאַרְיִכוֹת. וְכִלְמָה שׁוֹאֲלִים אִיָּה מְקוֹם כְּבוֹדוֹ, וְעוֹנִים: מִלָּא כָּל הָאֲרָץ כְּבוֹדוֹ, הֵם יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ. כִּי הֵנִיחַ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעֲלִיוֹנִים וְאֶת הַתַּחְתּוֹנִים, וְלֹא בָּחַר בְּכִלְמָה כִּי אִם בִּישְׂרָאֵל עִמּוֹ, וְהוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם עֲרוֹת הָאֲרָץ, מְקוֹם הַזֵּהֵמָא וְהַטְּמָאָה, לֹא עַל יְדֵי מְלֶאךְ וְלֹא עַל יְדֵי וְכו', אֵלֶּא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכָבוֹדוֹ וּבְעַצְמוֹ יָרַד לְשָׁם, כְּמוֹ שְׂכַתוּב: "וַיֵּרֵד לְהַצִּילוֹ" וְגו', כְּדִי לְקַרְבֵּם אֵלָיו בְּקָרוֹב וְיַחְוֹד אֲמִתִּי, בְּהַתְּקַשְׁרוֹת הַנֶּפֶשׁ מִמֶּשׁ, בְּבַחֲנִיַת נְשִׁיקִין פָּה לְפָה, לְדַבֵּר דְּבַר ה' זֹו הַלְכָה, וְאַתְדַּבְּקוֹת רוּחָא בְּרוּחָא, הִיא הַשְּׁגַת הַתּוֹרָה וַיְדִיעַת רַצוֹנוֹ וְחֻכְמָתוֹ, דְּכִלְא חָד מִמֶּשׁ.

וגם בבחינת חבוק, הוא קיום המצוות מעשיות ברמ"ח אברים, דרמ"ח פקודין הן רמ"ח אברין דמלכא, פנוזכר לעיל. ודרך כלל נחלקין לשלש בחינות, ימין ושמאל ואמצע, שהן חסד דין רחמים, תרין דרועין וגופא וכו'.

וזהו שאומרים "אשר קדשנו במצותיו", כאדם המקדש אשה להיות מיחדת עמו ביחוד גמור, כמו שכתוב: "ודבק באשתו והיו לבשר אחד". ככה ממש ויתר על כן לאין קץ הוא יחוד נפש האלהית העוסקת בתורה ומצוות, ונפש החיונית לבושיהו הנ"ל, באור אין סוף ברוך הוא. ולכן המשיל שלמה עליו השלום בשיר השירים יחוד זה ליחוד חתן וכלה בדביקה חשיקה וחפיצה בחבוק ונשוק.

וזהו שאומרים "אשר קדשנו במצותיו", שהעלנו למעלת קדש העליון ברוך הוא, שהיא קדשתו של הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו. וקדשה היא לשון הבדלה, מה שהקדוש ברוך הוא הוא מבדל מהעולמות. והיא בחינת סובב כל עלמין, מה שאינו יכול להתלבש בהן. כי על ידי יחוד הנפש והתפללותה באור אין סוף ברוך הוא, הרי היא במעלת ומדרגות קדשת אין סוף ברוך הוא ממש, מאחר שמתיחדת ומתכללת בו בתברך והיו לאחדים ממש.

וזהו שכתוב: "והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי", ואומר: "ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים לאלהיכם אני ה' אלהיכם" וגו'. פרוש, כי על ידי קיום המצוות הריני אלוה שלכם, כמו "אלהי אברהם", "אלהי יצחק" וכו', שנקרא כן מפני שהאבות היו בחינת מרובה לו יתברך, ובטלים ונכללים באורו. וככה הוא בכל נפש מישראל בשעת עסק התורה והמצוות. לכן חיבו רז"ל לקום ולעמד מפני כל עוסק במצוה, אף אם הוא בור ועם הארץ, והיינו מפני ה' השוכן ומתלבש בנפשו בשעה זו. רק שאין נפשו מרגשת, מפני מסך החמר הגופני שלא נודע, ומחשיך עיני הנפש מראות מראות אלהים, כמו האבות וכיוצא בהן, שראו עולמם בחייהם.

וזהו שאמר אסף ברוח הקדש, בעד כל פנסת ישראל שבגולה: "ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך ואני תמיד עמך". כלומר, שאף על פי שאני כבהמה בהיותי עמך, ולא אדע ולא ארגיש בנפשי יחוד זה, שתפול עליה אימתה ופחד תחלה, ואחר כך אהבה רבה בתענוגים, או כרשפי אש, כמדת הצדיקים שנודעך חמרים. וכנודע, שדעת הוא לשון הרגשה בנפש, והוא כולל חסד וגבורה. אף על פי כן אני תמיד עמך, כי אין החמר מונע יחוד הנפש באור אין סוף ברוך הוא הממלא כל עלמין, וכמו שכתוב: "גם חשך לא יחשיך ממך".

ובזה יובן חמר ענש אסור מלאכה בשבתות, וחמץ בפסח, השווה לכל נפש. לפי שאף בנפש בור ועם הארץ גמור מאיר אור קדשת שבת ויום טוב, ונדון בנפשו בכרת וסקילה על חלול קדשה זו. וגם משהו חמץ או טלטול

מקצה פוגם בקדשה שעל נפשו, כמו בקדשת נפש הצדיק, כי תורה אחת לכלנו.

[ומה שכתוב "בהמות" לשון רבים, לרמז כי לפניו יתברך גם בחינת דעת העליון, הפולל חסד וגבורה, נדמה כבהמות ועשיה גופנית לגבי אור אין סוף, כמו שכתוב: "כלם בחכמה עשית". ונקראת "בהמה רבה", כמו שנתבאר במקום אחר. והוא שם ב"ן, בגימטריא בהמ"ה, שלפני האצילות]:

פרק מז

והנה בכל דור ודור וכל יום ויום, חיב אדם לראות עצמו כאלו הוא יצא היום ממצרים. והיא יציאת נפש האלהית ממאסר הגוף, משכא דחויא, לכלל ביחוד אור אין סוף ברוך הוא על ידי עסק התורה והמצוות בכלל. ובפרט בקבלת מלכות שמים בקריאת שמע, שבה מקבל וממשיך עליו יחודו יתברך בפרוש, באמרו "ה' אלהינו ה' אחד". וכמו שנתבאר לעיל, כי "אלהינו" הוא כמו "אלהי אברהם" וכו', לפי שהיה בטל ונכלל ביחוד אור אין סוף ברוך הוא. רק שאברהם זכה לזה במעשיו והלכו בקדש ממדרגה למדרגה, כמו שכתוב: "ויסע אברהם הלוד ונסוע" וגו'. אבל אנחנו, ירשה ומתנה היא לנו, שנתן לנו את תורתו, והלביש בה רצונו וחקמתו יתברך, המיחדים במהותו ועצמותו יתברך בתכלית היחוד. והרי זה כאלו נתן לנו את עצמו כביכול, כמו שנתבאר בזהר הקדוש על פסוק "ויקחו לי תרומה" [ד"ל"י], כלומר אותי. והיה לו לומר "ותרומה", אלא משום דכלא חד, עין שם היטב]. וזהו שאומרים: "ותתן לנו ה' אלהינו באהבה" וכו', "כי באור פניך נתת לנו ה' אלהינו" וכו'.

ולזה אין מונע לנו מדבקות הנפש ביחודו ואורו יתברך, אלא הרצון, שאם אין האדם רוצה כלל חס ושלוש לדבקה בו וכו'. אבל מיך שרוצה ומקבל, וממשיך עליו אלהותו יתברך ואומר: "ה' אלהינו ה' אחד", הרי ממילא נכללת נפשו ביחודו יתברך, דרוח אייתי רוח ואמשיך רוח. והיא בחינת יציאת מצרים. ולכן תקנו פרשת יציאת מצרים בשעת קריאת שמע דוקא, אף שהיא מצוה בפני עצמה ולא ממצוות קריאת שמע, כדאיתא בגמרא ופוסקים, אלא מפני שהו דבר אחד ממש. וכן בסוף פרשת יציאת מצרים מסיים גם כן "אני ה' אלהיכם", והיינו גם כן כמו שנתבאר לעיל:

פרק מח

והנה כאשר יתבונן המשכיל בגדולת אין סוף ברוך הוא, כי כשמו כן הוא, אין סוף ואין קץ ותכלית כלל לאור וחיות המתפשט ממנו יתברך, ברצונו הפשוט ומיחד במהותו ועצמותו יתברך בתכלית היחוד. ואלו היתה השתלשלות העולמות מאור אין סוף ברוך הוא בלי צמצומים, רק כסדר המדרגות ממדרגה למדרגה בדרך עלה ועלול, לא היתה העולם הזה נברא כלל כמו שהוא עתה, בבחינת גבול ותכלית מהארץ לרקיע מהלך חמש מאות שנה, וכן בין כל רקיע לרקיע, וכן עבי כף רקיע ורקיע. ואפלו עולם הבא וגן עדן העליון, מדור נשמות הצדיקים הגדולים. והנשמות עצמן, ואין צריך לומר המלאכים, הן בבחינת גבול ותכלית, כי יש גבול להשגתן באור אין סוף ברוך הוא המאיר עליהן בהתלבשות חכמה בינה ודעת וכו'. ולכן יש גבול להנאתן, שנהנין מזיו השכינה ומתענגין באור ה'. כי אין יכולין לקבל הנאה ותענוג בבחינת אין סוף ממש, שלא יתבטלו ממציאותן ויחזרו למקורן.

והנה פרטיות הצמצומים איך ומה, אין כאן מקום ביאורם. אך דרך כלל הן הם בחינת הסתר והעלם המשכת האור והחיות, שלא יאיר וימשך לתחתונים בבחינת גלוי, להתלבש ולהשפיע בהן ולהחיותם להיות יש מאין. כי אם מעט מזער אור וחיות, בכדי שיהיו בבחינת גבול ותכלית, שהיא הארה מעטת מאד, וממש כלא חשיבי לגבי בחינת הארה בלי גבול ותכלית, ואין ביניהם ערך ויחס כלל. כנודע פרוש מלת "ערך" במספרים, שאחד במספר יש לו ערך לגבי מספר אחר אלפים, שהוא חלק אחד מני אלף אלפים. אבל לגבי דבר שהוא בבחינת בלי גבול ומספר כלל, אין כנגדו שום ערך במספרים, שאפלו אלף אלפים ורבוא רבבות אינן אפלו כערך מספר אחד לגבי אלף אלפים ורבוא רבבות אלא כלא ממש חשיבי.

וככה ממש היא בחינת ההארה מעטת זו, המתלבשת בעולמות עליונים ותחתונים להשפיע בהם להחיותם, לגבי ערך אור הגנוז ונעלם, שהוא בבחינת אין סוף, ואינו מתלבש ומשפיע בעולמות בבחינת גלוי להחיותם, אלא מקיף עליהם מלמעלה, ונקרא סובב כל עלמין. ואין הפרוש סובב ומקיף מלמעלה בבחינת מקום חס ושלוש, כי לא שיהיה כלל בחינת מקום ברוחניות. אלא רוצה לומר, סובב ומקיף מלמעלה לענין בחינת גלוי השפעה. כי ההשפעה שהיא בבחינת גלוי בעולמות, נקראת בשם הלבשה שמתלבשת בעולמות, כי הם מלבישים ומשיגים ההשפעה שמקבלים. מה שאין כן ההשפעה שאינה בבחינת גלוי, אלא בהסתר והעלם, ואין העולמות משיגים אותה, אינה נקראת מתלבשת, אלא מקפת וסובבת. הלכך מאחר שהעולמות הם בבחינת גבול ותכלית, נמצא שאין השפעת אור אין סוף מתלבש ומתגלה בהם בבחינת גלוי, רק מעט מזער, הארה מעטת מצמצמת מאד מאד. והיא רק כדי להחיותם בבחינת גבול ותכלית. אבל עקר האור בלי צמצום כל כד, נקרא מקיף וסובב, מאחר שאין השפעתו מתגלית בתוכם, מאחר שהם בבחינת גבול ותכלית.

והמשל בזה, הנה הארץ הלזו הגשמיות, אף שמלוא כל הארץ כבודו. והינו אור אין סוף ברוך הוא, כמו שכתוב: "הלא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם ה'". אף על פי כן אין מתלבש בתוכה בבחינת גלוי השפעה, רק חיות מעט מזער, בבחינת דומם וצומח לבד. וכל אור אין סוף ברוך הוא נקרא סובב עליה, אף שהוא בתוכה ממש, מאחר שאין השפעתו מתגלית בה יותר, רק משפיע בה בבחינת הסתר והעלם. וכל השפעה שבבחינת הסתר נקרא מקיף מלמעלה, כי עלמא דאתכסיא הוא למעלה במדרגה מעלמא דאתגליא.

ולקרב אל השכל יותר הוא בדרך משל, כמו האדם שמציר בדעתו איזה דבר שראה או שרואה. הנה אף שכל גוף עצם הדבר ההוא וגבו ותוכו ותודותו כלו מציר בדעתו ומחשבתו, מפני שראהו כלו או שרואהו, הנה נקראת דעתו מקפת הדבר ההוא כלו, והדבר ההוא מקוף בדעתו ומחשבתו. רק שאינו מקוף בפעל ממש, רק בדמיון מחשבת האדם ודעתו. אבל הקדוש ברוך הוא, דכתיב ביה "כי לא מחשבותי מחשבותיכם" וכו', הרי מחשבתו ודעתו, שיודע כל הנבראים, מקפת כל נברא מראשו ועד תחתיתו ותוכו ותודותו, הכל בפעל ממש. למשל, כדור הארץ הלזו, הרי ידיעתו ותברך מקפת כל עבי כדור הארץ, וכל אשר בתוכו ותודותו כדור הארץ תחתיתו, הכל בפעל ממש, שהרי ידיעה זו היא חיות כל עבי כדור הארץ כלו והתהוותו מאין ליש. רק שלא היה מתהווה כמות שהוא עתה בעל גבול ותכלית וחיות מעטת מאד, כדי בבחינת דומם וצומח, אם לא על ידי צמצומים רבים ועצומים, שצמצמו האור והחיות שנתלבש בכדור הארץ להחיותו ולקימו בבחינת גבול ותכלית, ובבחינת דומם וצומח בלבד.

אף ידיעתו ותברך המיחדת במהותו ועצמותו, כי הוא המדע והוא היודע והוא הידוע, ובידיעת עצמו כביכול יודע כל הנבראים, ולא בידיעה שחוץ ממנו בידיעת האדם, כי כלם נמצאים מאמתתו ותברך. ודבר זה אין ביכלת האדם להשיגו על בריו וכו' (להגהה: כמו שכתב הרמב"ם ז"ל והסכימו עמו חכמי הקבלה, כמו שכתב בפרד"ס מהרמ"ק ז"ל. וכן הוא לפי קבלת האר"י ז"ל בסוד הצמצום והתלבשות אורות בכלים, כמו שנתבאר לעיל פרק ב'.) הרי ידיעה זו, מאחר שהיא בבחינת אין סוף, אינה נקראת בשם מתלבשת בכדור הארץ, שהוא בעל גבול ותכלית, אלא מקפת וסובבת. אף שידיעה זו כולל כל עביו ותוכו בפעל ממש, ומהנה אותו על ידי זה מאין ליש, וכמו שנתבאר במקום אחר:

והנה אף כי פרטי בחינת הסתר והעלם אור אין סוף ברוך הוא בהשתלשלות העולמות, עד שנברא עולם הזה הגשמי, עצמו מספר, ומינים ממינים שונים, כידוע לטועמים מעץ החיים. אף דרך כלל הם שלשה מיני צמצומים עצומים כלליים, לשלשה מיני עולמות כלליים; ובכל כלל יש רבוא רבבות פרטים. והם שלשה עולמות, בריאה יצירה עשייה. כי עולם האצילות הוא אלהות ממש. וכדי לברא עולם הבריאה, שהן נשמות ומלאכים עליונים, אשר עבודתם לה' בבחינת חכמה בינה ודעת המתלבשים בהם, והם משיגים ומקבלים מהם, היה תחלה צמצום עצום כנ"ל. וכן מבריאה ליצירה; כי אור מעט מזער המתלבש בעולם הבריאה, עדין הוא בבחינת אין סוף לגבי עולם היצירה, ואי אפשר להתלבש בו אלא על ידי צמצום והעלם. וכן מיצירה לעשייה [וכמו שנתבאר במקום אחר באור שלשה צמצומים אלו באריכות, לקרב אל שכלנו הדל]. ותכלית כל הצמצומים הוא כדי לברא גוף האדם החמרי, ולאכפייא לסטרא אחרא, ולהיות יתרון האור מן החושך, בהעלות האדם את נפשו האלהית והחיונית ולבושיה וכל כחות הגוף כלין לה' לבדו, כנ"ל באריכות, כי זה תכלית השתלשלות העולמות.

והנה כמים הפנים לפנים. כמו שהקדוש ברוך הוא כביכול הניח וסלק לצד אחד, דרך משל, את אורו הגדול הבלתי תכלית, וגנזו והסתירו בשלשה מיני צמצומים שונים, והכל בשביל אהבת האדם התחתון, להעלותו לה', כי אהבה דוחקת הבשר. על אחת כמה וכמה בכפלי כפלים לאין קץ, כי ראוי לאדם גם כן להניח ולעזב כל אשר לו, מנפש ועד בשר, ולהפקיר הכל, בשביל לדבקה בו יתברך בדביקה חשיקה וחפיצה, ולא יהיה שום מונע מבית ומבחוץ, לא גוף ולא נפש ולא ממון ולא אשה ובנים.

ובזה יובן טוב טעם ודעת לתקנת חכמים, שתקנו ברכות קריאת שמע, שתים לפניך וכו'. דלכאורה אין להם שיכות כלל עם קריאת שמע, כמו שכתבו הרשב"א ושאר פוסקים. ולמה קראו אותן ברכות קריאת שמע? ולמה תקנו אותן לפניך דוקא? אלא משום שעקר קריאת שמע – לקיים "בכל לבבך" וכו' בשני יצריך וכו', דהינו לעמד נגד כל מונע מאהבת ה'. ו"לבבך" הן האשה וילדיה, שלבבו של אדם קשורה בהן בטבעו, כמו שאמרו רז"ל על פסוק "הוא אמר ויהי", זו אשה; "הוא צוה ויעמד", אלו בנים. ו"נפשך" ו"מאדך" כמשמעו, חיי ומזוני, להפקיר הכל בשביל אהבת ה'.

ואיך יבוא האדם החמרי אל מדה זו? לכו סדרו תחלה ברכת יוצר אור. ושם נאמר ונשנה באריכות ענין וסדר המלאכים, העומדים ברום עולם להודיע גדלתו של הקדוש ברוך הוא, איך שכלם בטלים לאורו יתברך ומשמיעים ביראה וכו' ומקדישים וכו' ואומרים ביראה קדוש וכו', כלומר, שהוא מבדל מהן ואינו מתלבש בהן בבחינת גלוי, אלא "מלא כל הארץ כבודו", היא כנסת ישראל למעלה וישראל למטה, כנ"ל. וכן האופנים וחיות הקדש ברעש גדול וכו' "ברוך כבוד ה' ממקומו", לפי

שְׁאִין יוֹדְעִים וּמְשִׁיגִים מְקוֹמוֹ, וְכִמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי הוּא לְבַדּוֹ מְרוֹם וְקָדוֹשׁ".

וְאַחַר כֵּן בְּרָכָה שְׁנִיָּה, "אֶהְבֵּת עוֹלָם אֶהְבְּתֵנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ". כְּלוֹמַר, שֶׁהַנִּיחַ כָּל צָבָא מֵעֵלָה הַקְּדוֹשִׁים, וְהַשְׂרָה שְׂכִינְתוֹ עָלֵינוּ, לְהִיּוֹת נִקְרָא "אֱלֹהֵינוּ", כְּמוֹ "אֱלֹהֵי אַבְרָהָם" וְכוּ', כְּנִ"ל. וְהֵינּוּ כִּי אֶהְבָּה דוֹחֶקֶת הַבֶּשֶׁר. וְלָכֵן נִקְרָא "אֶהְבֵּת עוֹלָם", שֶׁהִיא בְּחִינַת צְמֻצוֹם אוֹרוֹ הַגָּדוֹל הַבְּלִתִּי תַכְלִיתִי, לְהִתְלַבֵּשׁ בְּבְחִינַת גְּבוּל הַנִּקְרָא "עוֹלָם", בְּעֵבוֹר אֶהְבֵּת עִמּוֹ יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי לְקַרְבֵּם אֵלָיו לְכָלֵל בְּיַחְוָדוֹ וְאַחֲדוּתוֹ יִתְבַּרֵּךְ. וְזֶהוּ שֶׁנֶּאֱמַר: "חֲמִלָה גְּדוֹלָה וַיִּתְרָה", פְּרוּשׁ, יִתְרָה עַל קִרְבַּת אֱלֹהִים שֶׁבְּכָל צָבָא מֵעֵלָה. "וַיְבַנּוּ בְּחֶרֶת מִכָּל עַם וְלִשׁוֹן", הוּא הַגּוֹף הַחֲמֵרִי, הַנִּדְמָה בְּחֲמֵרֵיאוֹ לְגוֹפֵי אֲמוֹת הָעוֹלָם. "וְקִרְבַּתֵנוּ" וְכוּ' "לְהוֹדוֹת" וְכוּ'. וּפְרוּשׁ הוֹדָאָה יִתְבַּאֵר בְּמִקּוֹם אַחֵר. "וַיִּלְחַדְדֵךְ" וְכוּ', לְכָלֵל בְּיַחְוָדוֹ יִתְבַּרֵּךְ כְּנִ"ל.

וְהֵנָּה כַּאֲשֶׁר יֵשִׁים הַמְּשַׁכֵּיל אֵלָה הַדְּבָרִים אֶל עִמְקָא דְלִבָּא וּמַחָא, אֲזִי מִמִּילָא כַּמִּים הַפְּנִים לַפְּנִים תִּתְלַחֵט נַפְשׁוֹ וְתִתְלַבֵּשׁ בְּרוּחַ נְדִיבָה, לְהִתְנַדֵּב לְהַנִּיחַ וְלַעֲזֹב כָּל אֲשֶׁר לוֹ מִנְּגִיד, וְרַק לְדַבְּקָה בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ וְלְכָלֵל בְּאוֹרוֹ בְּדַבִּיקָה חֲשִׁיקָה וְכוּ', בְּבְחִינַת נְשִׁיקוֹן וְאַתְדַּבְּקוֹת רוּחָא בְּרוּחָא כְּנִ"ל.

אֵךְ אֵיךְ הִיא בְּחִינַת אֶתְדַּבְּקוֹת רוּחָא בְּרוּחָא? לָזֶה אָמַר: "וְהִיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה" וְכוּ' "עַל לְבַבְךָ וְדַבְּרָתְךָ בְּסִי" וְכוּ'. וְכִמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּעֵץ חַיִּים, שֶׁיַּחְוֹד הַנְּשִׁיקוֹן עֲקָרוֹ הוּא יַחְוֹד חֲכָמָה בִּינָה וְדַעַת בְּחֲכָמָה בִּינָה וְדַעַת. וְהוּא עֵיוֹן הַתּוֹרָה; וְהַפָּה הוּא מוֹצֵא הָרוּחַ וְגַלּוּיוֹ בְּבְחִינַת גְּלוּי, וְהֵינּוּ בְּחִינַת הַדְּבָרִים בְּדַבְּרֵי תּוֹרָה. כִּי "עַל מוֹצֵא פִי ה' יַחִיָּה הָאָדָם", וּמִכָּל מְקוֹם לֹא יֵצֵא יָדֵי חוֹבְתוֹ בְּהִרְהוּר וְעֵיוֹן לְבַדּוֹ, עַד שֶׁיּוֹצִיא בְּשִׁפְתָיו, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ אוֹר אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא לְמַטָּה, עַד נַפְשׁ הַחַיּוֹנִית הַשׁוֹכֵנֶת בְּדָם הָאָדָם הַמְּתִהוּהָ מִדּוּמָם צוּמַח חַי, כְּדֵי לְהַעֲלוֹת כְּלָן לַה' עִם כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ, וְלְכַלְלֵן בְּיַחְוָדוֹ וְאוֹרוֹ יִתְבַּרֵּךְ, אֲשֶׁר יֵאִיר לְאֶרֶץ וְלְדָרִים בְּבְחִינַת גְּלוּי, "וַיִּנְגְּלָה כְבוֹד ה' וַרְאוּ כָּל בְּשָׂר" וְכוּ', שֶׁזֶהוּ תַכְלִית הַשְּׁתַלְשְׁלוֹת כָּל הָעוֹלָמוֹת, לְהִיּוֹת כְבוֹד ה' מְלֵא כָּל הָאֶרֶץ הַלְזוֹ דְּנִקְא בְּבְחִינַת גְּלוּי, לְאַהֲפָא חֲשׂוּכָא לְנַהוּרָא וּמְרִירָא לְמִיתְקָא, כְּנִ"ל בְּאַרְיִכוֹת. וְזֶהוּ תַכְלִית פְּנִינַת הָאָדָם בְּעֵבוֹדָתוֹ, לְהַמְשִׁיךְ אוֹר אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא לְמַטָּה, רַק שֶׁצָּרִיךְ תַּחֲלָה הַעֲלָאת מִיַּין נוֹקְבִין, לְמַסַּר לוֹ נַפְשׁוֹ וּמְאוּדוֹ כְּנִ"ל:

פרק נ

וְהֵנָּה כָּל בְּחִינּוֹת וּמְדַרְגּוֹת אֶהְבָּה הַנִּ"ל הֵן מְסֻטְרָא דִּימִינָא, וּבְחִינַת כְּהֵן אִישׁ חֶסֶד. וְנִקְרָאוֹת "כְּסוּף הַקְּדוֹשִׁים", מְלִשׁוֹן "נְכֻסָף נְכֻסְפָתָה לְבֵית אַבִּיךָ". אֵךְ יֵשׁ עוֹד בְּחִינַת אֶהְבָּה הָעוֹלָה עַל כְּלָנָה, כְּמַעֲלַת הַזָּהָב עַל הַכְּסוּף,

וְהָיָה אֱהָבָה כְּרִשְׁפֵי אֵשׁ, מִבְּחִינַת גְּבוּרוֹת עֲלִיוֹנוֹת דְּבִינָה עֲלָאָה. דְּהֵינּוּ שְׁעַל יְדֵי הַתְּבוּנָנוֹת בְּגִדְלַת אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא דְכֹלָא קָמִיָּה כְּלָא מִמֶּשׁ חָשִׁיב, תִּתְלַהֵט וְתִתְלַהֵב הַנֶּפֶשׁ לִיקָר תִּתְפָּאֶרֶת גְּדֻלָּתוֹ לְאַסְתִּפְלָא בִּיקְרָא דְמִלְכָא, כְּרִשְׁפֵי אֵשׁ שְׁלֵהֶבֶת עֲזָה הַעוֹלָה לְמַעְלָה, וְלִפְרֹד מִהַפְּתִילָה וְהַעֲצִים שְׁנֵאֲחֻזַּת בְּהוּן. וְהֵינּוּ עַל יְדֵי תִּגְבֵּרַת יְסוּד הָאֵשׁ אֱלֹהֵי שְׁבִנְפֵשׁ הָאֱלֹהִית. וּמִזָּה בָּאָה לִיְדֵי צְמָאוֹן, וּכְמוֹ שְׁכַתּוּב: "צְמָאָה לָךְ נִפְשִׁי". וְאַחַר כֵּן לְבְחִינַת "חוֹלַת אֱהָבָה". וְאַחַר כֵּן בָּאָה לִיְדֵי כְלוּת הַנֶּפֶשׁ מִמֶּשׁ, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב: "גַּם כְּלַתָּה נִפְשִׁי".

וְהֵנָּה מִכָּאֵן יֵצֵא שְׂרֵשׁ הַלְוִיִּים לְמִטָּה. [וְלִעֲתִיד, שְׁהַעוֹלָם יִתְעַלֶּה, יִהְיוּ הֵם הַכְּהֻנִּים. וּכְמוֹ שְׁפָרַשׁ הָאָרִי"י ז"ל עַל פְּסוּק "וְהַכְּהֻנִּים הַלְוִיִּים", שְׁהַלְוִיִּים שֶׁל עֲכָשׁוּ יִהְיוּ כְּהֻנִּים לְעֲתִיד]. וְעֲבוּדַת הַלְוִיִּים הֵיחָדָה לְהָרִים קוֹל רִנָּה וְתוֹדָה בְּשִׁירָה וְזִמְרָה בְּנִגּוֹן וּנְעִימָה, בְּבְחִינַת רְצוּא וְשׁוּב, שֶׁהִיא בְּחִינַת אֱהָבָה עֲזָה זוֹ כְּשֶׁלֵּהֶבֶת הַיּוֹצֵא מִן הַבְּזָק, כְּדֹאִיתָא בְּגִמְרָא [פְּרָק ב דַּחְגִּיגָה].

וְאֵי אִפְשָׁר לְבָאָר עֲנִין זֶה הַיֵּטֵב בְּמִכְתָּב, רַק כָּל אִישׁ נִלְבָּב וְנִבּוֹן הַמִּשְׁכִּיל עַל דְּבָר וּמַעֲמִיק לְקִשְׁר דְּעֵתוֹ וְתִבּוּנָתוֹ בֵּה', יִמְצָא טוֹב וְאוֹר הַגְּנוּז בְּנִפְשׁוֹ הַמִּשְׁכָּלֶת, כָּל חֵד לְפּוֹם שְׁעוֹרָא דִּילֵיהּ, [יֵשׁ מִתְפַּעֵל וְכוּ' וְיֵשׁ מִתְפַּעֵל וְכוּ'], אַחֲרֵי קְדִימַת יְרֵאָת חִטָּא לְהִיּוֹת סוּר מִרְע בְּתַכְלִית, שְׁלֵא לְהִיּוֹת עוֹנוֹתִיכֶם מִבְּדִילִים וְכוּ' חֵס וְשָׁלוֹם.

וְהֵנָּה סֹדֵר הָעֲבוּדָה בְּעֶסֶק הַתּוֹרָה וְהַמְצוּוֹת הַנִּמְשָׁכֶת מִבְּחִינַת אֱהָבָה עֲזָה זוֹ הִיא בְּבְחִינַת שׁוּב לְבָד, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר בְּסִפְר יִצִּירָה: "וְאִם רָץ לְבָד, שׁוּב לְאַחַד". פְּרוּשׁ, "וְאִם רָץ לְבָד", הִיא תִּשְׁקֵת הַנֶּפֶשׁ שְׁבִלֵב בְּחֻלָּל הַיְמִנִי, כְּשֶׁמִּתְגַּבֶּרֶת וּמִתְלַהֶבֶת וּמִתְלַהֶטֶת בְּמַאֲד מַאֲד עַד כְּלוּת הַנֶּפֶשׁ מִמֶּשׁ, לְהַשְׁתַּפֵּף אֶל חֵיק אָבִיָּה חַיִּי הַרּוּךְ הוּא, וְלִצְאָת מִמַּאֲסָרָה בְּגוּף הַגּוֹפֵנִי וְגִשְׁמִי לְדַבְּקָה בּוֹ יְתִבְרָךְ, אֲזִי זֹאת יְשִׁיב אֶל לְבוֹ מֵאֲמַר רַז"ל, כִּי עַל כְּרַחֲךָ אֲתָה חַי בְּגוּף הַזֶּה לְהַחֲיוֹתוֹ, כִּי לְהַמְשִׁיךְ חַיִּים עֲלִיוֹנִים מִחַיִּי הַחַיִּים בְּרוּךְ הוּא לְמִטָּה עַל יְדֵי תּוֹרַת חַיִּים, לְהִיּוֹת דִּירָה בְּתַחֲתוֹנִים לְאַחֲדוּתוֹ יְתִבְרָךְ בְּבְחִינַת גְּלוּי, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר לְעִיל. וּכְמוֹ שְׁכַתּוּב בְּזִהָר הַקָּדוֹשׁ, "לְמַהּוֹי אֲחָד בְּאַחַד", פְּרוּשׁ, שְׁהַיְחוּד הַנֶּעֱלָם יִהְיֶה בְּבְחִינַת עֲלִמָּא דְאַתְגְּלִיא. וְזֶהוּ שְׁאוּמְרִים: "לְכָה דוּדִי" וְכוּ'. וּבְזֶה יוֹבֵן מֵאֲמַר רַז"ל: "עַל כְּרַחֲךָ אֲתָה חַי וְעַל כְּרַחֲךָ" וְכוּ'; וְאֵלָּא אֵיךְ יִהְיֶה רְצוֹנוֹ? וּכְמוֹ שְׁנִתְבָּאָר בְּמִקּוֹם אַחַר בְּאַרְיִכוֹת עַל מִשְׁנֵה זוֹ: עַל כְּרַחֲךָ אֲתָה חַי בְּעֲזַרַת חַיִּי הַחַיִּים בְּרוּךְ הוּא.

והנה לתוספת באור לשון הינוקא דלעיל, צריך לבאר תחלה, להבין קצת ענין השראת השכינה, שהיתה שורה בבית קדשי קדשים, וכן כל מקום השראת השכינה מה ענינו, הלא מלא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מניה.

אך הענין, כדכתיב: "ומבשרי אחזה אלוהי". שפמו שנשמת האדם היא ממלאה כל רמ"ח אברי הגוף מראשו ועד רגלו, ואף על פי כן עקר משפנה והשראתה היא במחו, ומהמח מתפשטת לכל האיברים, וכל אבר מקבל ממנה חיות וכח הראוי לו לפי מזגו ותכנתו: העין לראות, והאזן לשמע, והפה לדבר, והרגליים להלך, פנראה בחוש, שבמח מרגיש כל הנפעל ברמ"ח אברים וכל הקורות אותם. והנה אין שנוי קבלת הכחות והחיות שבאברי הגוף מן הנשמה מצד עצמה ומהותה, שיהיה מהותה ועצמותה מתחלק לרמ"ח חלקים שונים, מתלבשים ברמ"ח מקומות כפי ציור חלקי מקומות אברי הגוף, שלפי זה נמצא עצמותה ומהותה מציר בציר גשמי ודמות ותבנית כתבנית הגוף חס ושלום; אלא כלה עצם אחד רוחני, פשוט ומפשט מכל ציור גשמי ומבחינת וגדר מקום ומדה וגבול גשמי מצד מהותה ועצמותה. ולא שיש במהותה ועצמותה לומר שהיא במוחין שבראש יותר מברגלים, מאחר שמהותה ועצמותה אינו בגדר ובחינת מקום וגבול גשמי. רק שתרי"ג מיני כחות וחיות כלולים בה במהותה ועצמותה, לצאת אל הפעל והגלוי מההעלם, להחיות רמ"ח איברין ושס"ה גידין שבגוף, על ידי התלבשותם בנפש החיונית, שיש לה גם כן רמ"ח ושס"ה כחות וחיות הלו.

והנה על המשכת כל התרי"ג מיני כחות וחיות מהעלם הנשמה אל הגוף להחיותו, עליה אמרו שעקר משפנה והשראתה של המשכה זו וגלוי זה הוא במוחין שבראש. ולכן הם מקבלים תחלה הכח והחיות הראוי להם לפי מזגם ותכנתם, שהן חכמה בינה ודעת וכח המחשבה, וכל השני למוחין. ולא זו בלבד, אלא גם כללות כל המשכות החיות לשאר האיברים גם כן כלולה ומלבשת במוחין שבראש, ושם הוא עקרה ושרשה של המשכה זו, בבחינת גלוי האור והחיות של כל הנשמה כלה. ומשם מתפשטת הארה לשאר כל האיברים, ומקבל כל אחד כח וחיות הראוי לו כפי מזגו ותכנתו, כח הראיה מתגלה בעין, וכח השמיעה באזן וכו'. וכל הכחות מתפשטים מהמח, פנודע כי שם הוא עקר משפנה הנשמה כלה בבחינת גלוי, שנגלית שם כללות החיות המתפשט ממנה. רק כחותיה של כללות החיות מאירים ומתפשטים משם לכל אברי הגוף, כדמיון האור המתפשט ומאיר מהשמש לחדרי חדרים. [ואפלו הלב מקבל מהמח, ולכן המח שליט עליו בתולדתו כנ"ל].

וככה ממש על דרך משל אין סוף ברוך הוא ממלא כל עלמין להחיותם, ובכל עולם יש ברואים לאין קץ ותכלית, רבוא רבבות מיני מדרגות, מלאכים ונשמות וכו'. וכן רבוי העולמות אין לו קץ וגבול, גבוה על גבוה וכו'.

והנה מהותו ועצמותו של אין סוף ברוך הוא שנה בעליונים ותחתונים, כמשל הנשמה הנזכר לעיל. וכמו שכתבו בתקונים, דאיהו סתימו דכל סתימין. פרוש, דאפלו בעלמין סתימין דלעילא הוא סתום ונעלם בתוכם, כמו שהוא סתום ונעלם בתחתונים, כי לית מחשבה תפיסא ביה כלל, אפלו בעולמות עליונים. ונמצא כמו שמצוי שם, כד נמצא בתחתונים ממש. והבדל שבין עולמות עליונים ותחתונים הוא מצד המשכת החיות אשר אין סוף ברוך הוא ממשיך ומאיר בבחינת גלוי מההעלם, [שנה אחד מהטעמים שההשפעה והמשכת החיות מכנה בשם אור על דרך משל], להחיות העולמות והברואים שבהם, שהעולמות העליונים מקבלים בבחינת גלוי קצת יותר מהתחתונים, וכל הברואים שבהם מקבלים כל אחד כפי כחו ותכנתו, שהיא תכנת ובחינת המשכה הפרטית אשר אין סוף ברוך הוא ממשיך ומאיר לו. והתחתונים, אפלו הרוחניים, אינם מקבלים בבחינת גלוי כל כך, רק בלבושים רבים, אשר אין סוף ברוך הוא מלביש בהם החיות והאור אשר ממשיך ומאיר להם להחיותם.

וכל כך עצמו וגברו הלבושים אשר אין סוף ברוך הוא מלביש ומסתיר בהם האור והחיות, עד אשר ברא בו עולם הזה החמרי והגשמי ממש, ומהוהו ומחיהו בחיות ואור, אשר ממשיך ומאיר לו אור, המלבש ומכסה ומסתר בתוך הלבושים הרבים והעצומים המעלימים ומסתירים האור והחיות, עד שאין נראה ונגלה שום אור וחיות, רק דברים חמריים וגשמיים, ונראים מתים. אך בתוכם יש אור וחיות המהוה אותם מאין ליש תמיד, שלא יחזרו להיות אין ואפס כשהיו. ואור זה הוא מאין סוף ברוך הוא, רק שנתלבש בלבושים רבים. וכמו שכתוב בעץ חיים, שאור וחיות פדור הארץ החמרי הנראה לעיני בשר הוא ממלכות דמלכות דעשיה, ובתוכה מלכות דיצירה* וכו', עד שבתוך כן עשר ספירות דאצילות המיוחדות במאצילן אין סוף ברוך הוא.

פרק נב

וכמו שבנשמת האדם, עקר גלוי כללות החיות הוא במוחין, וכל האיברים מקבלים אור וכח לבד, המאיר להם ממקור גלוי החיות שבמוחין. ככה ממש על דרך משל, עקר גלוי כללות המשכת החיות להחיות העולמות והברואים שבהם, הוא מלבש ונכלל ברצונו וחקמתו ובינתו ודעתו יתברך, הנקראים בשם מוחין. והן הן המלבשים בתורה ומצוותיה. וגלוי כללות המשכה זו הוא מקור החיות, אשר העולמות מקבלים כל אחד בפרטות רק הארה מתפשטת ומאירה ממקור זה, כדמיון אור המתפשט מהשמש על דרך משל, וכחות אברי הגוף מהמוח הנ"ל.

ומקור זה הוא הנקרא על־מא דאתגליא ומטרוניתא ואמא תתאה ושכינה, מלשון "ושכנתי בתוכם", על שם שמקור זה הוא ראשית התגלות אור אין סוף, אשר ממשיך ומאיר לעולמות בבחינת גלוי. וממקור זה נמשך לכל אחד האור וחיות פרטי הראוי לו, ושוכן ומתלבש בתוכם להחיותם. ולכן נקרא אם הבנים על דרך משל, וכנסת ישראל, שממקור זה נאצלו נשמות דאצילות ונבראו נשמות דבריאה וכו'. וכלן אינן רק מהתפשטות החיות והאור מהמקור הזה הנקרא שכינה, כהתפשטות האור מהשמש. אבל השכינה עצמה, שהיא ראשית הגלוי ועקרו, מה שאין סוף ברוך הוא מאיר לעולמות בבחינת גלוי, והיא מקור כל המשכות החיות שבכל העולמות, [שכל החיות שבהם אינו רק אור המתפשט ממנה, כאור המתפשט מהשמש], אי אפשר לעולמות לסבל ולקבל אור שכינתה, שתשכן ותתלבש בתוכם ממש, בלא לבוש המעלים ומסתיר אורה מהם, שלא יתבטלו במציאות לגמרי במקורם כבטול אור השמש במקורו בגוף השמש, שאין נראה שם אור זה, רק עצם גוף השמש בלבד.

ומהו הלבוש שיוכל להסתירה ולהלבישה, ולא יתבטל במציאות באורה? הוא רצונו יתברך וחכמתו וכו' המלבשים בתורה ומצוותיה הנגלית לנו ולבנינו. דאורייתא מחכמה נפקת, היא חכמה עלאה דלעלא לעלא מעלמא דאתגליא, דאיהו חכים ולא בחכמה ידיעה וכו'. וכמו שנתבאר לעיל, שאור אין סוף ברוך הוא מלבש ומיחד בחכמה עלאה, והוא יתברך וחכמתו אחד. רק שירדה בסתר המדרגות ממדרגה למדרגה בהשתלשלות העולמות, עד שנתלבשה בדברים גשמיים, שהן תריוג מצוות התורה. ובירידתה בהשתלשלות מעולם לעולם, גם השכינה ירדה ונתלבשה בה בכל עולם ועולם. וזהו היכל קדש קדשים שבכל עולם ועולם. וכמו שכתוב בזהר ועץ חיים, שהשכינה שהיא מלכות דאצילות, [שהיא בחינת גלוי אור אין סוף ברוך הוא וחיות שמאיר לעולמות, ולכן היא נקראת דבר ה' ורוח פיו כפיכול, על דרך משל, כמו שבאדם הדבור הוא מגלה מחשבתו הסתומה ונעלמה להשומעים], היא מתלבשת בהיכל קדש קדשים דבריאה, שהיא חכמה בינה ודעת דבריאה. ובהתלבשותן במלכות דבריאה נבראו הנשמות והמלאכים שבבריאה, וגם משם נמשך התלמוד שלפנינו. וכמו שכתבנו לעיל בשם התקונים, שבעולם הבריאה מאירות ומשפיעות שם חכמתו ובינתו ודעתו של אין סוף ברוך הוא בבחינת צמצום עצום, בכדי שיוכלו הנשמות והמלאכים, שהם בעלי גבול ותכלית, לקבל השפעה מבחינת חכמה בינה ודעת אלו. ולכן נמשך משם התלמוד, שהוא גם כן בחינת חכמה בינה ודעת, שהתלמוד הוא טעמי ההלכות על ברין, והטעמים הם בחינת חכמה בינה ודעת. וההלכות עצמן הן ממדותיו של אין סוף ברוך הוא, שהן חסד דין רחמים וכו', שמהן נמשך ההתר והאסור והפשוט והחשוב והפטור, כמו שכתוב בתקונים.

ובהתלבשות מלכות דאצילות במלכות דבריאה, מתלבשת בהיכל קדש קדשים דיצירה, שהוא חכמה בינה ודעת דיצירה. ובהתלבשותן במלכות דיצירה נוצרו הרוחות והמלאכים שביצירה. וגם משם היא המשנה

שְׁלֹפְנֵינוּ, שֶׁהִיא הַלְכוֹת פְּסוּקוֹת, הַנְּמֻשְׁכוֹת גַּם כֵּן מְחַכְמָה בִּינָה וְדַעַת שֶׁל אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא. רַק שְׁבַחֲנֵינָה חֲכָמָה בִּינָה וְדַעַת, שֶׁהִם טַעְמֵי הַהֲלָכוֹת, הֵם מְלַבְּשִׁים וְגִנוּזִים בְּגוּפֵי הַהֲלָכוֹת, וְלֹא בְּבַחֲנֵינָה גְלוּי. וְגוּפֵי הַהֲלָכוֹת שֶׁהֵן בְּחִינַת גְלוּי, הֵן הֵן הָאֲרֵת מְדוּתָיו שֶׁל אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא בְּבַחֲנֵינָה גְלוּי. כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב לַעֲלֵל בְּשֵׁם הַתְּקוּנִים, דְּשִׁית סִפְיָן מְקַנְנִין בִּיצִירָה. שֶׁהֵן דָּרָךְ כָּלל שְׁנֵי קוּיִן, יָמִין וּשְׂמָאל, לְהַקְלֵ מִסְטָרָא דְחֶסֶד, דְּהֵינּוּ לְהַתִּיר, שְׂיֻכַּל לַעֲלוֹת אֶל ה', אוֹ לְהַחְמִיר וְכוּ'. וְהַכֵּל עַל פִּי חֲכָמָה עֲלָאָה דְאֲצִילוֹת, וּבִינָה וְדַעַת כְּלוּלוֹת בֵּה וּמִיחְדוֹת בְּאֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא. כִּי בְתוֹךְ כָּלן מְלַבְּשׁוֹת חֲכָמָה בִּינָה וְדַעַת דְאֲצִילוֹת, שְׂאֹר אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא מִיחְד בְּהֵן בְּתַכְלִית הַיְחוּד. וְכֵן בְּדָרָךְ זֶה יֵרְדָה הַשְּׂכִינָה וְנִתְלַבְּשָׁה בְּהֵיכַל קִדְשֵׁי קִדְשִׁים דְעֵשְׂיָה. וְכֵל עוֹלָם מְשַׁלְשָׁה עוֹלָמוֹת אֱלוּ מִתְחַלֵּק לְרַבְבוֹת מְדַרְגוֹת, הַנְּקָרָאוֹת גַּם כֵּן עוֹלָמוֹת פְּרָטִים. וּמְלָכוֹת דְאֲצִילוֹת מְלַבְּשָׁת בְּמְלָכוֹת שֶׁל כָּל עוֹלָם פְּרָטִי (הַגְּהָה: וּבְזֶה יוֹבֵן לְשׁוֹן הַפְּתוּב: "מְלָכוֹתָּ מְלָכוֹת כָּל עוֹלָמִים"), יוֹרְדָת וּמִתְלַבְּשָׁת בְּהֵיכַל קִדְשֵׁי קִדְשִׁים, שֶׁהוּא חֲכָמָה בִּינָה וְדַעַת שְׂבַע עוֹלָם שְׁלֹמֶטָה מִפְּנֵי בְּמַדְרָגָה.

וְהֵנָּה מֵהַשְּׂכִינָה הַמְּלַבְּשָׁת בְּהֵיכַל קִדְשֵׁי קִדְשִׁים שֶׁל כָּל עוֹלָם וְעוֹלָם, כְּלָלִי אוֹ פְּרָטִי, נִמְשָׁךְ וּמִתְפַּשֵּׁט מִפְּנֵי אֹר וְחִיּוֹת לְכָל הָעוֹלָם וְהַבְּרוּאִים שָׁבוּ, נְשָׁמוֹת וּמְלָאָכִים וְכוּ', כִּי כָּלם נִבְרָאוּ בְעֵשְׂרָה מְאָמְרוֹת שְׂבַמְעֵשָׂה בְּרֵאשִׁית, שֶׁהִם דְּבַר ה' הַנְּקָרָא בְּשֵׁם שְׂכִינָה:

פרק נג

וְהֵנָּה, כְּשֶׁהִיא בֵּית רֵאשׁוֹן קַיִם, שָׁבוּ הִיא הָאֲרוֹן וְהַלּוּחוֹת בְּבֵית קִדְשׁ הַקִּדְשִׁים, הִיְתָה הַשְּׂכִינָה, שֶׁהִיא מְלָכוֹת דְאֲצִילוֹת, שֶׁהִיא בְּחִינַת גְלוּי אֹר אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא שׁוֹרָה שָׁם וּמְלַבְּשָׁת בְּעֵשְׂרַת הַדְּבָרוֹת, בְּיִתְרָה שְׂאֵת וְיִתְרָה עַז, בְּגְלוּי רַב וְעָצוּם, יוֹתֵר מִגְלוּיָהּ בְּהֵיכַלוֹת קִדְשֵׁי הַקִּדְשִׁים שְׂלֹמְעֵלָה בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים. כִּי עֵשְׂרַת הַדְּבָרוֹת הֵן כְּלָלוֹת הַתּוֹרָה כְּלָה, דְּנִפְקָא מְגוֹ חֲכָמָה עֲלָאָה, דְּלַעֲלָא לַעֲלָא מְעַלְמָא דְאֲתַגְלִיא. וְכִדִּי לְחַקְקוֹן בְּלַחוֹת אֲבָנִים גְּשָׁמִים, לֹא יֵרְדָה מִמְדְּרָגָה לְמַדְּרָגָה כְּדָרָךְ הַשְּׂתַלְשְׁלוֹת הָעוֹלָמוֹת עַד עוֹלָם הַזֶּה הַגְּשָׁמִי. כִּי עוֹלָם הַזֶּה הַגְּשָׁמִי מִתְנַהֵג בְּהַתְּלַבְּשׁוֹת הַטְּבַע הַגְּשָׁמִי. וְהַלּוּחוֹת מְעֵשָׂה אֱלֹהִים הַפָּה, וְהַמְּכַתֵּב מְכַתֵּב אֱלֹהִים הוּא, לְמַעַלָּה מֵהַטְּבַע שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה הַגְּשָׁמִי, הַנְּשַׁפֵּעַ מֵהָאֲרֵת הַשְּׂכִינָה שֶׁבְּהֵיכַל קִדְשֵׁי קִדְשִׁים דְעֵשְׂיָה, שְׂמִמְנָה נִמְשָׁךְ אֹר וְחִיּוֹת לְעוֹלָם הָעֵשְׂיָה, שְׂגַם עוֹלָם הַזֶּה בְּכָלְלוֹ. אֲלָא בְּחִינַת חֲכָמָה עֲלָאָה דְאֲצִילוֹת, שֶׁהִיא כְּלָלוֹת הַתּוֹרָה שְׂבַע עֵשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת, נִתְלַבְּשָׁה בְּמְלָכוֹת דְאֲצִילוֹת וְדְבָרִיאָה לְבָדוֹ. וְהוּן לְבָדוֹ, הַמִּיחְדוֹת בְּאֹר אֵין סוֹף שְׂבַתוֹכוֹ, הֵן הַנְּקָרָאוֹת בְּשֵׁם שְׂכִינָה, הַשׁוֹרָה בְּקִדְשֵׁי הַקִּדְשִׁים דְּבֵית רֵאשׁוֹן, עַל יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹתָהּ בְּעֵשְׂרַת הַדְּבָרוֹת

החקוקות בלחות שבארון בגס ומעשה אלהים חיים, [הוא עלמא דאתפסיא המקנן בעולם הבריאה, פנודע ליודעי חיון].

ובבית שני, שלא היה בו הארון והלוחות, אמרו רז"ל שלא היתה שכינה שורה בו. פרוש, מדרגת שכינה שהיתה שורה בבית ראשון שלא כדרך השתלשלות העולמות, אלא בבית שני היתה שורה כדרך השתלשלות, והתלבשות מלכות דאצילות במלכות דבריאה, ודבריה במלכות דיצירה, ודיצירה בהיכל קדשי קדשים דעשיה. וקדשי קדשים דעשיה היה מתלבש בקדשי הקדשים שבבית המקדש שלמטה, ושרתה בו השכינה, מלכות דיצירה המלבשת בקדשי קדשים דעשיה. ולכן לא היה רשאי שום אדם לפגוע שם, לבד כהן גדול ביום הכפורים, ומשחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד, ואפלו אחד שיושב ועוסק בתורה – שכינה עמו, כדאיתא בבבלי פ"ק קמ"א. פרוש שכינה עמו, כדרך השתלשלות והתלבשות מלכות דאצילות במלכות דבריאה ויצירה ועשיה. כי תרי"ג מצוות התורה, רבן ככלן הן מצוות מעשיות. וגם התלויות בדבור ומחשבה, כמו תלמוד תורה וברכת המזון וקריאת שמע ותפלה, הא קיימא לן דהרהור לאו כדבור דמי, ואינו יוצא ידי חובתו בהרהור וכונה לבד עד שיוציא בשפתיו, וקיימא לן דעקימת שפתיו הוי מעשה. ותרי"ג מצוות התורה עם שבע מצוות דרבנן, בגימטריא פת"ר, שהוא רצון העליון ברוך הוא המלבש בחכמתו יתברך, המיוחדות באור אין סוף ברוך הוא בתכלית היחוד. וה' בחכמה יסד ארץ, היא תורה שבעל פה, דנפקא מחכמה עלאה, כמו שכתוב בזהר דאבא יסד ברתא.

וזהו שאמר הינוקא, דנהורא עלאה דאדליק על רישיה, היא שכינתא, אצטריד למשחא. פרוש, להתלבש בחכמה הנקראת שמן משחת קדש, כמו שכתוב בזהר. ואנון עובדין טבין, הן תרי"ג מצוות הנמשכות מחכמתו יתברך, כדי לאחז אור השכינה בפתילה, היא נפש החיונית, בגוף הנקראת פתילה על דרך משל. כי כמו שבנר הגשמי, האור מאיר על ידי כליון ושרפת הפתילה הנהפכת לאש, כך אור השכינה שורה על נפש האלהית, על ידי כליון נפש הבהמית והתהפכותה מחשוכא לנהורא וממרירו למתקא – בצדיקים, או לפחות על ידי כליון לבושיה, שהן מחשבה דבור ומעשה, והתהפכותן מחשך הקלפות לאור ה' אין סוף ברוך הוא, המלבש ומיחד במחשבה דבור ומעשה דתרי"ג מצוות התורה – בבינונים. כי על ידי התהפכות נפש הבהמית הבאה מקלפת נגה מחשוכא לנהורא וכו', נעשה בחינת העלאת מיין נוקבין, להמשיך אור השכינה, היא בחינת גלוי אור אין סוף ברוך הוא, על נפשו האלהית שבמוחין שבראשו. ובה יובן היטב מה שכתוב, "כי ה' אלהיך אש אכלה הוא", וכמו שנתבאר במקום אחר.

נשלים חלק ראשון בעזר ה' יתברך ויתעלה:

ספר התניא - שער היחוד והאמונה

שער היחוד והאמונה

יש להוסיף: מהדורה מנוקדת ומפוסקת, נערך ונוקד על ידי מאיר ומשחרר לשימוש חופשי ברשיון CC BY-SA

לקויטי אַמרים חלק שני הנקרא בשם חנוך קטן מלקט מפי ספרים ומפי סופרים קדושי עליון נשמתם יעדן מיסד על פרשה ראשונה של קריאת שמע.

חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה. הנה מדכתיב "על פי דרכו" משמע שאינה דרך האמת לאמתו, ואם כן מאי מעליותא שגם כי יזקין לא יסור ממנה? אך הנה מודעת זאת, כי שרשי עבודת ה' ויסודותיה הן דחילו ורחימו: היראה שרש ויסוד לסור מרע, והאהבה לועשה טוב וקיום כל מצות עשה דאורייתא ודרבנן, כמו שיתבאר במקומן (ומצות החנוך היא גם כן במצות עשה, כמו שכתוב באורח חיים סימן שמ"ג):

והנה באהבה כתיב בסוף פרשת עקב: "אשר אנכי מצוה אתכם לעשותה לאהבה את ה' וגו'. וצריך להבין, איך שייך לשון עשה גבי אהבה שבלב? אך הענין הוא דיש שני מיני אהבת ה': האחת היא כלות הנפש בטבעה אל בוראה, באשר תתגבר נפש השכלית על החמר ותשפילהו ותכניעהו תחתיה, אזי תתלהב ותתלהט בשלהבת העולה מאליה, ותגל ותשמח בה' עושה ותתענג על ה' תענוג נפלא. והזוכים למעלת אהבה רבה זו הם הנקראים צדיקים, כדכתיב: "שמחו צדיקים בה'". אך לא כל אדם זוכה לזה, כי לזה צריך זכרון החמר במאד מאד, וגם תורה ומעשים טובים

הַרְבֵּה, לְזָכוֹת לְנִשְׁמָה עֲלִיוֹנָה שְׁלֹמֵמְעֵלָה מִמְדַּרְגַּת רוּחַ וְנַפְשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּרֵאשִׁית חֲכָמָה שְׁעַר הָאֱהָבָה.

וְהַשְּׂנִית הִיא אֱהָבָה שֶׁכֵּל אָדָם יוּכַל לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ, כְּשֶׁיִּתְבּוֹנֵן הֵיטֵב בְּעוֹמְקָא דְלִבָּא בְּדַבְרֵי הַמְעוֹרָרִים אֶת הָאֱהָבָה לְהִי בְּלֵב כָּל יִשְׂרָאֵל. הֵן דָּרָךְ כָּלֵל, כִּי הוּא חַיִּינוּ מִמֶּשׁ, וְכֹאשֶׁר הָאָדָם אוֹהֵב אֶת נַפְשׁוֹ וְחַיָּיו, כֵּן יֹאֲהֵב אֶת ה', כֹּאשֶׁר יִתְבּוֹנֵן וְיִשִּׁים אֶל לְבוֹ כִּי ה' הוּא נַפְשׁוֹ הָאֲמִתִּית וְחַיָּיו מִמֶּשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּזֶהָר עַל פְּסוּק "נַפְשִׁי אֲוִיתִיךָ" וְגו'. וְהֵן דָּרָךְ פְּרִט, שֶׁכְּשֶׁיִּבִּין וְיִשְׁפִּיל בְּגִדְלָתוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דָּרָךְ פְּרִטִית, כֹּאשֶׁר יוּכַל שְׂאֵת בְּשִׁכְלוֹ וּמָה שְׁלֹמֵמְעֵלָה מִשְׁכְּלוֹ, וְאַחַר כֵּן יִתְבּוֹנֵן בְּאֱהָבַת ה' הַגְּדוּלָה וְנִפְלְאוֹת אֱלֹהֵינוּ, לִירֵד לְמַצְרַיִם עֲרוֹת הָאָרֶץ לְהוֹצִיא נַשְׁמוֹתֵינוּ מִכּוּר הַבְּרָזֵל, שֶׁהוּא הַסְטֵרָא אַחֲרָא רַחֲמָנָא לְצִלוֹ, לְקַרְבְּנוּ אֵלָיו וּלְדַבְּקוּנוּ בְּשֵׁמוֹ מִמֶּשׁ, וְהוּא וְשֵׁמוֹ אֶחָד. דְּהַיִּינוּ שְׂרוּמְמָנוּ מִתְּכֵלִית הַשְּׁפָלוּת וְהַטְּמָאָה לְתֵכֵלִית הַקְּדוּשָׁה וְגִדְלָתוֹ יִתְבַּרַךְ שְׂאִין לָהּ קֶחַ וְתֵכֵלִית. אַזִּי כְּפִים הַפְּנִים אֶל פְּנִים, תִּתְעוֹרֵר הָאֱהָבָה בְּלֵב כָּל מִשְׁפִּיל וּמִתְבּוֹנֵן בְּעֵנָן זֶה בְּעוֹמְקָא דְלִבָּא לְאֲהֵב אֶת ה' אֱהָבָה עֲזָה וּלְדַבְּקָה בּוֹ בְּלֵב וְנַפְשׁ, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּמִקוּמָה בְּאַרְיִכוֹת.

וְהֵנָּה עֵנָן אֱהָבָה זֶה רָצָה מִשָּׁה רַבְּנוּ עֲלִיו הַשְּׁלוֹם לְטַע בְּלֵב כָּל יִשְׂרָאֵל בְּפִרְשָׁה "וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל" וְגו' בְּפִסוּק "הֵן לְה' אֶלְהֵיךָ הַשָּׁמַיִם" וְגו', "רַק בְּאֲבוֹתֶיךָ חִשַּׁק" וְגו', "וּמִלְתָּם" וְגו', "בְּשִׁבְעֵים נַפְשׁ" וְגו', "וְאֱהָבְתָ" וְגו'. וְלָכֵן סִיִּים דְּבָרָיו עַל אֱהָבָה זֶה: "אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוָה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹתָהּ", שֶׁהִיא אֱהָבָה עֲשׂוּיָה בְּלֵב עַל יְדֵי הַבִּינָה וְהַדְּעָת בְּדַבְרֵי הַמְעוֹרָרִים אֶת הָאֱהָבָה. וְעַל זֶה צִוָּה כָּבֵד תַּחֲלָה: "וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוָה הַיּוֹם עַל לְבָבְךָ", כִּדִּי שְׁעַל יְדֵי זֶה תִּבְאֵל לְאֱהָבָה אֶת ה' כְּדֹאִיתָא בְּסִפְרֵי עַל פְּסוּק זֶה.

וְהֵנָּה עַל אֱהָבָה זֶה הַשְּׂנִית שְׂיִיד לְשׁוֹן מִצְוָה וְצוּוּי, דְּהַיִּינוּ לְשׁוֹם לְבוֹ וְדַעְתּוֹ בְּדַבְרֵי הַמְעוֹרָרִים אֶת הָאֱהָבָה. אֲבָל בְּאֱהָבָה רֵאשׁוּנָה, שֶׁהִיא שְׁלֵהֶבַת הַעוֹלָה מֵאֵלֶיהָ, לֹא שְׂיִיד לְשׁוֹן צוּוּי וּמִצְוָה כָּלֵל; וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁהִיא מִתְּוֹן שְׁכָרָן שֶׁל צְדִיקִים, לְטַעֵם מַעִין עוֹלָם הַבָּא בְּעוֹלָם הַזֶּה, שֶׁעֲלֶיהָ נֶאֱמַר: "עֲבוֹדַת מִתְּנָה אֶתְּוֹן אֶת כְּהֵנְתְּכֶם", כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּמִקוּמָה.

אֵךְ הֵנָּה יְדוּעַ לְיוֹדְעִים טַעֲמָא דְקִרְא, מֵאִי דְכָתִיב: "כִּי שֶׁבַע יְפוֹל צְדִיק וְקָם" וּבְפִרְט שֶׁהָאָדָם נִקְרָא מְהֵלֵךְ וְלֹא עוֹמֵד, וְצָרִיךְ לִילֵךְ מִמְדַּרְגָּה לְמְדַרְגָּה וְלֹא לַעֲמֵד בְּמְדַרְגָּה אַחַת לְעוֹלָם. וּבֵין מְדַרְגָּה לְמְדַרְגָּה, טָרָם שְׂיִגִיעַ לְמְדַרְגָּה עֲלִיוֹנָה מִמְּנָה הוּא בְּבַחֲיִנַת נְפִילָה מִמְדַּרְגָּה הַרֵאשׁוּנָה. אֵךְ "כִּי יָפַל לֹא יוֹטֵל" כְּתִיב, וְאֵינָה נִקְרָאת נְפִילָה אֶלָּא לְגַבֵּי מְדַרְגָּתוֹ הַרֵאשׁוּנָה וְלֹא לְגַבֵּי שְׂאָר כָּל אָדָם חֵס וְשְׁלוֹם, שְׂאָף עַל פִּי כֵּן הוּא לְמַעְלָה מִכָּל הָאָדָם בְּעֲבוּדָתוֹ, כִּי נִשְׂאָר בָּהּ בַּחֲיִנַת רְשִׁימוֹ מִמְדַּרְגָּתוֹ הַרֵאשׁוּנָה. אֵךְ עִקְרָה מֵאֱהָבָה שְׁנִתְחַנְּךְ וְהַרְגֵל בָּהּ מִנְעוּרָיו בְּטָרָם שֶׁהִגִיעַ לְמְדַרְגַת צְדִיק, וְזֶהוּ שֶׁכָּתוּב: "גַּם כִּי יִזְקִיךְ" וְגו'.

והנה ראשית הדברים המעוררים האהבה והיראה ויסודן היא האמונה
הטהורה ונאמנה ביחודו ואחדותו יתברך ויתעלה :

להבין מעט מזער מה שכתוב בזהר, ד"שמע ישראל" כו' הוא יחודא עלאה
וי"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" הוא יחודא תתאה.

פרק א

וידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלהים בשמים וממעל ועל הארץ
מתחת אין עוד. וצריך להבין, וכי תעלה על דעתך שיש אלהים נשרה
במים מתחת לארץ שצריך להזהיר כל כך "והשבת אל לבבך"?

הנה פתיב: "לעולם ה' דברך נצב בשמים", ופרש הבעל שם טוב זכרוננו
לברכה, כי דברך שאמרת: "יהי רקיע בתוך המים" וגו', תיבות ואותיות
אלו הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים ומלבשות בתוך כל
הרקיעים לעולם להחיותם, פדכתב: "ודבר אלהינו יקום לעולם",
ודבריו חיים וקיימים לעד כו'. כי אלו היו האותיות מסתלקות כרגע חס
ושלום וחוזרות למקורן, היו כל השמים אין ואפס ממש, והיו כלא היו
כלל, וכמו קודם מאמר "יהי רקיע" כו' ממש. וכן בכל הברואים שבכל
העולמות עליונים ותחתונים, ואפלו ארץ הלזו הגשמית ובחינת דומם
ממש, אלו היו מסתלקות ממנה כרגע חס ושלום האותיות מעשרה
מאמרות שבהן נבראת הארץ בששת ימי בראשית, היתה חוזרת לאין
ואפס ממש, כמו לפני ששת ימי בראשית ממש.

וזהו שכתב האר"י זכרוננו לברכה שגם בדומם ממש כמו אבנים ועפר
ומים יש בחינת נפש וחיות רוחנית, דהיינו בחינת התלבשות אותיות
הדבור מעשרה מאמרות המחיות ומתוות את הדומם להיות יש מאין
ואפס שלפני ששת ימי בראשית. ואף שלא הזכר שם אבו בעשרה מאמרות
שבתורה, אף על פי כן נמשך חיות לאבן על ידי צרופים וחלופי אותיות
המתגלגלות בר"א שערים פנים ואחור כמו שכתוב בספר יצירה, עד
שמשתלשל מעשרה מאמרות, ונמשך מהן צרוף שם אבן, והוא חיותו של
האבן. וכן בכל הנבראים שבעולם, השמות שנקראים בהם בלשון הקדש,
הן הן אותיות הדבור המשתלשלות ממדרגה למדרגה מעשרה מאמרות
שבתורה על ידי חלופים ותמורות האותיות בר"א שערים, עד שמגיעות
ומתלבשות באותו נברא להחיותו. לפי שאין פרטי הנבראים יכולים
לקבל חיותם מעשרה מאמרות עצמן שבתורה, שהחיות הנמשך מהן
עצמן גדול מאד מבחינת הנבראים פרטיים, ואין כח בהם לקבל חיות
אלא על ידי שיוצד החיות ומשתלשל ממדרגה למדרגה פחותה ממנה על
ידי חלופים ותמורות האותיות וגימטריאות, שהן חשבון האותיות, עד

שְׂיֻכַּל לְהִתְצַמֵּץ וּלְהִתְלַבֵּשׁ וּלְהִתְהוּוֹת מִמֶּנּוּ נִבְרָא פְּרָטִי. וְזֶה שְׁמוֹ אֲשֶׁר יִקְרָאוּ לוֹ בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֵשׁ הוּא כְּלִי לַחַיּוֹת הַמְּצוּמָצֵם בְּאוֹתִיּוֹת שֵׁם זֶה, שֶׁנִּשְׁתַּלְשַׁל מֵעֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת שְׁבַתוֹרָה, שֵׁשׁ בָּהֶם כַּח וְחַיּוֹת לְבְרוּא יֵשׁ מֵאִין וּלְהַחַיּוֹתוֹ לְעוֹלָם, דְּאוֹרֵייתָא וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כּוֹלָא חַד:

פרק ב

וְהִנֵּה מִכָּאן תְּשׁוּבַת הַמִּינִים וְגִלּוּי שְׂרֵשׁ טְעוּתָם הַכּוֹפְרִים בְּהַשְׁגָּחַה פְּרָטִית וּבְאוֹתוֹת וּמוֹפְתֵי הַתּוֹרָה, שְׁטוּעִים בְּדַמְיוֹנָם הַכוֹזֵב שֶׁמְדַמִּין מַעֲשֵׂה ה' עוֹשֵׂה שָׁמַיִם וְאָרֶץ לְמַעֲשֵׂה אֲנוּשׁ וְתַחֲבִילוֹתָיו. כִּי כַּאֲשֶׁר יֵצֵא לְצוּרָף כְּלִי – שׁוֹב אֵין הַכְּלִי צָרִיךְ לִידֵי הַצּוּרָף, כִּי אִף שֶׁיִּדְּיוּ מְסַלְקוֹת הַיָּמֵנוּ וְהוֹלִיךְ לוֹ בְּשׁוֹק, הַכְּלִי קָיִים בְּתַבְנִיתוֹ וְצִלְמוֹ מִמֶּשׁ כַּאֲשֶׁר יֵצֵא מִיַּד הַצּוּרָף. כִּי מְדַמִּין הַסְּכָלִים הָאֵלּוּ מַעֲשֵׂה שָׁמַיִם וְאָרֶץ. אִךְ טַח מְרָאוֹת עֵינֵיהֶם הַהִבְדֵּל הַגָּדוֹל שֶׁבֵּין מַעֲשֵׂה אֲנוּשׁ וְתַחֲבִילוֹתָיו, שֶׁהוּא יֵשׁ מֵיֵשׁ, רַק שֶׁמִּשְׁנֵה הַצּוּרָה וְהַתְּמוּנָה מִתְּמוּנַת חֲתִיכַת כֶּסֶף לְתַמוּנַת כְּלִי, לְמַעֲשֵׂה שָׁמַיִם וְאָרֶץ, שֶׁהוּא יֵשׁ מֵאִין, וְהוּא פְּלֵא גָדוֹל יוֹתֵר מִקְרִיעַת יָם סוּף עַל דְּרָךְ מְשָׁל, שֶׁהוֹלִיךְ ה' אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עֲזָה כָּל הַלַּיְלָה וַיִּבְקְעוּ הַיָּמִים וַנִּצְבּוּ כְּמוֹ גֵּד וְכַחוּמָה. וְאֵלּוּ הַפְּסִיק ה' אֶת הַרוּחַ כְּרָגַע, הָיוּ הַיָּמִים חוֹזְרִים וְנִגְרִים בְּמוֹרֵד כְּדֶרֶךְם וְטַבְעָם, וְלֹא קָמוּ כַחוּמָה בְּלִי סִפְק. אִף שֶׁהִטְבַּע הַזֶּה בַּיָּמִים גַּם כֵּן נִבְרָא וּמְחַדָּשׁ יֵשׁ מֵאִין, שֶׁהָרִי חוֹמַת אֲבָנִים נִצְבַּת מֵעֲצָמָה בְּלִי רוּחַ, רַק שֶׁטַבַּע הַיָּמִים אֵינוֹ כֵּן. וְכָל שֶׁכֵּן וְכָל וְחֹמֶר בְּבְרִיאַת יֵשׁ מֵאִין, שֶׁהִיא לְמַעַלָּה מִהִטְבַּע וְהַפְּלֵא וְפְלֵא יוֹתֵר מִקְרִיעַת יָם סוּף, עַל אַחַת כְּפָמָה וְכְפָמָה שֶׁבְּהַסְתַּלְקוֹת כַּח הַבּוֹרָא מִן הַנִּבְרָא חֶסֶד וְשְׁלוֹם יָשׁוּב הַנִּבְרָא לְאִין וְאִפְסֵי מִמֶּשׁ. אֲלֵא צָרִיךְ לְהִיּוֹת כַּח הַפּוֹעֵל בְּנִפְעָל תְּמִיד לְהַחַיּוֹתוֹ וּלְקַיְמוֹ, וְהוּן הוּן בְּחִינַת אוֹתִיּוֹת הַדְּבוּר מֵעֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָאוּ, וְעַל זֶה נֶאֱמַר "וְאַתָּה מְחִיָּה אֶת כָּל־ם", אֵל תִּקְרִי "מְחִיָּה" אֵלֵא "מְהוּה", דְּהֵינּוּ יֵשׁ מֵאִין. "וְאַתָּה" הוּן בְּחִינַת הָאוֹתִיּוֹת מֵאֵלֵיךְ וְעַד תִּיּוּ, וְהֵה"א הִיא ה' מוֹצְאוֹת הַפֶּה, מְקוֹר הָאוֹתִיּוֹת. וְאִף שֶׁאֵין לוֹ דְמוּת הַגּוּף, הָרִי מְקַרָּא מְלֵא דְבַר הַכְּתוּב: "וַיִּדְבַר ה'", "וַיֹּאמֶר ה'". וְהִיא בְּחִינַת הַתְּגַלּוּת הַכ"ב אוֹתִיּוֹת עֲלִיוֹנוֹת לְנִבְיָאִים, וּמִתְלַבְּשׁוֹת בְּשִׁכְלָם וְהַשְׁגָּתָם בְּמִרְאֵה הַנְּבוּאָה, וְגַם בְּמַחְשַׁבְתָּם וְדְבוּרָם כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "רוּחַ ה' דִּבֶּר בִּי וּמָלְתוּ עַל לְשׁוֹנַי", וְכֵמוֹ שֶׁכְּתוּב הָאֵרִי זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָה [בְּשַׁעַר הַנְּבוּאָה].

וְכַעֲיֵן זֶה הִיא הַתְּלַבְּשׁוֹת הָאוֹתִיּוֹת בְּבְרוּאִים, כְּדַכְתִּיב: "בְּדַבַּר ה' שָׁמַיִם נִעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צָבָאִים", רַק שֶׁהִיא עַל יְדֵי הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת רַבּוֹת וְעֲצוּמוֹת עַד שִׁיּוֹרְדוֹת לַעֲשִׂיָה גּוֹפְנִית; מֵה שֶׁאֵין כֵּן הַשְׁגַּת הַנְּבִיאִים הִיא בְּאֲצִילוֹת הַמִּתְלַבְּשׁוֹת בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה:

פרק ג

והנה אחרי הדברים והאמת האלה, כל משכיל על דבר יבין לאשורו, איך שכל נברא ויש הוא באמת נחשב לאין ואפס ממש לגבי כח הפועל ורוח פיו שבנפעל, המהוה אותו תמיד ומוציאו מאין ממש ליש. ומה שכל נברא ונפעל נראה לנו ליש וממשות, זהו מחמת שאין אנו משיגים ורואים בעיני בשר את כח ה' ורוח פיו שבנברא; אבל אלו נתנה רשות לעין לראות ולהשיג את החיות ורוחניות שכל נברא השופע בו ממוצא פי ה' ורוח פיו, לא היה גשמיות הנברא וחמרו וממשו נראה כלל לעינינו, כי הוא בטל במציאות ממש לגבי החיות והרוחניות שבו, מאחר שמבלעדי הרוחניות היה אין ואפס ממש כמו קודם ששת ימי בראשית ממש, והרוחניות השופע עליו ממוצא פי ה' ורוח פיו הוא לבדו המוציא תמיד מאפס ואין ליש ומהוה אותו, אם כן אפס בלעדו באמת.

והמשל לזה הוא אור השמש המאיר לארץ ולדריים, שהוא זיו ואור המתפשט מגוף השמש ונראה לעין כל, מאיר על הארץ ובחלל העולם. והנה זה פשוט, שאור זיו הזה ישנו גם כן בגוף וחמר כדור השמש עצמו שבשמים, שאם מתפשט ומאיר למרחוק כל כך, כל שכן שיוכל להאיר במקומו ממש. רק ששם במקומו ממש נחשב הזיו הזה לאין ואפס ממש, כי בטל ממש במציאות לגבי גוף כדור השמש שהוא מקור האור והזיו הזה, שהזיו והאור הזה אינו רק הארה מאירה מגוף ועצם כדור השמש. רק בחלל העולם תחת כל השמים ועל הארץ, שאין כאן גוף כדור השמש במציאות, נראה כאן האור והזיו הזה ליש ממש לעין כל, ונופל עליו כאן שם יש באמת, מה שאין כן כשהוא במקורו בגוף השמש – אין נופל עליו שם יש כלל, רק שם אין ואפס, כי באמת הוא שם לאין ואפס ממש, שאין מאיר שם רק מקורו לבדו, שהוא גוף השמש המאיר ואפס בלעדו.

וכדברים האלה ממש בדמותם כצלמם הם כל הברואים לגבי שפע האלהי מרוח פיו, השופע עליהם ומהוה אותם והוא מקורם, והם עצמם אינם רק כמו אור זיו מתפשט מן השפע ורוח ה' השופע ומתלבש בתוכם ומוציאם מאין ליש; ולכן הם בטלים במציאות לגבי מקורם, כמו אור השמש שבטל במציאות ונחשב לאין ואפס ממש, ואינו נקרא בשם יש כלל כשהוא במקורו, רק תחת השמים שאין שם מקורו. כך כל הברואים, אין נופל עליהם שם יש כלל אלא לעיני בשר שלנו, שאין אנו רואים ומשיגים כלל את המקור, שהוא רוח ה' המהוה אותם. ולכן נראה לעינינו גשמיות הנבראים וחמרים וממשם, שהם יש גמור, כמו שנראה אור השמש יש גמור כשאינו במקורו.

רק שבזה אין המשל דומה לנמשל לגמרי לכאורה, שבמשל אין המקור במציאות כלל בחלל העולם ועל הארץ, שנראה שם אורו ליש גמור; מה שאין כן כל הברואים הם במקורם תמיד, רק שאין המקור נראה לעיני בשר, ולמה אינו בטלים במציאות למקורם? אך להבין זה צריך להקדים:

פרק ד

כי הנה כתיב "כי שמש ומגן ה' אלהים". פירוש מגן, הוא נרתק לשמש להגן שיוכלו הבריות לסבלו, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה: לעתיד לבוא הקדוש ברוך הוא מוציא חמה מנרתקה, ושעים נדונים בה כו'. וכמו שהנרתק מגן בעד השמש, כך שם אלהים מגן ליש הרוך הוא. דשם הרוך פירושו שמהנה את הכל מאין ליש, והיו"ד משמשת על הפעלה, שהיא בלשון הנה ותמיד, כדפרש רש"י על פסוק "ככה יעשה איוב כל הימים". והיינו החיות הנשפע בכל רגע ממש בכל הברואים ממוצא פי ה' ורוחו ומהנה אותם מאין ליש בכל רגע, כי לא די להם במה שנבראו בששת ימי בראשית להיות קיימים בזה, כמו שנתבאר לעיל.

והנה בסדור שבחיו של הקדוש ברוך הוא כתיב: "הגדול הגבור" כו'. ופירוש "הגדול", היא מדת חסד והתפשטות החיות בכל העולמות וברואים לאין קץ ותכלית, להיות ברואים מאין ליש וקיימים בחסד חנם. ונקראת "גדלה", כי באה מגדלתו של הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו, כי גדול ה' ולגדלתו אין חקר"; ולכן משפיע גם כן חיות והתהוות מאין ליש לעולמות וברואים אין קץ, שטבע הטוב להיטיב.

והנה כמו שמדה זו היא שבחו של הקדוש ברוך הוא לבדו, שאין ביכלת שום נברא לברוא יש מאין ולהחיותו. וגם מדה זו היא למעלה מהשפלת כל הברואים והשגתם, שאין כח בשכל שום נברא להשפיל ולהשיג מדה זו ויכלתה לברוא יש מאין ולהחיותו. כי הבראה יש מאין הוא דבר שלמעלה משכל הנבראים, כי היא ממדת גדלתו של הקדוש ברוך הוא, והקדוש ברוך הוא ומדותיו אחדות פשוט, כדאיתא בזהר הקדוש דאיהו וגרמוהי חד, וכשם שאין ביכלת שום שכל נברא להשיג בוראו, כך אינו יכול להשיג מדותיו.

וכמו שאין ביכלת שום שכל נברא להשיג מדת גדלתו, שהיא היכלת לברוא יש מאין ולהחיותו, כדכתיב: "עולם חסד יבנה", כך ממש אין ביכלתו להשיג מדת גבורתו של הקדוש ברוך הוא, שהיא מדת הצמצום ומניעת התפשטות החיות מגדלתו מליךד ולהתגלות על הנבראים להחיותם ולקיימם בגלוי, כי אם בהסתתר פנים, שהחיות מסתתר בגוף

הַנְּבִיאָה, וְכָאֵלוּ גוֹף הַנְּבִיאָה הוּא דְבַר בְּפָנַי עֲצֻמוֹ וְאֵינוֹ הַתְּפִשְׁטוֹת הַחַיּוֹת
וְהַרוֹחַנִיּוֹת כְּהַתְּפִשְׁטוֹת הַזֵּיו וְהָאוֹר מִהַשְּׁמֶשׁ, אֲלָא הוּא דְבַר בְּפָנַי עֲצֻמוֹ.

וְאִף שְׂבָאֵמֶת אֵינוֹ דְבַר בְּפָנַי עֲצֻמוֹ, אֲלָא כְּמוֹ הַתְּפִשְׁטוֹת הָאוֹר מִהַשְּׁמֶשׁ,
מִכָּל מְקוֹם הֵן הֵן גְּבוּרוֹתֵינוּ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲשֶׁר כָּל יְכוּל לְצַמְצֵם
הַחַיּוֹת וְהַרוֹחַנִיּוֹת הַנִּשְׁפָּע מְרוּחַ פִּי וְלְהַסְתִּירוֹ, שְׂלֵא יִבְטַל גוֹף הַנְּבִיאָה
בְּמַצִּיאוֹת. וְזֶה אֵין בְּשִׁכְל שׁוּם נְבִיאָה לְהַשִּׁיג מֵהוּת הַצְּמָצוּם וְהַהֲסָתֵר,
וְשִׁיחִיָּה אִף עַל פִּי כֵן גוֹף הַנְּבִיאָה נְבִיאָה מֵאֵין לֵישׁ, כְּמוֹ שְׂאֵין יְכַלֵּת בְּשִׁכְל
שׁוּם נְבִיאָה לְהַשִּׁיג מֵהוּת הַבְּרִיאָה מֵאֵין לֵישׁ.

וְהִנֵּה בְּחִינַת הַצְּמָצוּם וְהַהֲסָתֵר הַחַיּוֹת נִקְרָא בְּשֵׁם כְּלִים, וְהַחַיּוֹת עֲצֻמוֹ
נִקְרָא בְּשֵׁם אוֹר, שְׂכְמוֹ שְׂהַכְּלֵי מְכֶסֶה עַל מֵה שְׂבַתּוֹכוֹ כִּד בְּחִינַת הַצְּמָצוּם
מְכֶסֶה וּמְסַתֵּיר הָאוֹר וְהַחַיּוֹת הַשׁוֹפֵע. וְהַכְּלִים הֵן הֵן הָאוֹתִיּוֹת, שְׂשֶׁרֶשׁוֹן
ה' אוֹתִיּוֹת מִנְצַפ"ד, שֶׁהֵן ה' גְּבוּרוֹת הַמְּחַלְקוֹת וּמְפָרִידוֹת הַהֶבֶל וְהַקּוֹל
בְּה' מוֹצֵאוֹת הַפֶּה לְהַתְּהוּת כ"ב אוֹתִיּוֹת. וְשֶׁרֶשׁ הַה' גְּבוּרוֹת הוּא בּוֹצִינָא
דְּקַרְדּוּנִיתָא, שֶׁהִיא גְּבוּרָה עֲלָאָה דְּעַתִּיק יוֹמִין, וְשֶׁרֶשׁ הַחֲסָדִים הוּא גַם כֵּן
חֲסָד דְּעַתִּיק יוֹמִין, כִּדְעוּע לְיוֹדְעֵי חוֹן:

פרק ה

וְהִנֵּה עַל זֶה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָה: בְּתַחֲלָה עָלָה בְּמַחְשְׁבָה לְבְרוּא
אֶת הָעוֹלָם בְּמִדַּת הַדִּין; רָאָה שְׂאֵין הָעוֹלָם מְתַקֵּיִם, שְׂתַף בּוֹ מִדַּת
רַחֲמִים, דְּהֵיִינוּ הַתְּגַלּוֹת אֱלֹהוֹת עַל יְדֵי צְדִיקִים וְאוֹתוֹת וּמוֹפְתִים
שְׂבַתּוֹרָה. וְהִנֵּה עַל זֶה אָמְרוּ בְּזֵהר, דְּלַעֲיֵלָא בְּסִטְרָא דְּקַדְשָׁה עֲלָאָה אֵית
יְמִינָא וְאֵית שְׂמָאלָא, דְּהֵיִינוּ חֲסָד וּגְבוּרָה. פִּירוּשׁ, דְּשְׂתִיחֵן הֵן מִדּוֹת
אֱלֹהוֹת לְמַעְלָה מְשַׁכַּל הַנְּבִיאִים וְהַשְּׂגָתָם, דְּאִיהוּ וּגְרַמּוּהִי חַד בְּעוֹלָם
הָאֲצִילוֹת.

וְאִף הַשְּׂגָת מִשֶּׁה רַבִּינוּ עֲלֵיו הַשְּׁלוּם בְּנְבוּאָתוֹ לֹא הִיְתָה בְּעוֹלָם הָאֲצִילוֹת
אֲלָא עַל יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹתוֹ בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה, וְאִף גַם זֹאת – לֹא בְּשִׁתֵּי מִדּוֹת
אֱלוֹ, חֲסָד וּגְבוּרָה, אֲלָא עַל יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹתוֹ בְּמִדּוֹת שְׂלִמְטָה מֵהֵן בְּמִדְרָגָה,
שֶׁהֵן מִדּוֹת נְצַח הוֹד יְסוּד [כְּמוֹ שְׂכַתּוֹב בְּשַׁעַר הַנְּבוּאָה]. רַק שְׂמִתּוֹן שְׂכָרָם
שֶׁל צְדִיקִים בְּגוֹן עֵדוֹן הוּא הַשְּׂגָת הַתְּפִשְׁטוֹת הַחַיּוֹת וְאוֹר הַנִּמְשָׁךְ מִשְׂתֵּי
מִדּוֹת אֱלוֹ, חֲסָד וּגְבוּרָה, וְהוּא מְזוֹן נְשֻׁמוֹת הַצְּדִיקִים שְׂעִסְקוּ בְּתוֹרָה
לְשִׁמָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה. כִּי מִהַתְּפִשְׁטוֹת שְׂתֵי מִדּוֹת אֱלוֹ נִמְתַּח רְקִיעַ עַל
הַנְּשֻׁמוֹת שְׂבָגוֹן עֵדוֹן, וְרְקִיעַ זֶה נִקְרָא רְזָא דְּאוֹרֵייתָא, וּבוֹ סוּד כ"ב אוֹתִיּוֹת
הַתּוֹרָה הַנִּתְּוִנָה מִשְׂתֵּי מִדּוֹת אֱלוֹ, כְּדַכְּתִיב: מִיְמִינוּ אֵשׁ דַּת לָמוֹ. וּמְרַקִיעַ
זֶה נוֹטֵף טַל לְמִזּוֹן הַנְּשֻׁמוֹת, דְּהֵיִינוּ יְדִיעַת סוּד כ"ב אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, כִּי
הַרְקִיעַ הַזֶּה הוּא סוּד הַדְּעַת, וְהַתּוֹרָה הִיא מְזוֹן הַנְּשֻׁמוֹת בְּגוֹן עֵדוֹן, וְהַמְצָאוֹת

הן לבושים, כמבאר כל זה [בזהר ויקהל דף ר"ט ור"י ובעץ חיים שער
מ"ד פרק ג']:

פרק ו

והנה שם אלהים הוא שם מדת הגבורה והצמצום. ולכן הוא גם כן
בגימטריא הטבע, לפי שמסתיר האור שלמעלה המהוה ומחיה העולם,
ונראה כאלו העולם עומד ומתנהג בדרך הטבע. ושם אלהים זה הוא מגן
ונרתק לשם הוי"ה, להעלים האור והחיות הנמשך משם הוי"ה ומהוה
מאין ליש, שלא יתגלה לנבראים ויבטלו במציאות. והרי בחינת גבורה זו
וצמצום הזה הוא גם כן בחינת חסד שהעולם יבנה בו, וזו היא בחינת
גבורה הפלולה בחסד.

והנה מהתפללות המדות זו בזו נראה לעין דאיהו וגרמוהי חד, שהן
מדותיו, כי מאחר שהן ביחוד גמור עמו – לכן הן מתייחדות זו בזו
וכלולות זו מזו, כמאמר אליהו: ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון וכוי ובר
מינד לית יחודא בעלמאי כוי.

וזהו שכתוב: "והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלהים", פירוש, ששני שמות
אלו הם אחד ממש, שגם שם אלהים המצמצם ומעלים האור הוא בחינת
חסד כמו שם הוי"ה, משום שמדותיו של הקדוש ברוך הוא מתייחדות עמו
ביחוד גמור, והוא ושמו אחד, שמדותיו הן שמותיו. ואם כן, ממילא תדע
ש"בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד", פירוש, שגם הארץ החמרית
שנראית יש גמור לעין כל היא אין ואפס ממש לגבי הקדוש ברוך הוא, כי
שם אלהים אינו מעלים ומצמצם אלא לתחתונים ולא לגבי הקדוש ברוך
הוא, מאחר שהוא ושמו אלהים אחד.

ולכן גם הארץ ומתחת לארץ הן אין ואפס ממש לגבי הקדוש ברוך הוא,
ואינן נקראות בשם כלל, אפלו בשם "עוד" שהוא לשון טפל, כמאמר
רבתינו זכרונם לברכה: "יהודה ועוד לקרא?" וכגוף שהוא טפל לנשמה
וחיות שבתוכו [וזהו שכתוב: "אחלה ה' בחיי אומרה לאלהי בעודי",
שהחיים נמשכים משם הוי"ה, וה"עוד" שהוא הגוף הטפל – משם
אלהים]. לפי שהנשמה אינה מהוה הגוף מאין ליש; אבל הקדוש ברוך
הוא, מהוה את הכל מאין ליש – הכל בטל במציאות אצלו כמו אור
השמש בשמש.

ולכן הצרך הכתוב להזהיר: "וידעת היום והשבת אל לבבך" וגוי, שלא
תעלה על דעתך שהשמים וכל צבאם והארץ ומלואה הם דבר נפרד בפני
עצמו, והקדוש ברוך הוא ממלא כל העולם כהתלבשות הנשמה בגוף,

וּמִשְׁפִּיעַ כַּח הַצּוֹמֵחַ בְּאֶרֶץ וְכַח הַתְּנוּעָה בְּגִלְגָּלִים וּמִנִּיעֵם וּמִנְהִיגִם כְּרָצוֹנוֹ
כְּמוֹ שֶׁהַנֶּשֶׁמָה מְנִיעָה אֶת הַגּוֹף וּמִנְהִיגָתוֹ כְּרָצוֹנָה.

אֲדָּ בְּאֵמֶת אֵין הַמְּשָׁל דּוֹמָה לְנִמְשָׁל כֻּלָּל, כִּי הַנֶּשֶׁמָה וְהַגּוֹף הֵם בְּאֵמֶת
נִפְרָדִים זֶה מִזֶּה בְּשֵׁרֶשֶׁם, כִּי אֵין הַתְּהוּוּת שֶׁרֶשׁ הַגּוֹף וְעֲצָמוֹתוֹ מִנֶּשֶׁמָתוֹ,
אֶלָּא מִטְּפוֹת אָבִיו וְאִמּוֹ, וְגַם אַחֲרֵי כֵן אֵין גְּדוּלוֹ מִנֶּשֶׁמָתוֹ לְבִדְדָה, אֶלָּא עַל
יְדֵי אֲכִילַת וּשְׁתִּיית אִמּוֹ כֹּל תִּשְׁעָה חֲדָשִׁים, וְאַחֲרַיִךְ עַל יְדֵי אֲכִילַתוֹ
וּשְׁתִּיתוֹ בְּעֲצָמוֹ. מֵה שְׂאִין כֵּן הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, שֶׁכָּל עֲצָמוֹתָם וּמַהוּתָם
נִתְּהוּהָ מֵאֵין וְאֶפְסָה הַמַּחְלֵט רַק בְּדִבְרֵי ה' וְרוּחַ פִּיּוֹ יִתְּבַרֵךְ. וְגַם עֲדִיין נֶצֶב
דִּבְרֵי ה' לְעוֹלָם וְשׁוֹפֵעַ בְּהֵם תְּמִיד בְּכָל רִגְעַ וּמַהוּהָ אוֹתָם תְּמִיד מֵאֵין לִישׁ,
כְּהַתְּהוּוּת הָאֹר מֵהַשָּׁמֶשׁ בְּתוֹךְ גּוֹף כְּדוֹר הַשָּׁמֶשׁ עֲצָמוֹ דֶּרֶךְ מְשָׁל. וְאִם כֵּן
הֵם בְּטָלִים בְּאֵמֶת בְּמַצִּיאוֹת לְגַמְרֵי לְגַבֵּי דִבְרֵי ה' וְרוּחַ פִּיּוֹ יִתְּבַרֵךְ הַמִּיחֲדִים
בְּמַהוּתוֹ וְעֲצָמוֹתוֹ יִתְּבַרֵךְ, כְּמוֹ שֶׁיִּתְּבַאֵר לְקַמּוֹ, כְּבִטּוֹל אֹר הַשָּׁמֶשׁ בְּשָׁמֶשׁ.
רַק שֶׁהוּן הֵן גְּבוּרוֹתָיו בְּמִדַּת הַגְּבוּרָה וְהַצְּמָצוּם, לְהַסְתִּיר וּלְהַעֲלִים הַחַיּוֹת
הַשׁוֹפֵעַ בְּהֵם, שִׁיְהִיו נִרְאִים הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם כְּאֵלוֹ הֵם דְּבַר בְּפִנֵּי
עֲצָמוֹ. אֲדָּ אֵין הַצְּמָצוּם וְהַהֲסָתֵר אֶלָּא לְתַחֲתוֹנִים, אֲבָל לְגַבֵּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא – כֹּלָּא קַמִּיהָ כֹּלָּא מִמֶּשׁ חֲשִׁיבֵי כְּאֹר הַשָּׁמֶשׁ בְּשָׁמֶשׁ, וְאֵין מִדַּת
הַגְּבוּרָה מִסְתַּתֵּר חֵס וְשָׁלוֹם לְפָנָיו יִתְּבַרֵךְ, כִּי אֵינְנָה דְּבַר בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ אֶלָּא
ה' הוּא הַאֱלֹהִים:

פרק ז

וּבְזֶה יוֹבֵן מֵה שֶׁכְּתוּב בְּהַר הַקְּדוֹשׁ דְּפָסוּק "שִׁמְעֵי שְׂרָאֵל" הוּא יְחוּדָא
עֲלָאָה ו"בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד" הוּא יְחוּדָא תַּתְּאָה, כִּי "וָעֶד"
הוּא "אַחַד" בְּחִלּוּפֵי אֲתוּוּן. כִּי הִנֵּה סִבַּת וְטַעַם הַצְּמָצוּם וְהַהֲסָתֵר הַזֶּה
שֶׁהַסְתִּיר וְהַעֲלִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הַחַיּוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, כְּדִי שִׁיְהִיָּה
הָעוֹלָם נִרְאָה דְּבַר נִפְרָד בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ, הִנֵּה הוּא יְדוּעַ לְכָל, כִּי תַכְלִית בְּרִיאַת
הָעוֹלָם הוּא בְּשִׁבִיל הַתְּגַלּוּת מַלְכוּתוֹ יִתְּבַרֵךְ, דְּאֵין מְלָךְ בְּלֹא עַם. פְּרוּשׁ,
"עַם" מְלִשׁוֹן "עוֹמְמוֹת", שֶׁהֵם דְּבָרִים נִפְרָדִים וְזָרִים וּרְחוּקִים מִמַּעֲלַת
הַמְּלָךְ, כִּי אֵלוֹ אֶפְלוֹ הִיוּ לוֹ בְּנִים רַבִּים מְאֹד, לֹא שִׁיִּידָ שֵׁם מְלוּכָה עֲלֵיהֶם,
וְכֵן אֶפְלוֹ עַל שָׂרִים לְבָדָם; רַק בְּרוּב עִם דְּוּוּקָא הַדְּרַת מְלָךְ. וְשֵׁם הַמּוֹרָה
עַל מִדַּת מַלְכוּתוֹ יִתְּבַרֵךְ הוּא שֵׁם אֲדֻנוּת, כִּי הוּא אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ. וְנִמְצָא
כִּי מִדָּה זוֹ וְשֵׁם זֶה הֵן הַמְּהוּיָן וּמְקַיְימֵין הָעוֹלָם לְהִיּוֹת עוֹלָם כְּמוֹת שֶׁהוּא
עֲכָשִׁיו, יֵשׁ גְּמוּר וְדְבַר נִפְרָד בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ וְאֵינוֹ בְּטָל בְּמַצִּיאוֹת מִמֶּשׁ, כִּי
בְּהַסְתַּלְקוֹת מִדָּה זוֹ וְשֵׁם זֶה חֵס וְשָׁלוֹם – הִנֵּה הָעוֹלָם חוֹזֵר לְמַקּוּרוֹ בְּדִבְרֵי
ה' וְרוּחַ פִּיּוֹ יִתְּבַרֵךְ, וּבְטָל שֵׁם בְּמַצִּיאוֹת מִמֶּשׁ וְלֹא הִיָּה שֵׁם "עוֹלָם" עֲלָיו
כֻּלָּל. וְהִנֵּה גְדָר וּבְחִינַת שֵׁם "עוֹלָם" נוֹפֵל עַל בְּחִינַת מְקוּם וּבְחִינַת זְמַן

דוֹקא. בְּחִינַת מְקוֹם הוּא מְזַרְח וּמַעְרֵב צָפוֹן דְּרוֹם מַעְלָה וּמַטָּה; בְּחִינַת זְמַן – עֶבֶר הַיּוֹם וְעֵתִיד.

וְהִנֵּה כָּל בְּחִינּוֹת אֵלוּ אֵין לָהֶן שְׂיִיכוֹת בְּמִדּוֹת הַקְּדוּשׁוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת, כִּי אִם בְּמִדַּת מַלְכוּתוֹ יִתְבַּרְךָ לְבַדָּה שְׂיִיךְ לֹאמֹר שֶׁהוּא יִתְבַּרְךָ מְלֶךְ לְמַעְלָה עַד אֵין קֶץ וּלְמַטָּה עַד אֵין תְּכֵלִית, וְכֵן לְד' סְטָרִין, וְכֵן בְּבְחִינַת זְמַן, "ה' מְלֶךְ ה' מְלֶךְ ה' יִמְלוֹךְ". וְנִמְצָא שְׁחִיּוֹת הַמְּקוֹם וְכֵן חִיּוֹת הַזְּמַן וְהִתְהוּוּתָם מֵאֵין לֵישׁ וְקִיּוּמָם כָּל זְמַן קִיּוּמָם הוּא מְמַדַּת מַלְכוּתוֹ יִתְבַּרְךָ וְשֵׁם אֲדֻנּוֹת בְּרוּךְ הוּא. וּלְפִי שְׂמִדַּת מַלְכוּתוֹ יִתְבַּרְךָ מֵיַחֲדַת בְּמַהוּתוֹ וְעֲצָמוּתוֹ יִתְבַּרְךָ בְּתֵכֵלִית הַיַּחּוּד, כְּמוֹ שְׂיִתְבַּאֵר, הַלְּכָךְ גַּם בְּחִינַת הַמְּקוֹם וְהַזְּמַן בְּטָלִים בְּמַצִּיאוֹת מִמֶּשׁ לְגַבֵּי מַהוּתוֹ וְעֲצָמוּתוֹ יִתְבַּרְךָ כְּבִטּוֹל אֹרֶךְ הַשְּׂמֶשׁ בְּשָׁמֶשׁ. וְזֶהוּ שְׁלוֹב שֵׁם אֲדֻנּוֹת בְּשֵׁם הַיּוֹי"ה, כִּי שֵׁם הַיּוֹי"ה מוֹרָה שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִן הַזְּמַן, שֶׁהוּא הִיָּה הַיּוֹם וְיִהְיֶה בְּרַגַע א' כְּמוֹ שְׂכָתוֹב [בְּרַעֲיָא מְהִימְנָא פְּרִשְׁתַּת פִּינְחָס]. וְכֵן לְמַעְלָה מִבְּחִינַת מְקוֹם, כִּי הוּא מְהוּה תַּמִּיד אֶת כָּל בְּחִינַת הַמְּקוֹם כְּלוּ מְלַמְעָלָה עַד לְמַטָּה וּלְד' סְטָרִין.

וְהִנֵּה אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא יִתְבַּרְךָ לְמַעְלָה מִהַמְּקוֹם וְהַזְּמַן, אֶף עַל פִּי כֵן הוּא נִמְצָא גַם לְמַטָּה בְּמְקוֹם וְזְמַן, דְּהֵיִינוּ שְׂמִתִּיחַד בְּמִדַּת מַלְכוּתוֹ שְׂמִמְנָה נִמְשָׁךְ וְנִתְהוּוּה הַמְּקוֹם וְהַזְּמַן, וְזֶהוּ יַחּוּדָא תַּתְּאָה [שְׁלוֹב הַיּוֹי"ה בְּאֲדֻנּוֹת בְּרוּךְ הוּא], דְּהֵיִינוּ שְׂמַהוּתוֹ וְעֲצָמוּתוֹ יִתְבַּרְךָ הַנִּקְרָא בְּשֵׁם אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא מְלֵא אֶת כָּל הָאֶרֶץ מִמֶּשׁ בְּזְמַן וּמְקוֹם, כִּי בְּשָׂמִים מִמַּעַל וּבְאֶרֶץ וּלְד' סְטָרִין הַכֹּל מְלֵא מְאוֹר אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא בְּשׁוּה מִמֶּשׁ, כִּי כֹּךְ הוּא בְּאֶרֶץ מִתַּחַת כְּמוֹ בְּשָׂמִים מִמַּעַל מִמֶּשׁ, כִּי הַכֹּל הוּא בְּחִינַת מְקוֹם, הַבְּטָל בְּמַצִּיאוֹת בְּאוֹר אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא הַמְּתַלְבֵּשׁ בּוֹ עַל יַדֵּי מִדַּת מַלְכוּתוֹ הַמֵּיַחֲדַת בּוֹ יִתְבַּרְךָ. רַק שְׂמִדַּת מַלְכוּתוֹ הִיא מִדַּת הַצְּמֻצוֹם וְהַהֲסָתָר, לְהַסְתִּיר אֹרֶךְ אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, שֶׁלֹּא יִבְטְלוּ הַזְּמַן וְהַמְּקוֹם מִמַּצִּיאוּתָם לְגַמְרֵי וְלֹא יִהְיֶה שׁוּם בְּחִינַת זְמַן וּמְקוֹם בְּמַצִּיאוֹת אֲפֵלוּ לְתַחְתּוֹנִים.

וְהִנֵּה בְּמַה שְׂנִתְבַּאֵר יוֹבֵן מַה שְׂכָתוֹב "אֲנִי ה' לֹא שְׂנִיתִי", פְּרוּשׁ שְׂאֵין שׁוּם שְׁנוּי כָּלֵל, כְּמוֹ שֶׁהִיָּה לְבַדּוֹ קָדָם בְּרִיאַת הָעוֹלָם כֹּךְ הוּא לְבַדּוֹ אַחַר שְׂנִבְרָא. וְזֶהוּ שְׂאוּמְרִים: "אֲתָה הוּא עַד שֶׁלֹּא נִבְרָא הָעוֹלָם אֲתָה הוּא" כּוּי, בְּלִי שׁוּם שְׁנוּי בְּעֲצָמוּתוֹ וְלֹא בְּדַעְתּוֹ, כִּי בִּידְעַת עֲצָמוֹ יוֹדַע כָּל הַנִּבְרָאִים, שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ וּבְטָל בְּמַצִּיאוֹת אֲצֵלוֹ, וְכְמוֹ שְׂכָתֵב הַרְמַב"ם זְכָרוֹנוֹ לְבִרְכָה שֶׁהוּא הַיּוֹדַע וְהוּא הַיּוֹדַע וְהוּא הַדַּעַה עֲצָמָה הַכֹּל אֶחָד, וְדָבָר זֶה אֵין כַּח בְּפִה לְאָמְרוֹ וְלֹא בְּאֶזְן לְשָׁמְעוֹ וְלֹא בְּלֵב הָאָדָם לְהַפִּירוֹ עַל בּוּרִיו, כִּי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מַהוּתוֹ וְעֲצָמוּתוֹ וְדַעְתּוֹ הַכֹּל אֶחָד מִמֶּשׁ מִכָּל צַד וּפְנֵה בְּכָל דָּרֶךְ יַחּוּד, וְאֵין דַּעְתּוֹ דָּבָר נוֹסֵף עַל מַהוּתוֹ וְעֲצָמוּתוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּנִפְשׁ הָאָדָם, שְׂדַעְתָּה דָּבָר נוֹסֵף עַל מַהוּתָהּ וּמְרַכֵּב בָּהּ. שֶׁהִרִי כֶּשֶׁהָאָדָם לּוֹמֵד וְיּוֹדַע אֵיזָה דָּבָר, כְּבָר הִיָּתָה בּוֹ נִפְשׁוֹ הַמְּשַׁכֵּלֵת בְּטָרָם שְׁלֵמֵד וְיַדַע; וְאַחַר שְׁלֵמֵד וְיַדַע, נִתְוַסְפָּה יְדִיעָה זֹו בְּנִפְשׁוֹ, וְכֵן מִדֵּי יוֹם בְּיוֹם, "יָמִים יַדְבְּרוּ וְרַב שְׁנִים יַדְּעוּ חֲכָמָה", וְאֵין זֹו אַחַדוֹת פְּשׁוּטָה אֶלָּא מְרַכֵּבֵת. אֲבָל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הוּא אַחַדוֹת פְּשׁוּטָה בְּלִי שׁוּם הַרְכָּבָה וְצַד רְבוּי כָּלֵל; וְאִם כֵּן, עַל כְּרַחֲךָ מַהוּתוֹ וְעֲצָמוּתוֹ וְדַעְתּוֹ הַכֹּל דָּבָר אֶחָד מִמֶּשׁ בְּלִי שׁוּם הַרְכָּבָה. וּלְפִיכָךְ,

כְּשֶׁם שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְשׁוּם נִבְרָא בְּעוֹלָם לְהַשִּׁיג מֵהוּת הַבּוֹרָא וְעֲצֻמוֹתוֹ, כִּדְ אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׁיג מֵהוּת דְּעֵתוֹ, רַק לְהֶאֱמִין בְּאַמוּנָה שֶׁהִיא לְמַעַלָּה מֵהַשְׂכָּל וּמֵהַשְּׂגָה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יְחִיד וּמִיחָד הוּא וְדַעְתּוֹ הַכֹּל אֶחָד מִמֶּשׁ, וּבִידִיעַת עֲצֻמוֹ מִפִּיר וְיִוֹדֵעַ כֹּל הַנִּמְצָאִים עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים עַד שְׁלֹשׁוּל קָטָן שְׂבִיִּים וְעַד יְתוֹשׁ קָטָן שְׂיֵהִיָּה בְּטַבּוֹר הָאָרֶץ, אִין דְּבַר נַעֲלָם מִמֶּנּוּ. וְאִין יְדִיעָה זֹו מוֹסִיפָה בּוֹ רַבּוּי וְהִרְכָּבָה כָּלֵל, מֵאַחַר שְׂאִינָה רַק יְדִיעַת עֲצֻמוֹ, וְעֲצֻמוֹתוֹ וְדַעְתּוֹ הַכֹּל אֶחָד.

וּלְפִי שְׂזָה קֶשֶׁה מְאֹד לְצִיִּיר בְּשִׂכְלָנוּ, עַל כֵּן אָמַר הַנְּבִיא: "כִּי גִבְהוּ שָׁמַיִם מֵאָרֶץ כֵּן גִּבְהוּ דְרָכֵי מִדְרָכֵיכֶם וּמַחְשְׁבֹתֵי מַחְשְׁבֹתֵיכֶם", וּכְתִיב: "הַחֲקֹר אֱלֹהֵי תִמְצֵא" וְגו', וּכְתִיב: "הַעֲיֵנִי בְּשֵׁר לָךְ אִם כִּרְאוֹת אֲנוֹשׁ תִּתְרָאֵה". שֶׁהָאֲדָם רוֹאֵה וְיִוֹדֵעַ כֹּל הַדְּבָרִים בִּידִיעָה שְׁחוּץ מִמֶּנּוּ, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בִּידִיעַת עֲצֻמוֹ, עַד כָּאִן לְשׁוֹנוֹ [עֵיִן שֶׁם בְּהִלְכוֹת יִסוּדֵי הַתּוֹרָה, וְהַסְּכִימוֹ עִמוֹ חֲכָמֵי הַקְּבֵלָה כְּמַבּוֹאֵר בַּפְּרָדֵס מֵהַרְמ"ק זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה]:

וְהִנֵּה מִכָּאִן יֵשׁ לְהַבִּין שְׂגִגַת מִקְצַת חֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם, ה' יִכְפַּר בְּעַדָם, שְׂשִׁגוֹ וְטַעוֹ בְּעֵינֵיהֶם בְּכַתְבֵי הָאֲר"י זְכוּרוֹנוֹ לְבִרְכָה, וְהַבִּינוּ עֲנִין הַצְּמֻסִּים הַמְּזָכָר שֶׁם כְּפִשׁוּטוֹ, שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא סִלַּק עֲצֻמוֹ וּמֵהוּתוֹ חֵס וְשְׁלוֹם מְעוֹלָם הִזָּה, רַק שְׂמִשְׁגִּיחַ מְלַמְעָלָה בְּהַשְּׁגָחַה פְּרֻטִית עַל כֹּל הַיְצוּרִים כֹּלָם אֲשֶׁר בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת. וְהִנֵּה מְלַבֵּד שְׂאֵי אֶפְשָׁר כָּלֵל לֹמַר עֲנִין הַצְּמֻסִּים כְּפִשׁוּטוֹ, שֶׁהוּא מִמְקָרֵי הַגּוֹף, עַל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַנְּבַדֵּל מֵהֶם רַבּוּא רַבּוּת הַבְּדֻלוֹת עַד אִין קָץ, אִף גַּם זֹאת לֹא בְּדַעַת יְדַבְּרוּ, מֵאַחַר שֶׁהֵם מֵאֲמִינִים בְּנֵי מֵאֲמִינִים שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִוֹדֵעַ כֹּל הַיְצוּרִים שֶׁבְּעוֹלָם הִזָּה הַשְּׁפֵל וּמִשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם; וְעַל כֵּן אִין יְדִיעַתוֹ אוֹתָם מוֹסִיפָה בּוֹ רַבּוּי וְחִדּוּשׁ, מִפְּנֵי שְׂיִוֹדֵעַ הַכֹּל בִּידִיעַת עֲצֻמוֹ, הִרִי כְּבִיכּוֹל מֵהוּתוֹ וְעֲצֻמוֹתוֹ וְדַעְתּוֹ הַכֹּל אֶחָד.

וְזֵהוּ שְׂכַתּוֹב בְּתַקּוּנֵי תַקּוּן נ"ז דְּלִית אֲתֵר פְּנוּי מִינִיָּה לֹא בְּעֵלְאִין וְלֹא בְּתַתְּאִין, וּבְרַעֲיָא מְהִימְנָא פְּרֻשַׁת פִּינְחָס: אִיהוּ תַפְּיִס בְּכֵלָא וְלִית מֵאן דְּתַפְּיִס בֵּיהּ כּוּי, אִיהוּ סוֹבֵב כֹּל עֲלָמִין כּוּי וְלִית מֵאן דְּנַפְּיִק מֵרְשׁוּתִיהּ לְבַר, אִיהוּ מִמְלָא כֹּל עֲלָמִין כּוּי, אִיהוּ מְקַשֵּׁר וּמִיחָד זִינָא לְזִינִיָּה עֲלָא וְתַתְּא, וְלִית קוֹרְבָא בְּד' יִסוּדִין אֲלָא בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כִּד אִיהוּ בִּינִיָּהוּ, עַד כָּאִן לְשׁוֹנוֹ. וְרוֹצָה לֹמַר: "לִית מֵאן דְּתַפְּיִס בֵּיהּ", שְׂאִין מִי שְׂיִתְפַּס בְּהַשְּׁגַת שְׂכֵלּוֹ מְכַל שְׂכֵלִים הַעֲלִיוֹנִים בְּמֵהוּתוֹ וְעֲצֻמוֹתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שְׂכַתּוֹב בְּתַקּוּנֵי: "סְתִימָא דְכָל סְתִימִין וְלִית מַחְשְׁבָה תַפְּיִסָא בְּד' כָּלֵל".

וְגַם בְּתַחְתּוֹנִים, אִף עַל גַּב דְּאִיהוּ מִמְלָא כֹּל עֲלָמִין, אִינוּ כְּנִשְׁמַת הָאֲדָם תּוֹךְ גּוּפוֹ, שֶׁהִיא נְתַפְּסַת תּוֹךְ הַגּוֹף עַד שְׂמַתְפַּעֲלַת וּמְקַבְּלַת שְׁנוּיִים מְשֻׁנוּיִי הַגּוֹף וְצַעֲרוֹ, מֵהַכָּאוֹת אוֹ קְרִירוֹת אוֹ חֲמִימוֹת הָאֵשׁ וְכִיּוּצָא; מֵה שְׂאִין כֹּן בְּהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׂאִינוּ מְקַבֵּל שׁוּם שְׁנוּי מְשֻׁנוּי עוֹלָם הִזָּה, מְקִיץ לְחוּרָף וּמִיּוֹם לְלִילָה, בְּדַכְתִּיב: "גַּם חֲשָׁד לֹא יַחְשִׁיד מִמֶּךָ וְלִילָה כִּיּוֹם יֵאִיר", לְפִי שְׂאִינוּ נְתַפְּס כָּלֵל תּוֹךְ הַעוֹלָמוֹת אִף עַל גַּב דְּמִמְלָא לוֹן.

וְזֶהוּ גַם כֵּן עֵינֵינוּ סוֹבֵב כֹּל עֲלָמִין, פְּרוּשׁ דָּרָךְ מִשָּׁל, כְּשֶׁאֲדָם מִתְבוֹנֵן בְּאִיזָה דְבַר חֲכָמָה בְּשִׁכְלוֹ אוֹ דְבַר גִּשְׁמִי בְּמַחְשַׁבְתּוֹ, אֲזִי שִׁכְלוֹ וּמַחְשַׁבְתּוֹ מְקִיפִים עַל הַדְּבַר הַהוּא הַמְצִיר בְּמַחְשַׁבְתּוֹ אוֹ בְּשִׁכְלוֹ, אֲדָּ אֵין מְקִיפִים עַל הַדְּבַר הַהוּא מִמֶּשׁ בְּפִעַל מִמֶּשׁ. אֲבָל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, דְּכַתִּיב בִּיה "כִּי לֹא מַחְשַׁבוֹתַי מַחְשַׁבוֹתֵיכֶם" וְגו', מַחְשַׁבְתּוֹ וַיִּדְעָתוֹ שְׂיֻדַּע כֹּל הַנִּבְרָאִים מִקֶּפֶת כֹּל נִבְרָא וְנִבְרָא בְּפִעַל מִמֶּשׁ, שֶׁהָרִי הִיא הִיא חַיּוֹתוֹ וְהַתְּהוּוֹתוֹ מֵאֵין לִישׁ בְּפִעַל מִמֶּשׁ.

וּמִמְלֵא כֹּל עֲלָמִין הִיא בְּחִינַת הַחַיּוֹת הַמְתַּלְבְּשֵׁת תּוֹךְ עֵצִים הַנִּבְרָא, שֶׁהִיא מְצַמְצֶמֶת בְּתוֹכָהּ בְּצִמְצוּם רַב כְּפִי עֵרָךְ מֵהוֹת הַנִּבְרָא, שֶׁהוּא בְּעַל גְּבוּל וְתַכְלִית בְּכַמּוֹתוֹ וְאִיכוּתוֹ, דְּהֵינּוּ מַעֲלָתוֹ וְחַשְׁיבוּתוֹ. כְּגוֹן הַשֶּׁמֶשׁ, שֶׁגּוֹפּוֹ יֵשׁ לוֹ גְּבוּל וְתַכְלִית בְּכַמּוֹתוֹ, שֶׁהוּא כְּמוֹ קֶס"ז פְּעָמִים כְּגֹדֵל כְּדוֹר הָאֶרֶץ. וְאִיכוּתוֹ וּמַעֲלָתוֹ, הוּא אֹרֹךְ, גַּם כֵּן יֵשׁ לוֹ גְּבוּל עַד כְּמָה יוּכַל לְהֵאִיר, כִּי לֹא יֵאִיר לְבִלְתִּי תַכְלִית, מֵאַחַר שֶׁהוּא נִבְרָא. וְכֵן כֹּל הַנִּבְרָאִים הֵם בְּעֲלֵי גְבוּל וְתַכְלִית, כִּי מֵהָאֶרֶץ לְרַקִּיעַ מֵהַלֶּךְ ת"ק שָׁנָה כּו'.
וְאִם כֵּן, הַחַיּוֹת הַמְתַּלְבְּשֵׁת בֵּהֶם הִיא בְּבְחִינַת צִמְצוּם רַב וְעֵצוּם, כִּי צְרִיכָה תַחֲלָה לְהַתְצַמֵּץ צִמְצוּמִים רַבִּים וְעֵצוּמִים עַד שֶׁיִּתְהַוֶּה מִכְּחָה וְאוֹרָה עֵצִים הַנִּבְרָאִים כְּמוֹת שֶׁהֵם בְּעֲלֵי גְבוּל וְתַכְלִית. כִּי מְקוֹר הַחַיּוֹת הוּא רוּחַ פִּיּוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַמְתַּלְבֵּשׁ בְּעֵשְׂרָה מֵאֲמָרוֹת שְׁבַתוֹרָה, וְרוּחַ פִּיּוֹ יִתְבַרֵךְ הִיָּה יָכוֹל לְהַתְפַּשֵּׁט לְאֵין קֶץ וְתַכְלִית וּלְבָרוּא עוֹלָמוֹת אֵין קֶץ וְתַכְלִית לְכַמּוֹתָם וְאִיכוּתָם וְלְהַחַיּוֹתָם עַדִּי עַד, וְלֹא הִיָּה נִבְרָא עוֹלָם הִזֶּה כְּלָל (שֶׁכְּמוֹ שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִקְרָא אֵין סוּף, כִּד כֹּל מִדּוֹתָיו וּפְעֻלוֹתָיו, דְּאִיהוּ וְגִרְמוֹהִי חַד, הֵינּוּ הַחַיּוֹת הַנִּמְשָׁכֶת מִמִּדּוֹתָיו, שֶׁהֵן חֶסֶד וְרַחֲמִים וּשְׂאָר מִדּוֹתָיו הַקְּדוּשׁוֹת, עַל יְדֵי הַתְּלַבְּשׁוֹתָן שְׁמַתְלַבְּשׁוֹת בְּרוּחַ פִּיּוֹ, כִּי הוּא אָמַר וַיְהִי, וְעוֹלָם עַל יְדֵי חֶסֶד יִבְנֶה בְּדַבַּר ה' וְרוּחַ פִּיּוֹ הַנִּעֲשֶׂה כְּלִי וּלְבוֹשׁ לְחֶסֶד זֶה, כְּהַדִּין קִמְצָא דְלְבוּשִׁיהַ מִנִּיהַ וּבִיהַ). אֲלָא שֶׁצִּמְצָם הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הָאֹרֹךְ וְהַחַיּוֹת שְׂיֻכַּל לְהַתְפַּשֵּׁט מְרוּחַ פִּיּוֹ, וְהַלְבִּישׁוּ תּוֹךְ צִירוּפֵי אוֹתִיּוֹת שֶׁל עֵשְׂרָה מֵאֲמָרוֹת וְצִירוּפֵי צִירוּפֵיהֶן בְּחִלּוּפֵי וּתְמוּרוֹת הָאוֹתִיּוֹת עֲצֻמָּן וּבְחִשְׁבוֹנָן וּמִסְפָּרוֹ, שֶׁכֹּל חִלּוּף וּתְמוּרָה מוֹרָה עַל יְרִידַת הָאֹרֹךְ וְהַחַיּוֹת מִמְדַּרְגָּה לְמַדְרָגָה, דְּהֵינּוּ שְׂיֻכַּל לְבָרוּא וְלְהַחַיּוֹת בְּרוּאִים שֶׁמְדַרְגּוֹת אִיכוּתָם וּמַעֲלָתָם הִיא פְּחוּתָה מִמְדַּרְגּוֹת אִיכוּת וּמַעֲלַת הַבְּרוּאִים הַנִּבְרָאִים מֵאוֹתִיּוֹת וְתִיבוֹת עֲצֻמָּן שֶׁבְּעֵשְׂרָה מֵאֲמָרוֹת, שֶׁבְּהֵן מִתְלַבֵּשׁ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֵצְמוֹ, שֶׁהֵן מִדּוֹתָיו. וְהַחֲשָׁבוֹן מוֹרָה עַל מִיעוּט הָאֹרֹךְ וְהַחַיּוֹת, מִיעוּט אַחַר מִיעוּט, עַד שֶׁלֹּא נִשְׂאָר מִמֶּנּוּ אֲלָא בְּחִינָה אַחֲרוֹנָה שֶׁהוּא בְּחִינַת הַחֲשָׁבוֹן וּמִסְפָּר, כְּמָה מִינֵי כּוֹחוֹת וּמְדַרְגּוֹת כְּלוּלוֹת בְּאֹרֹךְ וְחַיּוֹת הִזֶּה הַמְתַּלְבֵּשׁ בְּצִירוּף זֶה שֶׁל תִּיבָה זוֹ (וְאַחַר כֹּל הַצִּמְצוּמִים הָאֵלֶּה וְכִיּוֹצֵא בְּהֵן, כְּאֲשֶׁר גִּזְרָה חֲכָמָתוֹ יִתְבַרֵךְ, הוּא שֶׁהִיָּה יָכוֹל הָאֹרֹךְ וְהַחַיּוֹת לְהַתְלַבֵּשׁ גַּם בְּתַחֲתוֹנִים, כְּמוֹ אֲבָנִים וְעֶפֶר הַדּוּמָם, כִּי "אֲבָן" דָּרָךְ מִשָּׁל – שְׁמָה מוֹרָה כִּי שְׂרָשָׁה מִשָּׁם הָעוֹלָה ב"ן בְּמִסְפָּרוֹ וְעוֹד אֲל"ף נּוֹסֶפֶת מִשָּׁם אַחַר (לִישַׁעַם) (נִרְאָה דְּצָרִיךְ לְהַיּוֹת לְטַעַם) הַיְדוּעַ לְיוֹצְרָה.

וְהִנֵּה שֵׁם בִּי בְעֶצְמוֹ הוּא בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים מְאֹד, רַק שֶׁעַל יְדֵי צִמְצוּמִים רַבִּים וְעֲצוּמִים מִמְדַּרְגָּה לְמְדַרְגָּה יָרַד מִמֶּנּוּ חֵיוֹת מוֹעֵט בְּמֵאֵד מְאֹד, עַד שְׂיוֹכֵל לְהִתְלַבֵּשׁ בְּאָבוֹ. וְזוֹ הִיא נֶפֶשׁ הַדּוֹמָם הַמְּחִיָּה וּמִהֵנָּה אוֹתוֹ מֵאִין לֵישׁ בְּכָל רֶגַע, וְכִמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר לְעֵיל. וְזוֹ הִיא בְּחִינַת מְמַלֵּא כָּל עֲלָמִין, מֵהַ שָּׂאִין כֹּן בְּחִינַת סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין).

וְכָל כֹּחַ וּמְדַרְגָּה יְכוֹל לְבְרוֹא בְּרוּאִים כְּפִי בְּחִינַת מְדַרְגָּה זוֹ גַם כֹּן לְאִין קֶץ וְתַכְלִית בְּכַמוּתָם וְאִיכוּתָם לְהַחֲיוֹת עַדִּי עַד, מֵאַחַר שֶׁהוּא כֹחַ ה' הַמְּתַפְּשֵׁט וְנֹאֲצֵל מֵרוּחַ פִּיו, וְאִין מְעֻזָּר כּוֹי. אֲדָּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה אִיכוּתָם בְּמַעְלָה גְּדוּלָּה כָּל כֶּף כְּאִיכוּת וּמַעְלַת בְּרוּאִים שְׂיוֹכְלוֹ לְהַבְרָאוֹת מִבְּחִינַת כֹּחַ וּמְדַרְגָּת הָאוֹתִיּוֹת
עֲצוּמִין :

פרק ח

וְהִנֵּה מֵהַ שֶׁכָּתַב הַרְמְבַּ"ם זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָּה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵהוּתוֹ וְעֲצוּמֵתוֹ וְדַעְתּוֹ הַכֹּל אֶחָד מִמֶּשׁ, אַחַדוֹת פְּשׁוּטָה וְלֹא מְרַכֶּבֶת כָּלָל, כֹּן הֶעֱנִין מִמֶּשׁ בְּכָל מְדוּתָיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּבְכָל שְׂמוֹתָיו הַקְּדוֹשִׁים וְהַפְּנוּיִים שֶׁפָּנוּ לוֹ הַנְּבִיאִים וְחַכְמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָּה, כְּגוֹן חֲנוּן וְרַחוּם וְחֶסֶד וְכִיּוּצָא בְּהוֹן. וְכֹן מֵהַ שֶׁנִּקְרָא חֶסֶד, דְּכָתִיב "וְגַם הוּא חֶסֶד" וְגוֹ', וְכֹן רְצוֹנוֹ, כִּי רוּצָה ה' אֶת יִרְאָיו וְחִפְץ חֶסֶד הוּא, וְרוּצָה בְּתַשׁוּבָתָם שֶׁל רְשָׁעִים וְאִינוֹ חִפְץ בְּמִיתָתָם וּבְרַשְׁעָתָם, וְטָהוֹר עֵינָיִם מֵרְאוֹת בְּרַע – אִין רְצוֹנוֹ וְחַכְמָתוֹ וּמְדַת חֶסֶדוֹ וְרַחֲמָנוּתוֹ וְשֶׁאֵר מְדוּתָיו מוֹסִיפִים בּוֹ רַבִּי וְהַרְפָּבָה חֶסֶד וְשָׁלוֹם בְּמֵהוּתוֹ וְעֲצוּמֵתוֹ, אֶלֶּא עֲצוּמֵתוֹ וּמֵהוּתוֹ וְרְצוֹנוֹ וְחַכְמָתוֹ וּבִינַתוֹ וְדַעְתּוֹ וּמְדַת חֶסֶדוֹ וּגְבוּרָתוֹ וְרַחֲמָנוּתוֹ, וְתַפְאֲרָתוֹ הַכְּלוּלָה מִחֶסֶדוֹ וּגְבוּרָתוֹ, וְכֹן שֶׁאֵר מְדוּתָיו הַקְּדוֹשׁוֹת, הַכֹּל אַחַדוֹת פְּשׁוּטָה מִמֶּשׁ, שֶׁהִיא הִיא עֲצוּמֵתוֹ וּמֵהוּתוֹ. וְכִמוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמְבַּ"ם זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָּה שֶׁדָּבָר זֶה אִין כֹּחַ בְּפֶה לְאָמְרוֹ וְלֹא בְּאֶזְן לְשִׁמְעוֹ וְלֹא בְּלֵב הָאָדָם לְהַפִּירוֹ עַל בּוּרִיו. כִּי הָאָדָם מְצִייר בְּשִׁכְלוֹ כָּל הַמְּשַׁכְּלוֹת שֶׁרוּצָה לְהַשְׁכִּיל וּלְהַבִּין, הַכֹּל כְּמוֹת שֶׁהֵם בּוֹ. כְּגוֹן שֶׁרוּצָה לְצִייר בְּשִׁכְלוֹ מֵהוּת הַרְצוֹן, אוֹ מֵהוּת חֶכְמָה אוֹ בִּינָה אוֹ דַּעַת, אוֹ מֵהוּת מְדַת חֶסֶד וְרַחֲמִים וְכִיּוּצָא בְּהוֹן, הוּא מְצִייר כְּלָן כְּמוֹת שֶׁהוֹן בּוֹ. אֲבָל בְּאֶמֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הוּא רֵם וְנִשְׂא וְקְדוֹשׁ שְׁמוֹ, כְּלוּמַר שֶׁהוּא קְדוֹשׁ וּמְבֻדָּל רַבּוֹא רְבּוּת עַד אִין קֶץ וְתַכְלִית מְדַרְגּוֹת הַבְּדֻלוֹת לְמַעְלָה מְעַלָּה מְעַרְךָ וְסוּג וּמִין כָּל הַתְּשַׁבְּחוֹת וְהַמַּעְלוֹת שְׂיוֹכְלוֹ הַנְּבָרָאִים לְהַשִּׁיג וּלְצִייר בְּשִׁכְלָם.

כִּי הַמַּעְלָה וּמְדַרְגָּה הָרֵאשׁוֹנָה אֶצֶל הַנְּבָרָאִים הִיא הַחֶכְמָה, שֶׁלְכוֹ נִקְרָאת רֵאשִׁית, כִּי בְּאֶמֶת הִיא רֵאשִׁית וּמְקוֹר כָּל הַחֵיוֹת בְּנְבָרָאִים, כִּי מֵהַחֶכְמָה נִמְשָׁכוֹת בִּינָה וְדַעַת, וּמֵהוֹן נִמְשָׁכוֹת כָּל הַמְּדוּת שֶׁבִּנְפֶשׁ הַמְּשַׁכְּלָת, כְּמוֹ

אהבה וחסד ורחמים וכיוצא בהן. וכנראה בחוש, שהקטן שאין בו דעת הוא בכעס תמיד ואכזרי, וגם אהבתו היא לדברים קטנים שאין ראוי לאהבם, מפני שאין בו דעת לאהוב דברים הראויים לאהבם, שהאהבה כפי הדעת. ומהמדות שבנפש נמשכות בה תיבות ואותיות המחשבה, שהנפש מחשבת בדבר שאוהבת, או איך לפעל החסד ורחמים, וכן בשאר מדות. ובכל מחשבה שבעולם מלבשת בה איזו מדה המביאה לחשב מחשבה זו, ומדה זו היא חיותה של מחשבה זו. ומאותיות המחשבה נמשכות אותיות הדבור, והן חיותן ממש. והדבור מביא לידי מעשה הצדקה וחסד, כגון המלך שמצוה לעבדיו לתן.

וגם כשהאדם עושה בעצמו איזה דבר, הרי כח הנפש וחיותה המתלבש בעשייה זו הוא כאין ממש לגבי כח הנפש וחיותה המתלבש בדבור האדם, וכערך ומשל הגוף לנשמה. וכן ערך אותיות הדבור לאותיות המחשבה, וכן ערך אותיות המחשבה למהות המדה המלבשת בה ומחיה אותה. וכן ערך מהות וחיות המדה לגבי החכמה ובינה ודעת, שכללותן הוא השכל, שממנו נמשכה מדה זו. וכל זה בנפש האדם ונפש כל הברואים שבכל העולמות עליונים ותחתונים, שבכלם החכמה היא ראשית ומקור החיות:

פרק ט

אבל לגבי הקדוש ברוך הוא – מדרגת החכמה, שהיא תחלת מחשבה וראשיתה, היא סוף מעשה אצלו, דהיינו שניחשבת כאלו היא בחינת ומדרגת עשייה לגבי הקדוש ברוך הוא, כדכתיב: "כלם בחכמה עשית". והיינו לומר, שבערך החיות שבעשייה גופנית וגשמית לערך חיות החכמה, שהיא ראשית ומקור החיות באדם וכל הברואים גשמיים, שהוא כאין לגבי חיות שבאותיות הדבור, שהוא כאין לגבי חיות שבאותיות המחשבה, שהוא כאין לגבי חיות ומעלת המדות שמהן נמשכה מחשבה זו, שהוא כאין לגבי חיות ומעלת ומדרגת החכמה בינה ודעת, מקור המדות – כן ממש ערך מדרגת ומעלת החכמה, שהיא ראשית ומקור החיות שבכל העולמות, לגבי הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו, המרום והמתנשא רבוא רבבות מדרגות רוממות יותר מרוממות מדרגת החכמה על בחינת חיות שבעשייה, שהיא רוממות חמש מדרגות לבד, שהן מדרגות בחינת עשייה ודבור ומחשבה ומדות ושכל.

אבל הקדוש ברוך הוא רם ומתנשא מדרגת החכמה רבבות מדרגות כאלו עד אין קץ; רק מפני שאין בנבראים כח להשיג, רק ההשתלשלות מדרגת חכמה שהיא ראשיתם למדרגת עשייה השפלה, לכך אנו אומרים

שְׁלֵגְבֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִחְשָׁבֶת מִדְרַגַּת הַחֲכָמָה כְּמִדְרַגַּת עֲשִׂיָּה מִמֶּשׁ.
דְּהֵיִינוּ לֹמֵר שֶׁהוּא רָם וְנִשְׂא וְנִעְלָה עֲלֵיו רַב מְאֹד מְאֹד מִמִּדְרַגַּת הַחֲכָמָה,
וְלֹא שְׂיִיד כָּלֵל לַיִּיחָס אֲצִלוּ שׁוּם עֲנִין הַמְתַּיִיחַס לַחֲכָמָה אֲפִלוּ בְּדֶרֶךְ מַעְלָה
וְעֲלֵיו רַב, כְּגוֹן לֹמֵר עֲלֵיו שְׂאֵי אֲפִשֶׁר לְשׁוּם נִבְרָא עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים
לְהַשִּׁיג חֲכָמָתוֹ אוֹ מֵהוּתוֹ. כִּי עֲנִין הַהֲשָׁגָה מְתַיִיחַס וְנוֹפֵל עַל דְּבַר חֲכָמָה
וְשִׁכְל, לֹמֵר שְׂאֲפִשֶׁר לְהַשִּׁיגוֹ אוֹ אֵי אֲפִשֶׁר לְהַשִּׁיגוֹ מִפְּנֵי עֵמֶק הַמִּשְׁגָּ. אֲבָל
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁהוּא לְמַעְלָה מִן הַשִּׁכְל וְהַחֲכָמָה, לֹא שְׂיִיד כָּלֵל לֹמֵר
בּוֹ שְׂאֵי אֲפִשֶׁר לְהַשִּׁיגוֹ מִפְּנֵי עֵמֶק הַמִּשְׁגָּ, כִּי אֵינוּ בְּבַחֲיִנַת הַשָּׂגָה כָּלֵל.
וְהָאוֹמֵר עֲלֵיו שְׂאֵי אֲפִשֶׁר לְהַשִּׁיגוֹ, הוּא כְּאוֹמֵר עַל אֵיזוֹ חֲכָמָה רַמָּה וְעֵמֶקָה
שְׂאֵי אֲפִשֶׁר לְמַשְׁשָׁה בְּיָדִים מִפְּנֵי עֵמֶק הַמִּשְׁגָּ, שֶׁכֵּל הַשׁוֹמֵעַ יִצְחַק לוֹ, לְפִי
שְׁחוּשׁ הַמִּשׁוּשׁ אֵינוֹ מְתַיִיחַס וְנוֹפֵל אֶלָּא עַל עֲשִׂיָּה גִשְׁמִית הַנִּתְפָּסֶת בְּיָדִים.

וְכִכָּה מִמֶּשׁ נִחְשָׁבֶת לְגַבֵּי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִדְרַגַּת הַשִּׁכְל וְהַהֲשָׁגָה כְּעֲשִׂיָּה
גִשְׁמִית מִמֶּשׁ. וְאֲפִלוּ הַשָּׂגַת שְׁכָלִים שְׂבַעוּלָמוֹת עֲלִיוֹנִים, וְאֲפִלוּ מִדְרַגַּת
חֲכָמָה עֲלָאָה הַמְחִיָּה אֶת כָּלֵם כְּדַכְתִּיב "כָּלֵם בְּחֲכָמָה עֲשִׂית". וַיִּמָּה
שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נִקְרָא 'חֲכָם' בְּפִתּוֹב, וְגַם חֲכָמֵינוּ זְכָרוֹנָם לְבָרְכָה כְּנוֹ
לוֹ מִדְרַגַּת וּמַעְלַת הַחֲכָמָה, הֵיִינוּ מִשׁוּם שֶׁהוּא מְקוֹר הַחֲכָמָה, שְׂמִמְנוּ
יְתַבְרַךְ נִמְשָׁד וְנִאֲצֵל מֵהוּת מִדְרַגַּת חֲכָמָה עֲלָאָה שְׂבַעוּלָם הַאֲצִילוֹת. וְכֵן
'רַחוּם' וְ'חֲסִיד' עַל שֵׁם שֶׁהוּא מְקוֹר הַרְחָמִים וְהַחֲסָדִים, וְכֵן שְׂאֵר הַמִּדּוֹת,
שְׂכָלָן נִמְשָׁכוּ וְנִאֲצֵלוּ מִמֶּנּוּ יְתַבְרַךְ. וְדֶרֶךְ וְעֲנִין הַהֲמַשְׁכָּה וְהַאֲצִילוֹת אֵיךְ
וַיִּמָּה, יְדוּעַ לְמַשְׁכִּילִים: *

(נְהַגְהִי"ה: סוּד הַצְּמָצוּם בְּאוֹר אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וְצְמָצוּם אָדָם קְדָמוֹן,
וְסוּד הַדִּיקְנָא, שֶׁסוּד כָּל הַצְּמָצוּמִים לְצְמָצָם הָאוֹר שְׂיִתְלַבֵּשׁ בְּבַחֲיִנַת כָּלִים
דְּעֵשֶׁר סְפִירוֹת. וְהֵנָּה אַחַר שְׂנַתְלַבֵּשׁ אוֹר אֵין סוּף בְּבַחֲיִנַת כָּלִים דְּחֲכָמָה
בֵּינָה דְעַתָּה, אִזּוֹ שְׂיִיד לֹמֵר מָה שְׂכַתְבַּת הַרְמַב"ם: "הוּא הַיּוֹדֵעַ וְהוּא הַמִּדְעַ
וְהוּא הַיְדוּעַ וּבִידִיעַת עֲצָמוֹ" וְכוּ', לְפִי שְׂבַחֲיִנַת כָּלִים דְּאֲצִילוֹת נְעֻשִׁים
נִשְׁמָה וְחִיוֹת לְבָרִיאָה יִצְיָרָה עֲשִׂיָּה וְלְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם. אֲבָל בְּלִי צְמָצוּם
וְהַלְבָּשָׁה הַנִּזְכָּרִים לְעִיל – לֹא שְׂיִיד כָּלֵל לֹמֵר "הוּא הַיּוֹדֵעַ וְהוּא הַמִּדְעַ"
וְכוּ', כִּי אֵינוּ בְּבַחֲיִנַת וְגִדְר דְעַתָּה וּמִדְעַ כָּלֵל חֵס וְשְׁלוֹם, אֶלָּא לְמַעְלָה מַעְלָה
עֲלֵיו רַב עַד אֵין קֶץ אֲפִלוּ מִבַּחֲיִנַת וְגִדְר חֲכָמָה, עַד שְׂבַחֲיִנַת חֲכָמָה נִחְשָׁבֶת
אֲצִלוּ יְתַבְרַךְ כְּבַחֲיִנַת עֲשִׂיָּה גִשְׁמִית).
וְהֵנָּה אֵין לָנוּ עֵסֶק בְּנִסְתָּרוֹת, אִדְּ הַנְּגִלוֹת לָנוּ לְהֶאֱמִין אֲמוּנָה שְׂלָמָה דְאִיהוּ
וְגִרְמוּהִי חַד, דְּהֵיִינוּ מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְרָצוֹנוֹ וְחֲכָמָתוֹ וּבִינָתוֹ
וְדַעְתּוֹ – עִם מֵהוּתוֹ וְעֲצָמוֹתוֹ הַמְרוּמָם לְבַדּוֹ רוּמָמוֹת אֵין קֶץ מִבַּחֲיִנַת
חֲכָמָה וְשִׁכְל וְהֲשָׁגָה. וְלָכֵן גַּם יְחוּדוֹ שְׂמַתַּיִיחַד עִם מִדּוֹתָיו שְׂהַאֲצִיל מֵאֲתוֹ
יְתַבְרַךְ גַּם כֵּן אֵינוֹ בְּבַחֲיִנַת הַשָּׂגָה לְהַשִּׁיג אֵיךְ מְתַיִיחַד בָּהֶן. וְלָכֵן נִקְרָאוּ
מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׂהֵן הַסְפִירוֹת, בְּזוּהַר הַקְדוּשׁ "רָזָא
דְּמֵהִימְנוּתָא", שֶׁהִיא הָאֲמוּנָה שְׂלַמְעָלָה מִן הַשִּׁכְל:

אך מכל מקום, הואיל ודברה תורה כלשון בני אדם לשפך את האזן מה שהיא יכולה לשמוע, לכך נתן רשות לחכמי האמת לדבר בספירות בדרך משל, וקראו אותן אורות, כדי שעל ידי המשל הזה יובן לנו קצת ענין היחוד של הקדוש ברוך הוא ומדותיו, שהוא בדרך משל כעין יחוד אור השמש שבתוך גוף כדור השמש עם גוף השמש שנקרא מאור, כמו שכתוב: "את המאור הגדל" וגו', והזיו והניצוץ המתפשט ומאיר ממנו נקרא אור, כמו שכתוב: "ויקרא אלהים לאור יום". וכשהאור הוא במקורו בגוף השמש הוא מיוחד עמו בתכלית היחוד, כי אין שם רק עצם אחד, שהוא גוף המאור המאיר, כי הזיו והאור שם עצם אחד ממש עם גוף המאור המאיר ואין לו שום מציאות כלל בפני עצמו.

וכדברים האלה ממש ויותר מזה הן מדותיו של הקדוש ברוך הוא ורצונו וחכמתו בעולם האצילות עם מהותו ועצמותו כביכול המתלבש בתוכם ומתייחד עמם בתכלית היחוד, מאחר שנמשכו ונאצלו מאתו ממנו יתברך על דרך משל בדרך התפשטות האור מהשמש. אך לא ממש בדרך זה, רק בדרך רחוקה ונפלאה מהשגתנו, כי גבהו דרכיו מדרכינו. ומכל מקום, לשפך האזן נשמע ונתבונן ממשל אור השמש המיוחד ובטל במקורו ואינו עולה בשם כלל בפני עצמו, רק שם המקור לבדו, כך כל מדותיו של הקדוש ברוך הוא ורצונו וחכמתו אינן עולות ונקראות בשמות אלו כלל, אלא לגבי הנבראים עליונים ותחתונים, שהויתם וחיותם והנהגתם שהקדוש ברוך הוא מהיה ומחיה אותם ומנהיגם – הוא ברצונו וחכמתו ובינתו ודעתו המתלבשת במדותיו הקדושות, כדאיתא במדרש: בעשרה דברים נברא העולם, בחכמה בתבונה ובדעת וכו', דכתיב: "ה' בחכמה יסד ארץ פונן שמים בתבונה בדעתו ותהומות נבקעו" וגו', וכמאמר אליהו: "דאפיקת עשר תקונין וקרינן להון עשר ספירן לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין ועלמין דאתגליין ובהון אתכסיאת" כו'.

על דרך משל, ביום ראשון מששת ימי בראשית נגלית מדת החסד כלולה מכל מדותיו הקדושות, ורצונו וחכמתו ובינתו ודעתו מלבשין בה, וברא בה את האור במאמר "יהי אור", שהיא בחינת התפשטות והמשכת האור לעולם מלמעלה והתפשטותו בעולם מסוף העולם עד סופו, שהיא בחינת מדת חסד; רק מפני שכלולה גם ממדת גבורה, לכן לא היה רוחני כאור של מעלה ממש, וגם נתלבש בעולם הזה, שהוא בבחינת גבול ותכלית, שהוא מהלך ת"ק שנה מהארץ לרקיע וממזרח למערב. וכן ביום שני נגלית מדת גבורה כלולה משאר מדות ורצונו כו', וברא בה הרקיע במאמר "יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים" {שוליים|}, שהיא בחינת צמצום וגבורות, להעלים מים העליונים הרוחניים ממים התחתונים, ועל ידי זה נתגשמו התחתונים בהבדלם מהעליונים. ומדת חסד כלולה בה, כי "עולם חסד יבנה", שהכל כדי שתראה היבשה ואדם עליה לעבד ה'; וכן כלן. וזהו שאמר אליהו בתקונים שם: "לאחזאה איך

אתנהיג עלמא בצדק ומשפט כו', צדק איהו דין, משפט איהו רחמי כו',
כלא לאחזאה אידך אתנהיג עלמא, אבל לאו דאית לך צדק ידיעא דאיהו
דין ולא משפט ידיעא דאיהו רחמי ולאו מפל אנון מדות כלל":

פרק יא

והנה גם עשרה מאמרות גם כן נקראו בשם מאמרות לגבי הנבראים
בלבד. כי כמו שהמדות שבנשמת האדם, כשבאות להתגלות במעשה – הן
באות מלבשות באותיות המחשבה, כגון מדת חסד ורחמים שבנשמה אי
אפשר לבא לידי התגלות בפעל ממש, כי אם על ידי שמחשב בדעתו
ומהרהר מעשה הצדקה וחסד לעשותה בפעל ממש, כי אי אפשר לעשות
בלי מחשבה. ואם מצוה לאחרים לעשות, כמו המלך, אזי מתלבשת מדת
החסד וגם אותיות המחשבה באותיות הדבור [וכן כשמדבר דברי חסד
ורחמים לרעהו].

כך על דרך משל מדותיו של הקדוש ברוך הוא, כשבאות לבחינת התגלות
פעלתן בתחתונים, נקרא גלוי זה והמשכת פעלה זו בשם מאמר וצירוף
אותיות, שהרי אי אפשר שתהיה שום פעלה נמשכת ממדותיו הקדושות
בלי צירופים הנקראים בשם אותיות. כגון לבריא את האור ממדת החסד –
נמשך ממנה המשכת פעלה וכח לפעל ולברא בו את האור, והמשכת כח
זה וחיות זו נקראת בשם מאמר ואותיות "יהי אור". כי אף שאינן
כאותיות מחשבה שלנו חס ושלוס, מפל מקום הם ענין המורה על
התהוות האור מאין לישי. שלכן נברא האור מהמשכת כח זה, ולא נבראו
ממנו דברים אחרים שנבראו גם כן ממדת חסד, כמו מים וכיוצא בהם,
מפני שנתלבשו בהם כחות בבחינת צירופים אחרים המורים על התהוות
המים וכיוצא. ונמצא כי כל חיות וכחות הנמשכות ממדותיו הקדושות
לתחתונים, לבראם מאין לישי ולהחיותם ולקיימם, נקראות בשם אותיות
הקדושות, שהן בחינת המשכת החיות מרצונו וחקמתו ומדותיו
להתהוות עולמות ולהחיותם.

והם שני מיני עולמות: עלמין סתימין דלא אתגליון, הם המתהוים וחיים
וקיימים מכחות והמשכות נעלמות, כמו אותיות המחשבה שבנשמת
האדם על דרך משל. ועלמין דאתגליון, נבראו וחיים מהתגלות, שנתגלו
כחות והמשכות הנעלמות הנקראות בשם אותיות המחשבה; וכשהן
בבחינת התגלות, להחיות עלמין דאתגליון, נקראות בשם מאמרות ודבר
ה' ורוח פיו, כמו אותיות הדבור באדם על דרך משל, שהן מגלות
לשומעים מה שהיה צפון וסתום בלבם.

אבל באמת בחינת אותיות הדבור של מעלה היא למעלה מעלה ממדרגות ומהות חכמה ושכל הנבראים, שהרי במאמר ואותיות "נעשה אדם בצלמנו" וגו' נברא האדם בעל חכמה ושכל, או אפלו בהבל העליון לבד, כדכתיב "ויפח באפיו נשמת חיים". ואם כן, הדבור והבל העליון הוא מקור החכמה והשכל שבנשמת אדם הראשון, הפוללת כל נשמות הצדיקים, שהם גדולים ממלאכי השרת. והיינו לפי שאותיות דבורו יתברך הן בחינת המשכות כחות וחיות ממדותיו יתברך המיוחדות במהותו ועצמותו בתכלית היחוד, שהוא למעלה מעלה לאין קץ ממדרגת חכמה שבנבראים. ולא נקראו בשם אותיות לגבי הנבראים, אלא לגבי מדותיו יתברך בכבודו ובעצמו.

והנה הן כ"ב מיני המשכות חיות וכחות שונים זה מזה, שבהן נבראו כל העולמות עליונים ותחתונים וכל הברואים שבתוכם, שפך עליה ברצונו וחכמתו יתברך, לברא העולם בכ"ב מיני המשכות שונות דוקא, לא פחות ולא יותר. והן הן כ"ב אותיות הקבועות בפה ולשון, כדתנן בספר יצירה [ותמונתן בכתיב היא מורה על ציור ההמשכה, כמו שיתבאר לקמן], שגם אותיות הדבור והמחשבה שבנפש האדם הן המשכות מהשכל והמדות שבנפש ממהותו ועצמותו, כמו שנתבאר במקום אחר:

פרק יב

רק שהברואים מתחלקים למיניהם בכללות ובפרטות על ידי שנויי הצרופים וחלופים ותמורות, כנזכר לעיל. כי כל אות היא המשכת חיות וכח מיחד פרטי, וכשנצטרפו אותיות הרבה להיות תבה, אזי מלבד רבוי מיני כחות וחיות הנמשכים כפי מספר האותיות שבתבה, עוד זאת העולה על כלנה – המשכת כח עליון וחיות כללית הפוללת ושקולה כנגד כל מיני הכחות והחיות פרטיות של האותיות ועולה על גביהן, והיא מחברתן ומצרפתן יחד להשפיע כח וחיות לעולם הנברא בתבה זו לכללו ולפרטיו:*

הגה"ה: ולפי שכל אות ואות מכ"ב אותיות התורה היא המשכת חיות וכח מיחד פרטי שאינו נמשך באות אחרת, לכך גם תמונתו בכתיב, כל אות היא בתמונה מיחדת פרטית המורה על ציור ההמשכה והתגלות האור והחיות והכח הנגלה ונמשך באות זו, איך הוא נמשך ונתגלה ממדותיו של הקדוש ברוך הוא ורצונו וחכמתו וכו': כגון דרך משל בתבות שבמאמר "יהי רקיע" וגו' שבבראו בהן ז' רקיעים וכל צבא השמים אשר בהם, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה: "שחקים" שבו רחמים עומדות וטוחנות מן לצדיקים וכו', "זבול" שבו ירושלים ובית המקדש ומזבח וכו', "מכון" שבו אוצרות שלג ואוצרות ברד וכו'.

שְׁכָלְלוֹת הַרְקִיעִים נִבְרְאוּ וְחַיִּים וְקַיִמִים בְּכָל־לוֹת תִּבְּוֹת אֱלוֹ שְׁבַמְאָמֹר
”יְהִי רְקִיעַ” וְכוּ’, וּפְרָטִי הַבְּרֹאִים שֶׁבְּזוֹ רְקִיעִים – נִבְרָא כָּל פְּרֻט מֵהֶם וְחַי
וְקַיִם מֵאִיזָה צְרוּף אוֹתִיּוֹת מִתְּבֹוֹת אֱלוֹ אוֹ חִילוּפִיָּהוּ וְתַמּוּרוֹתִיָּהוּ שֶׁהוּ
כְּפִי בְּחִינַת חַיּוֹת הַנִּבְרָא הַפְּרָטִי הַהוּא. כִּי כָּל שְׁנוּי צְרוּף הוּא הַרְכָּבַת
וְאָרִיגַת הַכַּחוֹת וְהַחַיּוֹת בְּשְׁנוּי, שֶׁכָּל אוֹת הַקּוּדְמַת בְּצְרוּף הִיא הַגּוֹבֶרֶת
וְהִיא הַעֶקֶר בְּבְרִיאָה זוֹ, וְהַשָּׂאֵר טְפִלוֹת אֵלֶיהָ וְנִכְלָלוֹת בְּאוֹרָה, וְעַל יְדֵי זֶה
נִבְרָאת בְּרִיָּה חֲדָשָׁה. וְכֵן בְּחִלוּפֵי אוֹתִיּוֹת אוֹ תַמּוּרוֹתִיָּהוּ נִבְרָאוֹת בְּרִיאֹת
חֲדָשׁוֹת פְּחוּתֵי הַמַּעֲלָה בְּעֶרְךְ הַנִּבְרָאִים מֵהָאוֹתִיּוֹת עֲצָמוֹן. כִּי הוּ דָרְךְ מִשָּׁל
דְּגַמַּת אוֹר הַמַּאִיר בְּלִילָה בְּאֶרֶץ מִן הַיָּרֵחַ, וְאוֹר הַיָּרֵחַ הוּא מֵהַשָּׁמֶשׁ,
וְנִמְצָא אוֹר שֶׁעַל הָאֶרֶץ הוּא אוֹר הָאוֹר שֶׁל הַשָּׁמֶשׁ.

וְכֵךְ מִמֶּשׁ דָּרְךְ מִשָּׁל הָאוֹתִיּוֹת שְׁבַמְאָמְרוֹת הוּ כָלְלוֹת הַמְּשַׁכַּת הַחַיּוֹת
וְהָאוֹר וְהַכַּחַ מִמַּדּוֹתָיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבְרָא הָעוֹלָמוֹת מֵאִין לְיֵשׁ
וְלִהְיוֹתוֹ וְלְקַיְמָן כָּל זְמַן מִשָּׁדְךְ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ. וּמִכָּלְלוֹת הַמְּשַׁכָּה וְהָאֶרֶץ
גְּדוּלָה הַזֹּ – הָאִיר הִי וְהַמְּשִׁיךְ מִמְּנָה תוֹלְדוֹתֶיהָ כִּיּוֹצָא בָּהּ וְעַנְפִּיהָ, שֶׁהוּ
תוֹלְדוֹת וְהַמְּשַׁכַּת הָאוֹר מֵהָאוֹתִיּוֹת, וְהוּ הוּ חִלוּפֵי אוֹתִיּוֹת וְתַמּוּרוֹתִיָּהוּ,
וּבְרָא בָּהֶן בְּרֹאִים פְּרָטִים שֶׁבְּכָל עוֹלָם. וְכֵן הָאִיר הִי עוֹד וְהַמְּשִׁיךְ וְהוֹרִיד
הָאֶרֶץ דְּהָאֶרֶץ דְּהָאֶרֶץ מֵהָאֶרֶץ הָאוֹתִיּוֹת, וְכֵן הַמְּשִׁיךְ עוֹד וְהוֹרִיד עַד
לְמִטָּה מִטָּה בְּבְחִינַת הַשְּׁתַלְשָׁלוֹת, עַד שֶׁנִּבְרָא הַדּוּמָם מִמֶּשׁ כְּאֲבָנִים וְעֶפֶר,
וְשִׁמוֹתֵיהֶן – ”אֲבָן” וְ”עֶפֶר” – הֵם חִלוּפִים דְּחִלוּפִים כּוֹי וְתַמּוּרוֹת
דְּתַמּוּרוֹת כּוֹי, כַּנֶּזְכָּר לְעִיל:

נְשָׁלֵם חֶלֶק שְׁנֵי בְּעֶזְרַת הִי יִתְבָּרֵךְ וְיִתְעַלָּה.